

Lukijalle

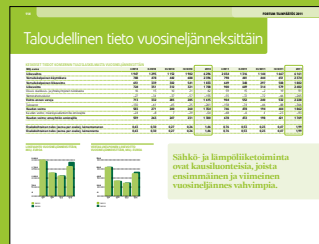
TILINPÄÄTÖS 2011

Tämä raportti sisältää Fortumin tilintarkastetun konsernitalinpäätöksen, hallituksen toimintakertomuksen tilikaudelta 2011 sekä selvityksen yhtiön hallinto- ja ohjausjärjestelmästä.

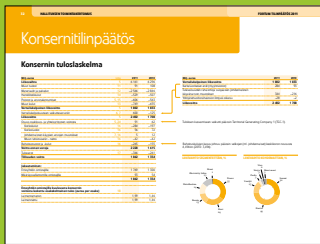
4–31 HALLITUKSEN TOIMINTAKERTOMUS

Lue täältä Fortumin taloudellisesta tuloksesta vuoden 2011 aikana, konsernin riskienhallinnasta sekä Fortumin osakekurssin kehityksestä ja osakepääomasta.

114–115 TALOUDELLINEN TIETO NELJÄNNEKSITTÄIN

Täältä löytyy vuosineljänneskohtainen taloudellinen tieto vuosien 2010 ja 2011 osalta.

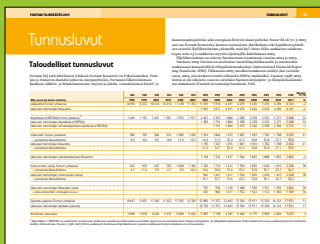

32–98 KONSERNITILINPÄÄTÖS Nämä sivut sisältävät Fortumin tilintarkastetun konsernitalinpäätöksen liitetietoineen.

116–127 HALLINTO JA JOHTAMINEN

Nämä sivut sisältävät selvityksen hallinto- ja ohjausjärjestelmästä sekä Suomen listayhtiöiden hallinnointikoodin edellyttämiä tietoja johdon palkitsemisjärjestelmästä.

99–105 TUNNUSLUVUT Tämä osio sisältää taloudelliset, osakekohtaiset ja toiminnalliset tunnusluvut volyyymeistä ja segmenteistä sekä tunnuslukujen laskentaavat.

128–131 HALLITUS JA JOHTORYHMÄ Katso täältä tietoa Fortumin hallituksen ja konsernin johtoryhmän jäsenistä.

KESTÄVÄN KEHITYKSEN RAPORTTI 2011

Tilinpäätöksen lisäksi Fortum julkaisee Kestävän kehityksen raportin maaliskuun 2012 lopussa teemalla "Kohti aurinkotaloutta". Raportti noudattaa Global Reporting Initiativen (GRI) G3-ohjeita.

VERKKOVUOSIKERTOMUS 2011

Fortumin verkkovuosikertomus on koottu versio Kestävän kehityksen raportista sekä tilinpäätöksestä, ja se sisältää myös divisioonakatsaukset. Verkkovuosikertomus julkaistaan maaliskuun 2012 lopussa. <http://vuosiraportointi.fortum.com>

Sisällysluettelo

Fortumin toiminnan tarkoituksena on tuottaa energiaa, joka edesauttaa nykyisten ja tulevien sukupolvien elämää. Liiketoimintaamme on sähkön ja lämmön tuotanto, myynti ja jakelu sekä energia-alan asiantuntijapalvelut.

Vuonna 2011 Fortumin liikevaihto oli 6,2 miljardia euroa ja vertailukelpoinen liikevoitto oli 1,8 miljardia euroa. Konsernissa työskentelee noin 10 800 henkilöä. Fortum Oyj:n osake noteerataan NASDAQ OMX Helsingissä.

FORTUM LYHYESTI	2	EMOYHTIÖN TILINPÄÄTÖS, FAS	106
KONSERNIN LIIKETOIMINTARAKENNE	3	Tuloslaskelma	106
HALLITUKSEN TOIMINTAKERTOMUS	4	Tase	106
Tuloskehitys ja taloudellinen asema	4	Rahoituslaskelma	107
Riskienhallinta	21	Emoyhtiön tilinpäätöksen liitetiedot	107
Fortumin osake ja osakkeenomistajat	27	EHDOTUS VOITTOVAROJEN KÄYTÖKSI	112
KONSERNITILINPÄÄTÖS	32	TILINTARKASTUSKERTOMUS	113
Konsernin tuloslaskelma	32	TALOUDELLINEN TIETO VUOSINELJÄNNEKSITTÄIN	114
Konsernin laaja tuloslaskelma	33	HALLINTO JA JOHTAMINEN	116
Konsernin tase	34	HALLITUS	128
Laskelma konsernin oman pääoman muutoksista	35	KONSERNIN JOHTORYHMÄ	130
Konsernin rahavirtalaskelma	36	TULOSTIEDOTUS VUONNA 2012	132
Konsernitilinpäätöksen liitetiedot	38	TIETOA SIOJITTAJILLE	133
TUNNUSLUVUT	99		
Taloudelliset tunnusluvut	99		
Osakekohtaiset tunnusluvut	101		
Toiminnalliset tunnusluvut, volyymit	102		
Toiminnalliset tunnusluvut, segmentit	103		
Tunnuslukujen laskentakaavat	104		

Fortum lyhyesti

Fortumin toiminta on keskittynyt Pohjoismaihin, Venäjälle ja Baltian maihin. Euroopan integroituvat ja Aasian nopeasti kasvavat energiamarkkinat tarjoavat tulevaisuudessa uusia kasvumahdollisuuksia.

Verkkoalueet

SUOMI

Sähköntuotantokapasiteetti	5 157 MW
Lämmöntuotantokapasiteetti	4 003 MW
Sähkönjakeluasiakkaita	627 000
Osuus sähkönmyyntiasiakkaista	14%
Henkilöstö	2 683

Venäjä
OAO Fortum

PUOLA

Lämmöntuotantokapasiteetti	1 403 MW
Henkilöstö	859

VIRO

Lämmöntuotantokapasiteetti	801 MW
Sähkönjakeluasiakkaita	24 000
Henkilöstö	331

ISO-BRITANNIA

Sähköntuotantokapasiteetti	140 MW
Lämmöntuotantokapasiteetti	250 MW
Henkilöstö	58

RUOTSI

Sähköntuotantokapasiteetti	5 875 MW
Lämmöntuotantokapasiteetti	3 773 MW
Sähkönjakeluasiakkaita	893 000
Osuus sähkönmyyntiasiakkaista	12%
Henkilöstö	2 040

VENÄJÄ

Sähköntuotantokapasiteetti	3 404 MW
Lämmöntuotantokapasiteetti	14 107 MW
Henkilöstö	4 376

NORJA

Lämmöntuotantokapasiteetti	167 MW
Sähkönjakeluasiakkaita	101 000
Osuus sähkönmyyntiasiakkaista	3%
Henkilöstö	139

LATVIA

Lämmöntuotantokapasiteetti	192 MW
Henkilöstö	90

LIETTUA

Lämmöntuotantokapasiteetti	36 MW
Henkilöstö	94

Konsernin liiketoimintarakenne

Divisionat	Power	Heat	Russia	Electricity Solutions and Distribution (ESD)	
Liiketoiminta	Power-divisioonaan kuuluvat Fortumin sähköntuotanto, fyysinen tuotannonohjaus ja trading-toiminta sekä asiantuntijapalvelut sähköntuottajille.	Heat-divisioona sisältää sähkön ja lämmön yhteistuotannon (CHP), kaukolämpö- ja kaukokylmätoiminnan sekä yritysten lämpöratkaisut.	Russia-divisioona kattaa sähkön ja lämmön tuotannon ja myynnin Venäjällä. Divisioonaan kuuluu OAO Fortum ja Fortumin hieman yli 25%:n osuus TGC-1:stä.	Electricity Solutions and Distribution -divisioona vastaa Fortumin sähkön vähittäismyynnistä ja sähkönsiirrosta. Divisioona koostuu kahdesta liiketoiminta-alueesta: Distribution ja Electricity Sales.	
Raportointisegmentit	Power	Heat	Russia	Distribution	Electricity Sales
Liikevaihto	2 481 milj. euroa	1 737 milj. euroa	920 milj. euroa	973 milj. euroa	900 milj. euroa
Vertailukelpoinen liikevoitto	1 201 milj. euroa	278 milj. euroa	74 milj. euroa	295 milj. euroa	27 milj. euroa
Osuus Fortumin liikevaihdosta	35%	24%	13%	14%	13%
Sidottu pääoma	6 247 milj. euroa	4 191 milj. euroa	3 273 milj. euroa	3 589 milj. euroa	11 milj. euroa
Vertailukelpoinen sidotun pääoman tuotto	19,9%	7,4%	3,5%	8,6%	33,5%
Henkilöstö 31. 12.2011	1 847	2 504	4 379	898	519
Markkina-asema	Toiseksi suurin sähköntuottaja Pohjoismaissa, 15 suurimman joukossa Euroopassa ja Venäjällä.	Johtava lämmöntoimittaja Pohjoismaissa; kasvavat toiminnot Puolassa ja Baltiassa.	Yksi johtavista sähkön- ja lämmön-tuottajista Länsi-Siperiassa ja Uralin alueella.	Johtava toimija sähkönsiirrossa Pohjoismaissa yhteensä 1,6 miljoonaa sähkönsiirtoasiakasta.	Toiseksi suurin sähkönmyyjä Pohjoismaissa 1,2 miljoonaa vähittäismyynniasiakasta.
Maantieteellinen ja operatiivinen toiminta-alue	Tuotanto Suomessa, Ruotsissa ja Isonsa-Britanniassa. Asiantuntijapalveluita maailmanlaajuisesti. Suomessa ja Ruotsissa 260 vesivoimalaitosta, kaksi omaa ydinvoimalaitosyksikköä sekä osuuksia kahdeksassa ydinvoimalaitosyksikössä; kaksi lauhdevoimalaitosta sekä osakkuuksia tuulivoimaloissa. CHP-laitos Isonsa-Britanniassa. Asiantuntijapalveluita maailmanlaajuisesti.	Suomi, Ruotsi, Norja, Puola, Liettua, Latvia, Viro 20 CHP-laitosta ja useita satoja lämpölaitoksia ja -keskuksia Pohjoismaissa, Baltian maissa ja Puolassa.	Venäjä OAO Fortumissa Uralin ja Länsi-Siperian alueella 8 CHP-laitosta sekä 21 lämpölaitosta. Tällä hetkellä sähköntuotantokapasiteetti 2 800 MW. Investointiohjelma kasvattaa sähköntuotantokapasiteettia noin 2 400 MW:lla.	Suomi, Ruotsi, Norja, Viro ¹⁾ 1,6 miljoonaa sähkönsiirtoasiakasta Pohjoismaissa ja Virossa.	Suomi, Ruotsi, Norja 1,2 miljoonaa vähittäismyynniasiakasta Pohjoismaissa.
Liiketoiminnan ajurit	<ul style="list-style-type: none"> Sähkön hinta Nord Poolissa, vakautta suojauksilla Noin 90% tuotannosta vesivoimaa ja ydinvoimaa: vesivarastot, ydinvoiman käytettävyys sekä polttoaineiden ja päästöoikeuksien hinnat tärkeitä 	<ul style="list-style-type: none"> Vakaata kasvua investointien kautta Polttoaineiden joustava käyttö ja tehokkuus avainasemassa Viimeaikaiset investoinnit uuteen CHP-tuotantoon alkaneet tuottaa tulosta 	<ul style="list-style-type: none"> Vapautuneet sähkömarkkinat Investointiohjelma: Tuottaa positiivista taloudellista lisäarvoa uudella kapasiteetilla ja volyymin avulla. Tehokkuusparannukset Kaasun ja sähkön hinnan suhde 	<ul style="list-style-type: none"> Säännely, vakaa tuotto Erittäin pääomavaltaita Kasvu investointien kautta Investoinnit ja sähköverkon ylläpito optimoitu pitkällä tähtäimellä Kustannustehokkuus ja palveluiden laatu 	<ul style="list-style-type: none"> Marginaali Nord Poolin tukkuhinnan ja vähittäismyynnihintojen välillä Marginaalin tehokas suojaus Johtava ympäristömerkityn ja hiilidioksidipäästöttömän sähkön myyjä Suomessa, Ruotsissa ja Norjassa
Strategian ajurit	<ul style="list-style-type: none"> Joustava, markkinalähtöinen tuotantorakenne Keskittyminen hiilidioksidipäästöttömään vesi- ja ydinvoimaan Vahva asema Pohjoismaiden sähkömarkkinoilla ja kyky toimia kilpailluilla energiamaarkkinoilla luo mahdollisuuksia Euroopan markkinoiden yhdyntyessä 	<ul style="list-style-type: none"> Tarve luonnonvarojen tehokkaampaan käyttöön parantaa CHP-tuotannon kilpailukykyä EU-direktiivi kannustaa uusiin CHP-investointimahdollisuuksiin Mahdollisuus lisätä paikallisen biomassan ja jätteiden käyttöä polttoaineena Orgaanisen kasvun mahdollisuus nopeasti kasvavilla markkina-alueilla Polttoaineisiin ja tehokkaaseen tuotantoon liittyvän CHP-osaamisen hyödyntäminen 	<ul style="list-style-type: none"> Sähkön kysynnän kasvu Meneillään olevan investointiohjelman loppuun saattaminen Nykyaikaisen, CHP-lähtöisen lämpöliiketoiminnan kehittäminen 	<ul style="list-style-type: none"> Vakaa, säännelty tuotto Tekninen kehitys mahdollistaa tehokkaamman, luotettavamman ja älykkäämmän sähköverkon sekä kestävä ja energiatehokkaat ratkaisut asiakkaille 	<ul style="list-style-type: none"> Tehokkaiden liiketoimintaprosessien mahdollistama kustannustehokkuus Asiakaskunnan kasvu uusien tuotteiden ja innovatiivisten palveluiden avulla Suuruuden tuomat edut

¹⁾ Fortumin sähkönsiirtoliiketoiminta Virossa myytiin vuoden 2012 alussa.

Hallituksen toimintakertomus

Tuloskehitys ja taloudellinen asema

Vuoden 2011 liikevoitto ja kassavirta olivat kokonaisuudessaan hyvät, haastavasta ympäristöstä huolimatta. Fortum onnistui tehostamaan toimintaansa ja yhtiö jatkoi pitkän tähtäimen tavoitteita tukevien investointien toteuttamista.

TUNNUSLUKUJA

Milj. euroa	2011	2010	2009	Muutos 11/10
Liikevaihto	6 161	6 296	5 435	-2%
Liikevoitto	2 402	1 708	1 782	41%
Liikevoitto, % liikevaihdosta	39,0	27,1	32,8	44%
Vertailukelpoinen liikevoitto	1 802	1 833	1 888	-2%
Tulos ennen veroja	2 228	1 615	1 636	38%
Emoyhtiön omistajille kuuluva tilikauden voitto	1 769	1 300	1 312	36%
Tulos/osake, euroa	1,99	1,46	1,48	36%
Liiketoiminnan kassavirta	1 613	1 437	2 264	12%
Oma pääoma/osake, euroa	10,84	9,24	9,04	17%
Sijoitettu pääoma	17 931	16 124	15 350	11%
Korollinen nettovelka	7 023	6 826	5 969	3%
Omavaraisuusaste, %	44	40	43	10%
Osakkeiden määrä keskimäärin, tuhatta	888 367	888 367	888 230	0%

KONSERNIN TALOUDELLISET TAVOITTEET

	Tavoite	2011	2010	2009	Muutos 11/10
Sijoitetun pääoman tuotto, %	12	14,8	11,6	12,1	28%
Oman pääoman tuotto, %	14	19,7	15,7	16,0	25%
Pääomarakenne: Vertailukelpoinen nettovelka/ Käyttökate (EBITDA)	Noin 3	3,0	2,8	2,5	7%
Nettovelka/Käyttökate (EBITDA)		2,3	3,0	2,6	-23%

Vuosi 2011 oli monessa suhteessa poikkeuksellinen. Japanin maanjäristys ja sitä seurannut tsunami, Euroopan finanssikriisin jatkuminen sekä Lähi-idän epävakaa tilanne ovat kaikki vaikuttaneet energiasektoriin, joka reagoi yhä herkemmin maailmanlaajuisiin ilmiöihin.

Energiankysynnän peruseriaatteet eivät kuitenkaan ole muuttuneet ja sähkön rooli kokonaisenergiankulutuksessa kasvaa edelleen – ilmastonmuutoksen hillitseminen on ja pysyy yhtenä suurimmista globaaleista haasteistamme. Siksi Fortum pitää hiilidioksidipäästöttömän energiantuotannon roolia tärkeänä siirtymisessä kohti aurinkotaloutta. Yhtiö pyrkii myös ottamaan liiketoiminnassaan huomioon tasapainoisesti taloudellisen, sosiaalisen ja ympäristövastuun. Taloudellisen vastuun alueella tavoitteenamme on luoda pitkällä aikavälillä taloudellista arvoa, kestävää ja kannattava kasvua sekä tuottaa lisäarvoa osakkeenomistajillemme ja asiakkaillemme. Samalla pyrimme varmistamaan turvalliset työolot kaikille Fortumin toimipajoissa työskenteleville työntekijöille ja urakoitsijoille.

Kokonaisuudessaan liikevoitto ja kassavirta olivat hyviä.

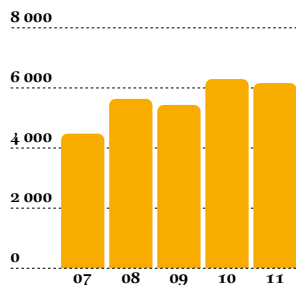
Suomessa tapaninpäivänä riehunut voimakas myrsky 30 vuoteen ja sitä seurannut Hannu-myrsky aiheuttivat merkittäviä vahinkoja Fortumin sähköverkkoon varsinkin Etelä-, Länsi- ja Lounais-Suomessa. Olemme

pahoillamme siitä, että pahimmillaan yli 190 000 Fortumin asiakasta Suomessa oli samanaikaisesti vailla sähköä. Suomen lisäksi myrskyt aiheuttivat sähkökatkoja ja vahinkoja myös Ruotsissa. Asiakaspalvelun prioriteettina Distribution-liiketoiminta-alueella onkin nyt parantaa sähkön toimitusvarmuutta äärimmäisissä olosuhteissa erityisesti maakaapeloidulla sähköverkko ja ylläpitämällä verkon kuntoa.

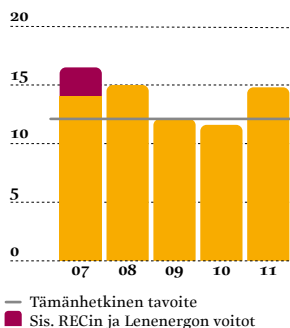
Vuonna 2011 Fortum onnistui tehostamaan toimintaansa ja jatkoi pitkän tähtäimen tavoitteita tukevien investointien toteuttamista. Vuoden tärkeimmät tapahtumat divisioonissa olivat seuraavat.

Power-divisioonassa aloitettiin valmistelut Ranskan vesivoimakonsessioiden eli käyttöoikeussopimusten tarjouskilpailuja varten. Jatkoimme aaltovoiman ja aurinkoenergian kehittämistä. Lisäksi keskityimme turvallisuuteen ja ydinvoimaan liittyviin tutkimus- ja kehitysprojekteihin. Fukushima ydinvoimaonnettomuuden jälkeen Suomen säteilyturvakeskus STUK selvitti ydinvoimalaitosten turvallisuutta sähkön menetyksen sekä poikkeuksellisten sää- ja ympäristöolosuhteiden varalta. Suomessa tehty turvallisuus selvitykset osoittivat, että Loviisan ja Olkiluodon ydinvoimalat ovat turvallisia, ja erityisesti Loviisan turvallisuusmarginaalit ovat riittäviä. Ruotsin ydinturvallisuusviranomaisen (SSM) suoritti vastaavat turvallisuus selvitykset Ruotsissa. Ruotsissa tehtyjen selvitysten tulokset olivat

LIIKEVAIHTO, milj. euroa

SIIJOITETUN PÄÄOMAN TUOTTO, %

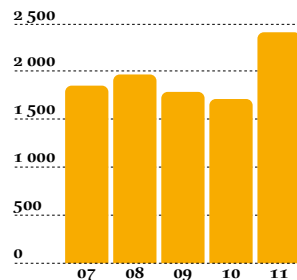

linjassa Suomessa tehtyjen selvitysten kanssa.

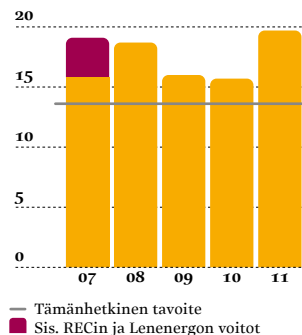
Heat-divisioona otti käyttöön biomassaa hyödyntävän sähkön ja lämmön yhteistuotantoon (CHP) erikoistuneen, uuden voimalaitoksen Viron Pärnussa. Baltian alueella, Suomessa ja Ruotsissa on rakenteilla useita uusia CHP-laitoksia: Klaipeda, Jelgava, Järvenpää ja Brista 2. Lisäksi ostimme kaksi yrittystä Puolasta ja otimme käyttöön uusia hinnoittelumalleja asiakkaillemme Suomessa ja Ruotsissa. Fortum saattoi päätökseen myös Ruotsissa Tukholman ulkopuolella sijaitsevien kaukolämpötoimintojen ja lämmöntuotantolaitosten myymisen.

Russia-divisioonan osalta uusi kapasiteetti on avaintekijä positiiviseen

LIIKEVOITTO, milj. euroa

OMAN PÄÄOMAN TUOTTO, %

taloudelliseen lisäarvoon. Divisioonan meneillään oleva investointiohjelma eteni hyvin. Uusia yksiköitä otettiin käyttöön Chelyabinsk CHP-3 -voimalaitoksella sekä Tjumenissa ja Tobolskissa. Lisäksi aloitimme Nyaganin voimalaitoksen rakennustyöt ja käynnistimme kaukolämpöverkon energiategokkuutta parantavan hankkeen Tšeljabinskissa.

Electricity Solutions and Distribution-divisioonassa aloitettiin etäluettavien sähkömittareiden asentaminen sähköverkkoasiakkaille Suomessa. Ruotsissa Fortum avasi sähköverkkonsa kuluttajille; heillä on nyt mahdollisuus myydä itse tuottamaansa sähköä suoraan Fortumin verkkoon.

1 MARKKINATILANNE

1.1 Pohjoismaat

Alustavien tilastotietojen mukaan Pohjoismaissa kulutettiin sähköä koko vuoden 2011 aikana 382 TWh (2010: 403) mikä oli 5% vähemmän kuin vuonna 2010. Kulutuksen lasku johtui pääasiassa lämpimämmästä säästä; viimeinen neljännes oli historiallisen lämmin, jopa 8 astetta lämpimämpi kuin edellisenä vuonna. Vuoden 2011 jälkipuoliskolla myös teollisuuden sähkökulutus laski edellisvuodesta.

Vuoden 2011 alussa Pohjoismaiden vesivarastot olivat 54 TWh, eli 29 TWh pitkän aikavälin keskiarvoa pienemmät. Vuoden lopussa Pohjoismaiden vesivarannot olivat 12 TWh pitkän aikavälin keskiarvo suuremmat ja 41 TWh suuremmat kuin vuoden 2010 vastaavana ajankohtana. Vuonna 2011 tulovirtaama oli Pohjoismaissa noin 20% keskimääräistä vuotta suurempi.

Vuonna 2011 sähkön keskimääräinen systeemihinta Nord Poolissa oli 47,1 euroa/MWh (2010: 53,1). Suomen ja Ruotsin aluehinnat olivat Nord Poolin systeemihintatasoa korkeammalla: 49,3 euroa/MWh (2010: 56,6) Suomessa ja 47,9 euroa/MWh (2010: 56,8) Ruotsissa. Saksassa vuoden keskimääräinen spot-hinta oli 51,1 euroa/MWh (2010: 44,5).

Ruotsin spot-markkinat jaettiin 1. 11. 2011 neljään hinta-alueeseen, minkä vuoksi Ruotsissa on useita spot-hintoja. Edellä esitetyissä keskimääräisissä hinnoissa on käytetty Tukholman tarjousalueen (SE3) hintaa siltä jaksolta, jolta Ruotsista ei enää saatu yhtä, koko maata koskevaa hintaa.

1.2 Venäjä

Vuonna 2011 Venäjällä kulutettiin sähköä noin 1 020 TWh (2010: 1 006). Vastaava luku hintavyöhykkeellä 1 oli 760 TWh (2010: 746).

OA Fortum toimii Tjumenin ja Tšeljabinskin alueilla. Öljy- ja kaasuteollisuuden keskittävällä Tjumenin alueella sähkönkysyntä kasvoi vuoden 2011 aikana noin 0,5% vuoteen 2010 verrattuna. Metalliteollisuuden painottuvalla Tšeljabinskin alueella sähkönkysyntä kasvoi vuodesta 2010 vuoteen 2011 3,3%.

Keskimääräinen sähkön spot-hinta, kapasiteettihinta pois lukien, nousi 12,3% eli 989 ruplaan/MWh (2010: 881) hintavyöhykkeellä 1.

SÄHKÖN KULUTUS

TWh	2011	2010	2009
Pohjoismaat	382	403	378
Venäjä	1 020	1 006	964
Tjumen	82	82	81
Tšeljabinsk	36	35	32
Venäjän Uralin alue	250	245	236

KESKIMÄÄRÄISET HINNAT

	2011	2010	2009
Sähkön spot-hinta Nord Pool -sähköpörssissä, euroa/MWh	47,1	53,1	35,0
Sähkön spot-hinta Suomessa, euroa/MWh	49,3	56,6	37,0
Sähkön spot-hinta Ruotsissa, euroa/MWh ¹⁾	47,9	56,8	37,0
Sähkön spot-hinta Venäjän Euroopan ja Uralin alueilla, RUB/MWh ²⁾	989	881	667
Keskimääräinen kapasiteettihinta, tRUB/MW/kk	209	191	N/A
Sähkön spot-hinta Saksassa, euroa/MWh	51,1	44,5	39,0
Keskimääräinen kaasun rajahinta Uralin alueella, RUB/1000 m ³	2 548	2 221	1 781
Keskimääräinen kapasiteettihinta vanhalle kapasiteetille, tRUB/MW/kk ³⁾	160	191	N/A
Keskimääräinen kapasiteettihinta uudelle kapasiteetille, tRUB/MW/kk ³⁾	560	N/A	N/A
Sähkön spot-hinta (markkinahinta), Uralin alue, RUB/MWh ²⁾	925	835	633
CO ₂ , (ETS EUA), euroa/tonni CO ₂	13	14	13
Hiili (ICE Rotterdam), USD/tonni	122	92	70
Öljy (Brent Crude), USD/bbl	111	80	63

¹⁾ 1.11.2011 lähtien aluehinta SE3 (Tukholma).

²⁾ Ilman kapasiteettitariffia.

³⁾ Kapasiteettihinnat maksettu ainoastaan kunakin ajankohtana saatavilla olevalle kapasiteetille.

VESIVARASTOT

TWh	31.12.2011	31.12.2010	31.12.2009
Pohjoismaiset vesivarastot	95	54	74
Pohjoismaiset vesivarastot, pitkän ajan keskiarvo	83	83	81

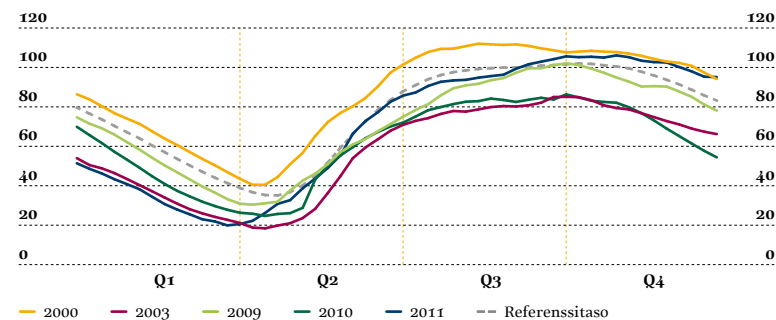
VIENTI / TUONTI POHJOISMAIDEN JA MANNER-EUROOPAN VÄLILLÄ + BALTIAN VÄLILLÄ

TWh (+ = tuonti, - = vienti Pohjoismaista)	2011	2010	2009
Vienti / tuonti	-6	8	N/A

VENÄJÄN SÄHKÖREFORMI

%	2011	2010	2009
Osuus sähkön myynnistä vapautetuilla markkinoilla	100	70	40
Osuus OAO Fortumin sähkön myynnistä vapautetulla sähkön hinnalla	85	61	34

VESIVARASTOT POHJOISMAISSA, viikkotiedot energiaksi muutettuna, TWh

2 TALOUDELLISET TULOKSET

LIIKEVAIHTO DIVISIOONITTAIN

Milj. euroa	2011	2010	2009 ³⁾	Muutos 11/10
Power	2 481	2 702	2 531	-8%
Heat	1 737	1 770	1 399	-2%
Russia	920	804	632	14%
Distribution ¹⁾	973	963	800	1%
Electricity sales ¹⁾	900	1 798	1 449	-50%
Muut	108	51	71	112%
Nord Pool Spot -sähköpörssissä tehtyjen ostojen ja myyntien netotus ²⁾	-749	-1 736	-1 095	57%
Eliminoinnit	-209	-56	-352	-273%
Yhteensä	6 161	6 296	5 435	-2%

VERTAILUKELPOINEN LIIKEVOITTO DIVISIOONITTAIN

Milj. euroa	2011	2010	2009 ³⁾	Muutos 11/10
Power	1 201	1 298	1 454	-7%
Heat	278	275	231	1%
Russia	74	8	-20	825%
Distribution ¹⁾	295	307	262	-4%
Electricity sales ¹⁾	27	11	22	145%
Muut	-73	-66	-61	-11%
Yhteensä	1 802	1 833	1 888	-2%

LIIKEVOITTO DIVISIOONITTAIN

Milj. euroa	2011	2010	2009 ³⁾	Muutos 11/10
Power	1 476	1 132	1 363	30%
Heat	380	303	252	25%
Russia	74	53	-20	40%
Distribution ¹⁾	478	321	263	49%
Electricity sales ¹⁾	3	46	29	-93%
Muut	-9	-147	-105	94%
Yhteensä	2 402	1 708	1 782	41%

¹⁾ Osa Electricity Solutions and Distribution divisioona.

²⁾ Tuntiperusteiset myynnit ja ostot Nord Pool Spot -sähköpörssissä netotetaan konsernitason ja esitetään joko tuottona tai kuluna sen mukaan, onko Fortum tietynä hetkenä nettomyyjä vai netto-ostaja.

³⁾ Lokakuussa 2009 Fortum uudelleenorganisoi liiketoimintarakenteensa neljään liiketoimintadivisioonaan ja neljään esikuntatoimintoon. Uudelleenorganisointi johti pieniin vaikutuksiin segmenttien sisältyöön 1.1.2010 alkaen. Muutos on myös vaikuttanut vuoden 2009 lukuihin. Muutos koskee kaikkia hallituksen toimintakertomuksessa esitettyjä segmenttitietoja.

➔ Katso liitetieto 5 Segmenttiraportointi sivulta 60.

Vuonna 2011 konsernin liikevaihto oli 6 161 miljoonaa euroa (2010: 6 296). Konsernin liikevoitto oli yhteensä 2 402 miljoonaa euroa (2010: 1 708). Kauden raportoituun liikevoittoon vaikutti 344 miljoonalla eurolla (2010: -216) pääasiassa sähköntuotantoa suojaavien johdannaisten IFRS:n (IAS 39) mukainen kirjanpitokäytäntö. Kirjanpitokäytäntö ei kuitenkaan vaikuttanut vertailukelpoiseen liikevoittoon, joka oli yhteensä 1 802 miljoonaa euroa (2010: 1 833).

Kertaluonteiset erät, käypään arvoon arvostamisen vaikutukset ja ydinjätehuoltorahastoon liittyvä oikaisu olivat 600 miljoonaa euroa (2010: -125) vuonna 2011. Tulevan kassavirran suojaamisessa käytettyjen johdannaisten käyvän arvon muutosten vaikutus oli 344 miljoonaa (2010: -216). Kertaluonteiset erät olivat 284 miljoonaa euroa (2010: 93). Ne liittyvät pääosin Fingrid Oyj:n osakkeiden sekä Tukholman ulkopuolisten kaukolämpötoimintojen ja lämmöntuotantolaitosten myyntiin.

Ruotsin kruunu oli keskimäärin noin 6% vahvempi suhteessa euroon kuin

vuonna 2010. Vahva Ruotsin kruunu vaikutti negatiivisesti myös kassavirtaan ensimmäisellä vuosipuoliskolla.

Osakkuusyritysten osuus voitoista oli 91 miljoonaa euroa (2010: 62). Kasvu viime vuoteen verrattuna johtui ennen kaikkea Hafslund ASA:n ja TGC-1:n osuuksien myönteisestä kehityksestä.

Konsernin nettorahoituskulut kasvoivat 265 miljoonaan euroon (2010: 155). Kustannuksia kasvatti korkokulujen nousu, joka johtui lähinnä korkeammista kruunumääräisistä koroista sekä korkeammasta keskimääräisestä nettovelasta vuonna 2011 vuoteen 2010 verrattuna. Nettorahoituskuluihin vaikutti myönteisesti rahoitusinstrumenttien käyvän arvon muutos, joka oli 5 miljoonaa euroa (2010: 12).

Tulos ennen veroja oli 2 228 miljoonaa euroa (2010: 1 615).

Vuoden 2011 verot olivat yhteensä 366 miljoonaa euroa (2010: 261). Tuloslaskelman mukainen veroprosentti oli 16,4% (2010: 16,2%). Veroprosentti oli 21,4% (2010: 17,7%), kun Suomen verokannan muutosta,

osakkuus- ja yhteisyritysten tulosta ja verovapaita myyntivoittoja ei oteta huomioon. Suomen yritysverokantaa laskettiin 26 prosentista 24,5 prosenttiin 1.1.2012. Verokannan muutoksen kertaluontoinen positiivinen vaikutus vuoden 2011 tulokseen on noin 29 miljoonaa euroa, mikä johtui laskennallisista veroista.

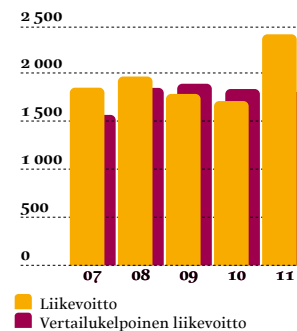
Kauden tulos oli 1 862 miljoonaa euroa (2010: 1 354). Fortumin osakekohtainen tulos oli 1,99 euroa (2010: 1,46). Sähköjohdannaisten kirjanpitokäytännöstä aiheutunut vaikutus osakekohtaiseen tulokseen oli 0,29 euroa (2010: -0,18).

Vähemmistöosuus oli 93 miljoonaa euroa (2010: 54). Se liittyy pääosin Fortum Värme Holding AB:hen, josta Tukholman kaupunki omistaa 50%. Osuuden kasvu vuonna 2011 vuoteen 2010 verrattuna johtuu lähinnä Fortum Värmen Tukholman ulkopuolisten lämpöliiketoimintojen myynnistä ensimmäisellä neljänneksellä realisoituneesta voitosta, josta vähemmistöosuus oli 32 miljoonaa euroa.

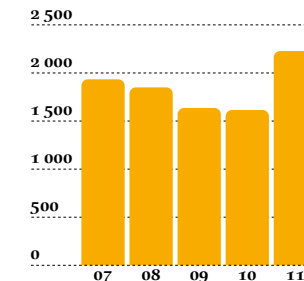
Liiketoiminnan kassavirta oli yhteensä 1 613 miljoonaa euroa (2010: 1 437). Siihen vaikuttivat realisoituneet valuuttakurssivoitot ja -tappiot, jotka olivat -239 miljoonaa euroa (2010: -535) vuonna 2011. Negatiivinen valuuttakurssivaikutus syntyi ensimmäisellä neljänneksellä. Valuuttakurssivoitot ja -tappiot liittyvät Fortumin ruotsalaisten tytäryhtiöiden lainojen suojausten jatkamiseen.

Fortumin taloudelliset tunnusluvut vuoden 2011 osalta olivat: sijoitetun pääoman tuotto 14,8% (2010: 11,6%), oman pääoman tuotto 19,7% (2010: 15,7%) ja nettovelan ja käyttökatteen (EBITDA) suhde 2,3 (2010: 3,0). Vertailukelpoinen nettovelan ja käyttökatteen suhde vuodelta 2011 oli 3,0 (2010: 2,8).

LIIKEVOITTO JA VERTAILUKELPOINEN LIIKEVOITTO, milj. euroa

TULOS ENNEN VEROJA, milj. euroa

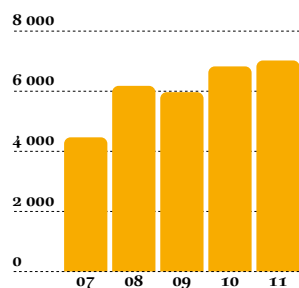

3 TALOUDELLINEN ASEMA JA KASSAVIRTA

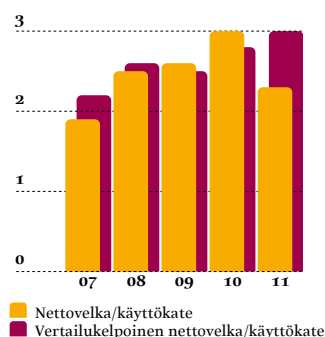
Milj. euroa	2011	2010	2009	Muutos 11/10
Korkokulut	-284	-197	-241	44%
Korkotuotot	56	72	98	-22%
Käypien arvojen muutokset	5	12	-1	-58%
Muut rahoituserät – netto	-42	-42	-23	0%
Rahoitustuotot ja -kulut	-265	-155	-167	71%
Korolliset velat	7 770	7 382	6 859	5%
Vähennetään: Likvidit varat	747	556	890	34%
Korollinen nettovelka ¹⁾	7 023	6 826	5 969	3%

¹⁾ 2011 sisältää 16 miljoonaa euroa, jotka esitetään myytävänä olevissa erissä.

KOROLLINEN NETTOVELKA, milj. euroa

NETTOVELKA/KÄYTTÖKATE

3.1 Kassavirta

Vuonna 2011 liiketoiminnan kassavirta kasvoi 12%:lla 1 613 miljoonaa euroon (2010: 1 437). Merkittävä osa kasvusta selittyy pienemmällä valuuttakurssitappioilla, jotka olivat 296 miljoonaa euroa pienemmät viime vuoteen verrattuna. Kassavirran kasvua kuitenkin tasoitti aiempaa suuremmat korkokulut ja verot.

Käyttöomaisuusinvestoinnit kasvoivat 151 miljoonalla eurolla 1 285 miljoonaa euroon (2010: 1 134). Osa-keostot olivat yhteensä 62 miljoonaa euroa (2010: 28). Käyttöomaisuuden ja liiketoimintojen myynnistä saadut

tulot olivat yhteensä 507 miljoonaa euroa (2010: 154). Luku sisältää Fingrid Oyj:n osakkeiden myynnin, arvoltaan 325 miljoonaa euroa, sekä Tukholman ulkopuolisten kaukolämpötoimintojen ja lämmöntuotantolaitosten myynnin, arvoltaan 111 miljoonaa euroa. Osa lämpöliiketoimintojen myyntiin liittyvästä myyntihinnasta, noin 90 miljoonaa euroa, sisältyy korollisten saamisten muutokseen kassavirrassa. Kassavirta ennen rahoituseriä, ts. osingonjakoa ja rahoitusta, kasvoi 453 miljoonalla eurolla 788 miljoonaa euroon (2010: 335). Vuonna 2011 ja vuonna 2010 maksetut osingot olivat

kumpanakin vuonna 888 miljoonaa euroa.

3.2 Yhtiön varat ja sijoitettu pääoma

Taseen loppusumma kasvoi 1 034 miljoonalla eurolla 22 998 miljoonaa euroon (2010: 21 964). Pitkäaikaiset varat kasvoivat 775 miljoonalla eurolla. Pääosa kasvusta, 613 miljoonaa euroa, johtui käyttöomaisuushyödykkeiden lisääntymisestä. Käyttöomaisuushyödykkeet olivat yhteisarvoltaan 15 234 miljoonaa euroa (2010: 14 621). Lyhytaikaiset varat kasvoivat 259 miljoonalla eurolla 2 788 miljoonaa euroon. Johdannaisinstrumenttien käypä arvo pitkä- ja lyhytaikaisissa varoissa kasvatti loppusummaa 391 miljoonalla eurolla.

Sijoitettu pääoma kasvoi 1 807 miljoonalla eurolla ja oli 17 931 miljoonaa euroa (2010: 16 124). Tämä johtui taseen loppusumman kasvamisesta 1 034 eurolla, johdannaisvelkojen 1 034 miljoonan euron laskusta ja laskennallisten verovelkojen kasvamisesta 288 miljoonalla eurolla. Laskennallisten verovelkojen kasvu johtuu pääasiassa johdannaisveloista.

3.3 Oma pääoma

Oma pääoma oli 10 161 miljoonaa euroa (2010: 8 742), josta emoyhtiön omistajien osuus oli 9 632 miljoonaa euroa (2010: 8 210) ja määräysvallattomien omistajien osuus 529 miljoonaa euroa (2010: 532). Emoyhtiön omistajien pääoman kasvu, 1 422 miljoonaa euroa, johtuu pääasiassa kauden tuloksesta, joka oli 1 769 miljoonaa euroa, sekä kassavirtasuojauksen vaikutuksista 555 miljoonaa euroa. Kasvua pienentää maksetut osingot 888 miljoonaa euroa.

3.4 Rahoitus

Nettovelka kasvoi vuoden 2011 aikana 197 miljoonalla eurolla 7 023 miljoonaa euroon (2010: 6 826).

Nettovelan ja käyttökatteen (EBITDA) suhde vuodelle 2011 oli 2,3 (2010: 3,0), ja vertailukelpoinen nettovelan ja käyttökatteen suhde 3,0 (2010: 2,8).

Vuoden lopussa konsernin likvidit varat olivat 747 miljoonaa euroa (2010: 556). Likvideihin varoihin kuuluvat OAO Fortumin käteisvarat ja pankkitalletukset, noin 211 miljoonaa euroa (2010: 348). Likvidien varojen lisäksi Fortumilla oli käytettävissään noin 2,7 miljardia euroa nostamattomia valmiusluottoja.

Konsernin nettorahoituskulut vuonna 2011 olivat 265 miljoonaa euroa (2010: 155). Rahoituskulut nousivat pääasiassa vuoden 2011 korkeamman korkotason ja kasvaneen keskimääräisen nettovelan vuoksi. Nettorahoituskulut sisältävät myös rahoitusinstrumenttien käyvän arvon muutoksen, joka oli 5 miljoonaa euroa (2010: 12).

Heinäkuussa 2011 Fortum Oyj allekirjoitti 2,5 miljardin euron viiden vuoden valmiusluottolimiitin, joka korvaa nykyiset luottolimitit: marraskuussa 2011 umpeutuvan 1,2 miljardin euron luottolimiitin ja maaliskuussa 2013 umpeutuvan 1,5 miljardin euron luottolimiitin. Tämän uudelleenjärjestelyn jälkeen nostamattomien valmiusluottolimiittien kokonaisarvo, on noin 2,7 miljardia euroa.

Standard & Poor's muutti joulukuussa Fortumin luottoluokituksen näkymät vakaista negatiivisiksi, mutta vahvasti samanaikaisesti Fortumin pitkäaikaisen luokituksen A. Moody'sin Fortumille antama pitkän aikavälin

luottoluokitus A2 (vakaat näkymät) ei muuttunut.

3.5 Tunnusluvut

Nettovelan ja käyttökatteen (EBITDA) suhde oli 2,3 (2010: 3,0). Nettovelan ja vertailukelpoisen käyttökatteen suhde oli 3,0 (2010: 2,8). Velkaantumisasaste oli 69% (2010: 78%) ja omavaraisuusaste

44% (2010: 40%). Sijoitetun pääoman tuotto oli 14,8% (2010: 11,6%) ja oman pääomantuohto 19,7% (2010: 15,7%). Oma pääoma per osake oli 10,84 euroa (2010: 9,24).

➔ *Lisätietoja rahoituksesta löytyy liitetiedosta 3 Rahoitusriskien hallinta sivulta 52.*

4 DIVISIOONAKATSAUKSET

4.1 Power

Power-divisioonaa kuuluvat Fortumin sähköntuotanto, fyysinen tuotannonohjaus ja trading-toiminta sekä asiantuntijapalvelut sähköntuottajille.

Milj. euroa	2011	2010	2009	Muutos 11/10
Liikevaihto	2 481	2 702	2 531	-8%
- sähköntuotanto	2 353	2 580	2 413	-9%
- muu myynti	128	122	118	5%
Liikevoitto	1 476	1 132	1 363	30%
Vertailukelpoinen liikevoitto	1 201	1 298	1 454	-7%
Vertailukelpoinen käyttökatte	1 310	1 398	1 547	-6%
Sidottu pääoma 31. 12.	6 247	5 806	5 494	8%
Sidotun pääoman tuotto %	24,6	19,5	24,5	26%
Vertailukelpoinen sidotun pääoman tuotto %	19,9	22,3	26,4	-11%
Investoinnit käyttöomaisuuteen ja bruttoinvestoinnit osakkeisiin	148	122	153	21%
Henkilöstön lukumäärä	1 847	1 819	1 916	2%

Vuonna 2011 Power-divisioonan vertailukelpoinen liikevoitto oli 1 201 miljoonaa euroa (2010: 1 298) eli 97 miljoonaa euroa pienempi kuin vuonna 2010. Vesivoimatuohtannon heikot volyymit vuoden 2011 alussa vuoteen 2010 verrattuna näkyvät volyymissa vuositasona 1 TWh laskuna. Ydinvoimatuohtannon volyymit kasvoivat 2,9 TWh pääosin Ruotsin paremman käyttökerroimen ansiosta. Divisioonan saavuttama sähkön tukkumyyntihinta oli Pohjois-

maissa 1,8 euroa/MWh alempi kuin vuonna 2010.

Vertailukelpoiseen liikevoittoon vaikuttivat useat tekijät. Tuotantovolyymien ja hinnan negatiivinen yhteisvaikutus oli noin 5 miljoonaa euroa. Ruotsin kruunun kurssin vaikutus oli yhteensä noin -30 miljoonaa euroa. Ruotsin kiinteistöveron kasvu heikensi tulosta noin 17 miljoonalla eurolla. Lisäksi Venäjän sähköntuontisopimuksen päättymisen vaikutus oli noin -40 miljoonaa euroa.

SÄHKÖNTUOTANTO ENERGIALÄHTEITTÄIN

TWh	2011	2010	2009	Muutos 11/10
Vesivoima, Pohjoismaissa	21,0	22,0	22,1	-5%
Ydinvoima, Pohjoismaissa	24,9	22,0	21,4	13%
Lämpövoima, Pohjoismaissa	2,2	2,3	0,2	-4%
Yhteensä Pohjoismaissa	48,1	46,3	43,7	4%
Lämpövoima muissa maissa	1,2	1,1	1,2	9%
Yhteensä	49,3	47,4	44,9	4%

SÄHKÖNMYyntI POHJOISMAISSA

TWh	2011	2010	2009	Muutos 11/10
Myynti Pohjoismaissa	50,0	51,5	48,8	-3%
josta sähkön tukkumyynti Pohjoismaissa ¹⁾	44,3	42,5	N/A	4%

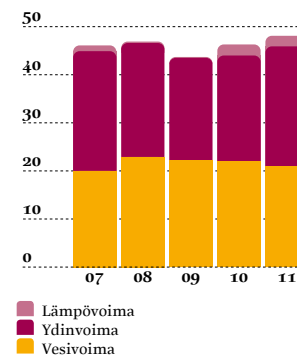
HINTA

euroa/MWh	2011	2010	2009	Muutos 11/10
Sähkön tukkumyyntihinta Pohjoismaissa ²⁾	46,1	49,7	N/A	-7%

¹⁾ Sähkön tukkumyyntitulot ja -volyymit Pohjoismaissa eivät sisällä lämpövoimatuohtantoa, markkinahintaa perustuvia ostoja eikä myyntiä vähemmistöosakkaille (mm. Meri-Pori, Inkoo ja tuonti Venäjältä).

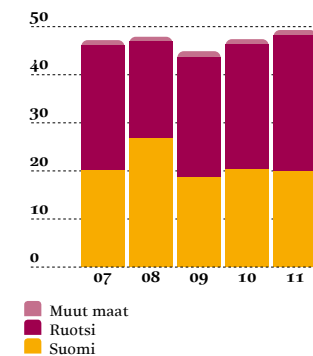
²⁾ Sähkön tukkumyyntihinta ei sisällä myyntituloja lämpövoimatuohtannosta, markkinahintaan tehdyistä ostoista eikä myyntiä vähemmistöosakkaille (mm. Meri-Pori, Inkoo ja tuonti Venäjältä).

DIVISIOONAN SÄHKÖNTUOTANTO POHJOISMAISSA ENERGIALÄHTEITTÄIN, TWh

Divisioonan vuoden 2011 kokonais-sähköntuotanto Pohjoismaissa oli 48,1 (2010: 46,3) TWh eli noin 4% suurempi kuin vuonna 2010. Hiilidioksidipäästötön tuotannon osuus oli 93% (2010: 93%). Ydinvoiman käyttökerroin parani

DIVISIOONAN SÄHKÖNTUOTANTO ALUEITTAIN, TWh

Ruotsissa, mikä kasvatti myös ydinvoimatuohtannon volyymeja selvästi. Veden tulovirtaamat ja vesivarastot olivat historiallisen alhaalla vuoden alussa, mutta parantivat koko jaksan ajan. Vesivoimatuohtanto jäi vuonna 2011

pienemmäksi kuin vuonna 2010, jolloin volyymit olivat historiallisen suuret. Vesivoimatuotannon käytettävyys pysyi erittäin hyvänä koko vuoden. Vuoden lopussa Pohjoismaiden vesivarastot olivat 10 TWh pitkän aikavälin keskiarvon yläpuolella.

Vuonna 2011 Power-divisioonan toteutunut Pohjoismaiden sähkön tukkumyyntihinta oli 46,1 euroa/MWh, eli 1,8 euroa/MWh matalampi kuin vuonna 2010. Tämä johtui pääasiassa aluehinoista, jotka laskivat.

Fortumilla on kaksi omaa ydinvoimalaitosyksikköä Loviisassa, ja yhtiö on myös osaomistajana kahdeksassa yksikössä Olkiluodon, Oskarshamnin ja Forsmarkin ydinvoimalaitoksissa.

Vuonna 2011 Loviisan ydinvoimalan käytettävyys oli 94,3%, mikä on kansainvälisesti verrattuna erittäin korkea luku. Forsmarkin tuotanto parani merkittävästi ja laitoksen käyttökerroin oli 86,2%. Käytettävyuden suhteen vuosi 2011 oli Forsmarkille paras sitten vuoden 2005. Käytettävyys parani myös Oskarshamnin voimalaitoksilla, muttei vielääkään nousut tyydyttävälle tasolle. Oskarshamn 1 jouduttiin sulkemaan lokakuun lopussa, kun turbiinissa havaittu värinä vaati laajoja korjaustöitä. Yksikkö saataneen takaisin toimintaan helmikuun 2012 alussa. Oskarshamn 2 käynnistettiin vuosihuollon jälkeen lokakuun lopussa 80 MW:n alennetulla teholla (täysi teho on 590 MW) turbiinimuutosten vuoksi. Oskarshamn 3 ylsi syyskuussa uuteen, korkeampaan tehotasoon, noin 1 400 MW:iin, mutta toimii toistaiseksi noin 100 MW:n alennetulla teholla, kunnes kaikki testit on saatu suoritettua.

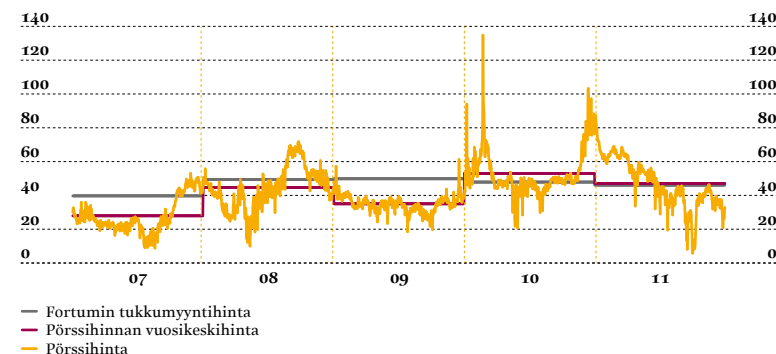
Maaliskuussa eduskunta hyväksyi Suomen ydinvoimainväliaikaisen uudistamisen. Uudistus sisältää noin 680 miljoonan euron korvausrajoituksen

ja rajoittamattoman vastuun kolmannelle osapuolelle vakavissa onnettomuustilanteissa. Tämä väliaikainen muutos tuli voimaan 1. 1. 2012 ja pätee, kunnes Pariisin ja Brysselin uudistetut sopimukset on ratifioitu. Fortum on ottanut kasvanutta korvausvastuuta varten täysimääräisen vakuutuksen. Uudistuksella ei ole olennaista vaikutusta Fortumin tilinpäätökseen.

Fukushiman onnettomuuden jälkeen on suoritettu turvallisuusselvitykset koko Euroopassa. Samassa yhteydessä Suomen säteilyturvakeskus STUK toteutti lisäselvityksen ydinvoimalaitosten turvallisuudesta sähkön menetyksen sekä poikkeuksellisten sää- ja ympäristöolosuhteiden varalta. Ruotsin ydinturvallisuusviranomainen (SSM) suoritti vastaavat turvallisuusselvitykset Ruotsissa. Lopulliset kansalliset raportit annettiin 30. 12. 2011. Turvallisuusarvioinnit osoittivat, että Loviisan ja Olkiluodon ydinvoimalat ovat turvallisia, ja erityisesti Loviisan turvallisuusmarginaalit ovat riittäviä. Suomen ydinvoimaloissa ei tullut esille merkittäviä uusia vaatimuksia, uusia uhkatekijöitä tai puutteita, jotka vaatisivat välittömiä parannuksia. Ruotsissa tehtyjen arviointien tulokset olivat samantyyppisiä kuin Suomessa. Euroopan komissio antaa Euroopan neuvostolle kansallisten raporttien pohjalta laaditun kokonaisraportin kesäkuussa 2012. Fortum uskoo, että sekä uusille että vanhoille ydinvoimaloille saatetaan esittää turvallisuusselvitysten pohjalta joitakin uusia turvallisuusvaatimuksia lähitulevaisuudessa.

Fortumin valmistelut Ranskan vesivoimakonsessioiden tarjouskilpailuihin etenivät vuonna 2011, ja yhtiö rekisteröi Ranskaan paikallisen tytäryhtiön Fortum France SNC:n.

NORD POOL SPOT, TUUKUSÄHKÖN HINTA 2007–2011, euroa/MWh

4.2 Heat

Heat-divisioona sisältää sähkön ja lämmön yhteistuotannon (CHP), kaukolämpötoiminnan sekä yritysten lämpöratkaisut Pohjoismaissa ja Itämeren alueella.

Milj. euroa	2011	2010	2009	Muutos 11/10
Liikevaihto	1 737	1 770	1 399	-2%
- lämmönmyynti	1 238	1 269	1 055	-2%
- sähkönmyynti	342	368	224	-7%
- muu myynti	157	133	120	18%
Liikevoitto	380	303	252	25%
Vertailukelpoinen liikevoitto	278	275	231	1%
Vertailukelpoinen käyttökate	471	462	393	2%
Sidotu pääoma 31. 12.	4 191	4 182	3 787	0%
Sidotun pääoman tuotto %	9,9	8,4	7,9	18%
Vertailukelpoinen sidotun pääoman tuotto %	7,4	7,7	7,3	-4%
Investoinnit käyttöomaisuuteen ja bruttoinvestoinnit osakkeisiin	329	305	359	8%
Henkilöstön lukumäärä	2 504	2 394	2 552	5%

Vuonna 2011 lämpöä myytiin yhteensä 22,6 TWh (2010: 26,1). Lämpö tuotettiin pääasiassa Pohjoismaissa. Samana ajanjaksona sähkönmyynti oli yhteensä 6,2 TWh (2010: 6,5). Puolan ja Viron uusi CHP-kapasiteetti oli käytössä, mukaan lukien vuoden 2011 alussa ostetut laitokset. Lämmöntuotantovolyymit olivat

kuitenkin laskussa, mikä johtui vuotta 2010 korkeammista lämpötiloista sekä Tukholman ulkopuolisten kaukolämpötoimintojen myynnistä Ruotsissa maaliskuun lopulla.

Heat-divisioonan liikevoitto vuonna 2011 oli 380 miljoonaa euroa (2010: 303). Kasvaneessa liikevoitossa on

mukana Tukholman ulkopuolisten lämpöliiketoimintojen myynnistä ensimmäisellä neljänneksellä realisoitunut 82 miljoonan euron voitto. Vertailukelpoinen liikevoitto vuonna 2011 oli 278 miljoonaa euroa (2010: 275). Kasvu johtui pääasissa suuremmasta käytettävyydestä ja vähäisemmästä huippukuormavaikutuksesta, jotka paransivat lämmönmyyntikatteita. Lisäksi Ruotsin kruunun kurssikohotuksella oli myönteinen vaikutus. Parannusta kuitenkin tasoitti pienemmät volyymit. Volyymien laskuun olivat syynä lämmin sää, sähkön alemmat spot-hinnat sekä Tukholman ulkopuolisten kaukolämpötoimintojen myynti Ruotsissa. Suomessa polttoainekustannusten kasvu kavensi sähkönmyynnin marginaaleja.

Tammikuussa Tukholman kaupungin kaasuverkoston vanha tuotantolinja suljettiin ja uusi ympäristöyönteisempi kaasu otettiin onnistuneesti käyttöön. Lisäksi vuoden ensimmäisellä neljänneksellä avattiin ensimmäinen kaupallinen biokaasupolttoainemasema autoille Arlandan lentokentällä Tukholmassa. Suomessa lämmöntuotannossa käytettävien polttoaineiden verotusta kiristettiin 1.1.2011 alkaen. Veronkorotukset heijastuivat vastaavasti lämmön kuluttajahintoihin.

Toukokuussa Fortum aloitti ensimmäisen Baltian alueella sijaitsevan, jätettä hyödyntävän CHP-laitoksen rakentamisen. Ympäristöyönteinen laitos korvaa Liettuan Klaipedassa sijaitsevan maakaasua käyttävän lämpölaitoksen ja vähentää kasvihuonekaasupäästöjä. Toukokuussa Ruotsin viranomaiset esittelivät ehdotuksen kaukolämpöverkkojen avaamiseksi kilpailulle (Third party access, TPA). Tukholman seudun kaukolämpöjärjestelmän osalta kilpailuviranomainen totesi vuonna

2010, että kaukolämmön reaalihinta oli laskenut 1,5% vuodesta 2005.

Viimeisellä neljänneksellä Turun Seudun Maakaasu ja Energiatuotanto Oy:n (TSME) yritysjärjestelyt etenivät ja uusi osakassopimus allekirjoitettiin joulukuussa 2011. TSME on yhteisomistusyhtiö, joka keskittää Turun seudun energiantuotannon. Fortum sopi myös myyvänsä Fortum Energiaratkaisut Oy:n ja Fortum Termest AS:n EQT Infrastructure Fund rahastolle. Toiminta kattaa pienelle ja keskisuurelle teollisuudelle sekä palvelusektorille suunnatun Fortumin lämpö-, höyry- ja kylmäliiketoiminnan Suomessa ja Virossa. Liiketoiminta eroaa merkittävästi suuren mittakaavan kaukolämpöliiketoiminnasta sekä yhdistetystä sähkön ja lämmön (CHP) tuotannosta, johon Fortum strategiansa mukaisesti keskittyy. Kauppa on tarkoitus saattaa päätökseen vuoden 2012 ensimmäisellä neljänneksellä. Viimeisellä neljänneksellä lanseerattiin myös uusia hinnoittelumalleja kaukolämpöasiakkaille Ruotsissa ja Suomessa. Asiakkaat voivat nyt valita erilaisten tuotteiden välillä. Lisäksi Ruotsin Högdalenissa sijaitsevan jätteenpolttolaitoksen höyrykatilan laaja huolto saatiin päätökseen, mikä lisäsi kapasiteettia.

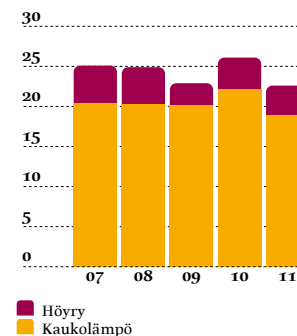
LÄMMÖNMYynti MAITTAIN

TWh	2011	2010	2009	Muutos 11/10
Suomi	8,5	9,6	8,0	-11%
Ruotsi	8,5	10,9	9,8	-22%
Puola	4,3	4,0	3,7	8%
Muut maat	1,3	1,6	1,4	-19%
Yhteensä	22,6	26,1	22,9	-13%

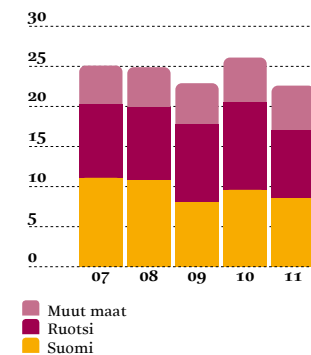
SÄHKÖNMYynti

TWh	2011	2010	2009	Muutos 11/10
Yhteensä	6,2	6,5	4,4	-5%

DIVISIOONAN KAUKOLÄMMÖN JA HÖYRYN MYynti, TWh

DIVISIOONAN KAUKOLÄMMÖN JA HÖYRYN MYynti MAITTAIN, TWh

4.3 Russia

Russia-divisioona koostuu sähkön ja lämmön tuotannosta ja myynnistä Venäjällä. Se sisältää OAO Fortumin ja Fortumin hieman yli 25 % omistusosuuden TGC-1:ssä. TGC-1 on osakkuusyhtiö, joka raportoidaan pääomaosuusmenetelmän mukaisesti.

Milj. euroa	2011	2010	2009	Muutos 11/10
Liikevaihto	920	804	632	14%
– sähkönmyynti	590	505	390	17%
– lämmönmyynti	324	287	219	13%
– muu myynti	6	12	23	–50%
Käyttökate	182	139	55	31%
Liikevoitto	74	53	–20	40%
Vertailukelpoinen liikevoitto	74	8	–20	825%
Vertailukelpoinen käyttökate	148	94	55	57%
Sidottu pääoma 31. 12.	3 273	2 817	2 260	16%
Sidotun pääoman tuotto %	3,5	2,4	0,0	46%
Vertailukelpoinen sidotun pääoman tuotto %	3,5	0,7	0,0	400%
Investoinnit käyttöomaisuuteen ja bruttoinvestoinnit osakkeisiin	694	599	218	16%
Henkilöstön lukumäärä	4 379	4 294	4 855	2%

OAO Fortum toimii Uralin kehittyneillä teollisuusalueilla ja Länsi-Siperian öljyntuotantoalueilla.

Venäjällä sähkön tukku markkinat vapautettiin vuoden 2011 alussa. Kaikki sähköntuotantoyhtiöt kuitenkin myyvät edelleen kotitalouksien ja eräiden

erityisryhmien kulutusta vastaavan osan sähköntuotannostaan ja kapasiteetistaan säännellyillä hinnoilla. Vuonna 2011 OAO Fortum myi 85 % sähköntuotannostaan vapautetulla sähköhinnalla.

OAO FORTUMIN KESKEISET SÄHKÖN, KAPASITEETIN JA KAASUN HINNAT

	2011	2010	2009	Muutos 11/10
Sähkön spot-hinta (markkinahinta), Uralin alue, RUB/MWh	925	835	633	11%
Keskimääräinen säännelty kaasun hinta Uralin alueella, RUB/1000 m ³	2 548	2 221	1 781	15%
Keskimääräinen kapasiteettihinta vanhalle kapasiteetille (CCS), tRUB/MW/kk ¹⁾	160	191	N/A	–16%
Keskimääräinen kapasiteettihinta uudelle kapasiteetille (CSA), tRUB/MW/kk ¹⁾	560	N/A	N/A	N/A
Keskimääräinen kapasiteettihinta, tRUB/MW/kk	209	191	N/A	9%
OAO Fortumin saavuttama sähkön hinta, EUR/MWh	29,2	27,0	N/A	8%

¹⁾ Kapasiteettihinnat maksettu kapasiteettivolyymeille, pois lukien suunnittelemattomat seisokit, huollot ja oma kulutus.

Venäjän hallitus hyväksyi vuoden 2011 alusta uudet kapasiteettimarkkinoita koskevat säännöt. Vuoden 2007 jälkeen investointivoitesopimusten (CSA – ”uusi kapasiteetti”) perusteella rakennetulle tuotantokapasiteetille maksetaan takuuhintaa 10 vuoden ajan. Takuuhinnat on määritelty investointien riittävän tuoton varmistamiseksi. Investointivoitesopimuksiin on liitetty sakkoehdot. Yritysosaston aikaan vuonna 2008 Fortum teki varauksen mahdollisista viivästymisistä aiheutuvia sakkoja varten. Mahdollisia sakkoja voidaan vaatia, jos uuden kapasiteetin käyttöönotto viivästyy tai jos investointivoitesopimusten sovittuja keskeisiä ehtoja ei muuten täytetä. Näin Fortumin riski saada sakkomaksuja tuotantokapasiteettia koskevien ehtojen vuoksi pienenee vähitellen uusien yksiköiden aloittaessa toimintansa. Voimalaitosten käyttöönoton aikataulu arvioidaan jokaisena tilinpäätöshetkenä. Muutosten vaikutukset varauksen määrään päivitetään tämän mukaisesti.

Kapasiteettimaksut hallituksen investointivoitesopimuksiin kuulumattomalle kapasiteetille määräytyvät huutokaupalla (CCS – ”vanha kapasiteetti”). Joulukuussa 2010 pidettiin ensimmäinen uusien sääntöjen mukainen kapasiteettimarkkinoiden huutokauppa vuoden 2011 vanhalle kapasiteetille. Uusien sääntöjen mukaan vanhalle kapasiteetille huutokaupassa määräytyvät kapasiteettimaksut perustuvat kulloinkin käytettävissä olevaan kapasiteettiin eivätkä laitoksen nimellistehoon. Tämä vähensi vanhan kapasiteetin kapasiteettimaksuja CHP-laitosten osalta erityisesti kesän aikana lämpötilarajoitusten vuoksi. Myös polttoainekustannusten kasvu vaikutti kielteisesti tulokseen. Investointivoitesopimuksia koskevien varausten purkamisen kaupallisen käytön aloittaneilta uusilta yksiköiltä, mukaan lukien voimalaitosten muuttuneiden käyttöönottoaikataulujen vaikutus varaukseen, paransi

Fortumin voimalaitoksista tuli valituksi huutokaupassa, ja hinnat olivat lähellä vuoden 2011 tasoa.

Noin 4 % (120 MW) Fortumin vanha kapasiteetti jäi huutokaupan ulkopuolelle tiukentuneiden teknisten vähimmäisvaatimusten vuoksi. Tämä kapasiteetti saa kuitenkin kapasiteettimaksuja markkinoiden keskimääräisen kapasiteettihinnan mukaan vielä kahden vuoden ajan.

Russia-divisioona myi vuonna 2011 sähköä yhteensä 20,2 TWh (2010: 18,7) ja lämpöä yhteensä 26,7 TWh (2010: 26,8).

Vertailukelpoinen liikevoitto oli yhteensä 74 miljoonaa euroa (2010: 8). Kasvu saavutettiin pääosin Tjumenin, Tšeljabinskin ja Tobolskin uusien voimalayksiköiden käyttöönoton ansiosta; niiden yhteisvaikutus oli noin 40 miljoonaa euroa. Tätä alensi osittain uusien voimalayksiköiden aloitusvaiheen matala käyttökerroin. Myös lämpöliiketoiminta vaikutti myönteisesti tulokseen. Vanhan kapasiteetin pienemmät kapasiteettitulot rasittivat tulosta noin 5 miljoonalla eurolla, koska vuoden 2011 uusien sääntöjen mukaan vanhalle kapasiteetille huutokaupassa määräytyvät kapasiteettimaksut perustuvat kulloinkin käytettävissä olevaan kapasiteettiin (eivätkä laitoksen nimellistehoon, kuten vuonna 2010). Tämä vähensi vanhan kapasiteetin kapasiteettimaksuja CHP-laitosten osalta erityisesti kesän aikana lämpötilarajoitusten vuoksi. Myös polttoainekustannusten kasvu vaikutti kielteisesti tulokseen. Investointivoitesopimuksia koskevien varausten purkamisen kaupallisen käytön aloittaneilta uusilta yksiköiltä, mukaan lukien voimalaitosten muuttuneiden käyttöönottoaikataulujen vaikutus varaukseen, paransi

koko vuoden tulosta 34 miljoonalla eurolla.

OA Fortumin uusi kapasiteetti (CSA) tulee valmistuttuaan olemaan tärkeä vakaan tuloskasvun tekijä Venäjällä. Tuotantovolyymien kasvu tuo lisää myyntituloja ja uudelle tuotantokapasiteetille maksetaan huomattavasti korkeampia kapasiteettimaksuja kuin vanhalle kapasiteetille. Saatavat maksut kuitenkin vaihtelevat ajankohdan sekä voimalaitosten iän, koon, sijainnin, tyyppin ja käytettävyyden mukaan. Uuden kapasiteetin tuotto on taattu. Se voi vaihdella jonkin verran, sillä tuotto on sidottu Venäjän pitkän aikavälin valtionobligaatioihin, joiden maturiteetti on 8–10 vuotta. Meneillään olevan investointiohjelman valmistumisen jälkeen Fortumin tavoitteena on tuottaa

positiivista taloudellista lisäarvoa Russia-divisioonassa.

Fortum on sitoutunut 2,5 miljardin euron investointiohjelmaan Venäjällä, ja aikataulun mukaan ohjelman viimeiset yksiköt otetaan käyttöön vuonna 2014. Investointiohjelman loppuosan arvo tammikuussa 2012 joulukuun 2011 lopun valuuttakursseilla laskettuna on arviolta noin 0,9 miljardia euroa.

Investointiohjelma käsittää yhteensä kahdeksan uutta voimalaitosyksikköä. Ensimmäinen uusi yksikkö aloitti kapasiteettimyyntin Tyumen CHP-1:ssä helmikuussa. Toisen yksikön kapasiteettimyynti alkoi vuoden 2011 kesäkuun alussa Chelyabinsk CHP-3 -voimalaitoksella ja kolmannen uuden yksikön kapasiteettimyynti 1. 10. 2011 Tobolsk-voimalaitoksella.

Vuonna 2011 alueverkkosiirron määrä oli yhteensä 14,1 TWh (2010: 14,8) Ruotsissa ja 2,6 TWh (2010: 2,8) Suomessa.

Distribution-liiketoiminta-alueen liikevoitto oli 478 miljoonaa euroa (2010: 321). Fortum kirjasi toisella neljänneksellä 192 miljoonan euron voiton Fingrid Oyj:n osakkeiden myynnistä. Vertailukelpoinen liikevoitto oli yhteensä 295 miljoonaa euroa (2010: 307). Lisääntyneestä tehokkuudesta, pienemmistä siirtohäviökustannuksista ja Ruotsin kruunun vahvistumisesta syntyneestä parannusta tasoitti joulun jälkeiset myrskyt, joiden negatiivinen vaikutus vertailukelpoiseen liiketuloon oli 57 miljoonaa euroa.

Sähkönkulutuksen etämittauksen käyttöönotto suomalaisille verkkoasiakkaille edistyi suunnitelman mukaan. Vuoden 2011 loppuun mennessä 160 000:lle asiakkaalle oli asennettu uusi mittari. Yhteensä noin 580 000 asiakasta saa uuden mittarin vuoden 2013 loppuun mennessä. Uuden tuntimittausjärjestelmän etuja ovat muun muassa ajantasaiseen sähkönkäyttöön perustuva laskutus, parempi sähkönkulutuksen hallinta ja mahdollisuus uusiin palveluihin. Suomen uusi tuntipohjaista sähkönmittausta koskeva lainsäädäntö tulee voimaan 1. 1. 2014. Ruotsissa etäluettavien sähkömittarien asennus asiakkaille on saatu päätökseen aikaisemmin.

Ruotsissa on hyväksytty uusi sähkön-siirtohintojen sääntelymalli, ja ensimmäinen valvontajakso on 2012–2015. Päätökseen sisältyy muun muassa 18 vuoden siirtymäsääntö, joka Fortumin arvion mukaan ei saa tukea lainsäädännöstä. Useat sähkönjakeluyhtiöt ovat valittaneet säännöksestä ja siirty-

mäsäännöstä tuomioistuimeen, ja asian käsittely on vielä kesken.

Suomessa kolmatta valvontajaksoa (2012–2015) koskeva päätös tehtiin viimeisellä neljänneksellä. Päätös oli pääosin odotusten mukainen. Vanhaa mallia muutettiin laatuvaatimusten osalta, esim. myrskyvahinkoihin liittyviä seuraamusmaksuja korotettiin. Toimiala on kuitenkin päättänyt valittaa tietyistä mallin osista ja yksityiskohdista toimialajärjestön kautta markkinatuomioistuimeen.

Joulukuun 26. päivän myrsky oli pahin Suomessa 30 vuoteen ja aiheutti yhdessä seuraavan päivän pienemmän myrskyn kanssa merkittäviä vahinkoja Fortumin sähköverkolle varsinkin Etelä-, Länsi- ja Lounais-Suomessa. Pahimmalla hetkellä yli 190 000 Fortumin asiakasta oli samanaikaan vailla sähköä. Myrskyt aiheuttivat sähkökatkoja ja vahinkoja myös Ruotsissa.

4.4 Electricity Solutions and Distribution

Divisioona vastaa Fortumin sähkön vähittäismyyntistä sekä sähkönsiirrosta ja muodostuu kahdesta liiketoiminta-alueesta: Distribution ja Electricity Sales.

4.4.1 Distribution

Fortum omistaa ja käyttää jakelu- ja alueverkkoja sekä siirtää sähköä kaikkiaan noin 1,6 miljoonalle asiakkaalle Ruotsissa, Suomessa, Norjassa ja Virossa.

Milj. euroa	2011	2010	2009	Muutos 11/10
Liikevaihto	973	963	800	1%
– jakeluverkot	809	820	685	–1%
– alueverkot	96	92	75	4%
– muu myynti	68	51	40	33%
Liikevoitto	478	321	263	49%
Vertailukelpoinen liikevoitto	295	307	262	–4%
Vertailukelpoinen käyttökate	482	485	426	–1%
Sidottu pääoma 31. 12.	3 589	3 683	3 299	–3%
Sidotun pääoman tuotto %	13,7	9,7	8,7	41%
Vertailukelpoinen sidotun pääoman tuotto %	8,6	9,3	8,6	–8%
Investoinnit käyttöomaisuuteen ja bruttoinvestoinnit osakkeisiin	289	213	193	36%
Henkilöstön lukumäärä	898	962	1 088	–7%

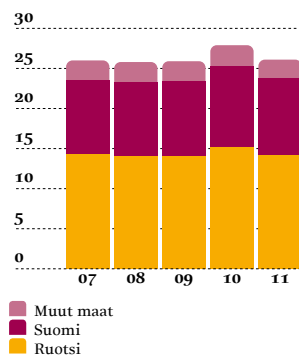
SÄHKÖNSIIRTO JAKELUVERKOISSA

TWh	2011	2010	2009	Muutos 11/10
Ruotsi	14,2	15,2	14,0	-7%
Suomi	9,5	10,0	9,4	-5%
Norja	2,3	2,5	2,3	-8%
Viro	0,1	0,2	0,2	-50%
Yhteensä	26,1	27,9	25,9	-6%

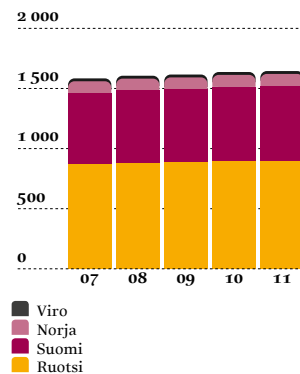
SÄHKÖNSIIRTOASIAKKAITTEN LUKUMÄÄRÄ MAITTAIN

Tuhatta	2011	2010	2009	Muutos 11/10
Ruotsi	893	893	882	0%
Suomi	627	620	611	1%
Norja	101	100	99	1%
Viro	24	24	24	0%
Yhteensä	1 645	1 637	1 616	0%

SÄHKÖNSIIRTO JAKELUVERKOSSA MAITTAIN, TWh

SÄHKÖNSIIRTOASIAKKAIDEN LUKUMÄÄRÄ MAITTAIN, tuhatta

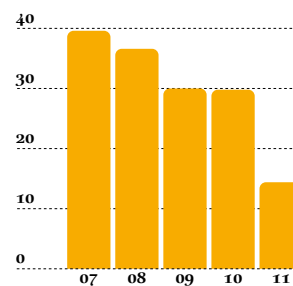

4.4.2 Electricity sales

Electricity Sales vastaa sähkön vähittäismyynnistä 1,2 miljoonalle kotitalous- ja yritysasiakkaalle. Se on Pohjoismaiden johtava ympäristömerkityn ja hiilidioksidipäästöttömän sähkön myyjä. Electricity Sales ostaa sähkönsä pohjoismaisesta sähköpörsistä.

Milj. euroa	2011	2010	2009	Muutos 11/10
Liikevaihto	900	1 798	1 449	-50%
- sähkönmyynti	879	1 778	1 417	-51%
- muu myynti	21	20	32	5%
Liikevoitto	3	46	29	-93%
Vertailukelpoinen liikevoitto	27	11	22	145%
Vertailukelpoinen käyttökate	29	13	28	123%
Sidottu pääoma 31. 12.	11	210	125	-95%
Sidotun pääoman tuotto %	4,2	38,4	28,9	-89%
Vertailukelpoinen sidottu pääoman tuotto %	33,5	9,3	18,6	260%
Bruttoinvestoinnit	5	0	1	N/A
Henkilöstön lukumäärä	519	525	611	-1%

SÄHKÖNMYynti, TWh

Sähkönmyynti vuonna 2011 oli 14,4 TWh (2010: 29,8). Myynti laski merkittävästi yritysasiakassegmentin uudelleenjärjestelyn vuoksi.

Vertailukelpoinen liikevoitto kasvoi huomattavasti ja oli yhteensä 27 miljoonaa euroa (2010: 11). Tuloksen paraneminen johtuu kannattamattoman yritysasiakassegmentin uudelleenjärjestelystä ja vakaista tukkumarkkinahinnoista varsinkin vuoden 2011 ensimmäisellä neljänneksellä.

Lokakuussa Fortum myi norjalaisen sähkönmyyjän Ishavskraftin 24,5% omistusosuutensa neljälle norjalaiselle sähköyhtiölle. Fortum luopui Ishavskraft AS:n vähemmistöosuudesta keskittyäkseen omaan kuluttaja-brändiinsä.

5 INVESTOINNIT KÄYTTÖMAISUUTEEN JA OSAKKEISIIN SEKÄ KÄYTTÖMAISUUDEN JA OSAKKEIDEN MYYNIT

Milj. euroa	2011	2010	2009
Investoinnit käyttöomaisuuteen			
Aineettomat hyödykkeet	27	19	20
Aineelliset hyödykkeet	1 381	1 203	842
Yhteensä	1 408	1 222	862
Bruttoinvestoinnit osakkeisiin			
Tytäryritysosakkeet	47	0	8
Osakkuusyrittösakkeet	25	26	58
Myytävissä olevat osakkeet	2	1	1
Yhteensä	74	27	67

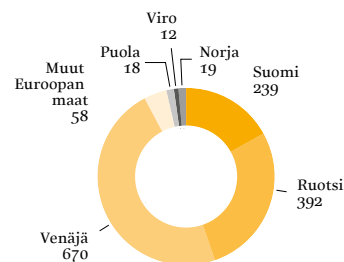
Vuonna 2011 investoinnit käyttöomaisuuteen ja osakkeisiin olivat 1 482 miljoonaa euroa (2010: 1 249). Investoinnit ilman yritysostoja olivat 1 408 miljoonaa euroa (2010: 1 222).

➕ *Katso liitetieto 23.2 Investoinnit sivulta 79.*

INVESTOINNIT KÄYTTÖMAISUUTEEN JA BRUTTOINVESTOINNIT OSAKKEISIIN, milj. euroa

INVESTOINNIT KÄYTTÖMAISUUTEEN MAITTAIN, milj. euroa

Fortum suunnittelee ottavansa käyttöön uutta sähkön- ja lämmöntuotantokapasiteettia ja suorittavansa perusparannuksia olemassa oleviin laitoksiin seuraavasti:

Tyyppi	Kapasiteetti sähkö MW	Kapasiteetti lämpö MW	Toimitusaika ¹⁾	
Power				
Vesivoimalaitosten perusparannus				
Vesivoima	10–20		2012	
Heat				
Klaipeda, Liettua	Jäte (CHP)	20	60	Q1 2013
Järvenpää, Suomi	Biopolttoaine (CHP)	23	63	Q2 2013
Jelgava, Latvia	Biopolttoaine (CHP)	23	45	Q3 2013
Brista, Ruotsi	Jäte (CHP)	20	57	Q4 2013
Russia ²⁾				
Nyagan 1	Kaasu (CCGT)	418		Q2 2012
Nyagan 2	Kaasu (CCGT)	418		Q3 2012
Nyagan 3	Kaasu (CCGT)	418		2013

¹⁾ Kaupallisen käytön aloitus, jota edeltävät esimerkiksi testikäytöt ja lupamenettelyt.

²⁾ Kapasiteettimaksujen aloitus, jota edeltävät esimerkiksi testikäytöt ja lupamenettelyt.

5.1 Power

Fortum osallistuu TVO (Teollisuuden Voima Oyj) -omistusosuutensa kautta Olkiluoto 3:n 1 600 MW:n ydinvoimalaitosyksikön rakentamiseen Suomessa. AREVA-Siemens toimittaa Olkiluoto 3:n TVO:lle kiinteähintaisella sopimuksella. Yhtiö on ilmoittanut TVO:lle, että laitosisyksikön säännöllisen sähköntuotannon arvioidaan alkavan elokuussa 2014.

Maaliskuussa 2011 pidetyssä TVO:n varsinaisessa yhtiökokouksessa päätettiin suunnatusta osakeannista, jolla yhtiön osakepääomaa korotetaan noin 65 miljoonalla eurolla. Fortumin osuus osakeannista on noin 16 miljoonaa euroa, joka maksettiin marraskuussa. Osakepääoman korottaminen on alku-peräisen suunnitelman mukainen ja osa Fortumin Olkiluoto 3 projektin rahoittamista koskevaa 180 miljoonan euron osakepääomasitoumusta.

TVO:n ylimääräinen yhtiökokous teki joulukuussa 2011 päätöksen Olkiluodon

neljännen ydinvoimalaitosyksikön kilpailu- ja suunnitteluvaiheen käynnistämisestä. Fortum osallistuu vaiheeseen noin 77 miljoonalla eurolla, joka vastaa Fortumin omistusosuutta TVO:n osakekannasta. Summa jakaantuu usean vuoden ajalle.

Fortum aloittaa aaltovoimapuiston rakentamisen Ruotsin Sotenäsiin vuonna 2012. Toimittajana hankkeessa on Seabased AB. Valmistuttuaan aaltovoimapuistosta tulee lajissaan maailman suurin täysimittainen demonstraatiohanke. Hankkeen kokonaisbudjetti on noin 25 miljoonaa euroa, josta Fortumin osuus on noin puolet. Ruotsin energiaviranomainen on myöntänyt hankkeelle investointitukea.

Blaikenin maatuulipuiston rakentaminen jatkui Pohjois-Ruotsissa. Fortum ja ruotsalainen Skellefteå Kraft ilmoittivat hankkivansa 60 tuuliturbiinia Nordexilta. Fortumin osuus tilatuista turbiineista on 12.

5.2 Heat

Tammikuussa 2011 Fortum sai päätökseen kahden sähkö- ja lämpöyhtiön kaupan Puolan valtion kanssa. Investoinnin arvo on noin 22 miljoonaa euroa.

Maaliskuussa 2011 Fortum vei päätökseen Ruotsissa Tukholman ulkopuolella sijaitsevien kaukolämpötoimintojen ja lämmöntuotantolaitosten myynnin Macquarie European Infrastructure Fund II:lle (MEFII) ja Macquarie Power and Infrastructure Corporationille (MPIC). Kauppahinta oli noin 220 miljoonaa euroa.

Huhtikuussa 2011 Fortum ja ruotsalainen, kunnallinen energiayhtiö Sollentuna Energi allekirjoittivat sopimuksen, jonka mukaan Sollentuna Energi tulee 15 %:n osuudella osakkaaksi uuteen jätteenpolttoyksikköön, Brista 2:een. Uusi yksikkö rakennetaan Fortumin Tukholman alueella sijaitsevalle Bristan CHP-laitokselle.

Kesäkuussa Fortum päätti investoida kahteen uuteen biopolttoainetta hyödyntävään CHP-laitokseen Järvenpäässä ja Latvian Jelgavassa. Investointien kokonaisarvo on noin 160 miljoonaa euroa, ja molemmat laitokset on tarkoitus ottaa tuotantokäyttöön vuonna 2013. Uudet biopolttoainetta hyödyntävät laitokset korvaavat polttoöljyyn ja maakaasuun perustuvaa lämmöntuotantoa.

Pienempien lämmöntuotantolaitosten myyminen jatkui koko syksyn.

Joulukuussa Fortum hyväksyi Fortum Energiaratkaisut Oy:n ja Fortum Termost AS:n myynnin EQT Infrastructure Fund rahastolle. Kokonaiskauppahinta velat mukaan lukien on noin 200 miljoonaa euroa ja myyntivoitto runsaat 50 miljoonaa euroa. Kauppa on tarkoitus saattaa

päätökseen vuoden 2012 ensimmäisellä neljänneksellä.

Investoinnit ja myynnit tukevat Fortumin uudistettua strategiaa, jossa CHP-tuotannolla on keskeinen rooli.

5.3 Russia

Fortumin laajan Venäjän investointiohjelman kolmen ensimmäisen yksikön kaupallinen käyttö alkoi vuonna 2011: Länsi-Siperiassa toimivan Tyumen CHP-1:n uusi yksikkö aloitti kapasiteettimyynnin helmikuun alussa, ja Uralin alueella sijaitsevan Chelyabinsk CHP-3:n uusi yksikkö kesäkuun alussa. Tobolskissa otettiin uutta kapasiteettia kaupalliseen käyttöön 1. 10. 2011. Fortumin laaja investointiohjelma Venäjällä koostuu yhteensä kahdeksasta uudesta yksiköstä.

5.4 Distribution

Fortum saattoi 19. 4. 2011 päätökseen kaupan, jolla yhtiö myi noin 25 %:n omistusosuutensa Suomen kantaverkkoyhtiö Fingrid Oyj:ssä Suomen valtiolle (osakkeet jakautuivat Työ- ja elinkeinoministeriön ja Huoltovarmuuskeskuksen kesken) ja Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Ilmariselle. Valtio osti noin 81 % ja Ilmarinen noin 19 % Fortumin Fingrid Oyj -osakkeista.

Kauppahinta oli 325 miljoonaa euroa. Tämän tuloksena Fortum kirjasi noin 192 miljoonan euron voiton ensimmäisellä neljänneksellä kirjatus 8 miljoonan euron tulososuuden lisäksi. Voitto oli noin 0,22 euroa osaketta kohti.

Fortum myi omistuksensa Suomen kantaverkkoyhtiö Fingrid Oyj:ssä EU:n neljännen energiainfrastruktuuripaketin vuoksi. Syyskuussa 2009 voimaan tullut paketti edellyttää sähkön korkeajännitesiiirron ja tuotannon eriyttämistä.

Fortumin ja Imatran Seudun Sähkön 20. 12. 2011 allekirjoittaman sopimuksen mukaisesti Imatran Seudun Sähkö osti Distributionin Virossa sijaitsevan tytäryhtiön Fortum Elekterin. Samalla Fortum luopui osuudestaan Imatran

Seudun Sähkö Oy:ssä. Omistus- ja hallintaoikeudet siirtyivät tammikuun 2012 alussa. Fortum luopui Fortum Elekteristä, sillä yhtiö pyrki strategiansa mukaisesti keskittymään enemmän Pohjoismaiden liiketoimintaan.

6 HENKILÖSTÖ

Fortumin toiminta on pääasiassa keskittynyt Pohjoismaihin, Venäjälle, Puolaan ja Baltiaan. Vuoden 2011 lopussa henkilöstön kokonaismäärä oli 10 780 (2010: 10 585).

Henkilöstömäärän kasvu johtui pääasiassa Heat-divisioonan ostmasta kahdesta puolalaisesta sähkö- ja

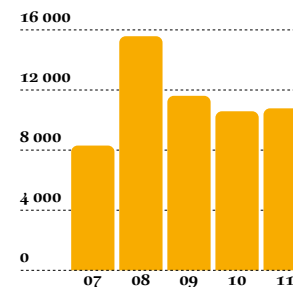
lämpöyhtiöstä. Vuoden 2011 lopussa Power-divisioonassa oli 1 847 (2010: 1 819) työntekijää, Heat-divisioonassa 2 504 (2010: 2 394), Russia-divisioonassa 4 379 (2010: 4 294), Distributionissa 898 (2010: 962) ja Electricity Salesissa 519 (2010: 525). Muun henkilöstön määrä oli 633 (2010: 591).

Emoyhtiö Fortum Oyj:n henkilöstön määrä oli vuoden lopussa 315 (2010: 295).

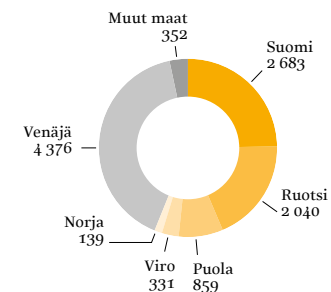
	2011	2010	2009
Henkilöstön lukumäärä, 31. 12.	10 780	10 585	11 613
Henkilöstön lukumäärä keskimäärin	11 010	11 156	13 278
Palkkojen ja palkkioiden kokonaissumma milj. euroa	529	507	495

➔ Lisätietoja konsernin henkilöstöstä on esitetty konsernitilinpäätöksen liitetiedossa 14 Henkilöstökulut ja johdon palkkiot sivulla 68 sekä sivulla 124, Palkitseminen.

HENKILÖSTÖN LUKUMÄÄRÄ

HENKILÖSTÖ MAITTAIN

7 TILIKAUDEN JÄLKEISET TAPAHTUMAT

Tilikauden jälkeen ei ole ollut merkittäviä tapahtumia.

8 NÄKYMÄT

8.1 Avaintekijät ja riskit

Fortumin taloudellinen tulos on alttiina useille strategisille, taloudellisille ja operatiivisille riskeille. Fortumin tuloksen kannalta tärkein tekijä on sähkön tukkuhinta Pohjoismaissa. Tukkuhinnan kehityksen avaintekijöitä Pohjoismaissa ovat tarjonnan ja kysynnän tasapaino, polttoaineiden ja päästöoikeuksien hinnat sekä vesitilanne.

Maailmantalouden epävarmuus ja epävakaa taloustilanne Euroopassa heikentävät erityisesti euroalueella talouskasvun ja elpymisen näkymiä. Tämä ja Pohjoismaiden parempi vesitilanne voivat aiheuttaa lyhyellä tai keskipitkällä aikavälillä painetta sähkön tukkuhinnan laskemiseen Pohjoismaissa. Venäjän liiketoiminnan osalta avaintekijöitä ovat sähkön tukku- ja kapasiteettimarkkinoiden sääntely sekä investointiohjelmaan liittyvät operatiiviset riskit. Taloudellisen turbulenssin seurauksena suuremmilla valuuttakurssivaihteluilla voi erityisesti Ruotsin kruunun ja Venäjän ruplan osalta olla sekä muunto- että transaktiovaikutuksia Fortumin tulokseen.

✚ *Lisätietoja Fortumin riskeistä ja riskienhallinnasta on esitetty hallituksen toimintakertomuksessa sivulla 21 sekä konsernin tilinpäätöksessä liitetiedossa 3 Rahoitusriskien hallinta sivulla 52.*

8.2 Pohjoismaiset markkinat

Makrotalouden epävarmuudesta huolimatta sähkön osuus kokonaisenergiankulutuksesta jatkaa kasvuaan. Fortum arvioi vuosittaisen sähkönkulutuksen kasvavan lähivuosina Pohjoismaissa noin 0,5 %, mutta lähimpien vuosien kasvuvauhti tulee riippumaan paljolti Euroopan ja etenkin Pohjoismaiden makrotalouden kehityksestä.

Vaikka öljyn hinta nousi viimeisellä neljänneksellä, hiilen ja kaasun hinnat laskivat. CO₂-päästöoikeuksien hinnat jatkoivat laskuaan. Syitä tähän olivat Euroopan pitkittynyt taloudellinen epävarmuus sekä epävarmuus tulevista hiilidioksidipäästöjen vähentämisestä koskevista päätöksistä. Sähkön termiinihinnat laskivat sekä Pohjoismaissa että Saksassa polttoaineen ja päästöoikeuksien halventumisen myötä. Pohjoismaissa hinnat laskivat lisäksi vesivarastojen kasvun seurauksena.

Tammikuun lopulla 2012 sähkön termiinihintana Nord Poolissa loppuvuodelle 2012 oli noin 40 euroa/MWh. Sähkön termiinihintana vuodelle 2013 oli noin 42 euroa/MWh ja vuodelle 2014 noin 42 euroa/MWh. Saksassa sähkön termiinihintana loppuvuodelle 2012 oli noin 49 euroa/MWh ja vuodelle 2013 noin 53 euroa/MWh. Samaan aikaan hiilen (ICE Rotterdam) termiinihintana loppuvuodelle 2012 puolestaan oli noin 111 Yhdysvaltain dollaria tonnilta ja

hiilidioksidipäästöoikeuksien markkinahinta vuodelle 2012 noin 8 euroa hiilidioksiditonnia kohti.

Tammikuun lopulla 2012 Pohjoismaiden vesivarannot olivat noin 12 TWh keskimääräistä suuremmat ja 40 TWh yli vuoden 2011 vastaavan tason.

8.3 Venäjä

Venäjän sähkön tukkumarkkinat vapautettiin vuoden 2011 alussa. Kaikki sähköntuotantoyhtiöt kuitenkin myyvät edelleen kotitalouksien ja eräiden kuluttajaryhmien (Pohjois-Kaukasia, Tuvan tasavalta, Burjatian tasavalta) kulutusta vastaavan osan sähköntuotannostaan ja kapasiteetistaan säännellyillä hinnoilla.

Venäjän hallitus hyväksyi vuoden 2011 alusta uudet kapasiteettimarkkinointia koskevat säännöt. Vuoden 2007 jälkeen investointivelvoitesopimusten (CSA – ”uusi kapasiteetti”) perusteella rakennetulle tuotantokapasiteetille maksetaan takuuhintaa 10 vuoden ajan. Takuuhinnat on määritelty riittävän investointituoton varmistamiseksi. Kapasiteettimaksut hallituksen investointivelvoitesopimukseen kuulumattomalle kapasiteetille määräytyvät huutokaupalla (CCS – ”vanha kapasiteetti”).

Joulukuussa 2010 pidettiin ensimmäinen uusien sääntöjen mukainen kapasiteettimarkkinoiden huutokauppa vanhalle kapasiteetille. Uusien sääntöjen mukaan vanhalle kapasiteetille huutokaupassa määräytyvät kapasiteettimaksut perustuvat kulloinkin käytävissä olevaan kapasiteettiin eivätkä laitoksen nimellistehoon. Tämä vähentää vanhan kapasiteetin kapasiteettimaksuja CHP-laitosten osalta erityisesti kesän aikana lämpötilarajoitusten vuoksi. Vuotta 2012 koskeva kapasiteettihuutokauppa pidettiin syyskuussa

2011. Suurin osa Fortumin voimaloista tuli valituksi huutokaupassa, ja hinnat olivat lähellä vuoden 2011 hintatasoa. Noin 4 % (120 MW) vanhasta kapasiteetista jäi huutokaupan ulkopuolelle tiukentuneiden teknisten vähimmäisvaatimusten vuoksi. Tämä kapasiteetti saa kuitenkin markkinoiden keskimääräisen kapasiteettihinnan mukaisia kapasiteettimaksuja vielä kahden vuoden ajan.

OA Fortumin uusi kapasiteetti (CSA) tulee valmistuttuaan olemaan tärkeä vakaan tuloskasvun tekijä Venäjällä. Tuotantovolyymin kasvu tuo lisää myyntituloja ja uudelle tuotantokapasiteetille maksetaan huomattavasti korkeampia kapasiteettimaksuja kuin vanhalle kapasiteetille. Maksut kuitenkin vaihtelevat ajankohdan sekä voimalaitosten iän, sijainnin, koon, tyyppin ja käyttökertoimen mukaan. Uuden kapasiteetin tuotto on taattu, mutta voi vaihdella jonkin verran, sillä se on sidottu Venäjän pitkän aikavälin valtionobligatioihin, joiden maturiteetti on 8–10 vuotta. Meneillään olevan investointiohjelman valmistumisen jälkeen Fortumin tavoitteena on tuottaa positiivista taloudellista lisäarvoa Russia-divisioonassa.

Fortum on nopeuttanut OAO Fortumin investointiohjelmaa kysynnän elpymisen ja Venäjän kapasiteettimarkkinoiden kehittymisen johdosta ja suunnittelee ottavansa viimeiset uudet yksiköt käyttöön vuoden 2014 loppuun mennessä. Investointiohjelman loppuosan arvo joulukuun lopun 2011 valuuttakurssilla laskettuna on arviolta 0,9 miljardia euroa tammikuusta 2012 eteenpäin. Uudet yksiköt Nyagan 1 ja Nyagan 2 otetaan käyttöön vuoden 2012 aikana.

Venäjän hallitus on päättänyt nostaa kaasun hintoja 1.7.2012 alkaen. Korotuksen arvioidaan olevan 15%. Toisaalta säännelty sähkö- ja lämmönmyynnin hinnat ja vanhan kapasiteetin kapasiteettimaksut indeksoidaan alle vuoden 2011 tason.

8.4 Käyttöomaisuusinvestoinnit ja -myynnit

Tällä hetkellä Fortum arvioi käyttöomaisuusinvestointeikseen vuonna 2012 noin 1,6–1,8 miljardia euroa ja vuosina 2013–2014 noin 1,1–1,4 miljardia euroa. Lukuihin ei sisälly mahdollisia yritysostoja. Pääasiallinen syy korkeampiin käyttöomaisuusinvestointeihin vuonna 2012 on Venäjän investointiohjelman aikataulun nopeuttaminen. Vuosittaisten kunnossapito- ja tuottavuusinvestointien arvioidaan olevan vuonna 2012 noin 500–550 miljoonaa euroa eli lähellä poistojen tasoa.

8.5 Verotus

Fortumin vuoden 2012 veroasteeksi arvioidaan 19–21%, kun osakkuus- ja yhteisyritysten tulosta, verovapaita myyntivoittoja ja muita kertaluonteisia eräiä ei huomioida. Suomen yritysverokantaa laskettiin 26%:sta 24,5%:iin 1.1.2012.

8.6 Suojaus

Joulukuun 2011 lopussa Power-divisioonan arvioidusta sähkön tukkumyynnistä Pohjoismaissa oli suojattu noin 65% noin 48 euroon/MWh kalenterivuodeksi 2012. Vastaavat luvut kalenterivuodeksi 2013 ovat noin 40% noin 46 euroon/MWh.

Fortumin Power-divisioonan pohjoismainen suojaushinta ei sisällä lämpövoimatuoannon marginaalin suojasta. Suojausasteeseen eivät myöskään

sisälly Fortumin hiililauhdevoiman fyysiset volyymit ja suojaukset eivätkä divisioonan tuonnit Venäjältä.

Raportoidut suojausasteet voivat vaihdella huomattavasti Fortumin sähköjohdannaismarkkinoilla tekemien toimenpiteiden mukaan. Suojaukset tehdään pääasiassa johdannaissopimuksilla, suurimmaksi osaksi Nord Poolin termiineillä.

8.7 Kannattavuus

Fortumin Power-divisioonan sähkön tukkumyynnihintaan Pohjoismaissa vaikuttavat muun muassa suojausasteet, suojaushinta, spot-hinnat, Fortumin joustavan tuotantorakenteen käytettävyys ja käyttö sekä valuuttakurssivaihtelut. Jos sähköntuotantolähteiden suhteellisissa osuuksissa tapahtuvien muutosten potentiaalisia vaikutuksia ei oteta huomioon, 1 euron muutos megawattituntia kohti Power-divisioonan sähkön tukkumyynnihinnassa Pohjoismaissa johtaa noin 45 miljoonan euron muutokseen Fortumin vuotuisessa vertailukelpoisessa liikevoitossa. Lisäksi Power-divisioonan vertailukelpoiseen liikevoittoon vaikuttavat mahdollinen lämpövoimatuoannon määrä ja siitä saatava tuotto.

Ruotsin ydinvoimalaitoksissa meneillään olevat monivuotiset investointiohjelmat parantavat turvallisuutta ja käytettävyyttä sekä lisäävät nykyisten laitosten kapasiteettia. Investointiohjelmien toteuttaminen saattaa vaikuttaa käytettävyyteen. Investointiohjelmat vaikuttavat Fortumin ydinvoimaosakkuusyhtiöiltään ostaman sähkön hankintakustannuksiin. Käyttökustannusten tason odotetaan kuitenkin vakiintuvan toteutusvaiheen aikana.

Fortum uskoo, että sekä uusille että vanhoille ydinvoimaloille saatetaan

esittää uusia turvallisuusvaatimuksia lähitulevaisuudessa. Suomessa vuoden 2012 budjettiehdotus ei sisällä windfall-eikä uraaniveroja, joiden mahdollisen käyttöönoton selvittämistä Suomen hallitus esitti ohjelmassaan kesäkuussa 2011.

Ydinjätemaksut ja -vakuudet päivitetään Ruotsin lainsäädännön mukaisesti

9 TUTKIMUS JA KEHITYS

Kestävät ratkaisut ovat keskeinen osa Fortumin strategiaa. Fortumin tutkimus- ja kehitystoiminta tekee ympäristömyönteisistä energiaratkaisuista mahdollisia.

Vuonna 2011 tutkimus- ja kehitystoiminta keskittyi voimakkaasti erilaisten aurinkoenergiateknologioiden tarjoamien mahdollisuuksien tutkimiseen. Lisäksi Fortum käynnisti eri kumppanien kanssa laajoja ohjelmia, joissa kehitetään älykkään sähköverkon teknologioita, kestävään kaupunkiasumiseen liittyviä ratkaisuja sekä CHP-tuotantoon liittyviä konsepteja. Ydinvoiman tutkimus ja kehitys on edelleen suurin ja arvokkain osa Fortumin tutkimus- ja kehitystoimintaa.

Fortum analysoi tarkasti aurinkoenergian kasvumahdollisuuksia ja etenkin aurinkopaneelien hintakehitystä vuonna 2011. Yhtiö teki päätöksen edetä tutkimus-, kehitys- ja seuranta-vaiheesta mahdollisen uuden liiketoiminnan kehittämiseen Fortumille.

Fortum ja Seabased AB allekirjoittivat vuonna 2011 sopimuksen yhteisen aaltovoimapuiston rakentamisesta Ruotsin Sotenäsiin. Valmistuttuaan aaltovoimapuistosta tulee laajissaan maailman suurin täysimittainen demonstraatiohanke. Lisäksi Fortum

säännöllisin väliajoin. Hallitus päätti joulukuun lopussa maksuista ja takuista jaksolle 2012–2014. Niiden arvioidaan vaikuttavan Fortumin vertailukelpoiseen liikevoittoon noin –15 miljoonaa euroa vuodessa jakson 2012–2014 ajan.

ja ranskalainen meriteollisuusalan suuryritys DCNS allekirjoittivat aiesopimuksen aaltovoiman tutkimus- ja kehitysyhteistyöstä Ranskassa.

Myös CLEEN Oy:n Älykkäät sähköverkot ja energiamarkkinat -tutkimusohjelmassa vuosi oli aktiivinen. Fortum oli muun muassa ABB:n, Skanskan ja KONE:en kanssa mukana menestyksessä pilottihankkeissa, joissa testattiin vyöhykekonseptin mukaisia itsekorjaavia verkkoja ja kestävään kaupunkiasumiseen liittyviä ratkaisuja.

Kestävän kaupunkiasumisen tutkimukseen liittyvä esiselvitys älykkään sähköverkon asentamisesta Tukholman Norra Djurgårdsstadeniin saatiin valmiiksi keväällä 2011. Esiselvitys vahvisti, että eri energijärjestelmän osat on mahdollista kytkeä yhteen alkupe räisen suunnitelman mukaisesti. Uuden järjestelmän myötä asiakkaalla on mahdollisuus osallistua aktiivisemmin sähkömarkkinan toimintaan. Fortum hallinnoi esiselvitystä yhteishankkeessa, jossa on mukana 13 yhteistyökumppania. Hanke on edennyt kumppanuus- ja rahoitusneuvotteluihin ja käyttöönoton sekä testausvaiheen suunnittelu on jo käynnissä.

Integroitujen CHP-konseptien tutkimus jatkui aktiivisesti ja selkeitä

virstanpylväitä saavutettiin pyrolyysin ja biomassan kuivatuslaitoksen alueella sekä tutkittaessa CHP-laitoksen soveltuvuutta bioetanolia hyödyntävään tuotantoon.

Fortumin ydinvoiman tutkimus- ja kehitystoimet edistyivät kehityksestä toteutusvaiheeseen. Esimerkkejä ovat mm. ydinpolttoaineen korkeampaan palamaan johtanut tutkimustyö sekä antimonია sisältämättömien pumpputiivisteiden kehittäminen Loviisan

voimalaitoksella. Fukushima ydinvoimaonnettomuus lisäsi huomiota turvallisuusnäkökohtiin myös ydinvoiman tutkimus- ja kehitystyössä ja kaikkien Fortumin ydinvoiman tutkimus- ja kehitysohjelmien sisältö ja painopisteet tarkistettiin.

Vuonna 2011 Fortumin tutkimus- ja kehityskulut olivat 38 miljoonaa euroa (2010: 30) eli 0,6% liikevaihdosta (2010: 0,5%) ja 1,1% kaikista kuluista (2010: 0,8%).

	2011	2010	2009
T&K-kulut milj. euroa	38	30	30
T&K-kulut % liikevaihdosta	0,6	0,5	0,5
T&K-kulut % kaikista kuluista	1,1	0,8	0,9

10 KESTÄVÄ KEHITYS

Fortum pyrkii ottamaan huomioon toiminnassaan tasapainoisesti taloudellisen, sosiaalisen ja ympäristövastuun. Kestävän kehityksen ohjelma määrittelee konsernitason, toimintaa ohjaavat tavoitteet ja niiden seurannassa

käytettävät avainmittarit. Niiden perusteella divisioonat ovat asettaneet omat divisioonatason tavoitteet ja määritelleet toimenpiteet, joilla tavoitteet saavutetaan.

KESTÄVÄN KEHITYKSEN MITTARIT KONSERNITASOLLA

	Tavoite	2011	2010	2009
Sähköntuotannon CO ₂ -ominaispäästöt EU:n alueella (g/kWh) 5 vuoden keskiarvo	80	67	69	59
Kokonaisenergiantuotannon CO ₂ -ominaispäästöt (g/kWh) 5 vuoden keskiarvo	200	169	157	–
Polttoaineiden käytön kokonaishyötysuhde (%) 5 vuoden keskiarvo	70	68	69	–
ISO 14001-sertifiointi (%)				
Koko Fortum	100	95	86	87
Eurooppa	100	99	98	99

Fortum sai vuonna 2011 useita tunnustuksia työstään kestävästä kehityksestä. Yhtiö oli listattuna maailmanlaajuisessa Dow Jones Sustainability World -indeksissä jo yhdeksäntenä peräkkäisenä vuotena ja oli indeksin ainoa pohjoismaainen energiayhtiö. Yhtiö listattiin maailman parhaana energiayhtiönä Carbon Disclosure Leadership indeksiin. SAM Groupin Sustainability Yearbook 2011 -kirjassa Fortumille myönnettiin pronssisija (SAM Bronze Class) ja Oekom Research AG antoi yhtiölle prime-luokituksen B-. Fortum on listattu myös STOXX Global ESG Leaders indekseissä sekä NASDAQ OMX:n ja GES Investment Servicen uudessa OMX GES Sustainability Finland -indeksissä.

10.1 Taloudellinen vastuu

Taloudellisen vastuun keskeisiä tekijöitä ovat kilpailukyky, erinomainen suoritustaso ja markkinaehtoinen tuotanto. Tavoitteena on luoda pitkällä aikavälillä taloudellista arvoa, kannattavaa kasvua ja lisäarvoa osakkeenomistajille, asiakkaille, työntekijöille, tavarantoimittajille ja muille avainsidosryhmille.

Toimintoillamme on sekä suoria että välillisiä taloudellisia vaikutuksia. Vuonna 2011 käyttöomaisuusinvestoinnit olivat 1 408 miljoonaa euroa, josta investoinnit hiilidioksidipäästöttömään kapasiteettiin olivat yhteensä 255 miljoonaa euroa. Suurimmat investoinnit olivat Venäjällä, 670 miljoonaa euroa ja Ruotsissa 392 miljoonaa euroa.

85%
Fortumin EU-alueen sähköntuotannosta CO₂-päästötöntä

65%
Fortumin sähköntuotannosta CO₂-päästötöntä mukaan lukien Venäjä

Fortumin tavoitteena on erinomainen taloudellinen menestys strategisesti valituilla keskeisillä alueilla vahvan osaamisen ja vastuullisten toimintatapojen kautta. Fortum mittaa taloudellista menestystään tunnusluvuilla, joita ovat sijoitetun pääoman tuotto (tavoite 12%), oman pääoman tuotto (tavoite 14%) ja pääomarakenne (tavoite vertailukelpoinen nettovelka/käyttökate eli EBITDA noin 3). Lisäksi Fortum käyttää GRI:n (Global Reporting Initiative) indikaattoreita soveltuvin osin taloudellisesta vastuusta raportointiin.

10.2 Ympäristövastuu

Ilmastonmuutoksen hillintä, luonnonvarojen tehokas käyttö sekä energiantuotannon, jakelun ja toimitusketjun ympäristövaikutusten hallinta ovat keskeinen osa ympäristövastuutamme. Yhtiön osaaminen CO₂-päästöttömässä vesi- ja ydinvoimatuotannossa sekä energiatehokkaassa sähkön ja lämmön yhteistuotannossa korostuu ympäristövastuun alueella. Fortumin konsernitason ympäristötavoitteet liittyvät hiilidioksidipäästöihin, energiatehokkuuteen ja ympäristösertifikaatteihin. Lisäksi divisioonat ovat määrittäneet oman toimintansa ympäristötavoitteet. Ympäristötavoitteiden saavuttamista seurataan kuukausi-, neljännesvuosi- ja vuosiraportoinnin avulla.

Fortumin ilmastotavoitteet seuraavalle viidelle vuodelle ovat: sähköntuotannon hiilidioksidin ominaispäästöt EU:n alueella alle 80 grammaa kilowattitunnilta (g/kWh) ja kokonaisenergiantuotannon (sähkö ja lämpö) hiilidioksidin ominaispäästöt alle 200 g/kWh, kattaen kaikki toimitamaat. Molemmat tavoitteet on laskettu viiden vuoden keskiarvona.

Joulukuun 2011 lopussa sähköntuotannon hiilidioksidin ominaispäästöjen viiden vuoden keskiarvo oli EU:n alueella 67 g/kWh ja kokonaisenergiantuotannon hiilidioksidin ominaispäästöt 169 g/kWh. Molemmat olivat tavoitetason alapuolella. Fortumin kokonaishiilidioksidipäästöt vuonna 2011 olivat 23,5 (2010: 25,3) miljoonaa tonnia (Mt), josta 8,0 (2010: 9,7) Mt oli Euroopan päästökauppajärjestelmän (ETS) alaisia päästöjä.

Vuonna 2011 noin 65% (2010: 66%) Fortumin sähköntuotannosta oli hiilidioksidipäästötöntä. Fortumin tuotannosta EU:n alueella 85% (2010: 86%) oli hiilidioksidipäästöttömän sähkön osuuden lasku johtuu pääasiassa Venäjän toimintojen suhteellisesta kasvusta tuotantorakenteessa.

Polttoaineen käytön kokonaishyötysuhde viiden vuoden keskiarvona oli 68%, kun tavoite oli >70%. Vuonna 2011 yhteensä 99% Fortumin toiminnoista EU:n alueella oli ISO 14001 ympäristösertifioituja. Joulukuussa myös OAO Fortumin toiminta Venäjällä läpäisi ISO 14001 sertifiointin ensimmäisen vaiheen.

CO₂-PÄÄSTÖT YHTEENSÄ

Milj. tonnia	2011	2010	2009	Muutos 11/10
Kokonaispäästöt	23,5	25,3	21,8	-7%
Päästökauppajärjestelmän alaiset päästöt	8,0	9,7	7,7	-14%
Myönnetyt päästöoikeudet	6,8	5,6	5,5	21%
Päästöt Venäjällä	14,7	14,6	13,8	1%

10.3 Sosiaalinen vastuu

Sosiaalisen vastuun osa-alueella Fortumin kehittämät innovaatiot sekä vähähiilisen sähkön ja lämmön toimitusvarmuus tukevat yhteiskunnan kehittämistä ja hyvinvoinnin lisäämistä. Painotamme hyvänä yrityskansalaisena toimimista sekä turvallisten työolojen varmistamista kaikissa Fortumin toimipaikoissa työskenteleville työntekijöille ja urakoitsijoille. Työturvallisuudelle on asetettu konserninlaajuiset tavoitteet. ISO 14001 -sertifiointin lisäksi tavoitteena on OHSAS 18001 -sertifiointi kaikille operatiivisten toimintojen johtamisjärjestelmille. Vuonna 2011 omien työntekijöiden poissaoloon johtaneiden tapaturmien taajuus (LWIF) parani ja oli hyvällä tasolla, 1,6 (2010: 2,4). Valitettavasti Fortumin urakoitsijalle sattui kuitenkin Ruotsissa kuolemaan johtanut tapaturma joulukuussa. Fortumin turvallisuustavoite (LWIF) on vähemmän kuin 1 miljoonaa työtuntia kohti omalle henkilöstölle. Tämä kuvastaa konsernin nollatoleranssia tapaturmille.

➔ *Lisätietoja kestävästä kehityksestä on erillisessä Kestävän kehityksen raportissa.*

Riskienhallinta

Riskienhallinta on osa liiketoiminnan suunnittelua ja toiminnanohjausta. Sen tarkoituksena on tukea yritystä strategian luomisessa ja toteuttamisessa sekä taloudellisten tavoitteiden saavuttamisessa ja ehkäistä ei-toivottuja tapahtumia.

1 RISKIENHALLINNAN PERIAATTEET

Sähkö- ja lämpöliiketoiminnan harjoittaminen altistaa Fortumin monenlaisille riskeille. Sähkön hinta ja volyymeriski pohjoismaisilla markkinoilla on merkittävin taloudellinen riski, johon vaikuttavia tekijöitä ovat mm. säätila, maailman hyödykemarkkinat ja sähkön tuotantovolyymit. Venäjän liiketoiminta altistuu sähkö-, polttoaine- ja kapasiteettihintoihin liittyville riskeille, joihin vaikuttavat maan sisäinen

sääntely vaikkakin sähkömarkkinoiden uudistus etenee.

Fortum kehittää riskienhallintaansa markkinaolosuhteiden, operatiivisen toiminnan ja liiketoimintaympäristön jatkuvien muutosten mukana. Fortum on jatkanut operatiivisen riskienhallinnan tehostamista erityisesti sisäisen valvonnan ja kontrollien osalta sekä compliance riskienhallinnan että jatkuvuussuunnitelun edelleen kehittämällä. Samaan aikaan on

sekä markkina- että luottoriskien mallintamista kehitetty edelleen vastaamaan maailmanlaajuisia epävakaita markkinatilannetta.

1.1 Tarkoitus

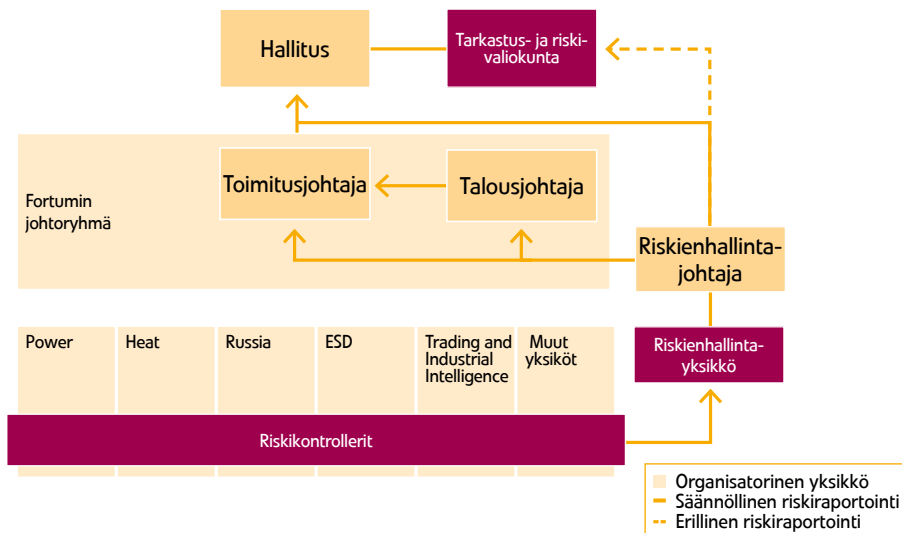
Fortumin riskienhallinnan tarkoituksena on tukea yritystä strategian luomisessa ja toteuttamisessa sekä taloudellisten tavoitteiden saavuttamisessa ja ehkäistä ei-toivottuja tapahtumia.

1.2 Poliittikka

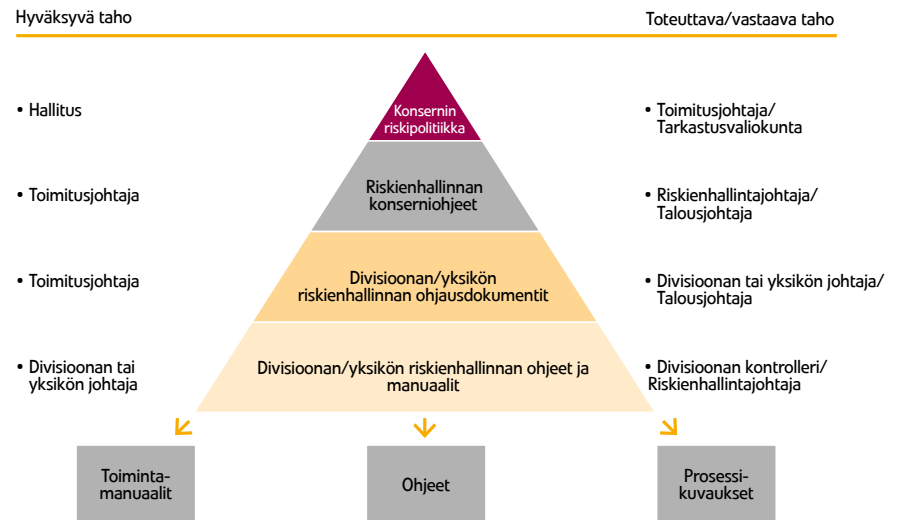
Fortumin hallitus hyväksyy konsernin riskipolitiikan, jossa määritellään riskienhallinnan tavoitteet, periaatteet ja vastualueet sekä yleinen riskienhallintaprosessi.

Konsernitasolla riskejä hallitaan toimitusjohtajan hyväksymien konserniohjeistuksien mukaisesti – ohjeistukset on laadittu markkina-, vastapuoli-, rahoitus- ja operatiivisille riskeille sekä vakuutuksille. Corporate Treasury vastaa konsernin valuutta-, korko-,

FORTUMIN RISKIRAPORTOINTIRAKENNE

KONSERNIN RISKIPOLITIIKKARAKENNE

likviditeetti- ja jälleenerahoitusriskien hallinnasta sekä vakuutustoiminnasta. Konsernin luotonvalvonta vastaa vastapuoliriskipositioiden konsolidoinnista ja arvioinnista, seuraa vastapuolten luottokelpoisuutta ja hyväksyy vastapuolia koskevat luottolimiitit. Konsernin Turvallisuus- ja tietohallintoyksikkö vastaa tietotekniikka- ja tietoturvariskien hallinnasta. Fortumilla on konsernitoimintoja myös henkilöstöhallintoon, lainsäädäntöön ja kestävään kehitykseen liittyvien riskien hallintaa varten.

1.3 Organisaatio

Tarkastus- ja riskivaliokunta valvoo riskienhallintaa konsernissa. Riskienhallintajohtajan johtama liiketoiminta- ja palveluyksiköistä riippumaton konsernin riskienhallintayksikkö raportoi talousjohtajalle ja vastaa

riskipositioiden konsolidoinnista ja arvioinnista sekä niiden raportoinnista hallitukselle ja johdolle. Konsernin riskienhallinta myös seuraa riskejä suhteessa toimitusjohtajan hyväksymiin riskinottovaltuuksiin ja raportoi niistä. Pääsääntö on, että riskejä hallinnoidaan niiden alkulähteillä, jollei toisin ole sovittu. Tehtävien eriyttämiseksi divisioonien ja konserniyksiköiden, kuten Treasury ja Trading-yksiköiden, riskienvalvontatoiminnat raportoivat riskeistään konsernin riskienhallintayksikölle.

1.4 Prosessi

Riskienhallintaprosessiin kuuluvat riskien tunnistus, arviointi, hallitseminen ja valvonta. Riskien tunnistamisesta ja arvioimisesta vastaavat pääasiassa divisioonat ja konserniyksiköt, jotka noudattavat konsernin ohjeistusta ja

konsernin riskienhallinnan hyväksymiä ohjeita ja malleja.

Divisioonat ja konserniyksiköt vastaavat myös riskien hallitsemista. Mahdollisia toimenpiteitä ovat riskin minimointi, siirtäminen, tietoinen riskinotto tai näiden yhdistelmä.

2 RISKIEN KUVAUS

Riskien valvonnasta, seurannasta ja raportoinnista huolehtivat divisioonien ja konserniyksiköiden riskienhallintatoiminnot. Raportoinnin tiheys riippuu liiketoiminnan luonteesta ja tarpeesta. Esimerkiksi trading-toiminnasta ja mahdollisista limiittilytyksistä raportoidaan päivittäin, kun taas strategisista ja operatiivisista riskeistä raportoidaan vuotuisen liiketoimintasuunnittelun yhteydessä ja seurataan vähintään neljännesvuosittain johdon toimesta. Konsernin riskienhallinta arvioi rahoitus- ja markkinariskejä koskevia positioita ja raportoi niistä hallitukselle sekä johdolle kuukausittain.

2.1 Strategiset riskit

Fortumin päivitetty strategia perustuu kolmeen painopistealueeseen, joita ovat:

- Pohjoismaisen liiketoiminnan hyödyntäminen;
- Vakaa, kannattava kasvu Venäjällä;
- Perusta tulevalle kasvulle.

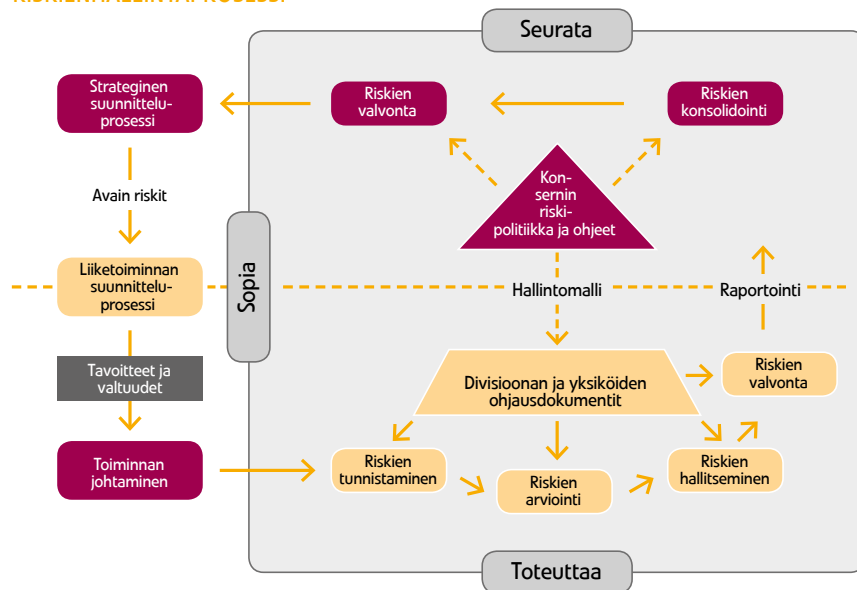
2.1.1 Integraatio- ja investointiriskit Yhtiön kasvustrategian mukaan Fortum pyrki laajentamaan erityisesti Venäjällä. Seurauksena käynnissä olevista integraatioista tai muista potentiaalisista kohteista tulevaisuudessa, toiminnassa on riskejä, jotka näkyvät:

Hallitus määrittää konsernin suojaustavoitteet ja toimitusjohtaja minimissään saavutettavan EBITDA-tason

- Lisähaasteina ylimmälle johdolle, jotka ovat vastuussa jo olemassa olevista toiminnoista;
- Toiminnan moniulotteisuuden lisääntymisenä, joka asettaa vaatimuksia niin henkilöstölle kuin muille resursseille;
- Ylimääräisinä menoerinä;
- Tarpeena houkuttella ja säilyttää osaava johto ja muu henkilöstö yhtiössä.

Investointihankkeissa Venäjällä, kuten kaikissa muissakin suurissa hankkeissa, on riski myöhästymisestä esimerkiksi uuden kapasiteetin ja verkkoyhteyksien osalta. Investointihankkeisiin liittyvät projektiriskit ovat jatkuvassa seurannassa asiaan keskittyneen tiimin toimesta ja riskit ovat mukana myös johdon raportoinnissa.

RISKIENHALLINTAPROSESSI

2.1.2 Poliittiset ja lainsäädännölliset riskit

Kasvumahdollisuuksiin nykyisillä ja potentiaalisilla markkina-alueilla vaikuttavat markkinoiden sääntely ja poliittiset päätökset. Poliittisen ja lainsäädännöllisen ympäristön kehityksellä on merkittävä vaikutus energia-alaan ja sen toimintaedellytyksiin. Siten Fortum on altistunut lainsäädännöllisille riskeille useassa maassa.

Pohjoismaat ja EU

Pohjoismaisten ja Euroopan unionin sähkömarkkinoiden sääntelyn harmonisointi, infrastruktuurin kehitys ja pohjoismaisten sähkömarkkinoiden yhdyntyminen Manner-Euroopan markkinoiden kanssa riippuvat osittain viranomaisten toimista. Markkinaympäristön ja sääntelyn muutokset voivat vaarantaa sähkömarkkinoiden markkinaehtoisen kehityksen. Fortum tukee markkinavetoista kehitystä ylläpitämällä aktiivista keskustelua kaikkien sidosryhmien kanssa.

Lainsäädännölliset elimet ja kilpailuvirastot tekevät säännöllisesti analyyseja, tutkimuksia ja kyselyitä, jotka voivat johtaa muutoksiin liiketoimintaympäristössä. Esimerkkejä käynnissä olevista keskusteluista, jotka saattavat vaikuttaa negatiivisesti Fortumiin, ovat kolmansien osapuolien pääsy lämmönjakeluverkkoihin Ruotsissa, windfall-verotus, uraanivero Suomessa, ydinvoiman turvallisuuteen liittyvä lainsäädäntö, muutokset sähkön jakeluun liittyvistä säädöksistä Suomessa ja Ruotsissa, muutokset kaukolämmön hinnoittelussa ja rahoitusalaan liittyvien säädösten laajentaminen myös hyödykekaupankäynnille.

Hallitakseen poliittisia ja lainsäädännöllisiä riskejä ja osallistukseen

ennakoivasti energia-alan toimintaympäristön määrittelyyn, mukaan lukien energiaverotus, Fortum on aktiivisessa ja jatkuvassa vuorovaikutuksessa niiden toimielinten kanssa, jotka valmistelevat ja toimeenpanevat lakeja ja säädöksiä sekä paikallisilla että EU tasolla.

Venäjä

Kehittyvillä ja kasvavilla markkinoilla, kuten Venäjällä poliittinen, taloudellinen ja sosiaalinen epävarmuus on suurempaa kuin kehittyneemmissä talouksissa, jolloin myös muutokset lainsäädännössä, taloudessa, sosiaalisissa kysymyksissä ja muissa tekijöissä saattavat olla merkittäviä riskitekijöitä.

OAO Fortumin hankinnan johdosta Fortum omistaa ja operoi lämpö- ja sähkölaitoksia Venäjällä. Markkinoiden vapautuminen on edennyt hyvin, ja sen odotetaan nostavan sähkön hintaa. Merkittävin polttoaine lämmön- ja sähköntuotannossa Venäjällä on kaasu. Kaasun hinta on osaksi säänneltyä ja toimituksissa ollaan riippuvaisia muutamista toimittajista. Tulevat muutokset tässä sääntelyssä saattavat vaikuttaa niin kaasun saatavuuteen kuin hintaan. Tämän lisäksi, jos sähkö- ja kaasumarkkinoiden vapautuminen ei ole suhteessa toisiinsa, hinnan muutoksilla saattaa olla merkittävä vaikutus kannattavuuteen.

2.1.3 Lainsäädäntö ja compliance -riskit

Fortumin toimintaan sovelletaan eri viranomaisten, pörsien sekä muiden sääntelyelinten sääntöjä ja määräyksiä kaikilla markkinoilla, joilla se toimii.

Epäloogisuudet lainsäädännössä ja sen tulkinnassa Venäjällä ja muissa kehittyvissä talouksissa altistavat Fortumin riskille, joka aiheutuu kilpailijoiden, toimittajien

FORTUMIN RISKIKARTTA

tai sopimuskumppanien rikollisista tai hyväksikäyttävistä käytännöistä. Mahdolliset vaikeudet puolustaa tai varmistaa omia oikeuksiaan erilaisissa riitatilanteissa sopimus- ja muiden osapuolten kanssa saattaa vaikuttaa negatiivisesti Fortumin liiketoimintaan Venäjällä esimerkiksi koskien viranomaissääntöksiä liiketoimintaympäristöstä ja markkinasääntöistä. Tämä koskee myös tulevia muutoksia sääntelyssä ja lainsäädännössä.

Fortumilla on tiukat sisäiset markkinakäyttäytymissäännöt ja -menettelyt, joilla estetään esimerkiksi julkistamattoman tiedon käyttöä. Tehtävien eriyttämisen ja sisäisen valvonnan avulla minimoidaan luvattoman toiminnan mahdollisuuksia.

Kilpailulainsäädännölliset kysymykset ovat tärkeitä Fortumille ja niitä koordinoidaan yhtiön kilpailulainsäädännön compliance-ohjelman avulla.

Fortum on myös vahvistanut compliance-riskien hallintaa muodostamalla systemaattisen viitekehysten osaksi operatiivista riskienhallintaa. Tämän prosessin avulla yritetään vähentää myös mahdollisia lahjontaan liittyviä riskejä.

2.2 Hyödykemarkkinariskit

Hyödykemarkkinariskit johtuvat sähkön, polttoaineiden ja ympäristöystävällisten tuotteiden markkinahintojen ja volyymien vaihtelusta. Konsernissa käytetään näiden tuotteiden markkinariskien kvantifointiin useita eri menetelmiä, kuten Profit-at-Risk ja Value-at-Risk -analyysseja huomioiden tuotteiden keskinäiset riippuvuudet. Lisäksi tehdään stressitestejä, joilla arvioidaan suurten hinnanmuutosten vaikutusta Fortumin tulokseen. Lisäksi tehdään stressitestejä, joilla arvioidaan

suurten hinnanmuutosten vaikutusta Fortumin tulokseen.

Fortum suojaa osan hyödyke markkinariskeistään konsernin suojaus ohjeistuksen mukaisesti. Riskinottoa rajoittavat riskinottovaltuudet jotka sisältävät volyymi ja Profit-at-Risk -limiitit sekä stop loss-limiitit. Toimitusjohtaja hyväksyy konsernin minimitulo mandaatin jolla varmistetaan Fortumin kyky suoriutua taloudellisista velvollisuuksistaan huonontamatta rahoitusasemaa.

Fortum harjoittaa rajoitetusti liikevoittoon tähtäävää trading-toimintaa joka rajoittuu standardisoiuihin tuotteisiin likvideillä markkinapaikoilla. Trading-toimintaan liittyviä riskejä rajoitetaan tiukoilla johdon asettamilla limiiteillä jotka sisältävät Value-at-Risk ja stop loss -limiitit. Kaikkia trading-toiminnan riskejä seurataan ja niistä raportoidaan päivittäin.

Konsernin riskienhallintajohtaja on hyväksynyt kaikki uudet

tuotteet ja markkinapaikat joita käytetään suojaustoiminnassa ja kaupankäynnissä.

➔ *Lisätietoa suojausasteista, positioista, herkkyyksistä ja avoimista johdannaissovimuksista katso tilinpäätöksen liitetieto 3 Rahoitusriskien hallinta sivulla 52.*

2.2.1 Sähkön hinta- ja volyyimirikit
Sähkömarkkinoiden hintakehitys vaikuttaa pääasiassa Fortumin sähköntuotanto- ja myyntiliiketoimintoihin. Kilpailukykyisillä markkinoilla, kuten pohjoismaissa, hinta määräytyy kysynnän ja tarjonnan mukaan. Lyhyellä aikavälillä sähkön hintaan pohjoismaisilla markkinoilla vaikuttavia tekijöitä ovat vesitilanne, lämpötila, hiilidioksidin päästöoikeuksien hinnat, polttoaineiden hinta sekä vienti- ja tuontitilanne.

Pohjoismaissa sähkön- ja lämmöntuotannon, asiakasmyynnin ja sähkönjakelun volyymit vaihtelevat esimerkiksi vesitilanteen ja lämpötilan

muutosten vuoksi. Epävarmuus ydinvoimavolyymeissa on kasvanut viime vuosina johtuen venyneistä ylläpitoseisokeista ja kapasiteettinostojen myöhästymisistä eteenkin yhteisötoimissa laitoksissa Ruotsissa.

Sähkön hintariskiltä ja volyyimirikiltä suojaudutaan johdannaissovimuksilla, joista suurin osa on pohjoismaisessa sähköpörssissä, NASDAQ OMX:ssä (Nord Pool) kaupankäynnin kohteena olevia sähköjohdannaissovimuksia. Suojauksien tavoitteena on sähkön hinnan muutosten vaikutusten vähentäminen kassavirtaan ja minimitulo tavoitteiden takaaminen jotta taloudelliset sitoumukset voidaan kattaa. Suojausstrategiat tehdään sekä lyhyelle että pitkälle aikavälille joita keskitetty trading-yksikkö toteuttaa valtuuksiansa puitteissa. Suojausstrategioita tehostuuta tarkistetaan jatkuvasti koska sähkön ja muiden hyödykkeiden markkinahinnat sekä vesitilanne muuttuvat.

Venäjällä sähkön hinta ja kapasiteettimyynti muodostavat pääasiallisen markkinariskin. Markkinoiden vapautuminen on edennyt suunnitellusti ja sähkön hinta korreloi pitkälti kaasun hinnan kanssa. Suojaus tehdään pääosin säänneltyjen bilateraalisoimusten avulla. Fortum kartoittaa mahdollisuuksia hyödyntää kehittyvää finanssimarkkinaa sähkön hintariskin hallinnassa.

2.2.2 Hiilidioksidin päästöoikeuksiin ja muihin ympäristöystävällisiin tuotteisiin liittyvät riskit
Euroopan Unionissa on otettu käyttöön päästökauppajärjestelmä, jolla rajoitetaan hiilidioksidipäästöjen määrää. Päästökauppajärjestelmä lähentää pohjoismaisen markkinan osaksi eurooppalaista markkinaa. Tämän lisäksi

Ruotsissa, Norjassa ja Puolassa on omat kauppajärjestelmät ympäristöystävällisille tuotteille. Tällaisia kauppajärjestelmiä ei vielä ole Venäjällä. Päästöoikeuksien ja muiden ympäristöystävällisten tuotteiden hintaan vaikuttaa pääasiassa kysynnän ja tarjonnan tasapaino.

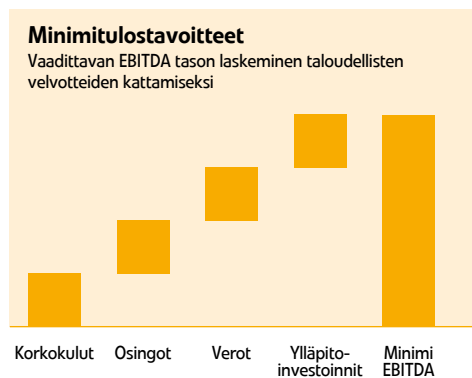
Osaan Fortumin sähkön- ja lämmöntuotannosta sovelletaan päästökauppajärjestelmän vaatimuksia. Fortum hallinnoi hiilidioksidin päästöoikeuksien hintariskiä käyttämällä hiilidioksidijohdannaisia sekä varmistamalla, että tuotannonsuunnittelussa otetaan huomioon kaikki päästöoikeuksista aiheutuvat kustannukset.

2.2.3 Polttoaineen hintariskit

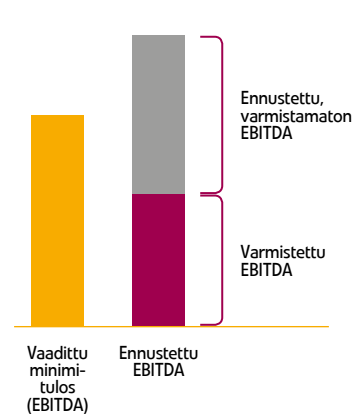
Lämmön- ja sähköntuotanto vaatii polttoaineita, joita ostetaan maailmanlaajuisilta tai paikallisilta markkinoilta. Tärkeimmät konsernin käyttämät polttoaineet ovat uraani, hiili, maakaasu, turve, öljy ja monet biopolttoaineet, kuten puupelletit. Maailmanlaajuisesti kaupankäynnin kohteena olevilla tuotteilla kuten hiilellä ja öljyllä, hinnan epävarmuus on isoin yksittäinen tekijä. Tuotteiden hintoihin vaikuttaa suuresti kysynnän ja tarjonnan epätasapaino, joka voi aiheutua esimerkiksi kasvaneesta kysynnästä kehittyvillä markkinoilla, luonnon katastrofista tai tuotantorajoituksista maissa joissa on poliittisia tai yhteiskunnallisia levottomuuksia. Hyödykkeiden käyttäminen rahoitusinstrumentteina on lisännyt myös hinnan epävarmuutta viime vuosina. Venäjällä pääasiallinen polttoaine sähkön ja lämmön tuotannossa on maakaasu. Maakaasun hinta on osittain säännösteltyä, joten hinnan muutoksen vaikutukset ovat rajalliset. Paikallisilla markkinoilla kaupankäynnin kohteena olevilla tuotteilla, kuten

KONSERNINÄKÖKULMA MINIMITULOMANDAATTEIHIN

Taloudelliset velvoitteet

Linjaukset riskienhallinnalle

Operatiivisen riskienhallinnan ja sisäisen valvonnan taustalla on toiminnan tehokkuus ja jatkuva parantaminen

biopolttoaineilla, on vähän toimittajia josta muodostuu volyyimiriskiä oikean laadun takaamiseksi.

Polttoaineisiin liittyvä hintariski on rajallinen, koska Fortum voi joustavien tuotantovaihtoehtojensa johdosta käyttää eri polttoaineita vallitsevien markkinaolojen mukaan, ja joissakin tapauksissa tämä riski on siirrettävissä asiakkaalle. Jäljellejääneitä polttoaineiden hintariskejä minimoidaan kiinteähintaisilla ennustettua kulutusta vastaavilla ostoilla. Kiinteähintaiset ostot voivat olla fyysisiä toimituksia, tai ne voivat liittyä markkinariskisuojauksiin.

2.3 Rahoitusriskit

2.3.1 Likviditeetti- ja jälleerahoitusriskit

Sähkön ja lämmöntuotanto on pääomavaltaista, ja sen seurauksena

konsernilla on säännöllisesti tarvetta hankkia rahoitusta. Edellisen talouskriisin aikana rahoitusmarkkinat (ml. kansainväliset velkemarkkinat) kokivat merkittäviä häiriöitä osaksi puutteellisesta likviditeetistä johtuen. Viimeaikaiset rahoitusongelmat Kreikassa ja muissa Euroopan maissa ovat korostaneet likviditeetti- ja jälleerahoitusriskien hallintatarvetta.

Fortumilla on hajautettu lainasalkku, joka koostuu pääasiassa pitkäaikaisista joukkovelkakirjalainoista, mutta myös erilaisista muista pitkän ja lyhyen ajan rahoitusjärjestelyistä eri markkinapaikoilla. Fortum hallitsee likviditeetti- ja jälleerahoitusriskejä kassavaroilla ja keskeisten yhteistyöpankkien kanssa tehtyjen sitovien valmiusluottosopimusten avulla. Konsernilla on aina oltava käytettävissään käteisvaroja, talletuksia ja nostamattomia sitovia valmiusluottoja tililuotot mukaan lukien riittävästi kattamaan kaikki 12 seuraavan kuukauden aikana erääntyvät lainat.

2.3.2 Korkoriskit

Fortumin velkasalkku koostuu eri pituisista kiinteä- ja vaihtuvakorkoisista rahoitusvaroista ja korollisesta vieraasta pääomasta. Fortum hallinnoi velkasalkun duraatiota tekemällä erilaisia rahoitus sopimuksia sekä korkojohdannais sopimuksia, kuten koronvaihtosopimuksia ja korkoterminisopimuksia (FRA-sopimuksia).

2.3.3 Valuuttariskit

Fortumilla on myös muita kuin euro-määräisiä kassavirtoja, varoja ja velkoja. Siten valuuttakurssien muutokset voivat vaikuttaa Fortumin tulokseen ja taseeseen. Fortumin merkittävien valuuttariski liittyy Ruotsin kruunun

ja euron väliseen kurssivaihteluun johtuen konsernin laajoista Ruotsin toiminnoista, sekä OAO Fortumin isoon EUR/RUB-translaatorisktiin.

Fortumin valuuttariskit jaetaan transaktioriskeihin (valuuttariskit, jotka liittyvät sellaisiin kassavirtoihin ja tase-eriin, joiden muutokset valuuttakurssien johdosta vaikuttavat tulokseen ja kassavirtoihin) sekä translaatoriskeihin (valuuttariski, joka syntyy, kun ulkomaisten tytäryhtiöiden tulos- ja tase-eriä konsolidoidaan konsernitasolla). Transaktioriskin osalta pääperiaate on, että kaikki merkittävät erät suojataan. Translaatoriskiiä ei suojata, tai sitä suojataan selektiivisesti.

2.4 Vastapuoliriskit

Fortumille aiheutuu vastapuoliin liittyviä riskejä ulkopuolisen osapuolen, asiakkaan, toimittajan, rahoituslaitoksen tai kaupankäynnin osapuolen, kanssa solmituista sopimuksista.

Vastapuoliriskit, jotka muodostuvat kaupankäynnin kohteena olevista johdannais sopimuksista, voivat muuttua paljon. Pääosassa johdannaiskauppojen vastapuolena on julkinen pörssi, osassa ulkoinen vastapuoli. Ulkoisten vastapuolien kaupankäynti on rajoitettu luotettaviin vastapuoliin jotka toimivat rahoitus- tai hyödykemarkkinoilla.

Fortumilla on vastapuoliriskiiä useissa pankeissa ja rahoituslaitoksissa johtuen likviditeetti- ja jälleerahoitusvaatimuksista. Vastapuoliriski sisältää myös Venäjän rahoitusmarkkinat, joihin Fortum tekee talletuksia ja toimittajat sekä sopimusvastapuolet joille pankit antavat takauksia. Luottokelpoisuutta seurataan jatkuvasti sisäisten ja ulkoisten lähteiden avulla sen varmistamiseksi, että tarvittaessa voidaan ryhtyä toimiin välittömästi.

Fortumin vastapuolet ovat jakautuneet laajasti eri toimialoille, loppukuluttajiin ja maantieteellisille alueille. Vaikka Pohjoismaat muodostavat pääosan vastapuoliriskipositiosta, Venäjä ja Puola ovat kasvaneet merkittävästi uusien hankkeiden myötä. Venäjällä sähkö- ja lämpöasiakkaiden maksuvaikeudet ovat suuremmat kuin Pohjoismaissa.

Fortum minimoi vastapuoliriskejä niiden tunnistamiseen, arviointiin ja hallintaan suunniteltujen vakiintuneiden rutiinien ja prosessien avulla. Konsernin luottoriskiohjeistuksen mukaan mihinkään sopimussuhteeseen ei tule ryhtyä ilman soveltuva, kohtuullista ja toteuttamiskelpoista luottokelpoisuuden tarkistusta ja luottokelpoisuutta valvotaan käyttämällä sisäisiä ja ulkopuolisia lähteitä sekä tarvittaviin toimenpiteisiin ryhdytään, mikäli luottokelpoisuus muuttuu.

Konsernin luotonvalvonta vastaa tiukkojen rajojen asettamisesta kaikille suuremmille yksittäisille luottoriskeille. Vuosittaisia luottokelpoisuuden tarkistuksia suoritetaan manuaalisesti kaikille suuremmille hyväksytyille riskilimiitteille. Jokainen divisioona ja yksikkö vastaa siitä, että riskit pysyvät hyväksytyjen limiittien rajoissa. Luottoriskejä hallitaan muun muassa käyttämällä lainatakauksia/vastavakuuksia, hallitsemalla maksuehtoja ja sopimuksen voimassaoloaika sekä solmimalla netotussopimuksia. Konsernin luotonvalvonta valvoo jatkuvasti luottoriskejä hyväksytyjen riskilimiittien perusteella ja raportoi niistä.

2.5 Operatiiviset riskit

Operatiiviset riskit aiheutuvat puutteellisista sisäisistä prosesseista, inhimillisistä virheistä ja laitteisiin tai järjestelmiin liittyvistä toimintahäiriöistä sekä

ulkopuolisista tekijöistä. Operatiivisen riskienhallinnan päätaavoite on vähentää riskejä selkeästi dokumentoitujen ja automatisoitujen prosessien avulla sekä varmistamalla päätöksenteon ja valvonnan erillään pysyminen. Laatu- ja ympäristöjärjestelmät ovat yksi keino tämän tavoitteen saavuttamiseksi. Fortumilla on useita sertifikaatteja, esimerkiksi ISO 9001 ja ISO 14001. Järjestelmiin ja laitteisiin liittyviä teknisiä riskejä voimalaitoksilla (ydin-, vesi- ja lämpövoimaloissa) hallinnoidaan ensisijaisesti ylläpitoinvestointien suunnittelulla ja liiketoiminnan jatkuvuus varmistetaan valmius-/varasuunnitelmien avulla.

Konsernin vakuutusohjeistus määrittää, miten vakuutettavissa olevia operatiivisia riskejä hallitaan. Vakuutushallinnan tavoitteena on optimoida vahingontorjuntatoimenpiteet, omavastuut ja vakuutusosuja kustannustehokkaasti pitkällä aikavälillä. Fortum on tehnyt koko konsernia koskevia omaisuusvahinkoihin, liiketoiminnan keskeytymiseen ja vastuisiin liittyviä vakuutus sopimuksia.

2.5.1 Vesivoimaan liittyvät riskit

Vesivoimalaitosten operatiiviset riskit voivat johtaa fyysisiin vahinkoihin tai liiketoiminnan keskeytymiseen, tai niistä voi aiheutua kolmansia osapuolia koskevia vastuuvollisuuksia. Fortumilla on pitkän aikavälin suunnitelma jolla kehitetään patojen kunnossapitoa ja jolla taataan sähkön saatavuus myös tulvatilanteissa.

Ruotsissa patovahingoista johdettavat kolmansia osapuolia koskevat vastuuvollisuudet ovat yksin laitoksen omistajan vastuulla. Fortumilla on yhdessä muiden vesivoimantuottajien kanssa yhteinen

patovahinkovakuutusjärjestelmä, joka kattaa patovahinkovastuut enintään 9000 miljoonan Ruotsin kruunun arvosta.

2.5.2 Ydinvoimarismit

Fortum omistaa Loviisan ydinvoimalan, ja sillä on lisäksi vähemmistöosakkuuksia yhdessä suomalaisessa ja kahdessa ruotsalaisessa ydinvoimayhtiössä. Loviisan voimalaitoksen ydinturvallisuuden arviointi ja kehittäminen on jatkuva prosessi, jota Suomen Säteilysurvakeskus (STUK) valvoo.

Suomessa ja Ruotsissa ydinvoimalaitoksen käyttäjä vastaa ydinvoimaonnettomuuksiin liittyvistä vastuuvollisuuksista kolmansia osapuolia kohtaan, ja vastuu on katettava vakuutuksella.

Loviisan ydinvoimalan toiminnasta vastaavana Fortumilla on noin 230 miljoonan euron lakisääteinen vastuu vakuutus ydinvoimalaonnettomuuden aiheuttamien vahinkojen kattamiseksi. Vuonna 2012 alusta Suomessa tulee voimaan tilapäinen ydinvastuulaki jonka perusteella ydinvoimalaa operoivalla yhtiöllä tulee olla vastuuvakuutus noin 680 miljoonaa euroon asti (600M SDR). Vastaavankaltaisia vastuuvakuutuksia on myös niissä ydinvoimayhtiöissä, joissa Fortum on vähemmistöosakkaana.

Sekä Suomessa että Ruotsissa on tehty päätöksiä uudistaa nykyinen ydinvastuulainsäädäntö Pariisin ja Brysselin konventioiden mukaisesti. Uuden lainsäädännön oletetaan astuvan voimaan aikaisintaan 2013 Suomessa ja Ruotsissa. Tämän lakiehdotuksen mukaan muutokset muodostuvat ydinvoimaoperaattoreiden korvausvastuista vahinkotilanteissa; Suomessa EUR 700 miljoonaan ja Ruotsissa EUR 1200 miljoonaan per vahinko, joka tulee

vakuuttaa tai muuten kattaa vakuudella. Tämän lisäksi molemmissa maissa voimalaitosoperaattoreilla tulee olemaan ankara ja rajoittamaton vastuu.

Fortum Loviisan ydinvoimalaitoksen luvanhaltijana on Suomen laidädännön mukaan teknisesti ja taloudellisesti vastuussa ydinjätehuollon järjestämisestä Loviisan käytönaikana syntyneestä ydinjätteestä. Suomessa ja Ruotsissa Fortum on vastuussa ydinjätehuollon kustannuksista vähemmistöosakkuuksien suhteessa osaomistajalaitoksilta.

Suomessa ja Ruotsissa ydinjätehuollon tulevaisuuden kustannukset katetaan varoilla valtion ydinjätehuoltorahastosta, johon ydinjätehuoltovolliset maksavat vuosittain jätehuoltomaksuja.

Moniesteperiaate ja tiukat turvallisuusmääräykset vaativat että radioaktiiviset materiaalit tulee eristää tehokkaasti ympäristöstä väliaikaisen varastoinnin, pakkaamisen, kuljettamisen ja loppusijoituksen aikana.

2.5.3 Sähkönsiirtoon liittyvät riskit

Sähkönsiirrossa operatiiviset riskit voivat johtaa fyysisiin vahinkoihin tai liiketoiminnan keskeytymiseen, tai niistä voi aiheutua kolmansia osapuolia koskevia vastuuvollisuuksia. Myrskyt ja muut odottamattomat tapahtumat voivat aiheuttaa sähkökatkoja, jotka aiheuttavat korjauskustannuksia ja korvauksia. Vaikka sähkökatkot ovat yleensä lyhyitä, pitkiäkään katkoja ei pystytä estämään kokonaan poikkeustilanteissa. Fortumilla on käytössä kattavat toimintatavat sähkökatkojen pituuden ja vaikutusten minimoimiseksi.

2.5.4 Ympäristö-, terveys- ja turvallisuusriskit

Sähkön- ja lämmöntuotannossa ja sähkönjakelussa käytetään, säilytetään ja kuljetetaan aineita ja materiaaleja, jotka ovat ympäristölle haitallisia varomattomasti käsiteltynä. Laitosten käyttö ja huolto altistavat henkilöstön potentiaalisille turvallisuusriskeille. Tästä syystä tuotantoon ja toimitusketjuun liittyvien riskien hallinnassa kiinnitetään erityisesti huomiota kestävään kehitykseen ja näiltä yrityksiltä edellytettävän vastuullisen toiminnan vaatimuksiin.

Ympäristö-, terveys- ja turvallisuusriskejä arvioidaan säännöllisesti sisäisin ja ulkoisin tarkastuksin ja riskikartoituksin, ja korjaavia ja ehkäiseviä toimia käynnistetään tarvittaessa. Investointeihin liittyviä ympäristö-, terveys- ja turvallisuusriskejä arvioidaan järjestelmällisesti Fortumin investointien arviointi- ja hyväksymismenettely mukaisesti. Ympäristöriskejä ja vastuita arvioidaan suhteessa tehtyihin toimenpiteisiin ja tarvittavia varauksia tulevaisuuden kustannuksista on tehty.

2.5.5 Tietotekniikka- ja tietoturvariskit

Tietoturvariskien valvonta on keskitetty konsernin turvallisuus- ja tietohallintoyksikköön. Divisioonat ja konserniyksiköt vastaavat liiketoimintakohtaisten riskien hallinnasta. Konsernipolitiikassa määritellään ohjeet ja menettelytavat tietotekniikkaan ja tietoturvakysymyksiin liittyvien riskien vähentämiseksi ja hallitsemiseksi. Päätaavoite on varmistaa tietojärjestelmien hyvä käytettävyys ja nopea käyttöön palauttaminen ongelmatilanteissa.

Fortumin osake ja osakkeenomistajat

Fortum Oyj:n osake on ollut listattuna NASDAQ OMX Helsinki Oy:n pörssissä 18. joulukuuta 1998 lähtien. Kaupankäyntitunnus on FUM1V. Fortum Oyj:n osakkeet kuuluvat Euroclear Finland Oy:n ylläpitämään arvo-osuusjärjestelmään. Euroclear Finland Oy myös ylläpitää Fortum Oyj:n virallista osakerekisteriä.

OSAKEKOHTAISET TUNNUSLUVUT

Euroa	2011	2010	2009
Tulos/osake	1,99	1,46	1,48
Kassavirta/osake	1,82	1,62	2,55
Oma pääoma/osake	10,84	9,24	9,04
Osinko/osake	1,00 ¹⁾	1,00	1,00
Osinko/osakekohtainen tulos, %	50,3 ¹⁾	68,5	67,6
Efekttiivinen osinkotuotto, %	6,1 ¹⁾	4,4	5,3

¹⁾ Hallituksen esitys yhtiökokoukselle 11.4.2012.

☛ Kaikki osakekohtaiset tunnusluvut vuosilta 1998–2011 löytyvät tilinpäätöksen lopusta osiosta Tunnusluvut sivulta 99.

1 OSAKEKURSSIN KEHITYS JA KAUPANKÄYNTIVOLYYMIT

Fortumin osakkeen suhteellinen kehitys on viitenä viimeisenä vuonna ollut parempaa kuin eurooppalaisen verrokiryhmän. Fortumin osakkeen arvo on laskenut noin 23% viidessä vuodessa. Samaan aikaan eurooppalaisten sähköyhtiöiden indeksi (DJ European Utilities) on laskenut 44% ja OMX Helsinki Cap yleisindeksi on laskenut 37%.

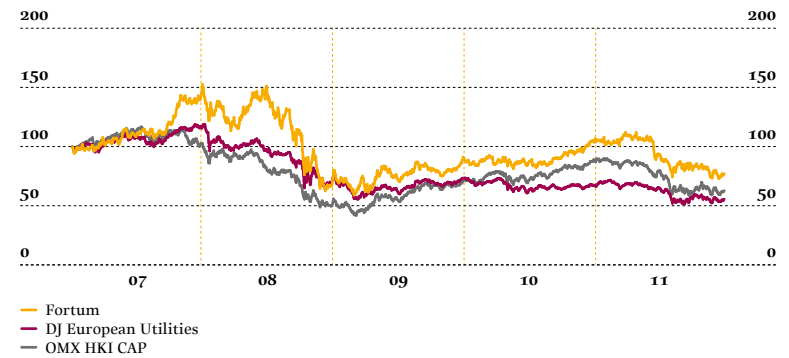
Vuoden 2011 aikana Fortumin osakekurssi laski noin 26%, kun samaan aikaan eurooppalaisten sähköyhtiöiden indeksi aleni noin 17% ja OMX Helsinki Cap yleisindeksi aleni 28%.

Vuonna 2011 osakevaihto oli yhteensä 524,9 miljoonaa osaketta (2010: 493,4) arvoltaan 10 379 miljoonaa euroa. Fortumin osakkeen korkein hinta NASDAQ OMX Helsingissä vuonna 2011 oli 24,09 euroa, alin 15,53 euroa ja osakkeen vaihdolla painotettu

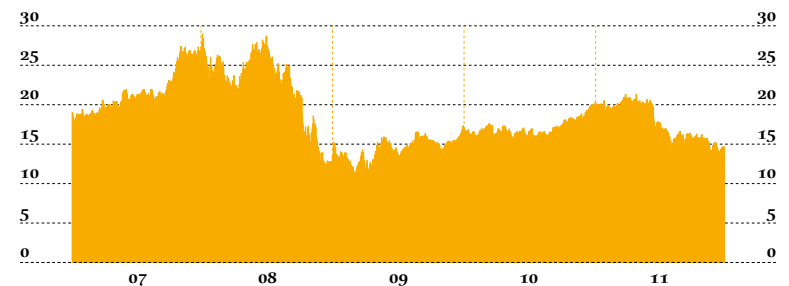
keskihinta oli 19,76 euroa. Vuoden viimeisen päivän päätöskurssi oli 16,49 euroa (2010: 22,53). Fortumin markkina-arvo vuoden viimeisen päivän päätöskurssin mukaan laskettuna oli 14 649 miljoonaa euroa (2010: 20 015).

NASDAQ OMX Helsingin lisäksi Fortumin osakkeilla käytiin kauppaa useilla vaihtoehtoisilla markkinapaikoilla, mm. Chi-X, BATS, Boat ja Turquoise. Fortumin osakkeen kokonaisvaihto vuonna 2011, sisältäen myös vaihtoehtoiset markkinapaikat, oli noin 1 058 miljoonaa osaketta arvoltaan noin 21 093 miljoonaa euroa. Vuonna 2011 vaihtoehtoisten markkinapaikkojen osuus kokonaisvaihdosta oli noin 50%.

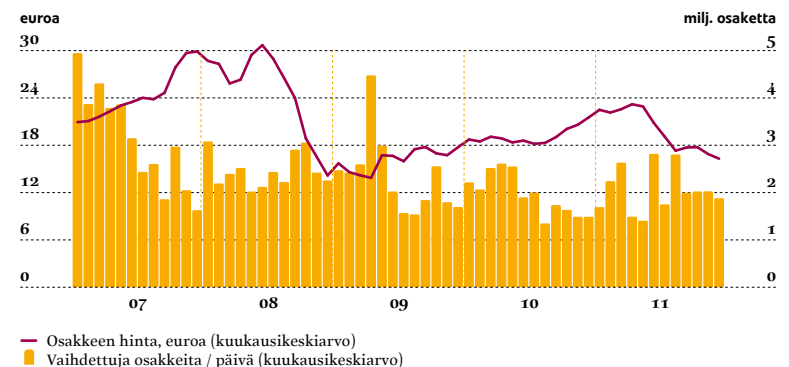
OSAKKEEN KURSSIKEHITYS 2007–2011, indeksi 100 = 2.1.2007

MARKKINA-ARVO 2007–2011, mrd. euroa

OSAKKEIDEN VAIHTO 2007–2011

2 OMISTAJA-ARVO

Fortum on jatkanut rakenteellista ja operatiivista kehitystä strategiansa mukaisesti. Vuodesta 2000 alkaen Fortum on tehnyt yrityshankintoja 11

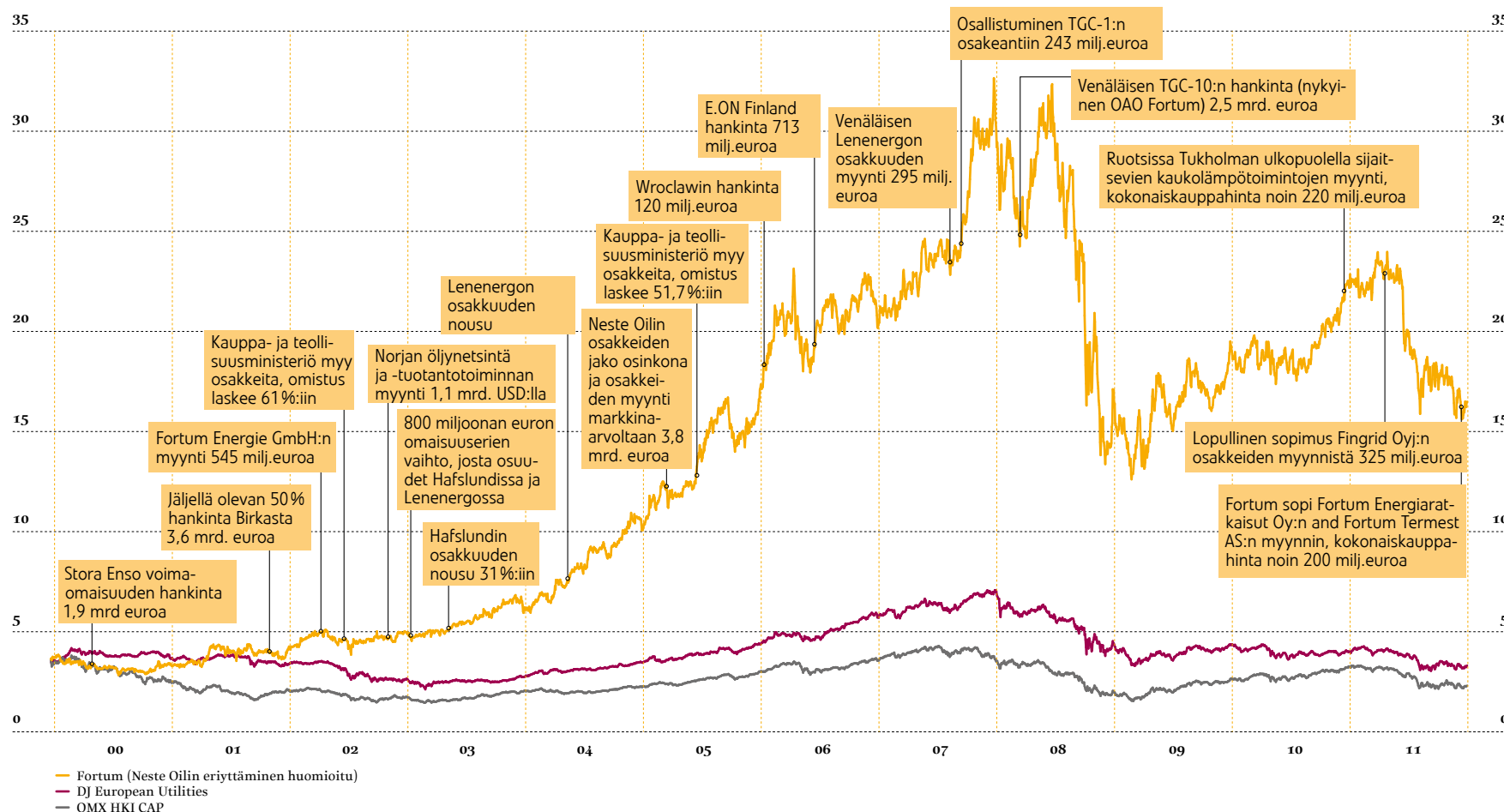
miljardilla eurolla ja myynyt omaisuutta 8 miljardilla eurolla. Vuodesta 2000 alkaen osakekurssi on noussut noin 355%.

3 OSAKEPÄÄOMA

Fortum Oyj:llä on yksi osakesarja. Vuoden 2011 lopussa osakkeita oli laskettu liikkeelle kaikkiaan 888 367 045 kappaletta. Osakkeen nimellisarvo on 3,40 euroa osakkeelta. Osake oikeuttaa

yhteen ääneen yhtiökokouksessa. Kaikki osakkeet oikeuttavat samansuuruisen osinkoon. Vuoden 2011 lopussa Fortum Oyj:n kokonaan maksettu ja

OSAKKEEN KURSSIKEHITYS, euroa

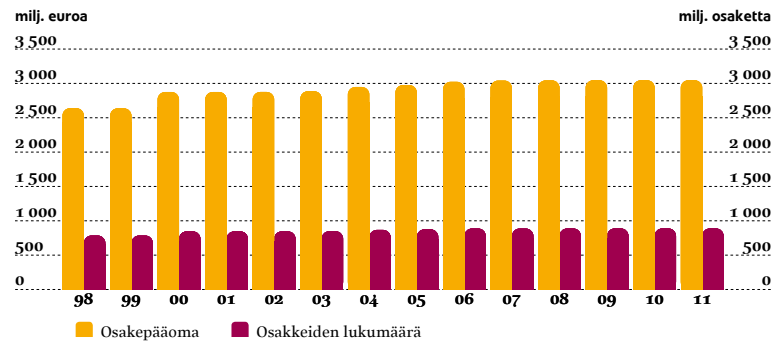

kaupparekisteriin rekisteröity osakepääoma oli 3 046 185 953,00 euroa.

Rekisteröity osakepääoma ylittää liikkeelle laskettujen osakkeiden kokonaisnimellisarvon johtuen yhtiön

omien osakkeiden mitätöimisestä vuosina 2006 ja 2007 (yhteensä 7 570 000 osaketta). Osakkeiden mitätöinti ei ole pienentänyt osakepääomaa.

Osakepääoma 1998–2011

OSAKEPÄÄOMA 1998–2011

	Osakkeiden lukumäärä	Osakepääoma, euroa
Yhtiön perustaminen 7.2.1998	500 000	1 681 879
Uusmerkintä vuonna 1998	782 282 635	2 631 409 886
Henkilöstöanti vuonna 1998	2 000 000	6 727 517
31.12.1998	784 782 635	2 639 819 282
31.12.1999	784 782 635	2 639 819 282
Rahastoanti vuonna 2000	–	28 441 677
Uusmerkintä vuonna 2000	60 825 940	206 808 196
31.12.2000	845 608 575	2 875 069 155
31.12.2001	845 608 575	2 875 069 155
Merkinnät vuonna 2002		
– merkitty henkilöstön optiolainan 1999 perusteella	148 380	504 492
– merkitty johdon optiojärjestelyn 1999 perusteella	3 000	10 200
31.12.2002	845 759 955	2 875 583 847

	Osakkeiden lukumäärä	Osakepääoma, euroa
Merkinnät vuonna 2003		
– merkitty henkilöstön optiolainan 1999 perusteella	159 520	542 368
– merkitty johdon optiojärjestelyn 1999 perusteella	2 913 000	9 904 200
31.12.2003	848 832 475	2 886 030 415
Merkinnät vuonna 2004		
– merkitty henkilöstön optiolainan 1999 perusteella	4 560 730	15 506 482
– merkitty johdon optiojärjestelyn 1999 perusteella	7 154 000	24 323 600
– merkitty optio-ohjelman 2002A perusteella	6 536 700	22 224 780
31.12.2004	867 083 905	2 948 085 277
Merkinnät vuonna 2005		
– merkitty henkilöstön optiolainan 1999 perusteella	1 284 370	4 366 858
– merkitty johdon optiojärjestelyn 1999 perusteella	1 698 000	5 773 200
– merkitty optio-ohjelman 2001A perusteella	1 636 350	5 563 590
– merkitty optio-ohjelman 2002A perusteella	3 591 400	12 210 760
31.12.2005	875 294 025	2 975 999 685
Merkinnät vuonna 2006		
– merkitty optio-ohjelman 2001A perusteella	3 026 200	10 289 080
– merkitty optio-ohjelman 2001B perusteella	5 360 133	18 224 452
– merkitty optio-ohjelman 2002A perusteella	516 800	1 757 120
– merkitty optio-ohjelman 2002B perusteella	4 856 488	16 512 059
Mitätöidyt omat osakkeet	–1 660 000	–
31.12.2006	887 393 646	3 022 782 396
Merkinnät vuonna 2007		
– merkitty optio-ohjelman 2001A perusteella	274 920	934 728
– merkitty optio-ohjelman 2001B perusteella	1 339 867	4 555 548
– merkitty optio-ohjelman 2002A perusteella	122 100	415 140
– merkitty optio-ohjelman 2002B perusteella	3 462 525	11 772 585
Mitätöidyt omat osakkeet	–5 910 000	–
31.12.2007	886 683 058	3 040 460 397
Merkinnät vuonna 2008		
– merkitty optio-ohjelman 2002B perusteella	955 022	3 247 075
31.12.2008	887 638 080	3 043 707 472
Merkinnät vuonna 2009		
– merkitty optio-ohjelman 2002B perusteella	728 965	2 478 481
31.12.2009	888 367 045	3 046 185 953
31.12.2010	888 367 045	3 046 185 953
31.12.2011	888 367 045	3 046 185 953

4 OSAKKEENOMISTAJAT

Vuoden 2011 lopussa Suomen valtion omistusosuus Fortumista oli 50,76%. Suomen Eduskunta on valtuuttanut hallituksen vähentämään Suomen Valtion omistusta Fortumissa siten, että

omistus ei laske alle 50,1% osakepääomasta ja äänivallasta.

Hallintarekisteröityjen ja suorien ulkomaisten osakkeenomistajien osuus oli 28,3% (2010: 30,2%).

OSAKKEENOMISTAJAT 31. 12. 2011

Osakkeenomistaja	Osakkeiden lukumäärä	Osuus %
Suomen valtio	450 932 988	50,76%
Varma Keskinäinen työeläkevakuutusyhtiö	15 498 362	1,74%
Keskinäinen eläkevakuutusyhtiö Ilmarinen	12 684 050	1,43%
Kansaneläkelaitos	7 195 896	0,81%
Kurikan kaupunki	6 203 500	0,70%
Valtion eläkerahasto	5 728 500	0,65%
Vakuutusyhtiö Mandatum Life	5 442 294	0,61%
OP-Delta sijoitusrahasto	2 925 000	0,33%
Keskinäinen vakuutusyhtiö Eläke-Fennia	1 978 707	0,22%
Norjan Valtion eläkerahasto	1 815 571	0,21%
Svenska litteratursällskapet i Finland	1 809 400	0,20%
Svenska Handelsbanken Ab, Suomi	1 582 177	0,18%
Hallintarekisteröidyt ja suora ulkomainen omistus	251 412 875	28,30%
Muut osakkeenomistajat yhteensä	123 157 725	13,86%
Osakkeiden lukumäärä yhteensä	888 367 045	100,00%

Osakasryhmän mukaan	% osakkeiden lukumäärästä
Suomalaiset osakkeenomistajat	
Liikkeyritykset	1,53
Rahoitus- ja vakuutuslaitokset	3,35
Julkisyhteisöt	57,34
Voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	1,79
Kotitaloudet	7,69
Ulkomaaiset osakkeenomistajat	28,30
Yhteensä	100,00

OSAKKEENOMISTUKSEN JAKAUTUMINEN 31. 12. 2011

Osakkeita	Osakkeenomistajien lukumäärä	% osakkeenomistajista	Osakkeiden lukumäärä	% osakkeiden lukumäärästä
1–100	26 757	25,60	1 610 558	0,18
101–500	43 249	41,39	11 558 052	1,30
501–1 000	18 110	17,33	13 018 251	1,47
1 001–10 000	15 385	14,72	38 719 912	4,36
10 001–100 000	878	0,84	21 020 557	2,37
100 001–1 000 000	98	0,09	31 120 021	3,50
1 000 001–10 000 000	21	0,02	49 511 856	5,57
yli 10 000 000	3	0,00	479 115 400	53,93
	104 496	100,00	645 674 607	72,68
Rekisteröimättömät/ selvittämättä olleet kaupat 31. 12.			75 696	0,01
Hallintarekisteröidyt osakkeet			242 616 742	27,31
Yhteensä			888 367 045	100,00

5 JOHDON OSAKEOMISTUS 31. JOULUKUUTA 2011

Vuoden 2011 lopussa toimitusjohtaja ja muut Fortumin johtoryhmän jäsenet omistivat 253 276 osaketta (2010: 208 333) edustaen noin 0,03% yhtiön osakkeista.

✚ Lisätietoa Fortumin osakekannustimista on esitetty konsernitilinpäätöksen liitetiedossa 31 Henkilöstön vuosipalkkiojärjestelmä, henkilöstörahasto ja kannustinohjelmat sivulla 85. Katso myös liitetieto 14 Henkilöstökulut ja johdon palkkiot, missä on lisäksi tietoja toimitusjohtajan ja Fortumin johtoryhmän muiden jäsenten osakeomistuksista ja kannustinohjelmista sivulla 68.

6 YHTIÖKOKOUKSEN 2011 ANTAMAT VALTUUDET

Hallituksella ei ole tällä hetkellä yhtiökokouksen myöntämiä käyttämättömiä valtuuksia vaihtovelkakirjojen tai

optiolainojen liikkeelle laskemiseksi tai uusien osakkeiden liikkeelle laskemiseksi tai omien osakkeiden ostoon.

7 OSINKOPOLITIikka

Fortumin osinkopolitiikan mukaisesti yhtiö pyrkii maksamaan osinkoa keskimäärin 50–60% tuloksestaan.

8 OSINGONJAKOEHDOTUS

Emoyhtiön voitonjakokelpoiset varat 31.12.2011 olivat 4 620 804 659,85 euroa. Tilikauden päättymisen jälkeen yhtiön taloudellisessa asemassa ei ole tapahtunut oleellisia muutoksia.

Fortum Oyj:n hallitus ehdottaa yhtiökokoukselle, että Fortum Oyj

jakaa vuodelta 2011 osinkoa 1,00 euroa osaketta kohti eli 31.1.2012 rekisteriin merkittyjen osakkeiden lukumäärän perusteella yhteensä noin 888 miljoonaa euroa. Yhtiökokous pidetään 11.4.2012 kello 14.00 alkaen Finlandia-talolla Helsingissä.

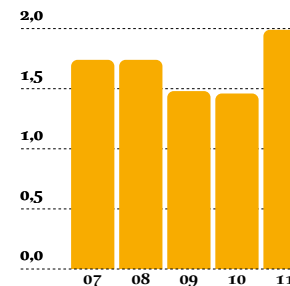
Fortumin osinkojakopolitiikan mukaisesti yhtiö pyrkii maksamaan 50–60% osinkoa tuloksestaan

Fortumin toiminta pääomamarkkinoilla vuonna 2011

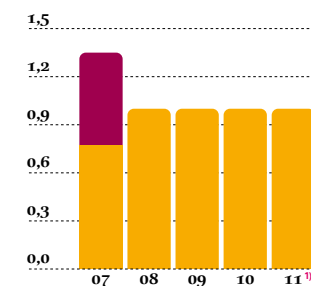
Fortumin sijoittajasuhdetoiminta kattaa osake- ja korkomarkkinat ja sen tavoitteena on varmistaa yhtiön osakkeiden täysi ja käypä arvostus, pääsy rahoituslähteisiin sekä joukkovelkakirjojen vakaa hinnoittelu. Pääasiassa Euroopassa ja Pohjois-Amerikassa olevia sijoittajia ja analyyttikkoja tavataan säännöllisesti.

Vuonna 2011 Fortum järjesti lähes 300 yksityis- ja ryhmätapaamista ammattimaisten osakesijoittajien kanssa sekä ylläpiti jatkuvaa yhteyttä investointipankkien ja arvopaperinvälitysliikkeiden osakeanalyyttikkoihin. Lisäksi sijoitusalan edustajille järjestettiin voimalaitosvierailuja. Vuoden aikana sijoittajasuhdetoiminnon edustajat ja ylin johto pitivät noin 10 esitelmää sijoittajakonferensseissa, joita järjestettiin Skandinaviassa ja Isossa-Britanniassa.

TULOS/OSAKE, euroa

OSINKO/OSAKE, euroa

■ Lisäosinko 2007

¹⁾ Hallituksen ehdotus huhtikuun 2012 yhtiökokoukselle.

Konsernitilinpäätös

Konsernin tuloslaskelma

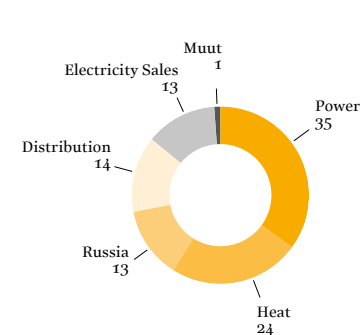
Milj. euroa	Liite	2011	2010
Liikevaihto	5	6 161	6 296
Muut tuotot	11	91	108
Materiaalit ja palvelut	12	-2 566	-2 846
Henkilöstökulut	14	-529	-507
Poistot ja arvonalentumiset	5, 15	-606	-563
Muut kulut	13	-749	-655
Vertailukelpoinen liikevoitto	5	1 802	1 833
Vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät	6, 7	600	-125
Liikevoitto	5	2 402	1 708
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten voitosta	5, 24	91	62
Korkokulut	16	-284	-197
Korkotuotot	16	56	72
Johdannaisten käypien arvojen muutokset	7, 16	5	12
Muut rahoituserät - netto	16	-42	-42
Rahoitustuotot ja -kulut	16	-265	-155
Voitto ennen veroja		2 228	1 615
Tuloverot	17	-366	-261
Tilikauden voitto		1 862	1 354
Jakautuminen:			
Emoyhtiön omistajille		1 769	1 300
Määräysvallattomille omistajille		93	54
		1 862	1 354
Emoyhtiön omistajille kuuluvasta konsernin voitosta laskettu osakekohtainen tulos (euroa per osake)			
Laimentamaton	18	1,99	1,46
Laimennettu		1,99	1,46

Milj. euroa	2011	2010
Vertailukelpoinen liikevoitto	1 802	1 833
Kertaluonteiset erät (myyntivoitot)	284	93
Tulevaisuuden rahavirtoja suojaavien johdannaisten käyvänarvon muutokset	344	-216
Ydinjätehuoltorahastoon liittyvä oikaisu	-28	-2
Liikevoitto	2 402	1 708

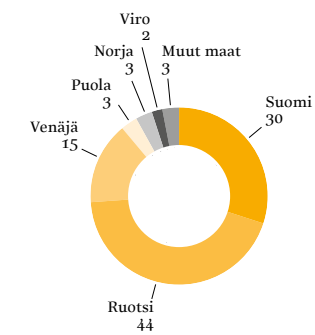
Tuloksen kasvamiseen vaikutti pääosin Territorial Generating Company 1 (TGC-1).

Rahoituskulujen kasvu johtuu pääosin velkojen (ml. johdannaiset) keskikoron noususta 4,4%:iin (2010: 3,4%).

LIKEVAIHTO SEGMENTEITTÄIN, %

LIKEVAIHTO KOHDEMAITTAIN, %

Konsernin laaja tuloslaskelma

Milj. euroa	2011	2010
Tilikauden voitto	1 862	1 354
Muut laajan tuloksen erät		
Kassavirran suojaukset		
Käyvän arvon muutokset	299	-583
Siirrot tuloslaskelmaan	480	1
Siirrot vaihto-omaisuuteen/aineellisiin hyödykkeisiin	-23	-16
Verot	-195	151
Nettosijoitusten suojaus		
Käyvän arvon muutokset	2	-1
Verot	0	0
Myytavissä olevat rahoitusvarat		
Käyvän arvon muutokset	-1	0
Muuntoerot	-75	344
Osuus osakkuusyritysten muista laajan tuloksen eristä	2	-69
Muut muutokset	3	-16
Muut laajan tuloksen erät, verojen jälkeen	492	-189
Laaja tulos yhteensä	2 354	1 165
Laajan tuloksen jakautuminen		
Emoyhtiön omistajille	2 255	1 064
Määräysvallattomille omistajille	99	101
	2 354	1 165

Muut laajan tuloksen erät ovat tuotto- ja kulueriä, joita ei kirjata tulosvaikutteisesti, vaan ne kirjataan omaan pääomaan. Tällaisia ovat realisoitumattomat erät, kuten voitot ja tappiot kassavirtasuojauksissa käytettävien rahoitusinstrumenttien arvostamisesta käypään arvoon. Tulosvaikutus näistä eristä kirjataan, kun suojattu erä vaikuttaa tuloslaskelmaan. Laajan tuloksen eriin sisältyy myös myytävissä olevien rahoitusvarojen arvostamisesta johtuvat voitot ja tappiot, osakkuusyritysten laajan tuloksen erät sekä muuntoerot.

Kassavirtasuojauksen käyvän arvon muutokset liittyvät lähinnä sähkön hinnan suojaamiseen. Kun sähkön hinta on korkeampi (alhaisempi) kuin suojaushinta, vaikutus omaan pääomaan on negatiivinen (positiivinen).

Muuntoerot ulkomaisten tytäryhtiöiden muuntamisesta euroiksi (lähinnä SEK, NOK ja RUB). Lähinnä Hafslundin REC-omistuksen käyvän arvon muutos ml. kurssiero vaikutus, yht. 0 miljoonaa euroa (2010: -77).

Konsernin tase

Milj. euroa	Liite	31. 12. 2011	31. 12. 2010
VARAT			
Pitkäaikaiset varat			
Aineettomat hyödykkeet	22	433	421
Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet	23	15 234	14 621
Osuudet osakkuus- ja yhteisyrityksissä	24	2 019	2 161
Osuus Valtion ydinjätehuoltorahastosta	35	653	625
Varat etuusperusteisista eläkejärjestelyistä	37	60	62
Muut pitkäaikaiset sijoitukset	25	69	72
Laskennalliset verosaamiset	34	150	141
Johdannaisinstrumentit	3	396	183
Pitkäaikaiset korolliset saamiset	26	1 196	1 149
Pitkäaikaiset varat yhteensä		20 210	19 435
Lyhytaikaiset varat			
Vaihto-omaisuus	27	528	387
Johdannaisinstrumentit	3	326	148
Myyntisaamiset ja muut saamiset	28	1 020	1 284
Pankkitalletukset		–	271
Rahat ja pankkisaamiset		731	285
Likvidit varat	29	731	556
Myyttävänä olevat omaisuuserät ¹⁾	9	183	154
Lyhytaikaiset varat yhteensä		2 788	2 529
Varat yhteensä		22 998	21 964

¹⁾ Sisältäen kassavarat 16 milj. euroa (2010: 0).

Milj. euroa	Liite	31. 12. 2011	31. 12. 2010
OMA PÄÄOMA			
Emoyhtiön omistajille kuuluva oma pääoma			
Osakepääoma	30	3 046	3 046
Ylikurssirahasto		73	73
Kertyneet voittovarot		6 318	5 448
Muut oman pääoman erät		195	–357
Yhteensä		9 632	8 210
Määräysvallattomat omistajat	32	529	532
Oma pääoma yhteensä		10 161	8 742
VELAT			
Pitkäaikainen vieras pääoma			
Korollinen pitkäaikainen vieras pääoma	33	6 845	6 520
Johdannaisinstrumentit	3	192	238
Laskennalliset verovelat	34	2 013	1 725
Ydinvoimaan liittyvät varaukset	35	653	625
Muut varaukset	36	205	239
Eläkevaraukset	37	26	20
Muu pitkäaikainen vieras pääoma	38	465	471
Pitkäaikainen vieras pääoma yhteensä		10 399	9 838
Lyhytaikainen vieras pääoma			
Korollinen lyhytaikainen vieras pääoma	33	925	862
Johdannaisinstrumentit	3	219	1 207
Ostovelat ja muu lyhytaikainen vieras pääoma	39	1 265	1 265
Myyttävänä oleviin omaisuuseriin liittyvät velat	9	29	50
Lyhytaikainen vieras pääoma yhteensä		2 438	3 384
Vieras pääoma yhteensä		12 837	13 222
Oma pääoma ja velat yhteensä		22 998	21 964

Laskelma konsernin oman pääoman muutoksista

Milj. euroa	Liite	Osake- pääoma	Ylikurssi- rahasto	Kertyneet voittovarot		Muut oman pääoman erät			Emoyhtiön omistajat	Määräys- vallattomat omistajat	Oma pääoma yhteensä
				Kertyneet voittovarot	Muuntoerot	Kassavirta- suojaukset	Muut laajan tuloksen erät	Muut laajan tuloksen erät osakkuus- yrityksissä			
Oma pääoma 31. 12. 2010		3 046	73	5 726	-278	-419	0	62	8 210	532	8 742
Kauden tulos				1 769					1 769	93	1 862
Muuntoerot					-74				-74		-74
Kauden muut laajan tuloksen erät				6		555		-1	560	6	566
Laaja tulos yhteensä				1 775	-74	555	0	-1	2 255	99	2 354
Osingonjako	19			-888					-888		-888
Osingonjako määräysvallattomille omistajille									0	-21	-21
Muutokset yrityshankintojen yhteydessä	9			54			-2		52	-81	-29
Muut muutokset				3					3		3
Oma pääoma 31. 12. 2011		3 046	73	6 670	-352	136	-2	61	9 632	529	10 161
Oma pääoma 31. 12. 2009		3 046	73	5 329	-567	21	1	131	8 034	457	8 491
Kauden tulos				1 300					1 300	54	1 354
Muuntoerot					289	3		14	306	55	361
Kauden muut laajan tuloksen erät				-15		-443	-1	-83	-542	-8	-550
Laaja tulos yhteensä				1 285	289	-440	-1	-69	1 064	101	1 165
Osingonjako	19			-888					-888		-888
Osingonjako määräysvallattomille omistajille										-22	-22
Muutokset yrityshankintojen yhteydessä	9									-4	-4
Oma pääoma 31. 12. 2010		3 046	73	5 726	-278	-419	0	62	8 210	532	8 742

Muuntoerot

Ulkomaisten tytäryhtiöiden tilinpäätöstiedot muunnetaan euroiksi käyttäen tuloslaskelman osalta keskikurssia ja taseen osalta tilinpäätöspäivän kurssia. Kursiero, joka syntyy muunnosta euroiksi, kirjataan omaan pääomaan.

Muuntoerot vaikuttivat emoyhtiön omistajille kuuluvaan osuuteen omasta pääomasta -74 miljoonaa euroa vuoden 2011 aikana (2010: 306) sisältäen Ruotsin ja Norjan kruunujen sekä Venäjän ruplan nettovaikutuksen yhteensä -63 miljoonaa (2010: 299).

➔ Lisätietoja käytetyistä kursseista liitetiedossa 10 Valuuttakurssit sivulla 67 sekä valuuttariskistä liitetiedossa 3.7 Korkoriski ja valuuttariski sivulla 56.

Kassavirtasuojaukset

Emoyhtiön omistajille kuuluva osuus kassavirtasuojauksen käyvän arvon muutoksista oli 555 miljoonaa euroa vuoden 2011 aikana (2010: -443), ja se liittyi lähinnä sähkön hinnan suojaamiseen. Kun sähkön hinta on alhaisempi/korkeampi kuin suojaushinta, vaikutus omaan pääomaan on positiivinen/negatiivinen.

Määräysvallattomien omistajien osuus

Olenneisimmat muutokset määräysvallattomien omistajien osuudessa aiheutuivat osingonjaosta määräysvallattomille omistajille -21 miljoonaa euroa (2010: -22) sekä vuoden 2011 aikana tapahtuneesta OAO Fortumin osakkeiden lisähankinnasta.

Konsernin rahavirtalaskelma

Milj. euroa	Liite	2011	2010
Liiketoiminnan rahavirta			
Kauden voitto		1 862	1 354
Oikaisuerät:			
Verot		366	261
Rahoitustuotot- ja kulut		265	155
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten voitosta		-91	-62
Poistot ja arvonalentumiset		606	563
Liikevoitto ennen poistoja (käyttökate)		3 008	2 271
Muut tuotot ja kulut joihin ei liity maksua		-726	124
Saadut korot		59	66
Maksetut korot		-298	-234
Saadut osingot		108	62
Muut rahoituserät ja toteutuneet kurssierot		-245	-535
Maksetut välittömät verot		-394	-355
Rahavirta ennen käyttöpääoman muutosta		1 512	1 399
Käyttöpääoman muutos		101	38
Liiketoiminnan rahavirta yhteensä		1 613	1 437
Investointien rahavirta			
Investoinnit käyttöomaisuuteen	5, 22, 23	-1 285	-1 134
Hankitut osakkeet		-62	-28
Käyttöomaisuuden myynnit		15	7
Myydyt osakkeet		492	147
Muiden sijoitusten muutos		15	-94
Investointien rahavirta yhteensä		-825	-1 102
Rahavirta ennen rahoitusta		788	335
Rahoituksen rahavirta			
Pitkäaikaisten velkojen nostot		951	924
Pitkäaikaisten velkojen lyhennykset		-365	-912
Lyhytaikaisten velkojen muutos		-278	191
Osingonjako emoyhtiön omistajille	19	-888	-888
Muut rahoituserät		-10	-25
Rahoituksen rahavirta yhteensä		-590	-710
Laskelman mukainen likvidien varojen muutos		198	-375
Likvidit varat 1. 1.		556	890
Likvidien varojen kurssimuutokset		-7	41
Likvidit varat 31. 12.	29	747	556

Muut tuotot ja kulut, joihin ei liity maksua sisältää pääasiassa johdannaisten realisoitumattomat käyvän arvon muutokset, ydinvoimaan liittyvät erät sekä varausten muutokset. Lisäksi erä sisältää käyttökatteeseen kirjattujen myyntivoittojen ja -tappioiden oikaisut. Luovutustulot käyttöomaisuuden ja osakkeiden myynnistä, 507 miljoonaa euroa (2010: 154), esitetään kokonaisuudessaan investointien rahavirrassa.

Sisältää -239 miljoonaa euroa (2010: -535) toteutuneita valuuttakurssivoittoja ja -tappioita, jotka aiheutuvat pääasiassa taseen valuuttaposiitiota suojaavista valuuttatermiinien jatkamisesta. Termiinit liittyvät Fortumin ruotsalaisten tytäryritysten Ruotsin kruunumääräiseen rahoitukseen ja suurin osa termineistä erääntyy 12 kuukauden sisällä.

Maksamattomat investoinnit eivät sisälly käyttöomaisuusinvestointeihin. Aktivoidut vieraan pääoman kulut sisältyvät maksettuihin korkokuluihin.

Nettovelan muutokset

Milj. euroa	2011	2010
Nettovelka kauden alussa	6 826	5 969
Muuntoerot	7	244
Käyttökate	3 008	2 271
Muut tuotot ja kulut, joihin ei liity maksua, sekä maksetut rahoituskulut ja verot	-1 496	-872
Käyttöpääoman muutos	101	38
Käyttöomaisuusinvestoinnit	-1 285	-1 134
Yrityshankinnat	-62	-28
Yritys- ja käyttöomaisuusmyynnit	507	154
Muutos korollisissa saamisissa	15	-94
Osingot	-888	-888
Muut rahoitustoiminnot	-10	-25
Nettorahavirta (- nettovelan kasvu)	-110	-578
Joukkovelkakirjojen käypien arvojen muutos ja arvostus jaksotettuun hankintamenuun	80	35
Nettovelka kauden lopussa	7 023	6 826

Rahat ja pankkisaamiset vuoden 2011 lopussa sisältää 16 miljoonaa euroa (2010: 0) rahaa ja pankkitalletuksia, jotka esitetään taseen myytävänä olevissa omaisuuserissä.

RAHAVIRTALASKELMAN LISÄTIETOJA

KÄYTTÖPÄÄOMAN MUUTOS

Milj. euroa	2011	2010
Korottomien saamisten muutos, vähennys (+) / lisäys (-)	266	-161
Vaihto-omaisuuden muutos, vähennys (+) / lisäys (-)	-143	74
Korottomien velkojen muutos, vähennys (-) / lisäys (+)	-22	125
Yhteensä	101	38

Positiivinen vaikutus 101 miljoonaa euroa (2010: 38) käyttöpääoman muutoksesta vuonna 2011 selittyy pääosin myyntisaamisten pienentymisellä. Tätä vaikutusta netotti osittain polttoainevarastojen kasvu.

KÄYTTÖOMAISUUSINVESTOINNIT

Milj. euroa	Liite	2011	2010
Käyttöomaisuusinvestoinnit	5, 22, 23	1 408	1 222
Muutokset maksamattomissa investoinneissa		-70	-43
Aktivoitujen korkokulujen siirto rahavirtalaskelman maksettuihin korkoihin		-53	-45
Maksetut käyttöomaisuusinvestoinnit		1 285	1 134

Käyttöomaisuusinvestoinnit kasvattivat taseen aineettomien ja aineellisten käyttöomaisuushyödykkeiden määrää 1 408 miljoonalla eurolla (2010: 1 222). Maksetut käyttöomaisuusinvestoinnit 1 285 miljoonaa euroa (2010: 1 134) eivät sisällä vielä maksamattomia investointeja, toisin sanoen investointeihin liittyviä ostovelkojen muutoksia määrältään 70 miljoonaa euroa (2010: 43), eikä aktivoituja vieraan pääoman kuluja määrältään 53 miljoonaa euroa (2010: 45). Aktivoituiden vieraan pääoman kulut on esitetty maksetuissa koroissa.

➔ Katso lisätietoja investoinneista segmentteittäin ja maittain liitetiedosta 5 Segmenttiraportointi sivulta 62 ja 64 ja investointiprojekteista segmentteittäin liitetiedosta 23.2 Investoinnit sivulta 79.

HANKITUT OSAKKEET RAHAVIRTALASKELMASSA

Milj. euroa	Liite	2011	2010
Hankitut tytäryritysosakkeet pl. ostettujen yritysten rahavarat	8	44	1
Hankitut osakkuusyrittösakkeet ¹⁾	24	16	26
Myytavissä olevien rahoitusvarojen hankinnat ²⁾		2	1
Yhteensä		62	28

¹⁾ Ostetut osakkuusyrittösakkeet sisältävät osakeannin ja muut pääomanlisäykset.

²⁾ Myytävissä olevat rahoitusvarat sisältyvät taseessa erään Muut pitkäaikaiset sijoitukset.

Hankitut tytäryritysosakkeet

Milj. euroa	Liite	2011	2010
Bruttoinvestoinnit osakkeisiin	8	47	0
Muutokset maksamattomissa hankinnoissa		-2	1
Korolliset velat hankituissa tytäryrityksissä		-1	-
Rahana maksetut tytäryritysosakkeet pl. ostettujen yritysten rahavarat		44	1

Hankitut osakkuusyrittösakkeet

Milj. euroa	2011	2010
Bruttoinvestoinnit osakkeisiin	25	26
Muutokset maksamattomissa hankinnoissa	-9	0
Rahana maksetut osakkuusyrittösakkeet	16	26

Hankitut tytäryritysosakkeet sisältävät kahden puolalaisen lämpöyhtiön hankinnat 22 miljoonaa euroa ja omistusosuuden OAO Fortumissa. Hankitut osakkuusyrittösakkeet sisältävät osakepääoman korotuksen 16 miljoonaa euroa (2010: 20) Teollisuuden Voima Oyj:ssä.

Maksetut tytäryritysosakkeet sisältävät osakkeiden hankintahinnan pl. ostettujen yritysten rahavarat, kun taas bruttoinvestoinnit tytäryritysosakkeisiin sisältävät lisäksi ostetun yrityksen korollisen velan hankintahetkellä.

MYDYT OSAKKEET RAHAVIRTALASKELMASSA

Milj. euroa	Liite	2011	2010
Myydyt tytäryritysosakkeet pl. myytyjen yritysten rahavarat	8	117	9
Myydyt osakkuusyrittösakkeet	24	375	121
Muiden pitkäaikaisten sijoitusten myynnit		0	17
Yhteensä		492	147

Myydyt tytäryritysosakkeet

Milj. euroa	2011	2010
Myydyt tytäryritysosakkeet, brutto ³⁾	206	9
Maksamattomat myyntitulot	0	-
Korolliset velat myydyissä tytäryrityksissä	-89	-
Myyneistä rahana saadut suoritukset	117	9

³⁾ Myytyjen tytäryritysten rahavarat 14 miljoonaa euroa (2010: 2) on vähennetty tytäryritysten bruttomääräisestä myynnistä.

Käyttöomaisuuden ja liiketoimintojen myynnistä saadut tulot olivat yhteensä 507 miljoonaa euroa (2010:154). Luku sisältää Fingrid Oyj:n osakkeiden myynnin 325 miljoonaa euroa sekä Tukholman ulkopuolisten kaukolämpötoimintojen ja lämmöntuotantolaitosten myynnin 111 miljoonaa euroa. Osa lämpöliiketoimintojen myyntiin liittyvästä myyntihinnasta, noin 90 miljoonaa euroa, sisältyy korollisten saamisten muutokseen kassavirrassa. Tämä luku sisältyy myytyjen tytäryritysosakkeiden bruttomäärään.

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

Liite	Sivu	Liite	Sivu
1 Laadintaperiaatteet	39	30 Osakepääoma	84
2 Kriittiset tilinpäätösarvot ja -harkinnat	51	31 Henkilöstön tulospalkkiojärjestelmä, henkilöstörahoasto ja kannustinohjelmat	85
3 Rahoitusriskien hallinta	52	32 Määräysvallattomien omistajien osuus	86
4 Pääomariskien hallinta	60	33 Korolliset velat	87
5 Segmenttiraportointi	60	34 Laskennalliset verot	88
6 Vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät	65	35 Ydinvoimaan liittyvät varat ja velat	89
7 Johdannaisten käypien arvojen muutokset sekä suojausten kohteet tuloslaskelmassa	65	36 Muut varaukset	91
8 Yrityshankinnat ja -myynnit	66	37 Eläkeveloitteet	91
9 Myytävänä olevat omaisuuserät	67	38 Muut pitkäaikaiset velat	93
10 Valuuttakurssit	67	39 Ostovelat ja muu lyhytaikainen vieras pääoma	94
11 Muut tuotot	67	40 Pantatut varat	94
12 Materiaalit ja palvelut	68	41 Muut vuokrasopimukset	94
13 Muut kulut	68	42 Investointisitoumukset	95
14 Henkilöstökulut ja johdon palkkiot	68	43 Vastuut	95
15 Poistot ja arvonalentumiset	71	44 Oikeudenkäynnit ja viranomaismenettelyt	95
16 Rahoituskulut (netto)	71	45 Lähipiiritapahtumat	96
17 Tuloverot	72	46 Tilikauden jälkeiset tapahtumat	96
18 Osakekohtainen tulos	73	47 Tytäryritykset segmenteittäin 31. 12. 2011	97
19 Osakekohtainen osinko	73		
20 Rahoitusvarat ja rahoitusvelat luokittain	74		
21 Rahoitusvarat ja rahoitusvelat käypään arvoon	76		
22 Aineettomat hyödykkeet	77		
23 Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet	78		
24 Sijoitukset osakkuus- ja yhteisyrityksiin	80		
25 Muut pitkäaikaiset sijoitukset	82		
26 Pitkäaikaiset ja lyhytaikaiset korolliset saamiset	82		
27 Vaihto-omaisuus	83		
28 Myyntisaamiset ja muut saamiset	83		
29 Likvidit varat	84		

1 LAADINTAPERIAATTEET

1.1 Liiketoiminnan kuvaus

Fortum Oyj (jäljempänä ”Yhtiö”) on suomalainen julkinen osakeyhtiö, jonka kotipaikka on Espoo, Suomi. Yhtiö noteerataan Nasdaq OMX Helsinki Oy:ssä.

Fortum Oyj tytäryhtiöineen (yhdessä Fortum-konserni) on johtava energiayhtiö, joka keskittyy liiketoimintoissaan Pohjoismaihin, Venäjään ja muuhun Itämeren alueeseen. Fortumin liiketoimintaan kuuluvat sähkön ja lämmön tuotanto, myynti ja jakelu, voimalaitosten käyttö- ja kunnossapitopalvelut sekä energiaan liittyvät muut palvelut.

Fortum Oyj:n hallitus on hyväksynyt tämän tilinpäätöksen 31. 1. 2012.

1.2 Laadintaperusta

Fortum-konsernin konsernitilinpäätös on laadittu Euroopan unionissa hyväksytyjen kansainvälisten tilinpäätösstandardien (International Financial Reporting Standards, IFRS) ja niitä koskevien tulkintojen (IFRIC) mukaisesti. Tilinpäätös täyttää myös Suomen kirjanpitolain säännökset ja muut Suomessa voimassa olevat tilinpäätöksen laadintaa koskevat säännökset ja määräykset.

Konsernitilinpäätös on laadittu alkuperäisiin hankintamenoihin perustuen, lukuun ottamatta myytävissä olevia rahoitusvaroja, käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavia rahoitusvaroja ja -velkoja (mukaan lukien johdannaisinstrumentit) sekä käypään arvoon suojattuja eriä.

1.2.1 Arvioiden käyttö

Tilinpäätöksen laatiminen IFRS-standardien mukaisesti edellyttää tiettyjen merkittävien kirjanpidollisten arvioiden tekemistä ja johdon harkintaa konsernin tilinpäätöksen laadintaperiaatteiden soveltamisessa. Niitä tilinpäätöksen osa-alueita, jotka ovat tavanomaista monimutkaisempia tai joiden osalta on käytetty tavanomaista suuremman määrän harkintaa, tai joihin liittyvät oletukset ja arviot ovat konsernitilinpäätöksen kannalta merkittäviä, on esitetty liitetiedossa 2 Kriittiset tilinpäätösarviot ja -harkinnat sivulla 51.

1.2.2 Uudet standardit sekä muutokset ja tulkinnat käytössä oleviin standardeihin

Fortum aloitti seuraavien uusien tai muutettujen standardien sekä käytössä olevien standardien tulkintojen soveltamisen 1. 1. 2011 alkaneella tilikaudella:

- Muutokset IFRIC 14 *Etukäteen suoritettujen vähimmäisrahastointivaatimukseen perustuvat maksut* tulkintaan (voimassa 1. 1. 2011 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla). Muutoksen myötä yrityksen on mahdollista merkitä varoiksi taseeseen tiettyjä vapaaehtoisesti etukäteen suorittamia vähimmäisrahastointivaatimukseen perustuvia maksuja. Muuttuneella tulkinnalla ei ollut olennaista vaikutusta Fortumin tilinpäätökseen.
- IFRIC 19 *Rahoitusvelkojen kuolettaminen oman pääoman ehtoisilla instrumenteilla* (voimassa 1. 7. 2010 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla). Tulkinta selvittää kirjanpitokäsittelyä tapauksessa, jossa rahoitusvelan ehdot neuvotellaan uudelleen

ja sen tuloksena yritys laskee liikkeeseen oman pääoman ehtoisia instrumentteja velkojalleen. Tulkinnalla ei ollut olennaista vaikutusta Fortumin tilinpäätökseen.

- Toukokuussa 2010 julkistettiin IFRS-normiston vuosittaiset muutokset, joiden pääasiallisena tarkoituksena on poistaa standardien väliset epäkohdumukaisuuksia sekä selvittää standardien sanamuotoja. Jokaisella standardilla on omat siirtymäsäännöksensä. Muutoksilla ei ollut olennaista vaikutusta Fortumin tilinpäätökseen.
- Fortum otti käyttöön muuttuneen standardin IAS 24 *Lähipiiriä koskevat tiedot tilinpäätöksessä* (voimassa 1. 1. 2011 alkaen) ennaikaisesti 1. 1. 2010 alkaen.

Fortum aloittaa seuraavien uusien tai muuttuneiden standardien sekä käytössä olevien standardien tulkintojen soveltamisen 1. 1. 2012 alkavalla tilikaudella tai sen jälkeen. Konserni ei ole ottanut niitä käyttöön ennaikaisesti.

- Muutos IAS 1 *Tilinpäätöksen esittäminen* standardiin tulee voimaan 1. 7. 2012 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla). Muutos koskee muita laajan tuloksen erien esittämistä. Fortum soveltaa muuttunutta standardia 1. 1. 2013 alkaen. Standardimuutosta ei ole vielä hyväksytty sovellettavaksi EU:ssa.
- Laskennallisia veroja koskeva muutos IAS 12 standardiin tulee voimaan 1. 1. 2012 alkaen. Muutos mahdollistaa poikkeuksen, joka koskee IAS 40 *Sijoituskiinteistöt* standardin mukaan käypään arvoon arvostettavaan sijoituskiinteistöön liittyvien laskennallisten verosaamisten tai -velkojen määrittämistä. Muutoksella ei tule olemaan vaikutusta Fortumin tilinpäätökseen, sillä yhtiöllä ei tällä hetkellä ole sijoituskiinteistöjä. Standardimuutosta ei ole vielä hyväksytty sovellettavaksi EU:ssa.
- IFRS 9 *Rahoitusinstrumentit* tulee voimaan 1. 1. 2015 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla. Standardi sisältää uusia säännöksiä koskien rahoitusvarojen luokittelua ja arvostamista. Standardiin tullaan lisäämään uusia säännöksiä ja se tulee viime kädessä korvaamaan IAS 39 and IFRS 7 -standardit. Fortum tulee soveltamaan uutta standardia viimeistään sen voimaantultua. Standardia ei ole vielä hyväksytty sovellettavaksi EU:ssa.
- Muutos IAS 19 *Työsuhte-etuudet* standardiin tulee voimaan 1. 1. 2013 alkaen. Muutos vaikuttaa etuus pohjaisten vakuutusjärjestelyjen kirjaamiseen. Jatkossa ns putkimenetelmää ei enää voida soveltaa. Fortum tulee soveltamaan uutta standardia sen voimaantultua. Tulkinnalla ei arvioida olevan olennaista vaikutusta Fortumin tilinpäätökseen. Standardia ei ole vielä hyväksytty sovellettavaksi EU:ssa.
- IFRS 10 *Konsernitilinpäätös* tulee voimaan 1. 1. 2015 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla. Standardi rakentuu aiemmille periaatteille, joiden mukaan määräysvalta ratkaisee, sisällytetäänkö tietty yhteisö emoyrityksen konsernitilinpäätökseen. Standardi sisältää uutta ohjeistusta sellaisia tapauksia varten, joissa määräysvallan olemassaolo on vaikeaa todeta. Fortum arvioi parhaillaan uuden standardin vaikutusta. Yhtiö tulee soveltamaan uutta standardia sen voimaantultua. Standardia ei ole vielä hyväksytty sovellettavaksi EU:ssa.

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

39

40

41

42

43

44

45

46

47

- IFRS 11 *Yhteisjärjestelyt* tulee voimaan 1.1.2013 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla. IFRS 11 korvaa aikaisemman yhteisyrityksiä käsitelleen IAS 31-standardin. Standardin mukaan yhteinen määräysvalta on järjestelyä koskevan määräysvallan pitämistä yhteisenä sopimukseen perustuen, ja se vallitsee vain silloin, kun merkityksellisiä toimintoja koskevat päätökset edellyttävät määräysvallan jakavien osapuolten yksimielistä hyväksymistä. Fortum arvioi parhaillaan uuden standardin vaikutusta. Yhtiö tulee soveltamaan uutta standardia sen voimaantultua. Standardia ei ole vielä hyväksytty sovellettavaksi EU:ssa.
- IFRS 12 *Tilinpäätöksessä esitettävät tiedot osuuksista muissa yhteisöissä* tulee voimaan 1.1.2013 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla. Standardi sisältää konsernin muissa yhteisöissä olevia omistuksia koskevat liitetietovaatimukset. Yhtiö tulee soveltamaan uutta standardia sen voimaantultua. Standardia ei ole vielä hyväksytty sovellettavaksi EU:ssa.
- IFRS 13:n *Käyvän arvon määrittämisen* tulee voimaan 1.1.2013 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla. Standardi sisältää yhtenäiset käyvän arvon määrittämistä ja liitetietoja koskevat vaatimukset, jotka koskevat kaikkia IFRS-standardeja. Fortum arvioi parhaillaan uuden standardin vaikutusta. Yhtiö tulee soveltamaan uutta standardia sen voimaantultua. Standardia ei ole vielä hyväksytty sovellettavaksi EU:ssa.
- Kesäkuussa 2011 julkistettiin IFRS-normiston vuosittaiset muutokset, joiden pääasiallisena tarkoituksena on poistaa standardien väliset epä johdonmukaisuudet sekä selvittää standardien sanamuotoja. Jokaisella standardilla on omat siirtymäsäännöksensä. Muutoksilla ei odoteta olevan vaikutusta Fortumin tilinpäätökseen. Standardimuutoksia ei ole vielä hyväksytty sovellettavaksi EU:ssa.

1.2.3 Lyhyt- ja pitkäaikaisten varojen ja velkojen luokittelu

Omaisuserä tai velka luokitellaan lyhytaikaiseksi omaisuseräksi tai velaksi silloin, kun sen odotetaan realisoituvan normaalin toimintajakson aikana tai 12 kuukauden kuluessa tilinpäätöspäivästä tai silloin kun se on luokiteltu käypään arvoon tulosvaihteisesti kirjattavaksi varaksi tai velaksi. Likvidit varat luokitellaan lyhytaikaisiksi varoiksi.

Kaikki muut varat ja velat luokitellaan pitkäaikaisiksi varoiksi ja veloiksi.

1.2.4 Tuloslaskelman esittäminen

Konsernin tuloslaskelmassa esitetään vertailukelpoinen liikevoitto, jonka katsotaan antavan paremman kuvan konsernin toiminnasta verrattaessa esitettävää kautta aikaisempiin kausiin. Vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät on eriytetty esitettäväksi tuloslaskelmassa omana eränään ja sisältävät:

- kertaluonteiset erät, koostuen luovutusvoitoista ja -tappioista
- suojaustarkoituksessa pidettävien johdannaisten käyvän arvon muutokset, joihin ei IAS 39:n mukaisesti sovelleta suojauslaskentaa. Valtaosaan Fortumin kassavirtasuojauksista sovelletaan suojauslaskentaa, joiden käyvän arvon muutos kirjataan omaan pääomaan.

- kirjanpitokäsittelyn vaikutus, joka aiheutuu siitä, että IFRIC 5:n mukaan Fortumin Valtion ydinjätehuoltorahasto-osuuden tasearvo ei saa ylittää IFRS:n mukaisesti laskettua varauksen määrää taseessa.

Vertailukelpoista liikevoittoa käytetään konsernin toiminnanohjaukseen liittyvässä taloudellisten tavoitteiden asettamisessa, seurannassa ja resurssien allokoinnissa.

1.3 Yhdistely konsernitilinpäätökseen

1.3.1 Tytäryritykset

Konsernitilinpäätös sisältää emoyhtiö Fortum Oyj:n ja kaikki ne yhtiöt, joissa Fortum Oyj:llä on välittömästi tai välillisesti yhteensä yli 50%:n osuus osakkeiden tuottamasta äänimäärästä tai muutoin oikeus määrätä yhteisön tai liiketoiminnan talouden ja toiminnan periaatteista. Arvioitaessa, onko konsernilla toisessa yritykseen määräysvalta, otetaan huomioon sellaisen potentiaalisen äänivallan olemassaolo ja vaikutus, joka on tarkasteluhetkellä toteutettavissa käyttämällä oikeus tai suorittamalla vaihto.

✚ *Fortum Oyj:n tytäryritykset on esitetty liitetiedossa 47 Tytäryritykset segmenteittäin 31.12.2011 sivulla 97.*

Fortum muodostettiin vuonna 1998 käyttämällä yhdistelmä- eli pooling-menetelmää Fortum Power and Heat Oy:n sekä Fortum Oil and Gas Oy:n yhdistelemiseksi konsernitilinpäätökseen (näistä jälkimmäinen jakautui Fortum Oil Oy:ksi ja Fortum Heat and Gas Oy:ksi 1.5.2004). Vuonna 2005 Fortum Oil Oy eriytettiin Fortumista jakamalla 85% yhtiön osakkeista Fortumin osakkeenomistajille ja myymällä loput 15% osakkeista. Pooling-menetelmän käyttö tarkoittaa sitä, että Fortum Power and Heat Oy:n ja Fortum Heat and Gas Oy:n hankintamenot on eliminoitu näiden yhtiöiden osakepääomia vastaan. Tästä syntyvä eliminointiero on kirjattu oman pääoman vähennykseksi.

Tytäryritysten hankinta käsitellään hankintamenomenetelmällä. Hankintamenoksi muodostuu hankintahetken käypiin arvoihin arvostettujen vastikkeeksi annettujen varojen ja syntyneiden tai vastuulle otettujen velkojen sekä hankinnasta välittömästi johtuneiden menojen yhteissumma. Liiketoimintojen yhdistämisessä hankitut, yksilöitävissä olevat varat ja velat arvostetaan alun perin hankinta-ajankohdan käypiin arvoihin, riippumatta mahdollisen vähemmistöosuuden suuruudesta. Se määrä, jolla hankintameno ylittää konsernin osuuden hankittujen yksilöitävissä olevien nettovarojen käyvästä arvosta, kirjataan liikearvoksi. Jos hankintameno on pienempi kuin hankitun tytäryrityksen nettovarojen käypä arvo, tämä erotus kirjataan suoraan tuloslaskelmaan.

Tytäryritykset yhdistellään täysimääräisesti konsernitilinpäätökseen siitä päivästä lähtien, jolloin määräysvalta siirtyy konsernille ja yhdistely päättyy sinä päivänä, kun määräysvalta lakkaa.

Konsernin sisäiset liiketapahtumat, saamiset ja velat sekä konsernin sisäisistä liiketapahtumista syntyneet realisoitumattomat voitot eliminoidaan konsernitilinpäätöksessä. Myös realisoitumattomat tappiot eliminoidaan, ellei liiketapahtuma

osoita, että siirretyn omaisuuserän arvo on alentunut. Tytäryritysten tilinpäätösten laadintaperiaatteita on tarvittaessa muutettu konsernin laadintaperiaatteiden mukaisiksi, jotta voidaan varmistua niiden yhdenmukaisuudesta konsernin noudattamien laadintaperiaatteiden kanssa.

1.3.2 Osakkuusyrietykset ja osuudet yhteisyrietyksissä

Osakkuusyrietyksiä ovat yhteisöt, joissa konsernilla on huomattava vaikutusvalta, mutta ei määräysvaltaa. Huomattava vaikutusvalta liittyy yleensä 20–50% omistusosuuteen äänivallasta. Yhteisyrietykset ovat yrietyksiä, joissa konserni on sopimuksellisin järjestelyin jakanut oikeuden määrätä kyseisen yrietyksen taloudellisista ja liiketoiminnallisista periaatteista toisen osapuolen tai toisten osapuolten kanssa. Konsernin sijoitukset osakkuusyrietyksiin ja yhteisessä määräysvallassa oleviin yrietyksiin käsitellään pääomaosuusmenetelmällä. Osakkuus- tai yhteisyrietykseen tehdyn sijoituksen yhteydessä hankitut varat ja vastuulle otetut velat arvostetaan alun perin niiden hankinta-ajankohdan käyppiin arvoihin. Se määrä, jolla sijoituksen hankintameno ylittää konsernin osuuden hankittujen yksilöitävissä olevien nettovarojen käyvästä arvosta, kirjataan liikearvoksi. Jos hankintameno alittaa tehtyyn osakkuus- tai yhteisyrietyssijoitukseen liittyvien nettovarojen käyvän arvon, tämä erotus kirjataan suoraan tuloslaskelmaan.

Konsernin osuus sen osakkuus- tai yhteisyrietysten hankinnan jälkeisistä voitoista tai tappioista verojen jälkeen kirjataan tuloslaskelmaan vähennettynä kuluilla, jotka syntyvät varojen ja velkojen käypien arvojen oikaisuista. Sijoituksen kirjanpitoarvoa oikaistaan hankinnan jälkeisillä oman pääoman muutoksilla. Konsernin osuus osakkuus- tai yhteisyrietysten hankinnan jälkeisistä oman pääoman oikaisuista, joita ei ole kirjattu osakkuus- tai yhteisyrietysten tuloslaskelmaan, kirjataan suoraan konsernin omaan pääomaan ja sijoituksen kirjanpitoarvon oikaisuksi.

Kun konsernin osuus osakkuus- tai yhteisyrietyksen tappioista on yhtä suuri tai suurempi kuin sen sijoitus osakkuus- tai yhteisyrietykseen, muut vakuudettomat saamiset mukaan lukien, konserni ei kirjaa sijoitusta suurempaa tappiota, ellei konsernilla ole näihin liittyviä velvoitteita tai ellei se ole suorittanut maksuja osakkuus- tai yhteisyrietyksen puolesta.

Konsernin ja sen osakkuus- tai yhteisyrietyksen välisistä liiketoimista syntyneet realisoitumattomat voitot eliminoidaan konsernin omistusosuuden mukaisesti. Myös realisoitumattomat tappiot eliminoidaan, ellei liiketapahtuma anna näyttöä siitä, että siirretyn omaisuuserän arvo on alentunut. Osakkuus- tai yhteisyrietysten tilinpäätösten laadintaperiaatteita on tarvittaessa muutettu, jotta voidaan varmistua niiden yhdenmukaisuudesta konsernin noudattamien laadintaperiaatteiden kanssa.

Fortum omistaa osakkuusyrietysosakkeita sähköntuotantoyrietyksissä (pääasiassa ydin- ja vesivoima), jotka oikeuttavat ostamaan sähköä omakustannushintaan, sisältäen korkokustannukset ja valmisteverot. Osuus näiden yrietysten osakkuustuloksesta koostuu pääosin eristä, jotka syntyvät muutettaessa osakeyhtiön laadintaperiaatteita IFRS-standardien mukaiseksi sekä käyvän arvon kohdistuksista tehtävistä poistoista, koska yrietykset paikallisen kirjanpitosäännösten mukaan eivät tuota voittoa.

✚ *Lisätietoa liittyen Fortumin osakkuusyrietyksomistuksiin näissä sähköntuotantoyrietyksissä, on esitetty liitetiedossa 24 Sijoitukset osakkuus- ja yhteisyrietyksiin sivulla 80, sekä liitetiedossa 45 Lähipäritapahtumat sivulla 96.*

Jos tietoja ei ole saatavilla, osuus eräiden osakkuus- tai yhteisyrietysten voitosta on sisällytetty konsernitilinpäätökseen perustuen viimeisimpiin saatavilla oleviin tietoihin.

Fortum omistaa osakkeita listatuissa yrietyksissä kuten Hafslund ASA:ssa. Osuus osakkuusyrietytuloksesta näissä yrietyksissä perustuu edellisen vuosineljänneksen tietoihin.

Hafslund ASA on joulukuuhun 2011 asti omistanut osakkeita listatussa Renewable Energy Company:ssä (REC). Heinäkuuhun 2011 asti Fortum on laskenut REC-yhtiön osakkeen käyvän arvon muutoksen joka välitilinpäätöksen yhteydessä perustuen osakkeen hintaan Oslon pörssissä ja Hafslundin tilinpäätöshetkellä omistamien osakkeiden määrään. Kun Hafslund ilmoitti myyneensä omistustaan REC-yhtiössä, Fortum kirjasi osuutensa voitoista tai tappiosta niin pian kuin tiedot olivat saatavilla. Vuoden 2011 kolmannella neljänneksellä Fortum on muuttanut Hafslundin kirjausperiaatteitaan. Hafslundin tulos REC-omistus mukaan lukien sisältyy Fortumin lukuihin edellisen neljänneksen julkaistujen lukujen perusteella, sillä tavallisesti Hafslundin viimeisin osavuosikatsaus ei ole vielä saatavilla. Jos Hafslund päättää luopua osakeomistuksestaan REC:ssä tai alaskirjaa omistustaan, Fortum kirjaa osuutensa voitoista tai tappiosta tai alaskirjauksesta edellisen neljänneksen lukujen perusteella.

Fortumin osakkuusyhtiötulos TGC-1 -yhtiössä perustuu viimeisimpiin käytävissä oleviin IFRS-standardien mukaisiin osavuosikatsaustietoihin. Mikäli TGC-1 peruuttaa ennen Fortumin omistusta kirjaamia arvonlennuksia, eliminoi Fortum näiden peruutusten vaikutuksen. Fortum arvioi arvonalentumiskirjausten tarvetta erikseen.

✚ *Lisätietoa liittyen Fortumin osakkuusyrietyksomistuksiin Hafslund ASA:ssa ja TGC-1:ssä on esitetty liitetiedossa 24 Sijoitukset osakkuus- ja yhteisyrietyksiin sivulla 80.*

1.3.3 Määräysvallattomien omistajien osuus

Määräysvallattomien omistajien osuus tytäryhtiöiden omasta pääomasta esitetään erillään emoyhtiön omistajien osuudesta. Määräysvallattomille omistajille kuuluva osuus määritetään hankintahetkellä määräysvallattomien omistajien suhteellisen osuutena hankittujen omaisuuserien nettoarvosta. Hankinnan jälkeen määräysvallattomien omistajien osuus on hankinnassa määritetty osuus lisätynä kyseisille omistajille kuuluvalla osuudella oman pääoman muutoksista.

1.4 Segmenttiraportointi

Fortum esittää segmenttiedot tavalla, joka on yhtenevä Fortumin hallitukselle ja toimitusjohtajan vetämälle johtoryhmälle tapahtuvan sisäisen raportoinnin kanssa. Fortumin segmentit muodostuvat liiketoiminta-alueittain määritellyistä segmenteistä sekä yhdestä maantieteellisen alueen perusteella määritellyistä segmenteistä.

Konsernin liiketoiminta-alueet jakautuvat seuraaviin raportoitaviin segmentteihin:

- Power-segmentin toimintaan kuuluu muualla kuin Venäjällä tapahtuva sähkön-tuotanto, fyysinen tuotannonohjaus ja trading-toiminta sekä asiantuntijapalvelut sähköntuottajille Pohjoismaissa ja valituilla kansainvälisillä markkinoilla. Power-segmentti myy tuottamansa sähkön markkinoille pääosin Nord Pool Spot -sähköpörssin kautta;
- Heat-segmentin toimintaan kuuluu lämmön tuotanto ja myynti Pohjoismaissa ja muualla Itämeren alueella. Segmentti myös tuottaa sähköä yhdistetyissä sähkön- ja lämmöntuotantolaitoksissaan ja myy sitä sekä loppuasiakkaille pääasiassa pitkäaikaisin sopimuksin että Nord Pool Spot -sähköpörssille;
- Distribution-segmentti omistaa ja käyttää jakelu- ja alueverkkoja sekä toimittaa sähköä asiakkaille Ruotsissa, Suomessa, Norjassa ja Virossa;
- Electricity Sales-segmentti keskittyy sähkön vähittäismyyntiin kotitalous- ja yritysasiakkaille ja vähittäismyyjille Ruotsissa, Suomessa ja Norjassa. Segmentti ostaa sähkön Nord Pool Spot sähköpörssistä;
- Russia-segmenttiin sisältyvät sähkön- ja lämmöntuotanto sekä myynti Venäjällä. Pääasiassa segmentti sisältää venäläisen tytäryrityksen OAO Fortumin sekä osakeomistuksen osakkuusyritys TGC-1:ssä;
- Muut-segmentti sisältää pääasiassa osakeomistuksen Hasflund ASA osakkuusyrityksessä, konsernihallinnon sekä konserninlaajuiset palveluyksiköt. Palveluyksiköt laskuttavat yhtiöitä solmittujen palvelusopimusten perusteella.

➔ *Lisätietoja raportoitavista segmenteistä on esitetty liitetiedossa 5 Segmenttiraportointi sivulla 60.*

1.5 Luovutetut toiminnot ja myytävänä olevat omaisuuserät

Luovutetut toiminnot edustavat erillistä keskeistä liiketoiminta-alueita, josta on luovuttu tai joka on luokiteltu myytävänä olevaksi. Luovutettuihin toimintoihin liittyvät varat ja velat on voitava selkeästi erottaa muista konsernitilinpäätökseen yhdisteltävistä yksiköistä sekä toiminnallisina että rahavirtaa tuottavina yksikköinä. Lisäksi raportoivalla yksiköllä ei saa olla mitään merkittävää yhteyttä toimintoihin, jotka on luokiteltu luovutetuiksi toiminnoiksi.

Pitkäaikaiset varat (tai luovutettavien erien ryhmät), jotka on luokiteltu myytävänä oleviksi omaisuuseriksi, arvostetaan kirjanpitoarvoonsa tai sitä alempaan myynnistä aiheutuvilla menoilla vähennettyyn käypään arvoon, mikäli niiden kirjanpitoarvoa vastaava määrä kertyy pääasiallisesti myynnistä sen sijaan, että se kertyisi omaisuuserien jatkuvasta käytöstä. Näihin luokkiin eivät sisälly käytöstä poistamisen jälkeen romutettavat käyttöomaisuuserät tai sellaiset erät, jotka on tilapäisesti poistettu käytöstä. Arvonalentumistappio (tai myöhemmin syntyvä voitto) vähentää (tai lisää) myytävänä olevien pitkäaikaisten varojen tai luovutettavien ryhmien kirjanpitoarvoa. Näistä omaisuuseristä ei tehdä poistoja. Niihin liittyvät korkokulut tai muut kulut kirjataan samalla tavalla kuin ennen myytävänä olevaksi luokittelemista.

Neste Oil sisältyi Fortum-konserniin 31. maaliskuuta 2005 asti, jolloin Fortumin varsinainen yhtiökokous päätti eriyttää öljyliiketoiminnat jakamalla noin 85 % Neste

Oil Oyj:n osakkeista osingonjakona. Loput 15 % osakkeista myytiin sijoittajille huhtikuussa 2005.

➔ *Öljyliiketoiminnat on esitetty luovutettuina toimintoina vuosilta 2004 ja 2005, katso Tunnusluvut sivulta 99.*

1.6 Ulkomaanrahan määräiset erät ja niiden muuntaminen

1.6.1 Toimintavaluutta ja esittämisvaluutta

Jokaisen konserniyrityksen tilinpäätöksiin sisältyvät erät arvostetaan käyttäen sen taloudellisen ympäristön valuuttaa, jossa yritys pääasiallisesti toimii ("toimintavaluutta"). Konsernitilinpäätös esitetään euroissa, joka on emoyhtiön toiminta- ja esittämisvaluutta.

1.6.2 Liiketapahtumat ja tase-erät

Ulkomaanrahan määräiset liiketapahtumat kirjataan tapahtumahetken kurssiin. Tilinpäätöshetkellä taseessa olevat ulkomaanrahan määräiset saatavat ja velat arvostetaan tilinpäätöspäivän kurssiin. Kurssierot kirjataan tuloslaskelmaan. Rahoituseriin liittyvät kurssierot kirjataan nettomääräisinä rahoitustuottoihin tai -kuluihin. Suojauslaskennan soveltamisedellytykset täyttävien kassavirran suojausten kurssivoitot ja tappiot kirjataan omaan pääomaan. Myytävissä olevien rahoitusvarojen aiheuttamat kurssierot kirjataan muihin oman pääoman eriin.

1.6.3 Konserniyritykset

Niiden tytäryhtiöiden, joiden toiminta- ja esittämisvaluutta ei ole euro, tuloslaskelmat ja kassavirrat muunnetaan konsernin esittämisvaluutan määräisiksi käyttämällä kuukauden lopun kurssien perusteella laskettua vuoden keskimääräistä valuuttakurssia. Tytäryhtiöiden taseet muunnetaan euroiksi käyttämällä tilikauden päätöspäivän kurssia. Konsernitilinpäätöksessä kurssierot, jotka syntyvät ulkomaisiin yrityksiin tehtyjen nettosijoitusten sekä lainojen ja muiden tällaisten sijoitusten suojausiksi määritettyjen valuuttainstrumenttien muuntamisesta, kirjataan omaan pääomaan. Kun ulkomainen tytäryritys myydään, nämä kurssierot kirjataan tulosvaikutteisesti osana myyntivoittoa tai -tappiota. Ulkomaisen yrityksen hankinnasta johtuvaa liikearvoa ja hankinnan yhteydessä tehtäviä käypien arvojen oikaisuja käsitellään ulkomaisen yrityksen varoina ja velkoina ja ne muunnetaan tilinpäätöspäivän kurssiin. IFRS-standardeihin siirtymähetkellä, eli 1.1.2004 konserni oletti kaikkien ulkomaisista yrityksistä kertyneiden muuntoerojen olevan nolla.

➔ *Konsernitilinpäätöksen laadinnassa käytetyt valuuttakurssit on esitetty liitetiedossa 10 Valuuttakurssit sivulla 67.*

1.6.4 Osakkuus- ja yhteisyritykset

Konsernin sijoitukset osakkuusyrityksiin käsitellään pääomaosuusmenetelmällä. Niiden osakkuus- ja yhteisyritysten, joiden toiminta- ja esittämisvaluutta ei ole euro, muunnetaan konsernin esittämisvaluutan määräisiksi käyttäen samoja periaatteita kuin tytäryhtiöissä, katso 1.6.3 Konserniyritykset.

1.7 Myyntituottojen määrittäminen

Myyntituotot määritetään saadun tai saatavan vastikkeen käyvän arvon perusteella tuotteita tai palveluksia luovutettaessa. Myyntituotot esitetään vähennettynä nettohyvityksillä, alennuksilla sekä myyntiin perustuvilla välillisillä veroilla kuten arvonlisäveroilla ja valmistajana suoritetuilla valmisteveroilla. Myyntituotot on kirjattu seuraavasti:

1.7.1 Sähkön, lämmön, jäähdytyksen ja sähkönjakelun myyntituotot

Sähkön, lämmön, kylmäenergian ja sähkönjakelun myyntituotot kirjataan toimituksen perusteella. Kirjatut myyntituotot teollisille ja kaupallisille asiakkaille sekä loppuasiakkaille perustuvat toimitettuihin määriin, mukaan lukien se arvioitu määrä, joka on toimitettu asiakkaille vuoden lopun ja viimeisimmän mittarinluenan välillä.

Fyysiset energian myynti- ja ostosopimukset jaksotetaan suoriteperiaatteella konsernin odotettavissa olevien ostojen, myynnin ja käytön vaatimuksien mukaisesti.

Ruotsissa peritään sähkövero paikallisten yhtiöiden jälleenmyyjille toimitamasta sähköstä. Vero lasketaan kilowattituntikohtaisen kiinteän verokannan mukaan. Verokanta vaihtelee eri asiakasryhmien mukaan. Tuloslaskelmassa sähkön myyntituotot on esitetty ilman sähköveron osuutta.

Fyysiset sähkön myynti- ja ostosopimukset tehdään Nasdaq OMX Commodities Europessa. Tuntiperusteiset myynnit ja ostot Nasdaq OMX Commodities Euroopelta netotetaan konsernitasolla ja esitetään joko tuottona tai kuluna sen mukaan, onko Fortum tiettyinä hetkenä nettomyyjä vai netto-ostaja.

Viranomaiset säätelevät sähkönjakelusta asiakkailta perittäviä hintoja. Sääntelyjärjestelmä vaihtelee maittain. Viranomaisen määrittelemä yli- tai alilaskutus käsitellään sääntelystä johtuvana omaisuuseränä tai velkana, jota ei kirjata taseeseen sillä asiakkaan kanssa ei ole tehty sopimusta jossa olisi määritelty viranomais-sääntelyyn liittyvät seikat ja siten saaminen riippuu tulevasta toimituksesta. Yli- tai alilaskutus hyvitetään tai veloitetaan yleensä tulevina vuosina asiakkaalta, joka tuolloin käyttää kyseistä sähköliittymää. Takautuvia hyvityksiä tai veloituksia ei anneta tai tehdä.

1.7.2 Liittymismaksut

Maksut, jotka asiakas maksaa liittyessään sähkö-, maakaasu-, kaukolämpö- tai kaukokylmäverkkoon, kirjataan tuotoksi siihen määrään asti, joka ei kata tulevaisuudessa syntyviä kuluvelvoitteita. Jos liittymismaksu on sidoksissa asiakassopimukseen, tuotto kirjataan asiakassopimuksen voimassaoloajalle.

Ne sähköverkon liittymismaksut, jotka on suoritettu ennen vuotta 2003, on maksettava takaisin asiakkaille Suomessa, mikäli asiakas haluaisi joskus irtisanoutua sähköverkkoliittymästä kokonaan. Suomessa myös kaukolämpöverkon liittymismaksuihin liittyy palautusvelvollisuus. Näitä liittymismaksuja ei ole kirjattu tuloslaskelmaan, vaan ne on kirjattu taseeseen muihin velkoihin.

1.7.3 Pitkäaikaishankkeet

Konserni käyttää valmistusasteeseen perustuvaa menetelmää määrittääkseen kirjatavien tuottojen ja kulujen asianmukaiset määrät kyseisellä kaudella. Valmistusaste määritetään laskemalla kunkin hankkeen tilinpäätöspäivään mennessä kertyneiden menojen prosenttiosuus kyseisen hankkeen arvioiduista kokonaismenoista. Valmistusastetta määritettäessä kyseisenä vuonna syntyneitä, hankkeen tuleviin toimintoihin liittyviä menoja ei ole otettu mukaan hankkeen menoihin. Ne on esitetty niiden luonteesta riippuen vaihto-omaisuutena, ennakkomaksuina tai muina varoina.

Konserni esittää taseessa varoina hankkeita koskevat saamiset asiakkailta kaikista keskeneräisistä hankkeista, joista syntyneet menot kirjatuilla voitoilla lisätynä (ja kirjatulla tappiolla vähennettynä) ylittävät työn edistymiseen perustuvan laskutuksen. Työn edistymiseen perustuva laskutus, jota asiakkaat eivät ole vielä suorittaneet ja pidätetyt määrät sisältyvät ryhmään ”myyntisaamiset ja muut saamiset”. Konserni esittää taseessa velkoina hankkeita koskevat bruttovelat asiakkaille kaikista keskeneräisistä hankkeista, joiden työn edistymiseen perustuva laskutus on suurempi kuin menot kirjatuilla voitoilla lisättyinä (ja kirjatulla tappiolla vähennettyinä).

1.7.4 Muut tuotot

Tavanomaisen liiketoiminnan ulkopuoliset tuotot sisältyvät muihin tuottoihin. Tähän ryhmään luetaan toistuvat erät, kuten vuokratuotot.

1.8 Julkiset avustukset

Julkiset avustukset merkitään kirjanpitoon niiden käypään arvoon silloin, kun on kohtuullisen varmaa, että avustukset tullaan saamaan ja että konserni täyttää niiden saamiseen liittyvät ehdot. Menoihin liittyvät avustukset merkitään tuloennakoksi taseeseen ja kirjataan tuloslaskelmaan samalla kaudella, jolloin niihin liittyvät menot kirjataan. Aineellisten käyttöomaisuushyödykkeiden hankintoihin liittyvät avustukset vähennetään asianomaisen käyttöomaisuushyödykkeen hankintamenoista ja kirjataan tulosvaikutteisesti vähentäen kyseisen käyttöomaisuushyödykkeen poistoja.

1.9 Päästöoikeudet

Päästöoikeudet kirjataan konsernissa perustuen voimassaoleviin IFRS-standardeihin. Näiden mukaan ostetut päästöoikeudet kirjataan aineettomiin hyödykkeisiin hankintahintaisina ja ilmaiseksi saadut päästöoikeudet kirjataan nimellisarvoonsa. Palautettavia päästöoikeuksia varten kirjataan varaus. Jos konsernilla on riittävästi päästöoikeuksia kattamaan palautusvelvoitteet, varaus kirjataan ko. päästöoikeuksia vastaavalla kirjanpitoarvolla. Jos päästöoikeuksia ei ole riittävästi kattamaan palautusvelvollisuutta, arvostetaan varaus ko. päästöoikeuksien markkina-arvoon. Varauksista johtuva kulu kirjataan tuloslaskelmaan materiaalit ja palvelut ryhmän kuluihin. Päästöoikeuksien myyntivoitot sisältyvät muihin tuottoihin.

1.10 Vieraan pääoman menot

Vieraan pääoman menot, jotka välittömästi johtuvat ehdot täyttävän omaisuuserän hankkimisesta, rakentamisesta tai valmistamisesta, kirjataan taseeseen osaksi kyseisen omaisuuserän hankintamenoa kunnes omaisuuserä on valmis sille aiottua käyttötarkoitusta tai myyntiä varten. Ehdot täyttävä omaisuuserä on sellainen omaisuuserä, jonka saattaminen valmiiksi sille aiottua käyttötarkoitusta tai myyntiä varten vaatii välttämättä huomattavan pitkän ajan.

Muut vieraan pääoman menot kirjataan kuluksi sillä kaudella, jonka aikana ne syntyvät.

1.11 Tutkimus- ja kehittämismenot

Tutkimus- ja kehittämismenot kirjataan kuluksi, kun ne syntyvät, ja ne sisältyvät konsernituloslaskelman muihin kuluihin. Mikäli kehittämismenojen arvioidaan kerryttävän tuloja tulevaisuudessa, kyseiset menot aktivoidaan aineettomiksi hyödykkeiksi ja kirjataan poistoina kuluksi tulovirtojen kertymisen aikana.

1.12 Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet

Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet koostuvat pääasiassa sähkön ja lämmön tuotantoon käytettävistä rakennuksista ja koneista, sähkön alue- ja jakeluverkoista, tunneleista, vesiputousoikeuksista ja kaukolämpöverkoista. Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet on merkitty konsernitaseeseen alkuperäiseen hankintamenoonsa vähennettyinä kertyneillä poistoilla ja mahdollisilla kertyneillä arvonalentumistappioilla. Alkuperäinen hankintameno sisältää menot, jotka johtuvat välittömästi kyseisen hyödykkeen hankinnasta. Hankintameno voi myös sisältyä omasta pääomasta siirrettyjä voittoja ja tappioita, jotka liittyvät ulkomaan rahan määräisten aineellisten käyttöomaisuushyödykkeiden ostoja suojaaviin, suojauslaskennan soveltamisedellytykset täyttäviin kassavirran suojaussopimuksiin. Uuden tytäryrityksen hankinnan yhteydessä hankitut omaisuuserät merkitään taseeseen niiden hankinta-ajankohdan käypään arvoon.

Myöhemmin syntyvät menot sisältyvät kyseisen hyödykkeen kirjanpitoarvoon tai ne on soveltuvien osin kirjattu taseeseen erillisenä omaisuuseränä vain silloin, kun on todennäköistä, että hyödykkeeseen liittyvä vastainen taloudellinen hyöty koituu konsernin hyväksi ja että hyödykkeen hankintameno on luotettavasti määritettävissä. Kaikki muut korjaus- ja ylläpitokulut kirjataan kuluksi tuloslaskelmaan sillä tilikaudella, jonka aikana ne ovat syntyneet.

Lisäksi aineellisen käyttöomaisuushyödykkeen hankintameno sisältää arvioidut menot hyödykkeen purkamisesta, siirtämisestä ja alkuperäiseen tilaan palauttamisesta.

➔ *Lisätietoja liitetiedossa 1.24.2 Hyödykkeen käytöstä poistamiseen liittyvät velvoitteet sivulla 48.*

Maa- ja vesialueista, vesiputousoikeuksista sekä tunneleista ei tehdä poistoja, koska niiden taloudellista vaikutusaikaa ei voida määrittellä. Poistot muista omaisuuseristä lasketaan tasapoistoina kirjaamalla hankintamenot kuluksi arvioitujen taloudellisten vaikutusaikojen kuluessa seuraavasti:

Vesivoimalaitosten rakennukset, rakennelmat ja koneet	40–50 vuotta
Lämpövoimalaitosten rakennukset, rakennelmat ja koneet	25 vuotta
Ydinvoimalaitoksen rakennukset, rakennelmat ja koneet	25 vuotta
Yhdistettyjen sähkön- ja lämmöntuotantolaitosten (CHP) rakennukset, rakennelmat ja koneet	15–25 vuotta
(kullakin CHP-laitoksella on oma poistoajankausensa)	
Sähköasemien rakennukset, rakennelmat ja koneet	30–40 vuotta
Voimajohdot	15–40 vuotta
Kaukolämpöverkko	30–40 vuotta
Muut rakennukset ja rakennelmat	20–40 vuotta
Muut aineelliset hyödykkeet	20–40 vuotta
Muut koneet ja muu kalusto	3–20 vuotta
Muut pitkäaikaiset omaisuuserät	5–10 vuotta

Aineellisten käyttöomaisuushyödykkeiden jäännösarvot ja taloudelliset vaikutusajat arvioidaan ja oikaistaan tarvittaessa jokaisena tilinpäätöspäivänä. Jos omaisuuserän kirjanpitoarvo on sen arvioitua kerrytettävissä olevaa rahamäärää suurempi, kyseisen omaisuuserän kirjanpitoarvoa alennetaan välittömästi siten, että se vastaa kerrytettävissä olevaa rahamäärää.

1.12.1 Yhteisessä määräysvallassa olevat omaisuuserät

Fortum omistaa tytäryhtiönsä Fortum Power and Heat Oy:n kautta Suomessa Meri-Porin hiililauhdevoimalan, johon Teollisuuden Voima Oyj:llä (TVO) on sopimukseen perustuva 45,45 %:n osallistumisoikeus. Hiilivoimalan kapasiteetti ja tuotanto on jaettu Fortumin ja TVO:n osuuksiin. Kumpikin omistaja voi päättää milloin ja kuinka paljon energiaa tuotetaan. Sekä Fortum että TVO ostavat polttoaineita ja hiilidioksidin päästöoikeuksia itsenäisesti. Koska sekä Fortumilla että TVO:lla on määräysvalta voimalaitoksessa sekä osuuksista johtuvat riskit ja edut, Meri-Porin voimalaitos on käsitelty kirjanpidossa yhteisessä määräysvallassa olevana omaisuuseränä.

Fortum käsittelee osuutensa sijoituksesta tekemänsä investoinnin määräisenä, ts. 54,55 %:n mukaan.

Fortumilla on myös oikeus osaan TVO:n Meri-Porin voimalaitoksessa tuottamasta sähköstä, sillä Fortum omistaa 26,58 % TVO:n C-sarjan osakkeista.

➔ *Lisätietoja Fortumin omistuksesta TVO:ssa on esitetty liitetiedossa 24 Sijoitukset osakkuus- ja yhteisyrityksiin sivulla 80.*

1.13 Aineettomat hyödykkeet

Aineettomat hyödykkeet, paitsi liikeyarvo, arvostetaan alkuperäiseen hankintamenoonsa vähennettyinä kertyneillä poistoilla ja mahdollisilla kertyneillä arvonalentumistappioilla. Ne poistetaan tasapoistoina arvioidun taloudellisen vaikutusajan kuluessa.

1.13.1 Atk-ohjelmat

Hankitut atk-ohjelmien lisenssit aktivoidaan hankinnasta ja käyttöönnotosta johtuvien menojen määräisinä. Näistä menoista tehdään poistot niiden arvioidun

taloudellisen vaikutusajan kuluessa (3–5 vuotta). Atk-ohjelmien kehittämiseen tai ylläpitoon liittyvät kustannukset kirjataan kuluksi sillä kaudella, jonka aikana ne ovat syntyneet. Sellaiset menot, jotka liittyvät välittömästi konsernin määräysvallassa ja yksilöitävissä olevien, räätälöityjen tietokoneohjelmien kehittämiseen ja jotka todennäköisesti tuottavat vastaavat kulut ylittävää taloudellista hyötyä yli yhden vuoden ajan, merkitään taseeseen aineettomiksi hyödykkeiksi. Tällaiset välittömät kulut sisältävät tietokoneohjelmien kehittämiseen liittyvät henkilöstökulut ja kehittämiseen liittyvät kohtuulliset yleiskulut. Aktivoidut atk-ohjelmien kehittämiskulut poistetaan niiden arvioidun taloudellisen vaikutusajan kuluessa.

1.13.2 Tavaramerkit ja lisenssit

Tavaramerkit ja lisenssit merkitään taseeseen alkuperäiseen hankintameno kertyneillä poistoilla ja mahdollisilla arvonalentumistappioilla vähennettynä. Poistot lasketaan tasapoistoin kirjaamalla hankintamenot kuluksi arvioitujen taloudellisten vaikutusaikojen kuluessa (15–20 vuotta).

1.13.3 Sopimuksiin perustuvat asiakassuhteet

Liiketoimintojen yhdistämisessä hankitut sopimuksiin perustuvat asiakassuhteet kirjataan hankinta-ajankohdan käypään arvoon. Niiden taloudellinen vaikutusaika on rajallinen, joten ne merkitään taseeseen hankintameno vähennettynä kertyneillä poistoilla. Asiakassuhteista kirjataan tasapoistot niiden odotettavissa olevana taloudellisena vaikutusaikana.

1.13.4 Liikearvo

Liikearvo on se määrä, jolla hankintameno ylittää konsernin osuuden hankitun tytäryhtiön tai osakkuusyrityksen yksilöitävissä olevien nettovarojen käyvästä arvosta hankintahetkellä. Tytäryhtiöiden hankinnoista syntynyt liikearvo sisältyy aineettomiin hyödykkeisiin. Osakkuusyritysten hankinnoista syntynyt liikearvo sisältyy osakkuusyrityssijoituksen tasearvoon ja nämä liikearvot testataan arvonalentumisen varalta ao. kokonaisuuden osana. Erikseen taseeseen merkityt liikearvot testataan vuosittain arvonalentumisen varalta ja ne on merkitty taseeseen hankintameno kertyneillä arvonalentumistappioilla vähennettynä. Liikearvosta kirjattuja arvonalentumistappioita ei peruuteta. Tytäryhtiön tai osakkuusyrityksen luovutuksen yhteydessä syntyneet voitot ja tappiot sisältävät myydyn yhtiön liikearvon kirjanpitoarvon.

1.14 Rahoitusvaroihin kuulumattomien omaisuuserien arvon alentuminen

Yksittäisen rahoitusvaroihin kuulumattoman omaisuuserän kirjanpitoarvoa tarkastellaan jokaisena tilinpäätöspäivänä mahdollisen arvonalentumisen varalta. Arvonalentumistappio kirjataan tulosvaikutteisesti siltä osin kuin omaisuuserän kirjanpitoarvo ylittää siitä kerrytettävissä olevan rahamäärän.

Arvioidessaan tarvetta arvonalentumiselle Fortum tarkastelee viittaavatko tapahtumat tai olosuhteiden muutokset siihen, että kirjanpitoarvoa vastaava rahamäärä ei ehkä ole kerrytettävissä. Tämä tarkastelu dokumentoidaan vuosittain konsernin budjetointiprosessin yhteydessä. Viitteitä mahdolliseen arvonalentumiseen tulee

tarkastella erikseen divisioonakohtaisesti koska ne vaihtelevat liiketoiminta-alueittain. Mahdollisia tarkasteltavia riskejä ovat mm. sähkön ja polttoaineiden hinnan muutokset, muutokset sääntelyssä tai poliittiset muutokset liittyen energiaveroihin ja hintasäännöksiin. Mikäli viitteitä arvonalentumisesta on, omaisuuserän arvo on testattava. Omaisuuseristä kuten liikearvosta, joiden taloudellinen vaikutusaika on rajoittamaton, ei kirjata poistoja, vaan niille tehdään vuosittain arvonalentumistesti.

Arvonalentumistappio kirjataan tulosvaikutteisesti siltä osin kuin omaisuuserän kirjanpitoarvo ylittää siitä kerrytettävissä olevan rahamäärän. Kerrytettävissä oleva rahamäärä on se, joka on korkeampi seuraavista: omaisuuserän käypä arvo myyntikuluilla vähennettynä tai käyttöarvo. Arvonalentumistestausta varten omaisuuserät on jaettu ryhmiin sen alimman tason mukaan, jolla ko. ryhmät tuottavat erikseen laskettavissa olevaa rahavirtaa (rahavirtaa tuottavat yksiköt). Liikearvo kohdistetaan arvonalentumistestausta varten rahavirtaa tuottaville yksiköille. Liikearvoa kohdistetaan niille yksiköille tai yksikköjen ryhmille, joiden odotetaan hyötyvän liiketoimintojen yhdistämisestä, jossa liikearvo on syntynyt.

Käyttöarvo määritetään diskonttaamalla kyseisen omaisuuserän tai rahavirtaa tuottavan yksikön arvioidut tulevat nettorahavirrat nykyarvoon. Rahavirtaennusteet perustuvat konsernin johdon hyväksymään viimeisimpään budjettiin. Tulevista investoinneista, kuten rakennettavista tuotantolaitoksista aiheutuvat rahavirrat poistetaan näistä laskelmista, jollei laitosten rakentamista ole jo aloitettu. Mikäli rakentaminen on käynnissä, laskelmiin sisällytetään rakentamisen loppuunsaattamisesta aiheutuvat rahavirrat.

Ennakoitujen rahavirtojen ajanjakso määritetään pääosin testattavan omaisuuserän taloudelliseen vaikutusaikaan perustuen. Yleensä arviot vastaisista rahavirroista voidaan tehdä enintään seuraaville viidelle vuodelle, mutta koska voimallisten ja muiden merkittävien omaisuuserien taloudellinen vaikutusaika on yli 20 vuotta, on konsernin käyttämä ennakoitujen rahavirtojen ajanjakso pitempi. Ennakoidut rahavirrat arvioidaan omaisuuserän taloudellisen vaikutusajan päättymiseen saakka ekstrapoloimalla budjetteihin perustuvat ennakoidut rahavirrat myöhemmille vuosille arvioitua vakio tai pienenevää kasvuvauhtia käyttäen.

Rahoitusvaroihin kuulumattomia omaisuuseriä lukuun ottamatta liikearvoa, josta on kirjattu arvonalentumistappio, tarkastellaan jokaisena tilinpäätöspäivänä mahdollisen arvonalentumisen peruutuksen varalta.

1.15 Rahoitusvarat

Konserni luokittelee rahoitusvaransa seuraaviin ryhmiin: käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvaroihin kuuluvat erät, lainat ja muut saamiset sekä myytävissä olevat rahoitusvarat. Luokittelu riippuu rahoitusvarojen käyttötarkoituksesta. Konsernin johto määrittää rahoitusvarojen luokittelun alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä ja arvioi tämän luokittelun uudelleen jokaisena tilinpäätöspäivänä.

1.15.1 Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat

Rahoitusvaroihin kuuluva erä luokitellaan tähän ryhmään, jos se on hankittu pääasiallisena tarkoituksena myydä se lyhyen ajan kuluessa. Johdannaissopimukset on

myös ryhmitelty kaupankäyntitarkoituksessa pidettäväksi, ellei niitä ole määritetty suojausiksi. Tämän ryhmän omaisuuserät luokitellaan lyhytaikaisiin varoihin, jos ne ovat kaupankäyntitarkoituksessa pidettäviä tai niiden odotetaan realisoituvan 12 kuukauden kuluessa tilinpäätöspäivästä.

1.15.2 Lainat ja muut saamiset

Lainat ja muut saamiset ovat johdannaisvaroihin kuulumattomia rahoitusvaroja, joihin liittyvät maksut ovat kiinteitä tai määritettävissä olevia ja joita ei noteerata toimivilla markkinoilla. Ne syntyvät, kun konserni antaa lainaa tai toimittaa tuotteita ja palveluja suoraan velalliselle. Ne sisältyvät pitkäaikaisiin saamisiin, lukuun ottamatta erä, joiden maturiteetti on lyhyempi kuin 12 kuukautta tilinpäätöspäivästä lukien. Tällaiset erät luokitellaan lyhytaikaisiin saamisiin.

1.15.3 Myytävissä olevat rahoitusvarat

Myytavissä olevat rahoitusvarat ovat johdannaisvaroihin kuulumattomia rahoitusvaroja, jotka on joko määritetty tähän erään kuuluviksi tai joita ei ole luokiteltu mihinkään muuhun rahoitusvarojen ryhmään. Ne sisältyvät pitkäaikaisiin varoihin, ellei sijoituksesta aiota luopua 12 kuukauden kuluessa tilinpäätöspäivästä.

Myytavissä olevien rahoitusvarojen ostot ja myynnit merkitään kirjanpitoon kaupankäyntipäivänä, joka on se päivä jolloin konserni sitoutuu ostamaan tai myymään kyseisen omaisuuserän. Kaikki ne rahoitusvarat, joita ei arvosteta käypään arvoon tulosvaikutteisesti, merkitään taseeseen alun perin käypään arvoon transaktiokustannuksilla lisättyinä. Myytävissä olevat rahoitusvarat kirjataan pois taseesta, kun oikeudet niiden kassavirtoihin lakkaavat olemasta voimassa tai ne on siirretty ja konserni on siirtänyt olennaisilta osin omistamiseen liittyvät riskit ja edut. Myytävissä olevat ja käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat merkitään taseeseen käypään arvoon. Lainat kirjataan taseeseen jaksotettuun hankintamenuon käyttäen efektiivisen koron menetelmää. Voitot ja tappiot, jotka johtuvat ”käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat” -ryhmän käyvän arvon muutoksista sisältyvät sen kauden tuloslaskelmaan, jonka aikana ne syntyvät. Myytävissä oleviksi rahoitusvaroiksi luokiteltujen arvopaperien käypien arvojen muutoksista syntyvät voitot ja tappiot kirjataan omaan pääomaan. Kun myytävissä oleviksi rahoitusvaroiksi luokitellut arvopaperit myydään tai niiden arvo on alentunut, kertyneet käyvän arvon oikaisut kirjataan tuloslaskelmaan.

Noteerattujen sijoitusten käyvät arvot perustuvat kyseisen hetken ostokursseihin. Jos rahoitusvaroihin kuuluvan erän (ja noteeraamattomien sijoitusten) markkinat eivät ole toimivat, konserni määrittää käyvän arvon arvostusmenetelmien avulla. Näitä ovat viimeaikaisten markkinatransaktioiden käyttö, vertaaminen toisiin olennaisilta osin samanlaisiin instrumentteihin, kassavirtojen diskonttaaminen ja optionhinnoittelumallit, jotka heijastavat liikkeeseenlaskijan erityisiä olosuhteita.

Konserni arvioi jokaisena tilinpäätöspäivänä, onko olemassa objektiivista näyttöä siitä, että rahoitusvaroihin kuuluvan erän tai erien ryhmän arvo on alentunut. Jos tällaista näyttöä on myytävissä olevien rahoitusvarojen osalta, kertynyt tappio kirjataan pois omasta pääomasta ja tuodaan tuloslaskelmaan. Kertynyt tappio on hankintamenuon ja tarkasteluhetken käyvän arvon vähennettynä kyseisestä

rahoitusvaroihin kuuluvasta erästä aikaisemmin tulosvaikutteisesti kirjatulla arvonalentumistappioilla.

1.16 Myyntisaamiset

Myyntisaamiset on kirjattu taseeseen niiden käypään arvoon. Varaus myyntisaamisten arvonalentumisen johdosta kirjataan välittömästi, kun on näyttöä siitä, että konserni ei pysty saamaan myyntisaamia alkuperäisten sopimusten mukaisesti. Tällaisiksi arvonalentumisiin johtaviksi näytöiksi voidaan lukea velallisen vakavat taloudelliset ongelmat, todennäköisyys, että velallinen ajautuu konkurssiin tai muihin taloudellisiin järjestelyihin sekä maksujen eräpäivien laiminlyönti. Arvonalentumisen määrä on taseeseen alun perin kirjatun myyntisaamisen ja arvioidujen tulevien kassavirtojen nykyarvon erotus.

Myyntisaamisiin sisältyy myyntituottoja, jotka perustuvat arvioon jo toimitetusta, mutta vielä mittaamattomasta ja siten laskuttamattomasta sähkön, lämmön, jäähdytyksen ja sähkönjakelun myynnistä.

1.17 Likvidit varat

Likvideihin varoihin sisältyvät rahavarat koostuvat käteisestä rahasta, nostettavissa olevista pankkitalletuksista ja muista lyhytaikaisista erittäin likvideistä sijoituksista, joiden maturiteetti on kolme kuukautta tai sitä lyhyempi. Käytössä olevat luottoliimit esitetään lainojen ryhmässä taseen lyhytaikaisissa veloissa.

1.18 Omat osakkeet

Jos jokin konserniyhtiö hankkii Fortum Oyj:n osakkeita (omat osakkeet), maksettu vastike ja välittömästi hankinnasta johtuvat kulut (verojen jälkeen) vähennetään Fortum Oyj:n omistajille kuuluvasta omasta pääomasta kunnes ne mitätöidään tai lasketaan uudelleen liikkeelle. Kun näitä osakkeita myöhemmin myydään tai lasketaan liikkeeseen, saadut vastikkeet sisällytetään omaan pääomaan.

1.19 Lainat

Lainat merkitään alun perin kirjanpitoon käypään arvoon transaktiomenoilla vähennettyinä. Myöhemmillä kausilla ne kirjataan taseeseen jaksotettuun hankintamenuon; maksetun rahamäärän (josta transaktiomenot on vähennetty) ja lunastusarvon välinen erotus kirjataan korkokuluksi kyseisen lainan laina-ajalle käyttäen efektiivisen koron menetelmää. Sellaiset lainat tai niiden osa, jotka ovat käyvän arvon suojauksen kohde-etuutena, merkitään taseeseen käypään arvoon.

1.20 Vuokrasopimukset

1.20.1 Rahoitusleasingsopimukset

Aineellisen käyttöomaisuuden vuokrasopimukset, joissa konsernille siirtyy olennainen osa omistamiselle ominaisista eduista ja riskeistä, luokitellaan rahoitusleasingsopimuksiksi. Ne merkitään taseeseen vuokra-ajan alkamisajankohtana varoiksi määrään, joka on yhtä suuri kuin sopimuksen syntymisajankohtana määritetty vuokratun hyödykkeen käypä arvo tai sitä alempi vähimmäisvuokrien nykyarvo.

Maksettava leasingvuokra jaetaan velan vähennykseen ja rahoitusmenoon. Vastaavat leasingvuokraveroitukset rahoituskustannuksella vähennettynä sisältyvät pitkä- ja lyhytaikaisiin korollisiin velkoihin erääntymisensä mukaan. Rahoitusmenon korko-osuus kirjataan tuloslaskelmaan vuokrasopimuksen aikana siten, että jäljellä olevalle velalle tulee kullakin tilikaudella samansuuruinen korkoprosentti. Rahoitusleasingillä vuokratusta aineellisesta käyttöomaisuudesta tehdään poistot joko taloudellisen vaikutusajan tai sitä lyhyemmän vuokra-ajan kuluessa.

Sellaiset myynti- ja takaisinvuokraussopimukset, joiden tuloksena syntyy rahoitusleasingisopimus, merkitään taseeseen yllä kuvattujen periaatteiden mukaisesti. Myyntihinnan ja kirjanpitoarvon välinen erotus kirjataan taseeseen ja tuloutetaan vuokrasopimuksen kuluessa.

Rahoitusleasingisopimuksella konsernin ulkopuolelle vuokrattu aineellinen käyttöomaisuus esitetään korollisissa saamisissa määrään, joka on yhtä suuri kuin nettosijoitus vuokrasopimukseen. Jokainen saatava vuokraerä jaetaan pääoman palautukseen ja rahoitustuottoon. Rahoitustuotto kirjataan tuotoksi tuloslaskelmaan vuokratuottoa aikana siten, että jäljellä olevalle saamiselle tulee kullakin tilikaudella samansuuruinen tuottoaste.

1.20.2 Muut vuokrasopimukset

Ne aineellisen käyttöomaisuuden vuokrasopimukset, joissa omistamiselle ominaiset riskit ja edut eivät ole olennaisilta osin siirtyneet konsernille, luokitellaan muiksi vuokrasopimuksiksi. Muun vuokrasopimuksen perusteella määräytyvät vuokrat kirjataan tuloslaskelmaan tasasuuruusina kuluina vuokra-ajan kuluessa.

Muiden vuokrasopimusten perusteella saadut vuokratuotot konsernin vuokralle antamasta käyttöomaisuudesta kirjataan Muihin tuottoihin tuloslaskelmassa.

1.21 Vaihto-omaisuus

Fortumin vaihto-omaisuus koostuu pääasiassa tuotantoprosessissa ja palvelutoiminnassa käytettävistä polttoaineista. Vaihto-omaisuus arvostetaan hankintamenuon tai sitä alempaan nettorealisoituarvoon. Hankintamenuon määrätetään käyttämällä FIFO (first in, first out) -menetelmää. Nettorealisoituarvo on arvioitu normaalin toiminnan mukainen myyntihinta vähennettynä muuttuvilla myyntikuluilla ja muilla tuotantokuluilla.

Pääasiallisesti kaupankäyntitarkoituksessa hankittu vaihto-omaisuus arvostetaan käypään arvoon vähennettynä myynnistä aiheutuvilla kuluilla.

1.22 Tuloverot

Tilikaudelta maksettavat tuloverot perustuvat tilikauden verotettavaan tulokseen. Verotettava tulos eroaa konsernitilinpäätöksessä raportoidusta tuloksesta johtuen tuottojen ja kulujen kirjanpitoikäisyyden ja verokäsittelyn eriaikaisuudesta tai siitä että tietyt erät eivät ole lainkaan verotettavia tai verotuksessa vähennyskelpoisia. Tilikauden vero on laskettu käyttämällä niitä verokantoja (ja soveltaen niitä verolakeja), joista on säädetty tai joiden hyväksyntä sisällöstä on ilmoitettu tilinpäätöspäivään mennessä.

Laskennalliset verot on kirjattu konsernitilinpäätökseen varojen ja velkojen verotuksen arvojen sekä näiden kirjanpitoarvojen välisistä väliaikaisista eroista velkamenetelmää käyttäen. Laskennallista veroa ei kuitenkaan kirjata, jos se syntyy, kun omaisuuserä tai velka alun perin merkitään kirjanpitoon ja kyseinen liiketoimi ei ole liiketoimintojen yhdistäminen, ja joka ei vaikuta kirjanpidon tulokseen eikä verotettavaan tuloon (tai verotukselliseen tappioon) liiketapahtuman toteutumisaikana. Laskennallinen vero määritetään käyttämällä niitä verokantoja (ja soveltaen niitä verolakeja), joista on säädetty tai joiden hyväksyntä sisällöstä on ilmoitettu tilinpäätöspäivään mennessä ja joiden oletetaan olevan voimassa, kun kyseinen laskennallinen verosaaminen realisoituu tai verovelka suoritetaan.

Laskennalliset verosaamiset kirjataan siihen määrään asti kuin on todennäköistä, että se voidaan hyödyntää tulevaisuudessa syntyvää verotettavaa tuloa vastaan. Laskennalliset verosaamiset vähennetään laskennallisista verovelkoista, jos ne liittyvät saman veronsaajan perimiin tuloveroihin.

Laskennallinen vero kirjataan väliaikaisista eroista, jotka johtuvat tytäryhtiöihin sekä osakkuus- ja yhteisyrityksiin tehdyistä sijoituksista, paitsi silloin, kun konserni voi määrätä väliaikaisen eron purkautumisajankohdan ja väliaikainen ero ei todennäköisesti purkautu ennakoitavissa olevassa tulevaisuudessa.

1.23 Työsuhde-etuudet

1.23.1 Eläkevelvoitteet

Konserniyhtiöillä on erilaisia eläkejärjestelyjä kunkin toimintamaan paikallisten olosuhteiden ja käytäntöjen mukaisesti. Järjestelyt on yleensä rahoitettu vakuutusyhtiöihin tai konsernin eläkesäätiöihin suoritetuilla, määrääjain tehtäviin eläkevastuulaskelmiin perustuvilla maksuilla. Konsernilla on sekä etuus- että maksupohjaisia järjestelyjä.

Konsernin maksuperusteisiin järjestelyihin suorittamat maksut kirjataan tuloslaskelmaan sillä kaudella, johon kyseiset maksut kohdistuvat.

Etuuspohjaisissa järjestelyissä eläkekulut arvioidaan käyttämällä ennakoitua etuus- ja eläkevelvoiteiden perustuvaa menetelmää. Eläkkeiden suorittamisesta johtuvat kulut kirjataan tuloslaskelmaan tavoitteena jakaa työsuoritukseen perustuva meno työntekijöiden palvelusajalle. Etuuspohjaiseen järjestelyyn liittyvä velvoite laskeaan vuosittain tilinpäätöspäivänä ja arvostetaan arvioitujen vastaisten kassavirtojen nykyarvoon käyttäen sellaisten korkealuokkaisten yritysten joukkovelkakirjalainojen korkoa, joiden juoksuaika suunnilleen vastaa kyseisen eläkevelan kestoaikaa. Maissa, joissa tällaisille joukkovelkakirjalainoille ei ole syviä markkinoita, käytetään valtion joukkolainojen markkinatuottoa. Järjestelyyn kuuluvat varat arvostetaan käypään arvoon. Taseeseen merkitty velka on etuuspohjaisen järjestelyn velvoite tilinpäätöspäivänä vähennettynä järjestelyyn kuuluvien varojen käyväällä arvolla sekä kirjaamattomilla vakuutusmatemaattisilla voitoilla tai tappioilla tai takautuvaan työsuoritukseen perustuvilla menoilla. Ennakkomaksut kirjataan varoiksi siihen määrään asti, kuin rahana saatava palautus tai vastaisten maksujen vähennys on saatavissa.

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47

Ne vakuutusmatemaattiset voitot ja tappiot, jotka ylittävät 10 % kaikkien etuus-pohjaisista järjestelyistä johtuvien veloitteiden nykyarvosta tai järjestelyyn kuu-luvien varojen käyvästä arvosta (sen mukaan kumpi näistä on suurempi), kirjataan tuloslaskelmaan henkilöiden odotetun keskimääräisen jäljellä olevan työssäoloajan kuluessa. Nämä raja-arvot lasketaan ja niitä sovelletaan erikseen kuhunkin etuus-pohjaiseen järjestelyyn. Takautuvaan työsuoritukseen perustuvat menot kirjataan välittömästi tulosvaikutteisesti, paitsi milloin eläkejärjestelyyn tehty muutos edel-lyttää työsuhteen jatkuvan tietyn ajan (vapaakirjautumiseen tarvittava ajanjakso). Tällöin takautuvasta työsuorituksesta johtuvat menot kirjataan kuluiksi tasaerinä vapaakirjautumiseen tarvittavan ajanjakson kuluessa.

1.23.2 Osakeperusteinen palkitseminen

Konsernissa on käytössä johdon pitkäaikainen osakepohjainen kannustinohjelma joka jakautuu viisi-/kuusivuotisiin osakeohjelmiin. Ohjelmien mahdollinen palkkio perustuu konsernin ja sen divisioonien tuloskehitykseen. Palkkio kirjataan kuluksi oikeuden syntymisajanjakson aikana ja vastaava lisäys merkitään velkoihin ja omaan pääomaan sikäli kun kyseessä on osakkeina maksettava etuus.

Uudessa järjestelmässä (ensimmäinen osakeohjelma alkoi vuonna 2008) osakepalkkio-ohjelma alkaa kolmen vuoden pituisella ansaintajaksolla, jonka jäl-keen ansaittu etuus maksetaan osakkeina veroilla ja muilla kuluilla vähennettynä. Ansaintajaksoa seuraa kahden/kolmen vuoden rajoitusjakso, jonka aikana osakkeita ei saa myydä, siirtää, pantata tai luovuttaa muulla tavoin.

Uuden järjestelmän mukaiset osakeohjelmat luokitellaan osittain rahana ja osittain osakkeina maksettaviksi. Se osuus etuudesta jonka osallistuja saa osak-keina kirjataan osakkeina maksettavaksi. Verojen muiden osallistujien maksamien kulujen maksamiseen käytettävä osuus etuudesta kirjataan rahana maksettavana liiketoimena.

Edellisen järjestelmän (viimeinen ohjelma alkoi 2007) mukaisen mahdollisen palkkion käypä arvo liittyen ulkona oleviin osakeoikeuksiin perustui Fortumin osakkeen markkinahintaan silloin, kun myönnettävien osakeoikeuksien määrä mää-ritetään ja sen jälkeen jokaisena tilinpäätöspäivänä kunnes osakkeet on luovutettu. Arvioidut poikkeamat otetaan huomioon mahdollisen palkkion käypää arvoa määri-tettäessä. Mahdollisen palkkion käyvän arvon muutokset jaksotetaan jäljellä olevan oikeuden syntymisajanjakson aikana. Järjestelyyn liittyvistä henkilöstösivukuluista kirjataan varaus.

Mahdollisten palkkioiden käypien arvojen muutoksilta suojautumiseksi konserni on solminut osaketermiinisopimuksia, jotka selvitetään rahana. Osaketermiinisopimukset eivät täytä suojauslaskennan edellytyksiä ja siksi niiden käypien arvojen muutokset kirjataan tulosvaikutteisesti.

1.24 Varaukset

Konserni kirjaa varaukset ympäristön alkuperäiseen tilaan palauttamisesta, hyödyk-keen käytöstä poistamisesta, uudelleenjärjestelykuluista ja lakiin perustuvista vaa-teista silloin, kun konsernilla on aikaisemman tapahtuman seurauksena olemassa oleva oikeudellinen tai tosiasiallinen velvoite kolmatta osapuolta kohtaan ja kun on

todennäköistä, että veloitteen täyttäminen edellyttää voimavarojen siirtymistä pois konsernista ja kun veloitteen määrä on luotettavasti arvioitavissa.

Varauksen määrä on niiden menojen nykyarvo, joita veloitteen täyttämisen odo-tetaan edellyttävän. Arvostamisessa käytetään ennen veroja määritettyä korkoa, joka kuvastaa markkinoiden näkemystä tarkasteluhetkellä rahan aika-arvosta ja kyseistä velkaa koskevista erityisriskeistä tarkasteluhetkellä. Ajan kulumisesta johtuva vara-uksen määrän kasvu kirjataan korkokuluksi.

👉 *Tietoja ydinvoimalaitosten käytöstä poistamiseen ja käytetyn ydinpolttoaineen loppusijoit-tamiseen liittyvistä varauksista, katso kohta 1.25.*

1.24.1 Ympäristövaraukset

Ympäristölakien ja -säännösten tilinpäätöshetkellä vallinneeseen tulkintaan perus-tuvat, ympäristöön liittyvät varaukset kirjataan silloin, kun on todennäköistä, että on syntynyt olemassa oleva velvoite, jonka määrä on luotettavasti arvioitavissa. Ne ympäristökustannukset, jotka ovat syntyneet aikaisempien toimintojen aiheutta-mien olemassa olevien olosuhteiden korjaamisesta ja jotka vaikuttavat tämänhetki-siin tai tuleviin tuottoihin, kirjataan kuluksi sillä tilikaudella kun kyseiset kustan-nukset syntyvät.

1.24.2 Hyödykkeen käytöstä poistamiseen liittyvät velvoitteet

Hyödykkeen käytöstä poistamiseen liittyvä velvoite kirjataan joko silloin, kun on olemassa kolmanteen osapuoleen kohdistuva sopimukseen perustuva velvoite tai kun on olemassa oikeudellinen velvoite ja tämän veloitteen määrä voidaan arvioida luotettavasti. Veloitteen synnyttävä tapahtuma on esimerkiksi se, kun vuokratulle maa-alueelle rakennetaan laitos, jota koskee purkamis- ja poistamisvelvoite tai kun Fortumia koskeva oikeudellinen velvoite muuttuu. Hyödykkeen käytöstä poista-miseen liittyvä velvoite kirjataan osana kyseisen hyödykkeen hankintamenoa, kun laitos otetaan käyttöön tai kun ympäristön vahingoittuminen tapahtuu. Menot kir-jataan poistoina hyödykkeen jäljellä olevan taloudellisen vaikutusajan kuluessa.

1.24.3 Uudelleenjärjestelyvaraukset

Uudelleenjärjestelystä johtuvia menoja varten kirjataan varaus silloin, kun konserni on laatinut uudelleenjärjestelyä koskevan suunnitelman ja kun niillä, joihin järjes-tely vaikuttaa, on riittävä peruste odottaa, että uudelleenjärjestely tullaan toteut-tamaan. Riittävänä perusteena voidaan pitää joko suunnitelman toimeenpanon aloittamista tai suunnitelman keskeisistä kohdista tiedottamista niille, joihin järjes-tely vaikuttaa. Uudelleenjärjestelyvaraukseen on sisällytettävä vain uudelleenjärjes-telystä johtuvat välittömät menot, jotka uudelleenjärjestely välttämättä aiheuttaa ja jotka eivät liity yhteisön jatkuvaan toimintaan. Uudelleenjärjestelyvaraukset koos-tuvat pääasiassa työntekijöiden ja vuokrasopimusten irtisanomiskustannuksista.

1.25 Ydinvoimalaitosten käytöstä poistamiseen ja käytetyn ydinpolttoaineen loppusijoitukseen liittyvät varat ja velat

Fortum omistaa Suomessa Loviisan ydinvoimalaitoksen. Fortumin ydinjätehuolto-vastuu sekä siihen liittyvä rahasto-osuus Valtion ydinjätehuoltorahastosta esitetään

bruttomääräisenä pitkäaikaisissa korollisissa varauksissa ja varoissa. Fortumin rahasto-osuus Valtion ydinjätehuoltorahastossa on käsitelty IFRIC 5 Oikeudet osuuksiin rahastoista, jotka on tarkoitettu käytöstä poistamiseen, alkuperäiseen tilaan palauttamiseen ja ympäristön kunnostamiseen -tulokinnan mukaisesti, jossa todetaan, että rahaston varat arvostetaan joko käypään arvoon tai sitä alempaan kyseisten velkojen arvoon, koska Fortumilla ei ole määräysvaltaa tai yhteistä määräysvaltaa Valtion ydinjätehuoltorahastossa. Varaukset liittyvät laitoksen käytöstä poistamiseen ja käytetyn polttoaineen loppusijoitukseen.

Varausten käypä arvo on laskettu diskonttaamalla kassavirrat, jotka perustuvat arvioituihin tuleviin kustannuksiin ja jo tehtyihin toimenpiteisiin. Käytöstä poistamiseen liittyvän varauksen alkuperäinen nettonykyarvo (ydinvoimalaitoksen käyttöönottohetkellä) on kirjattu kyseisen investoinnin hankintamenon osana taseeseen. Muutokset teknisissä suunnitelmissa, jotka vaikuttavat käytöstä poistamisesta aiheutuviin tulevaisuuden kassavirtoihin, diskonttataan tähän hetkeen ja tällä oikaistaan ko. investoinnin hankintamenoa taseessa. Käytöstä poistamiseen liittyvästä investoinnista tehdään poistot ydinvoimalaitoksen oletetun käyttöajan kuluessa.

Käytettyyn ydinpolttoaineeseen liittyvä varaus kattaa tulevat loppusijoituskustannukset kunkin tilikauden loppuun mennessä käytetyn ydinpolttoaineen osalta. Käytetyn polttoaineen loppusijoitukseen liittyvät kustannukset kirjataan kuluksi laitoksen käyttöaikana polttoaineen käytön perusteella. Suunnitelmiin mahdollisesti tulevien muutosten vaikutus kirjataan välittömästi tuloslaskelmaan perustuen tähän asti käytetyn polttoaineen määrään kunkin tilikauden loppuun mennessä. Varauksen diskonttaukseen liittyvä korkokulu vastaavalta kaudelta kirjataan tuloslaskelmaan.

Rahan aika-arvo otetaan huomioon kirjaamalla ydinjätehuoltovarauksen diskonttaukseen liittyvä korkokulu. Fortumin Valtion ydinjätehuoltorahaston osuudelle kertyvä korko esitetään rahoitustuotoissa.

Fortumin Loviisan ydinvoimalaitokseen liittyvä rahasto-osuus Valtion ydinjätehuoltorahastosta on suurempi kuin rahasto-osuutta vastaava taseessa esitetty omaisuus. Ydinjätehuoltovastuun tulee olla maksuilla tai takauksilla täysin katettu Valtion ydinjätehuoltorahastossa Suomen ydinenergialain mukaisesti. Toisin kuin ydinjätehuoltovaraus, lainmukaista ydinjätehuoltovastuuta ei diskonttata, ja koska tulevat kassavirrat ulottuvat yli sadalle vuodelle, erot lainmukaisen vastuun ja ydinjätehuoltovarauksen välillä ovat merkittävät.

Vuosittainen maksu Valtion ydinjätehuoltorahastoon perustuu ydinjätehuoltovastuun tai rahastotavoitteen muutokseen, osuuteen Valtion ydinjätehuoltorahaston korkotuotoista ja tehdyistä toimenpiteistä.

Fortumilla on myös vähemmistöosuuksia ydinvoimaa tuottavissa osakkuusyhtiöissä, joita ovat Teollisuuden Voima Oyj (TVO) Suomessa ja sekä suorat että epäsuorat omistukset Oskarshamn Kraftgrupp AB (OKG) ja Forsmarks Kraftgrupp AB yhtiöissä Ruotsissa. Konsernin sijoitukset osakkuusyhtiöihin käsitellään pääomaosuusmenetelmällä. Osakkuusyhtiöiden tilinpäätösten laadintaperiaatteita ydinvoimaan liittyvien varojen ja velkojen suhteen on tarvittaessa muutettu, jotta voidaan var-

mistua niiden yhdenmukaisuudesta konsernin noudattamien laadintaperiaatteiden kanssa.

✚ *Lisätietoja ydinvoimaan liittyvistä varoista ja veloista liitetiedossa 35 Ydinvoimaan liittyvät varat ja velat sivulla 89.*

1.26 Ehdolliset velat

Ehdollinen velka esitetään tilinpäätöksessä silloin, kun kyseessä on mahdollinen velvoite, joka on syntynyt aikaisempien tapahtumien seurauksena ja jonka olemassaolo varmistuu vasta yhden tai useamman epävarman tapahtuman myötä tulevaisuudessa. Ehdollisena velkana esitetään myös velvoite, jota ei merkitä taseeseen velaksi tai varaukseksi, koska voimavarojen poistuminen konsernista ei ole todennäköistä tai koska luotettavaa arviota velvoitteen määrästä ei ole tehtävissä.

1.27 Osakekohtainen tulos

Laimentamaton osakekohtainen tulos lasketaan jakamalla emoyhtiön omistajille kuuluva voitto liikkeeseen laskettujen kantaosakkeiden lukumäärän painotetulla keskiarvolla, josta on vähennetty konsernin hankkimat ja omistuksessaan pitämät omat osakkeet.

Laimennusvaikutuksella oikaistu osakekohtainen tulos lasketaan oikaisemalla ulkona olevien kantaosakkeiden painotettua keskiarvoa olettaen, että kaikki laimentavat potentiaaliset kantaosakkeet olisi vaihdettu osakkeisiin. Osakkeiden merkintäoikeuksien ja osakeoptioiden osalta on tehty laskelma sen määrittämiseksi, mikä määrä osakkeita olisi voitu hankkia käypään arvoon (määritettynä Fortumin osakkeen vuosittaisen markkinahinnan keskiarvona) perustuen ulkona olevien osakeoptioihin liittyvien merkintäoikeuksien rahalliseen arvoon.

Yllä kuvatun mukaisesti laskettu osakkeiden lukumäärä vähennetään siitä osakemäärästä, joka olisi laskettu liikkeeseen olettaen että osakeoptiot olisi käytetty. Optioiden ja merkintäoikeuksien käyttöä koskevan oletuksen perusteella saadut ylimääräiset osakkeet lisätään ulkona olevien osakkeiden lukumäärän painotettuun keskiarvoon.

Optioilla ja merkintäoikeuksilla on laimentava vaikutus vain silloin, kun kantaosakkeen keskimääräinen markkinahinta kauden aikana ylittää optioiden tai merkintäoikeuksien toteutushinnan. Aikaisemmin esitettyjä osakekohtaisia tuloksia ei ole oikaistu takautuvasti kantaosakkeen hinnan muutosten kuvaamiseksi.

1.28 Osingot

Hallituksen yhtiökokoukselle ehdottamaa osingonjakoa ei kirjata velaksi tilinpäätökseen ennen kuin yhtiön osakkeenomistajat ovat hyväksyneet sen yhtiökokouksessa.

1.29 Johdannaisinstrumentteihin ja suojaustoimenpiteisiin liittyvät laskentaperiaatteet

Konsernin tavanomaiseen liiketoimintaan kuuluvat hyödykkeiden myynti- ja ostoliiketoimet. Suurin osa näistä liiketoimista koskevista sopimuksista on sellaisia, jotka on solmittu ja jotka pidetään edelleen voimassa hyödykkeiden vastaanottoa ja

toimittamista varten konsernin odotettavissa olevien osto-, myynti- ja käyttötarpeiden mukaisesti. Tällaiset sopimukset eivät kuulu IAS 39:n soveltamisalaan. Kaikki muut nettomääräisinä toteutettavat hyödykesopimukset arvostetaan käypään arvoon ja niiden voitot ja tappiot kirjataan tuloslaskelmaan.

Johdannaiset merkitään taseeseen alun perin käypään arvoon sinä päivänä, jolloin johdannaissopeimus tehdään, ja arvostetaan aina jatkossa tilinpäätöshetken käypään arvoonsa. Arvostuserosta syntyvän voiton tai tappion kirjaamistapa riippuu siitä, onko johdannainen määritetty suojausinstrumentiksi, ja jos on, suojatun kohteen luonteesta. Konserni määrittää tietyt johdannaiset joko: 1) erittäin todennäköisten ennakoitujen liiketoimien suojausiksi (kassavirran suojaus); 2) taseeseen merkittyjen varojen tai velkojen tai taseeseen merkitsemättömien kiinteäehtoisten sitoumusten käypien arvojen suojausiksi (käyvän arvon suojaus); tai 3) ulkomaisiin yksikköihin tehtyjen nettosijoitusten suojausiksi. Konserni dokumentoi liiketoimien syntymisajankohtana suojausinstrumenttien ja suojattujen kohteiden välisen suhteen, sekä riskienhallinnan tavoitteensa ja erilaisiin suojauksiin ryhtymisen strategiansa. Konserni dokumentoi myös sekä suojausta aloitettaessa että sen jälkeen arvionsa kumoamaan suojattavien kohteiden käypien arvojen tai kassavirtojen muutokset. Johdannaiset jaetaan pitkäaikaisiin ja lyhytaikaisiin niiden erääntymisajankohdan perusteella. Sähköjohdannaisten käyvät arvot jaetaan pitkäaikaisiin ja lyhytaikaisiin varoihin sekä velkoihin vain niiden sähköjohdannaisten osalta, joiden kassavirrat ajoittuvat eri vuosille.

1.29.1 Kassavirran suojaus

Kassavirtojen suojausiksi määritettyjen ja kassavirran suojauksen ehdot täyttävien johdannaisinstrumenttien käypien arvojen muutosten tehokas osuus merkitään omaan pääomaan. Tehottomaan osuuteen liittyvä voitto tai tappio kirjataan välittömästi tuloslaskelmaan. Omaan pääomaan kertyneet käypien arvojen muutokset merkitään tuloslaskelmaan sillä kaudella, jolloin suojattu erä vaikuttaa voittoon tai tappioon (esimerkiksi silloin, kun ennakoitu suojattu myyntitapahtuma toteutuu). Kuitenkin silloin, kun suojattu ennakoitu liiketoimi johtaa rahoitusvaroihin tai -velkoihin kuulumattoman omaisuuserän tai velan kirjaamiseen (esimerkiksi vaihto-omaisuus), omaan pääomaan kirjatut voitot ja tappiot siirretään omasta pääomasta ja sisällytetään kyseisen omaisuuserän tai velan alkuperäiseen kirjanpitoarvoon. Kun suojaus ei enää täytä suojauslaskennan soveltamisedellytyksiä, kyseisellä hetkellä omassa pääomassa oleva kertynyt voitto tai tappio kirjataan tulosvaikutteisesti, kun myös ennakoitu liiketoimi toteutuu ja merkitään tuloslaskelmaan. Kun ennakoitun liiketoimen ei enää odoteta tapahtuvan, omassa pääomassa oleva kertynyt voitto tai tappio kirjataan välittömästi tuloslaskelmaan.

1.29.2 Käyvän arvon suojaukset

Käyvän arvon suojausiksi määritettyjen ja nämä ehdot täyttävien johdannaisten käypien arvojen muutokset kirjataan tuloslaskelmaan, samoin ne suojatun omaisuuserän tai velan käyvän arvon muutokset, jotka ovat kohdistettavissa suojatulle riskille.

Jos suojaus ei enää täytä suojauslaskennan soveltamisedellytyksiä, suojattavan kohteen kirjanpitoarvoon efektiivisen koron menetelmällä tehdyt oikaisut jaksotetaan tulosvaikutteisesti juoksuajalle.

1.29.3 Ulkomaisiin yksikköihin tehtyjen nettosijoitusten suojaus

Ulkomaisiin yksikköihin tehtyjen nettosijoitusten suojaukset käsitellään kirjanpidossa kassavirran suojausten tavoin. Se osa suojausinstrumentin voitosta tai tappiosta, joka liittyy suojauksen tehokkaaseen osuuteen, merkitään omaan pääomaan, tehottomaan osuuteen liittyvä voitto tai tappio kirjataan välittömästi tuloslaskelmaan. Omaan pääomaan kertyneet voitot ja tappiot kirjataan tulosvaikutteisesti, kun ulkomaisesta yksiköstä luovutaan.

1.29.4 Johdannaiset, jotka eivät täytä suojauslaskennan soveltamisedellytyksiä
Tiettyt johdannaisinstrumentit eivät täytä suojauslaskennan ehtoja. Tällaisten johdannaisinstrumenttien käypien arvojen muutokset kirjataan välittömästi tuloslaskelmaan vertailukelpoisuuteen vaikuttaviin eriin.

1.30 Käypien arvojen arviointi

Käypiin arvoihin arvostetut rahoitusvarat ja -velat esitetään käyvän arvon määrittämiseen perustuvien hierarkiatasojen mukaisesti käyttäen Tasoja 1, 2 ja 3, jotka kuvaavat käytettyjen syöttötietojen merkittävyyttä käypien arvojen määrittämisessä. **Rahoitusinstrumentit, jotka ovat arvostettu käypään arvoon taseessa, on esitetty käyvän arvon hierarkiatasojen mukaisesti liitetiedossa 21 Rahoitusvarat ja rahoitusvelat käypään arvoon sivulla 76.**

1.30.1 Tason 1 mukainen käypien arvojen määrittämishierarkia

Toimivilla markkinoilla noteerattujen rahoitusinstrumenttien (kuten noteeratut sähköoptiot, hiili- ja öljytermiinit) käyvät arvot ovat tilinpäätöspäivänä noteerattuja markkinahintoja.

1.30.2 Tason 2 mukainen käypien arvojen määrittämishierarkia

Toimivilla markkinoilla noteerattujen rahoitusinstrumenttien, mukaan lukien noteeratut sähköjohdannaiset (kuten noteeratut johdannaiset, kaupankäyntiarvopaperit sekä myytävissä olevat rahoitusvarat), käyvät arvot perustuvat tilinpäätöspäivänä noteerattuihin markkinahintoihin. Olemassa olevia arvostusmenetelmiä, kuten arvioituja diskontattuja kassavirtoja, käytetään määritettäessä korko- ja valuuttainstrumenttien käypää arvoa. Koronvaihtosopimusten käypä arvo lasketaan arvioitujen vastaisten kassavirtojen nykyarvona. Valuuttatermiinisopimusten käypä arvo määritetään käyttämällä tilinpäätöspäivän terminikurssia. Optioiden käyvät arvot määritetään optioiden arvostusmallien avulla. Rahoitusvelkojen käypä arvo arvioidaan diskonttaamalla vastaiset sopimusperusteiset kassavirrat vastaavalla markkinakorkokannalla, jolla konserni saisi samantyyppisen velkainstrumentin. Käypään arvoon arvostamisessa ei ole otettu huomioon luottomarginaalia, koska käytettyjen johdannaissopeimusten noteerattujen markkinahintojen katsotaan parhaiten vastaavan instrumenttien käypää arvoa.

Konsernin laskelmat perustuvat kunakin tilinpäätöspäivänä vallinneeseen markkinatilanteeseen. Fortumissa käytetyt rahoitusinstrumentit ovat standardoituja tuotteita, jotka joko selvitetään pörssien kautta tai joilla on vakiintuneet toimivat markkinat. Hyödykejohtannaisesta selvitetään normaalisti pörssien, kuten Nasdaq OMX Commodities Europe, kautta ja rahoitusjohtannaiset tehdään hyvämaineisten rahoituslaitosten kanssa.

1.30.3 Tason 3 mukainen käypien arvojen määrittämishierarkia

Yli kuuden vuoden kuluttua erääntyvien sähköjohtannaisten, jotka eivät ole standardoituja Nasdaq OMX Commodities Europe tuotteita, käyvän arvon määrittäminen perustuu hintoihin, jotka on koottu luotettavilta markkinaosapuolilta.

1.30.4 Muiden instrumenttien arvostaminen

Myyntisaamisten ja ostovelkojen arvioiduilla alaskirjauksilla vähennettyjen nimellisarvojen oletetaan suunnilleen vastaavan niiden käypiä arvoja.

2 KRIITTISET TILINPÄÄTÖSARVIOT JA -HARKINNAT

Konsernitilinpäätöksen laatiminen IFRS-tilinpäätöskäytännön mukaisesti edellyttää, että yhtiön johto tekee tiettyjä arvioita ja oletuksia, jotka vaikuttavat raportoitavien varojen ja velkojen määriin, ehdollisten varojen ja velkojen esittämiseen konsernitilinpäätöksen laatimishetkellä sekä tuottojen ja kulujen määriin raportoitavalla kaudella. Ennusteita ja harkintoja arvioidaan jatkuvasti ja ne perustuvat historiallisiin kokemuksiin ja muihin tekijöihin sisältäen odotukset tulevaisuuden tapahtumista, joiden uskotaan olevan perusteltuja. Toteutuneet tulokset ja ajoitus voivat kuitenkin olla erilaisia verrattuna näihin ennusteisiin. Yhtiön kriittiset tilinpäätösarviot ja -harkinnat on kuvattu alla.

2.1 Tytäryrityksen hankintojen kautta saadut aineettomat ja aineelliset hyödykkeet

Yrityshankinnassa saatu aineeton ja aineellinen omaisuus arvostetaan käypään arvoon ja sen taloudellinen vaikutusaika määritetään. Yhtiön johto uskoo, että arvioidut käyvät arvot ja taloudellinen vaikutusaika sekä taustalla olevat oletukset ovat asianmukaisia, vaikka eriävät arviot ja vaikutusajat voisivat vaikuttaa merkittävästi raportoituihin lukuihin.

2.2 Aineellisten käyttöomaisuushyödykkeiden ja aineettomien hyödykkeiden arvonalentuminen

Konsernin merkittäviä käyttöomaisuushyödykkeiden ja liikearvon kirjanpitoarvoja testataan arvonalentumisen varalta liitetiedossa 1 Laadintaperiaatteet kuvattujen tilinpäätösperiaatteiden mukaisesti. Rahavirtaa tuottavien yksiköiden kerrytettävissä olevat rahamäärät perustuvat käyttöarvolaskelmiin. Nämä laskelmat perustuvat kassavirtaennusteisiin, joiden laatiminen edellyttää johdolta arvioita

tulevaisuuden rahavirroista. Arvioiden luonne vaihtelee riippuen siitä mihin liiketoimintaan testattavat käyttöomaisuushyödykkeet kuuluvat. Sähkön- ja lämmöntuotannon osalta tärkeimpiä arvioita ovat arviot tulevista liiketoiminnan kassavirroista sekä korkokannasta jolla nämä kassavirrat diskontataan nykyhetkeen. Sähkönsiirtoliiketoiminta on säänneltyä ja kansallisten viranomaisten valvomaan. Kassavirtaennusteet sisältävät arvioita liittyen säätelyviitekehyksen tulevaan kehittymiseen.

➔ *Liikearvon arvonalentumistestauksessa käytetyt keskeiset oletukset on esitetty liitetiedossa 22 Aineettomat hyödykkeet sivulla 77.*

Vuoden 2011 lopulla tehdyt arvonalentumistestaukset eivät antaneet aihetta arvonalentumistappioiden kirjaamiseen.

➔ *Vuoden 2011 aikana yksittäisiin eriin kirjatut arvonalentumistappiot on esitetty liitetiedoissa 5 Segmenttiraportointi sivulla 60, 22 Aineettomat hyödykkeet sivulla 77 ja 23 Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet sivulla 78.*

Konserni on tehnyt herkkyyksianalyysin arvonalentumistestausten pohjalla olevien keskeisten oletusten muutosten vaikutuksista testauksen tuloksiin. Analysoitaessa on otettu huomioon myös yhden oletuksen muutoksen mahdollinen vaikutus muihin muuttujiin. Liikevoittoennusteiden ja diskonttokoron muutoksilla on huomattava vaikutus testaustuloksiin. Jos arvioitu liikevoitto ennen poistoja 31. 12. 2011 olisi ollut 10% pienempi kuin johdon arvio tai kassavirtojen laskennassa käytetty diskonttokorko ennen veroja olisi ollut 10% korkeampi, konserniyhtiöillä ei olisi ollut tarvetta kirjata arvonalentumista aineellisista käyttöomaisuushyödykkeistä tai liikearvosta.

2.3 Laskennalliset verot ja tuloverot

Fortumilla on laskennallisia verosaamisia ja -velkoja, joiden arvioidaan realisoituvan tuloslaskelmaan kirjattavaksi tiettyinä ajanjaksoina tulevaisuudessa. Laskennallisten verosaamisten ja -velkojen laskennassa Fortumin pitää tehdä tiettyjä oletuksia ja arvioita liittyen tulevaisuuden veroseuraamuksiin, jotka johtuvat varojen ja velkojen tilinpäätökseen kirjattujen kirjanpitoarvojen sekä niiden verotuksellisten arvojen eroista.

Tulevaisuuden veroseuraamuksiin liittyviä oletuksia ovat, että tulevaisuudessa tytäryhtiöiden liiketoiminnalliset tulokset ovat johdonmukaisia historiallisiin tasoihin verrattuna, vähennyskelpoisten vahvistettujen verotappioiden hyödyntämisaika pysyy muuttumattomana, ja että voimassaolevat verolait ja verokannat pysyvät muuttumattomina lähitulevaisuudessa. Fortum pitää laskennallisten verosaamisten- ja velkojen laskennassa käyttämiään oletuksia varovaisina.

Konsernissa kirjataan verovelkoja ennakoitavissa olevien verotarkastuksessa ilmenneiden kysymysten varalta perustuen odotettavissa oleviin ennusteisiin lisäveroista.

Jos lopulliset verot poikkeavat alun perin kirjatusta veroista, tällaiset erot vaikuttavat tilikauden veroihin ja verovarausten määriin kaudella, jolloin ratkaisu on tehty. Mikäli lopulliset ratkaisut (verotarkastuksiin liittyen) poikkeaisivat 10%:lla johdon tekemistä arvioista, verovelat kasvaisivat 8 miljoonalla eurolla.

2.4 Ydinvoiman tuottamiseen liittyvät velat

Fortumin ydinvoimalan tulevaan käyttöä poistoon ja käytetyn ydinjätteen loppusijoitukseen liittyvä varaus perustuu pitkäaikaisiin kassavirtaennusteisiin arvioiduista

syntyvistä kustannuksista. Pääasialliset oletukset liittyvät teknisiin suunnitelmiin, ajoitukseen, kustannusennusteisiin ja diskonttokorkoon. Valtion viranomaiset hyväksyvät tekniset suunnitelmat, oletukset ajoituksesta ja kustannusennusteet.

Muutokset oletetussa diskonttokorossa vaikuttavat varauksen määrään. Jos diskonttokorkoa pienennetään, varaus kasvaa. Fortumin maksut Valtion ydinjätehuoltorahastolle ovat perustuneet diskonttaamattomaan velkaan, mikä johtaa siihen, että varauksen kasvun vaikutus kompensoituisi taseeseen kirjattavalla vastaavalla Fortumin osuuden kasvulla Valtion ydinjätehuoltorahaston varoista. Tämä pätee niin kauan kuin maksut Valtion ydinjätehuoltorahastoon perustuvat diskonttaamattomaan velkaan, ja kun IFRS:n mukaan varojen kirjanpitoarvo ei voi ylittää varauksen arvoa, koska Fortumilla ei ole määräysvaltaa Valtion ydinjätehuoltorahastossa

➔ *Katso liitetieto 35 Ydinvoimaan liittyvät varat ja velat sivulta 89.*

2.5 Eläkeveloitteet

Eläkeveloitteiden nykyarvo riippuu lukuisista tekijöistä, jotka perustuvat vakuutusmatemaattisiin oletuksiin. Mikä tahansa muutos näissä oletuksissa vaikuttaa eläkeveloitteiden tasearvoon.

➔ *Käytetyt oletukset sekä herkkyyshanalyysi merkittävien oletusten muutosten vaikutuksista on esitetty liitetiedossa 37 Eläkeveloitteet sivulla 91.*

3

RAHOITUSRISKIEN HALLINTA

Riskienhallinnan tavoitteet ja periaatteet sisältäen hallinnoinnin, organisaation ja prosessit sekä strategisten, operatiivisten ja rahoitus- ja markkinariskien kuvaukset sisältyvät hallituksen toimintakertomukseen.

➔ *Katso myös Riskienhallinta sivulta 21.*

3.1 Hyödykemarkkinariskit

Hyödykemarkkinariskeillä tarkoitetaan markkinahintojen ja volyymien; sähkön, polttoaineiden tai päästöoikeuksien aiheuttamia negatiivisia vaikutuksia. Fortumissa käytetään näiden riskien kvantifiointiin useita eri menetelmiä, kuten Value-at-Risk- ja Profit-at-Risk-analyysia huomioiden niiden keskinäiset riippuvuudet. Lisäksi tehdään stressitestejä, joilla arvioidaan suurten hinnanmuutosten vaikutusta Fortumin tulokseen.

Hyödykemarkkinariskien hallinnalla pyritään saavuttamaan lisähyötyjä optimoimalla suojausta tai harjoittamalla trading-toimintaa. Riskinottoa rajoittavat riskinottovaltuudet. Riskinottovaltuudet sisältävät toimitusjohtajan hyväksymän konsernin minimikäyttökäteen (EBITDA) ja volyymi-, Value-at-Risk- sekä Stop-Loss- limiitit.

3.2 Sähkön hinta- ja volyyimiriskit

Trading ja Industrial Intelligence -yksikkö, yhteistyössä liiketoimintayksikköjen kanssa kehittävät ja toteuttavat sähkön hinnan suojausstrategioita Fortumin toimitusjohtajan hyväksymien valtuuksien puitteissa. Pohjoismaisilla markkinoilla näitä suojausstrategioita toteutetaan tekemällä hyödykejohdannais sopimuksia. Pääosa sähkön hintariskistä Venäjällä suojataan fyysisillä kiinteähintaisilla sopimuksilla. Suojausstrategioita kehitetään Venäjällä sitä mukaan kun markkinat vapautuvat. Suojausstrategioiden toteuttamista ja niihin liittyviä riskejä seurataan jatkuvasti riskienhallintajohtajan hyväksymien mallien ja toimitusjohtajan hyväksymien valtuutuksien mukaisesti.

Fortumin tuloksen herkkyys sähkön markkinahinnalle määräytyy tietyn ajanjakson suojausasteen mukaan. Suojaustaso 31. 12. 2011 oli noin 65 % vuodelle 2012, noin 40 % vuodelle 2013. Jos tuotantomäärät, suojaustaso tai kustannusrakenne eivät muutu, vaikuttaisi markkinahinnan yhden euron suuruinen muutos megawattitunnilta Fortumin vuoden 2012 tulokseen ennen veroja noin 18 miljoonaa euroa ja vuonna 2013 noin 30 miljoonaa euroa. Tässä herkkyyshanalyysissä on käytetty 50 TWh:n volyymia, joka sisältää Power ja Heat -divisioonien sähköntuotannon myynnin Suomen ja Ruotsin spot -markkinoille ilman vähemmistöosakkaiden osuutta sähköstä ja muita läpikulkueriä. Tämä volyymi on voimakkaasti riippuvainen hintatasosta, vesitilanteesta, vuosihuoltojaksojen pituudesta ja voimalaitosten käytettävyydestä. Herkkyys on laskettu ainoastaan sähkön hinnan muutokselle. Vesitilanne, lämpötila, hiilidioksidin päästöoikeuksien hinnat, polttoaineiden hinnat sekä tuonti-/vientitilanne vaikuttavat kaikki sähkön hintaan lyhyellä aikavälillä ja näiden tekijöiden vaikutuksia ei voida esittää erillisinä.

3.2.1 IFRS 7:n mukainen herkkyyshanalyysi

Herkkyyshanalyysi osoittaa sähköjohdannaisista aiheutuvan herkkyyden kuten IFRS 7 -standardissa on määritelty. Näitä rahoitusjohdannaisia käytetään suojaus- ja tradingtoimintaan Fortumissa. Herkkyydet on laskettu 31. 12. 2011 (31. 12. 2010) positioille. Positioita hallinnoidaan aktiivisesti päivittäisessä liiketoiminnassa ja siksi herkkyydet vaihtelevat hetkestä toiseen. Herkkyyshanalyysi sisältää ainoastaan johdannaisista syntyvän markkinariskin eli suojattavan fyysisen sähkön myynnin ja oston hintariskii ei ole analyysissa mukana. Herkkyys on laskettu sillä oletuksella, että sähkötermiinien noteeraus NASDAQ OMX Commodities Europe ja EEX:ssä muuttuisi yhden euron megawattitunnilta ajanjaksolla, jolla Fortumilla on johdannaisia.

IFRS 7:N MUKAINEN HERKKYYSANALYYSI

+/- 1 EUR/MWh muutos sähkötermiinien noteerauksissa, milj. euroa	Vaikutus	2011	2010
Vaikutus tulokseen ennen veroja	-/+	3	11
Vaikutus omaan pääomaan	-/+	44	43

3.2.2 Sähköjohdannaiset

Seuraavissa taulukoissa on esitetty konsernin sähköjohdannaiset, joita käytetään pääasiassa sähkön hintariskin suojaamiseen. Käyvät arvot edustavat taseeseen kirjattuja arvoja.

➔ *Katso myös liitetieto 1 Laadintaperiaatteet, käypien arvojen arviointi sivulta 39 sekä liitetieto 7 Johdannaisten käypien arvojen muutokset sekä suojausten kohteet tuloslaskelmassa sivulta 65, missä kerrotaan suojauslaskennan ulkopuolelle jäävien sähköjohdannaisten vaikutukset tuloslaskelmaan.*

SÄHKÖJOHDANNAISET KÄYTÖN MUKAAN 2011

Brutto	Määrä, TWh				Käypä arvo, milj. euroa		
	Alle 1 vuosi	1-5 vuotta	Yli 5 vuotta	Yhteensä	Positiivinen	Negatiivinen	Netto
Myydyt termiinisopimukset	60	35	0	95	612	53	559
Ostetut termiinisopimukset	35	13	0	48	36	325	-289
Ostetut optiot	0	1	0	1	1	0	1
Asetetut optiot	0	1	0	1	1	0	1
Yhteensä	95	50	0	145	650	378	272
Netotukset sähköpörssiä vastaan ¹⁾					-340	-340	0
Netto yhteensä					310	38	272

SÄHKÖJOHDANNAISET KIRJANPITOKÄSITTELYTAVAN MUKAAN 2011

Brutto	Määrä, TWh				Käypä arvo, milj. euroa		
	Alle 1 vuosi	1-5 vuotta	Yli 5 vuotta	Yhteensä	Positiivinen	Negatiivinen	Netto
Johdannaiset, joihin sovelletaan suojauslaskentaa	58	33	0	91	432	192	240
Johdannaiset, joihin ei sovelleta suojauslaskentaa ²⁾	37	17	0	54	218	186	32
Yhteensä	95	50	0	145	650	378	272
Netotukset sähköpörssiä vastaan ¹⁾							
Johdannaiset, joihin sovelletaan suojauslaskentaa					-183	-183	0
Johdannaiset, joihin ei sovelleta suojauslaskentaa ²⁾					-157	-157	0
Yhteensä					-340	-340	0
Netto yhteensä					310	38	272
Pitkäaikaisia					79	11	68
Lyhytaikaisia					231	27	204

SÄHKÖJOHDANNAISET KÄYTÖN MUKAAN 2010

Brutto	Määrä, TWh				Käypä arvo, milj. euroa		
	Alle 1 vuosi	1-5 vuotta	Yli 5 vuotta	Yhteensä	Positiivinen	Negatiivinen	Netto
Myydyt termiinisopimukset	76	48	0	124	44	2 113	-2 069
Ostetut termiinisopimukset	48	23	0	71	1 253	29	1 224
Ostetut optiot	0	0	0	0	0	0	0
Asetetut optiot	1	1	0	2	1	10	-9
Yhteensä	125	72	0	197	1 298	2 152	-854
Netotukset sähköpörssiä vastaan ¹⁾					-1 204	-1 204	0
Netto yhteensä					94	948	-854

SÄHKÖJOHDANNAISET KIRJANPITOKÄSITTELYTAVAN MUKAAN 2010

Brutto	Määrä, TWh				Käypä arvo, milj. euroa		
	Alle 1 vuosi	1-5 vuotta	Yli 5 vuotta	Yhteensä	Positiivinen	Negatiivinen	Netto
Johdannaiset, joihin sovelletaan suojauslaskentaa	69	44	0	113	628	1 249	-621
Johdannaiset, joihin ei sovelleta suojauslaskentaa ²⁾	56	28	0	84	670	903	-233
Yhteensä	125	72	0	197	1 298	2 152	-854
Netotukset sähköpörssiä vastaan ¹⁾							
Johdannaiset, joihin sovelletaan suojauslaskentaa					-626	-626	0
Johdannaiset, joihin ei sovelleta suojauslaskentaa ²⁾					-578	-578	0
Yhteensä					-1 204	-1 204	0
Netto yhteensä					94	948	-854
Pitkäaikaisia					33	176	-143
Lyhytaikaisia					61	772	-711

¹⁾ Kun sähköpörssien kanssa tehdyillä standardijohdannaissopimuksilla on samanaikainen toimitus, saamiset ja velat netotetaan.

²⁾ Ne johdannaissopimukset, joihin ei sovelleta suojauslaskentaa, koostuvat trading-johdannaisista ja kassavirran suojauksista, jotka eivät täytä suojauslaskennan edellytyksiä.

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47

SÄHKÖJOHDANNAISTEN ERÄÄNTYMINEN

Alla esitetyt määrät ovat sähköjohdannaisten diskonttaamattomia kassavirtoja.

Milj. euroa	2011				2010			
	Alle 1 vuotta	1-5 vuotta	Yli 5 vuotta	Yhteensä	Alle 1 vuotta	1-5 vuotta	Yli 5 vuotta	Yhteensä
Sähköjohdannaiset, velat	-319	-58	-1	-378	-1 800	-352	0	-2 152
Sähköjohdannaiset, saamiset	522	127	1	650	1 094	204	0	1 298

3.3 Polttoaineen hinta- ja volyyimirikit

Polttoaineiden hintariski on Fortumilla tietyssä määrin rajattu johtuen joustavista tuotantomahdollisuuksista, jotka mahdollistavat polttoaineen vaihtamisen markkinatilanteen mukaan ja joissakin tapauksissa polttoaineen hintariski voidaan siirtää asiakkaalle. Jäljellejäävää polttoaineen hintariskiä hallitaan kiinteähintaisilla ostosopimuksilla kattamaan ennustettu käyttötarve. Kiinteähintaiset ostot voivat olla joko fyysisiä toimituksia tai rahoitusjohdannaista, kuten öljy- ja hiilijohdannaista. Tämän lisäksi Fortumilla on trading-salkku, joka sisältää öljy- ja hiilijohdannaista.

ÖLJYJOHDANNAISET

	2011		2010	
	Määrä 1 000 bbl	Käypä nettoarvo milj.euroa	Määrä 1 000 bbl	Käypä nettoarvo milj.euroa
Myyntisopimukset ja -termiinit	10 000	-6	11 473	-93
Ostosopimukset ja -termiinit	9 910	4	11 541	76

HIILIJOH DANNAISET

	2011		2010	
	Määrä kt	Käypä nettoarvo milj.euroa	Määrä kt	Käypä nettoarvo milj.euroa
Myyntisopimukset	12 325	94	6 865	-117
Ostosopimukset	11 642	-80	7 985	137

3.4 Päästöoikeuksiin liittyvät hinta- ja volyyimirikit

Osa Fortumin voiman- ja lämmöntuotannosta on päästöoikeuskaupan piirissä. Fortum hallinnoi hiilidioksidin (CO₂) päästöoikeuksien hintariskiä käyttämällä hiilidioksiditermiinejä sekä varmistamalla, että tuotannonsuunnittelussa otetaan huomioon kaikki päästöoikeuksista aiheutuvat kustannukset. Nämä omaan käyttöön tarkoitettut hiilidioksiditermiinit arvostetaan hankintamenoon tai markkinahintaan.

Omaan tuotantoon liittyvien päästöoikeuksien lisäksi Fortumilla on hiilidioksidin päästöoikeustradingiä. Nämä päästöoikeudet on käsitelty tilinpäätöksessä johdannaisina.

CO₂ PÄÄSTÖOIKEUSJOHDANNAISET

	2011		2010	
	Määrä ktCO ₂	Käypä nettoarvo milj.euroa	Määrä ktCO ₂	Käypä nettoarvo milj.euroa
Myyntisopimukset	15 283	89	5 225	7
Ostosopimukset	13 981	-59	8 882	-7

Vuonna 2008 Fortum, The Russian Territorial Generation Company 1 (TGC-1) ja ECF Project Ltd allekirjoittivat sopimuksen, jonka seurauksena Fortum ostaa päästöoikeusyksiköitä (ERU) TGC-1:ltä. Arvioitu määrä on noin miljoona tonnia. Nämä päästöoikeusyksiköt (ERU) syntyvät yhteistyöhankkeista TGC-1:n tuotantolaitoksilla Kioto-periodin (2008–2012) aikana osana eurooppalaista päästökauppajärjestelmää. Sopimus käsitellään omalla käyttönä ja on kirjattu hankintamenoon.

3.5 Trading-toiminnan riskit

Fortum käy kauppaa sähkötermineillä, -futuureilla ja -optioilla pääasiassa pohjois- maisessa sähköpörssissä NASDAQ OMX Commodities Europessa ja EEX:ssä, hiilidioksidin päästöoikeuksilla Euroopan markkinoilla ja hiili- ja öljyjohdannaisilla ICE ja OTC -markkinoilla.

Trading-toiminnan riskejä valvotaan ja niistä raportoidaan päivittäin, ja niihin liittyvät kontrollit ovat tiukat. Fortumin toimitusjohtaja asettaa tradingin kokonais- valtuudet, jotka jaetaan yksittäisille salkuille. Stop-loss -limitit rajoittavat tappioi- den kumulatiivisen enimmäismäärän vuoden aikana ja lisäksi niin sanotut red-flag -tasot varoittavat tappioiden kertymisestä hyvissä ajoin sovituin väliajoin, jotta johto voi tehdä tarvittavia päätöksiä ennen Stop-Loss -tason saavuttamista. Value-at-Risk -valtuudet asetetaan rajoittamaan otettavan riskin maksimimäärää kullakin hetkellä.

3.6 Rahoitus ja likviditeetin hallinta

Fortumin liiketoiminta on pääomavaltaita, ja konsernilla on säännöllisesti tarvetta hankkia rahoitusta. Fortumilla on hajautettu luottosalkku, joka koostuu pääasiassa pitkäaikaisesta euro- ja Ruotsin kruunumääräisestä rahoituksesta. Pitkäaikainen rahoitus koostuu pääasiallisesti joukkovelkakirjalainoista, joita on laskettu liik- keelle Fortumin EMTN-ohjelman (Euro Medium Term Note) puitteissa sekä erilai- sista kahdenkeskisistä ja syndikoiduista rahoitusjärjestelyistä usean eri rahoituslai- toksen kanssa. Kausiluontoiset vaihtelut käyttöpääomassa on pääasiassa rahoitettu käyttämällä konsernin Ruotsin kruunumääräistä yritystodistusohjelmaa Ruotsissa (SEK) ja euromääräistä (EUR) yritystodistusohjelmaa Suomessa.

Rahoitusta on pääasiassa nostettu emoyhtiötasolla ja jaettu erilaisten sisäisten rahoitusjärjestelyjen kautta. Ulkoisesta velasta 31.12.2011 oli 90% (2010: 91%) emoyhtiö Fortum Oyj:n nostamaa.

Fortumin korollinen velka 31.12.2011 oli yhteensä 7 770 miljoonaa euroa (2010: 7 382) ja korollinen nettovelka oli 7 023 miljoonaa euroa (2010: 6 826).

Fortum hallinnoi likviditeetti- ja jälleenrahoitusriskejä kassavaroilla ja kes- keisten yhteistyöpankkien kanssa tehtyjen valmiusluottosopimusten avulla. Kon- sernilla on aina oltava käytettävissään käteisvaroja tai niihin verrattavissa olevia

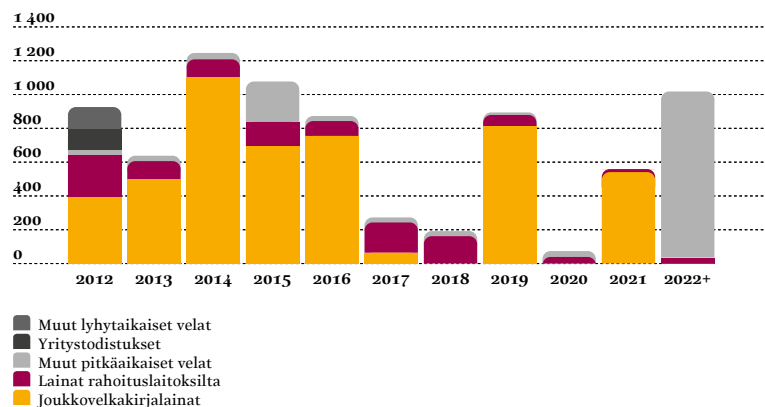
jälkimarkkinakelpoisia arvopapereita sekä käyttämättömiä valmiusluottoja (tililuotot mukaan lukien) riittävästi kattamaan kaikki 12 seuraavan kuukauden aikana erääntyvät lainat. Kuitenkin likvidien varojen ja käyttämättömien valmiusluottolimiittien tulee aina olla vähintään 500 miljoonaa euroa.

Vuoden 2011 lopussa 12 seuraavan kuukauden aikana erääntyviä lainoja oli yhteensä 925 miljoonaa euroa (2010: 862), likvidit varat olivat 747 miljoonaa euroa (2010: 556) mukaan lukien OAO Fortumin pankkitalletukset 194 miljoonaa euroa (2010: 336). Luottolimiittien yhteismäärä oli 2 719 miljoonaa euroa, joista 2 719 miljoonaa euroa (2010: 2 918) oli nostamattomia valmiusluottoja.

KOROLLISTEN LAINOJEN ERÄÄNTYMINEN

Milj. euroa	2011
2012	925
2013	637
2014	1 247
2015	1 077
2016	873
2017 ja myöhemmin	3 011
Yhteensä	7 770

LAINOJEN VUOSITTAINEN ERÄÄNTYMINEN, milj. euroa

LIKVIDIT VARAT SEKÄ TÄRKEIMMÄT LUOTTOLIMIITIT JA LUOTTO-OHJELMAT 2011

Milj. euroa	Kokonais- määrä	Nostettu määrä	Jäljellä
Likvidit varat			
Rahat ja pankkisaamiset			747
Pankkitalletukset yli kolme kuukautta			–
Yhteensä			747
joista Venäjällä (OAO Fortum)			
Luottolimiitit			
2 500 miljoonan euron syndikoitu luottolimiitti	2 500	–	2 500
Luotolliset tilit	219	–	219
Yhteensä	2 719	–	2 719
Luottolimiitit (ei sitoumuksia)			
Fortum Oyj, yritystodistusohjelma 500 milj. euroa	500	–	500
Fortum Oyj, yritystodistusohjelma 5 000 milj. SEK	561	122	439
Fortum Oyj, EMTN-ohjelma 6 000 milj. euroa	6 000	4 859	1 141
Yhteensä	7 061	4 981	2 080

Likvidit varat olivat 747 miljoonaa euroa (2010: 556), sisältäen OAO Fortumin pankkitalletuksia 194 miljoonaa euroa (2010: 336), jotka on korvamerkitty käytettäväksi Venäjän investointiohjelmaan, joka nostaa tuotantokapasiteettia. Vuoden 2011 lopussa näistä talletuksista 164 miljoonaa euroa (2010: 336) oli euromääräisiä ja 30 miljoonaa euroa (2010: 0) oli Venäjän ruplamääräisiä talletuksia.

Rahat ja pankkisaamiset sisältää 16 miljoonaa euroa rahaa ja pankkitalletuksia, jotka esitetään taseen myytävänä olevissa omaisuususerissä.

➔ *Katso myös liitetieto 29 Likvidit varat sivulta 84.*

LIKVIDIT VARAT SEKÄ TÄRKEIMMÄT LUOTTOLIMIITIT JA LUOTTO-OHJELMAT 2010

Milj. euroa	Kokonais- määrä	Nostettu määrä	Jäljellä
Likvidit varat			
Rahat ja pankkisaamiset			285
Pankkitalletukset yli kolme kuukautta			271
Yhteensä			556
joista Venäjällä (OAO Fortum)			
Luottolimiitit			
1 200 miljoonan euron syndikoitu luottolimiitti	1 200	–	1 200
1 500 miljoonan euron syndikoitu luottolimiitti	1 500	–	1 500
Luotolliset tilit	218	0	218
Yhteensä	2 918	0	2 918
Luottolimiitit (ei sitoumuksia)			
Fortum Oyj, yritystodistusohjelma 500 milj. euroa	500	148	352
Fortum Oyj, yritystodistusohjelma 5 000 milj. SEK	558	386	172
Fortum Oyj, EMTN-ohjelma 6 000 milj. euroa	6 000	4 504	1 496
Yhteensä	7 058	5 038	2 020

KOROLLISTEN VELKOJEN JA JOHDANNAISSOPIMUSTEN ERÄÄNTYMINEN

Alla esitetyt määrät ovat korollisten velkojen sekä korko- ja valuuttajohdannaisten diskonttaamattomia kassavirtoja (tulevat koronmaksut ja lyhennykset).

Milj. euroa	2011				2010			
	Alle 1 vuosi	1-5 vuotta	Yli 5 vuotta	Yhteensä	Alle 1 vuosi	1-5 vuotta	Yli 5 vuotta	Yhteensä
Korolliset velat	1 217	4 661	3 380	9 258	1 117	4 418	3 419	8 954
Korko- ja valuuttajohdannaisiin liittyvät velat	6 309	2 855	193	9 357	8 235	734	202	9 171
Korko- ja valuuttajohdannaisiin liittyvät saamiset	-6 198	-2 858	-241	-9 297	-7 904	-771	-217	-8 892
Netto	1 328	4 658	3 332	9 318	1 448	4 381	3 404	9 233

Korolliset velat sisältävät lainat Valtion ydinjätehuoltorahastolta ja Teollisuuden Voima Oyj:ltä yhteensä 887 miljoonaa euroa (2010: 835). Nämä lainat uusitaan vuosittain ja korkotuotot näistä lainoista on laskettu kymmenelle vuodelle tässä taulukossa.

➔ *Lisätietoja lainoista Valtion ydinjätehuoltorahastolta sekä Teollisuuden Voima Oyj:ltä, katso liitetieto 35 Ydinvoimaan liittyvät varat ja velat sivulta 89.*

3.7 Korkoriski ja valuuttariski

3.7.1 Korkoriskit

Treasuryn riskipolitiikassa määrätään, että velkasalkun keskimääräisen duraation on oltava aina 12–36 kuukautta ja että korkojen muutokset eivät saa vaikuttaa konsernin nettokorkomenoihin seuraavan liukuvan 12 kuukauden jaksolla enemmän kuin 65 miljoonaa euroa. Koronhallintastrategioita arvioidaan ja kehitetään näiden valtuuksien puitteissa, jotta löydetään optimaalinen suhde riskien ja rahoituskustannusten välillä.

Vuoden 2011 lopussa Fortumin velkasalkun (johdannaiset mukaan lukien) keskimääräinen duraatio oli 2,0 vuotta (2010: 2,1). Noin 47% (2010: 49%) velkasalkusta oli vaihtuvakorkoisia tai seuraavien 12 kuukauden aikana jälleenrahoitettavia kiinteäkorkoisia lainoja. 31.12.2011 korkotason yhden prosenttiyksikön suuruisen muutoksen vaikutus velkasalkun nykyarvoon oli 151 miljoonaa euroa (2010: 150). Virtariski, joka lasketaan ennusteen perusversion nettokorkokulujen ja ääritapausten erotuksena Fortumin velkasalkulle seuraavan 12 kuukauden aikana, oli 37 miljoonaa euroa (2010: 28).

Lainojen ja johdannaisten keskikorko 31.12.2011 oli 4,4% (2010: 3,5%). Lainojen ja johdannaisten kumulatiivinen keskikorko vuonna 2011 oli 4,4% (2010: 3,4%).

3.7.2 Valuuttariskit

Fortumin politiikkana on suojata huomattavat transaktioriskit, jotta välttyttäisiin tuloslaskelman kurssieroilta. Suojaus tapahtuu pääasiassa termiinisopimuksilla.

Translaatiopositiot Fortumissa eivät ole tyyppillisesti suojattuja, koska pääosa omaisuudesta katsotaan olevan strategista omistusta. Fortumissa tämä tarkoittaa

suuria yksiköitä Ruotsissa, Venäjällä, Norjassa ja Puolassa, joiden kotivaluutta ei ole euro.

Valuuttariskin määrittelyssä käytetään Value-at-Risk-laskelmaa (VaR) yhden päivän jaksolle 95%:n luotettavuustasolla transaktiopositiolle ja translaatiopositiolle vastaavasti viiden päivän jaksolle 95%:n luotettavuustasolla. Transaktioriskin Value-at-Risk-raja on 5 miljoonaa euroa. 31.12.2011 avoin transaktiopositio oli 1 miljoonaa euroa (2010: 2) ja translaatiopositio 4 495 miljoonaa euroa (2010: 3 975). Transaktiopositio VaR oli 0 miljoonaa euroa (2010: 0) ja translaatiopositiolle laskettu VaR oli 57 miljoonaa euroa (2010: 57).

KONSERNIRAHOITUKSEN TRANSAKTIOPOSITIO

Milj. euroa	2011			2010		
	Netto	Suojaus	Avoin positio	Netto	Suojaus	Avoin positio
SEK	6 334	-6 335	-1	5 964	-5 964	0
USD	211	-211	0	-197	197	0
NOK	140	-140	0	230	-230	0
RUB	219	-218	1	70	-70	0
Muut	190	-189	1	123	-121	2
Yhteensä	7 094	-7 093	1	6 190	-6 188	2

Lisäksi OAO Fortum suojaa euromääräisiä investointejaan 164 miljoonan euron (2010: 336) eurotalletuksilla, joihin sovelletaan kassavirtasuojauslaskentaa Fortum-konsernissa.

Transaktiopositio koostuu jo sovituista tai ennustetuista valuuttamääräisistä eristä ja kassavirroista. Transaktiopositio jaetaan tase- ja kassavirtapositioihin. Tasepositiossa ovat valuuttamääräiset saamiset ja velat kuten talletukset ja lainat sekä myyntisaamiset ja ostovelat muussa kuin yhtiön kotivaluutassa. Kassavirtapositiossa on tulevia ennustettuja tai sovittuja valuuttamääräisiä kassavirtoja, jotka syntyvät liiketoimintojen myynneistä, ostoista tai investoinneista. Transaktiopositio nettoero kirjataan rahoitustuottoihin ja -kuluihin, kun ne liittyvät rahoituseriin ja kun ne liittyvät myyntisaamisiin ja ostovelkoihin ne kirjataan liikevoittoon sisältyviin eriin. Kassavirran suojauslaskennan vaatimukset täyttävät kaupat kirjataan omaan pääomaan.

Fortumin politiikan mukaan tasepositiot suojataan, jotta vältetään tuloslaskelman kurssierot. Ulkoinen rahoitus on pääasiallisesti euromääräistä, joten konsernin tasepositio liittyy lähinnä ruotsalaisten tytäryhtiöiden rahoittamiseen. Tasepositio suojauskiin Fortum ei sovelleta suojauslaskentaa, koska tulosvaikutukset netottuvat tuloslaskelmassa.

Sovitut kassavirtaerät suojataan, jotta vältetään tulevien kassavirtojen vaihteluilta. Suojaukseen käytetään yleensä valuuttajohdannaista, jotka kohdistetaan alla olevan kassavirran eräpäivän mukaan. Fortumilla on sekä valuuttariskin kassavirtasuojauksia, joihin sovelletaan suojauslaskentaa, että valuuttariskin suojauskiin, joihin ei IFRS:n mukaisesti sovelleta suojauslaskentaa. Ne valuuttariskiä liittyvät kassavirran suojaukset, joihin ei sovelleta suojauslaskentaa, suojaavat

etupäässä sähköjohdannaisia. Suojaukset, jotka eivät ole erääntyneet, aiheuttavat tuloslaskelmassa volatilitteettia.

KONSERNIRAHOITUKSEN TRANSLAATIOPOSITIO

Milj. euroa	2011			2010		
	Investointi	Suojaus	Avoin	Investointi	Suojaus	Avoin
RUB	2 877	–	2 877	2 774	–	2 774
SEK	948	–	948	543	–112	431
NOK	448	–	448	429	–	429
PLN	121	–	121	121	–	121
Muut	101	–	101	220	0	220
Yhteensä	4 495	–	4 495	4 087	–112	3 975

Translaatiopositio sisältää nettoinvestoinnit ulkomaisiin tytär- ja osakkuusyhtiöihin. Konsolidoinnissa ulkomaisten yhtiöiden nettoinvestointien muuntamisesta syntyvät kurssierot kirjataan omaan pääomaan. Ruotsin ja Norjan kruunun sekä Venäjän ruplan muuntoeron nettomuutos vuonna 2011 vaikutti konsernin emoyhtiön omistajille kuuluvaan omaan pääomaan –63 miljoonaa euroa (2010: 299).

KORKO- JA VALUUTTAJOHDANNAISET INSTRUMENTEITTAIN 2011

Milj. euroa	Nimellismäärä Erääntymisprofiili				Käypä arvo		
	Alle 1 vuosi	1–5 vuotta	Yli 5 vuotta	Yhteensä	Positiivinen	Negatiivinen	Netto
Valuuttatermiinit	6 115	2 142	–	8 257	38	181	–143
Koronvaihtosopimukset	395	2 788	1 554	4 737	253	112	141
Koron- ja valuuttavaihtosopimukset	20	227	–	247	1	0	1
Korkotermiinit	168	28	–	196	0	0	0
Yhteensä	6 698	5 185	1 554	13 437	292	293	–1
Pitkäaikaisia					268	164	104
Lyhytaikaisia					24	129	–105

KORKO- JA VALUUTTAJOHDANNAISET KÄYTTÖTARKOITUKSEN MUKAAN 2011

Milj. euroa	Nimellismäärä Erääntymisprofiili				Käypä arvo		
	Alle 1 vuosi	1–5 vuotta	Yli 5 vuotta	Yhteensä	Positiivinen	Negatiivinen	Netto
Kassavirran suojaus valuuttajohdannaisilla	197	98	–	295	12	3	9
Valuuttajohdannaiset, joihin ei sovelleta suojauslaskentaa ¹⁾	5 918	2 044	–	7 962	26	178	–152
Valuuttatermiinit yhteensä	6 115	2 142	–	8 257	38	181	–143
Käyvän arvon suojaus korkojohdannaisilla	–	100	1 250	1 350	162	–	162
Kassavirran suojaus korkojohdannaisilla	392	535	304	1 231	0	42	–42
Korkojohdannaiset, joihin ei sovelleta suojauslaskentaa ¹⁾	171	2 181	–	2 352	91	70	21
Koronvaihtosopimukset yhteensä	563	2 816	1 554	4 933	253	112	141
Korko- ja valuuttajohdannaiset, joihin ei sovelleta suojauslaskentaa ¹⁾	20	227	–	247	1	–	1
Koron- ja valuuttavaihtosopimukset yhteensä	20	227	–	247	1	–	1
Yhteensä	6 698	5 185	1 554	13 437	292	293	–1

¹⁾ Koostuu sopimuksista, jotka eivät täytä suojauslaskennan edellytyksiä.

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6
- 7
- 8
- 9
- 10
- 11
- 12
- 13
- 14
- 15
- 16
- 17
- 18
- 19
- 20
- 21
- 22
- 23
- 24
- 25
- 26
- 27
- 28
- 29
- 30
- 31
- 32
- 33
- 34
- 35
- 36
- 37
- 38
- 39
- 40
- 41
- 42
- 43
- 44
- 45
- 46
- 47

KORKO- JA VALUUTTAJOHDANNAISET INSTRUMENTEITAIN 2010

Milj. euroa	Nimellismäärä Eräntymisprofiili				Käypä arvo		
	Alle 1 vuosi	1-5 vuotta	Yli 5 vuotta	Yhteensä	Posi- tiivinen	Nega- tiivinen	Netto
Valuuttatermiinit	7 375	242	2	7 619	28	361	-333
Koronvaihtosopimukset	341	2 203	1 554	4 098	141	45	96
Koron- ja valuutanvaihtosopi- mukset	538	-	-	538	15	40	-25
Korkotermiinit	-	167	-	167	0	0	0
Yhteensä	8 254	2 612	1 556	12 422	184	446	-262
Pitkäaikaisia					145	55	90
Lyhytaikaisia					39	391	-352

KORKO- JA VALUUTTAJOHDANNAISET KÄYTTÖTARKOITUKSEN MUKAAN 2010

Milj. euroa	Nimellismäärä Eräntymisprofiili				Käypä arvo		
	Alle 1 vuosi	1-5 vuotta	Yli 5 vuotta	Yhteensä	Posi- tiivinen	Nega- tiivinen	Netto
Ulkomaiseen yksikköön teh- dyn nettosijoituksen suojaus	195	-	-	195	0	1	-1
Kassavirran suojaus valuutta- johdannaisilla	137	98	2	237	9	6	3
Valuuttajohdannaiset, joihin ei sovelleta suojauslaskentaa ¹⁾	7 043	144	-	7 187	19	354	-335
Valuuttatermiinit yhteensä	7 375	242	2	7 619	28	361	-333
Käyvän arvon suojaus korko- johdannaisilla	-	25	1 050	1 075	76	0	76
Kassavirran suojaus korkojoh- dannaisilla	-	922	204	1 126	14	8	6
Korkojohdannaiset, joihin ei sovelleta suojauslaskentaa ¹⁾	341	1 423	300	2 064	51	37	14
Koronvaihtosopimukset yhteensä	341	2 370	1 554	4 265	141	45	96
Korko- ja valuuttajohdannaiset, joihin ei sovelleta suojaus- laskentaa ¹⁾	538	-	-	538	15	40	-25
Koron- ja valuutanvaihto- sopimukset yhteensä	538	-	-	538	15	40	-25
Yhteensä	8 254	2 612	1 556	12 422	184	446	-262

¹⁾ Koostuu sopimuksista, jotka eivät täytä suojauslaskennan edellytyksiä.

3.8 Osakejohdannaiset

Käteisenä selvittettäviä osakermiinejä käytetään suojausinstrumentteina Fortum-konsernin pitkän ajan osakekannustinjärjestelmässä suojaamaan Fortumin osakkeen hintariskiä.

Tässä esitetyt määrät ovat osakejohdannaisien diskonttaamattomia arvoja. Osakermiinit erääntyvät 1 vuoden kuluessa.

☛ *Katso liitetieto 31 Henkilöstön tulospalkkiojärjestelmä, henkilöstörahoisto ja kannustinohjelmät, jossa on lisätietoja konsernin osakekannustinjärjestelmään liittyen sivulta 85.*

Milj. euroa	2011		2010	
	Nimellisarvo	Netto käypä arvo	Nimellisarvo	Netto käypä arvo
Osakermiinit	9	9	19	20

3.9 Luottoriskit

Kaikkien vastapuolien kanssa tehdyt sopimukset altistavat Fortumin luottoriskille. Fortumilla on prosessi ja toimintamalli, jolla luottoriskit pidetään hyväksyttävällä tasolla. Kaikkia suurimpia riskipositioita valvotaan keskitetysti hyväksytyjä vastapuolilimiittejä vastaan, joiden hyväksymistasot on määritetty konsernin luotto-ohjeissa. Vastapuolten luottokelpoisuutta seurataan ja niistä raportoidaan säännöllisesti.

Johdannaisiin liittyvät vastapuoliriskipositiot ovat usein hyvin volatiileja, koska markkina-arvot muuttuvat nopeasti ja sen vuoksi niitä seurataan aktiivisesti. Valuutta- ja korkojohdannaisen kauppaa rajoitetaan hyvän luottoluokituksen (investment grade) omaaviin pankkeihin ja rahoituslaitoksiin. Vastapuolista valtaosan kanssa on voimassa ISDA puitesopimukset, joissa on netotusoikeudet ja joissain tapauksissa vakuussopimukset. Valtaosa konsernin hyödykejohdannaisista selvitetään pörssin, kuten NASDAQ OMX Commodities European, kautta, mutta OTC-markkinoilla selvitys tapahtuu suoraan sopimusvastapuolten kanssa. Näiden osalta kauppaa käydään vain sellaisten vastapuolien kanssa joilla on hyvä luottokelpoisuus. Vastapuolista valtaosan kanssa on voimassa puitesopimukset, kuten ISDA, FEMA ja EFET, joissa on netotusoikeudet. Jos kaupankäyntiä on vastapuolen kanssa, jolla ei ole limiittiä tai riskipositio katsotaan nousevan liian suureksi vastapuolen luottokelpoisuus huomioon ottaen, vaaditaan vastapuolelta takuut. Emoyhtiötakaus vaaditaan sellaisilta tytäryhtiöiltä, joiden kanssa käydään kauppaa ja joilla ei ole riittävää luottokelpoisuutta erillisyhtiönä.

Fortumilla, kuten millä tahansa pääomaintensiivisellä liiketoiminnalla, on luottoriski rahoitussektorilla. Pankkeihin liittyvää luottoriskiä valvotaan aktiivisesti, koska rahoituslaitosten luottokelpoisuus voi heiketä nopeasti. Kun mahdollista, positiot on keskitetty pääyhteistyöpankkeihin, joilla nähdään olevan hyvä luottokelpoisuus ja tärkeä rooli rahoitusmarkkinoiden vakaudessa ko. maissa. Venäjällä pankkitakuita on käytetty varmistamaan OAO Fortumin investointiohjelmaan liittyviä positioita. Jos toimittaja ei kykene täyttämään sitoumuksiaan, takaukset kattavat ennakkomaksut ja puuttuvat suoritukset. Näiden takausten myöntäjät ovat pankkeja, joilla on vahva paikallinen läsnäolo ja toimittajien tuntemus. Näiden pankkien luottokelpoisuutta sekä takauksista syntyviä positioita seurataan tarkasti.

Luottoriski asiakkaiden suuntaan on hyvin hajautettua suurelle määrälle yksityisiä kuluttajia ja teollisia yrityksiä eri maantieteellisillä alueilla. Suurin osa riskistä on Venäjällä, Suomessa ja Ruotsissa, mutta Venäjän luottotappioriski on korkein.

3.9.1 Rahoitusvarojen luottoriskin arviointi

Alla on esitetty vastapuolittain korolliset saatavat mukaan lukien leasingsaatavat, pankkitalletukset ja johdannaisinstrumentit, jotka käsitellään taseessa saamisina.

Milj. euroa	2011		2010	
	Tasearvo	josta erääntynyt	Tasearvo	josta erääntynyt
Saamiset yhtiöiltä, joilla hyvä luottokelpoisuus (investment grade)	953	–	580 ¹⁾	–
Sähköpörssit	249	–	8	–
Osakkuusyhtiöt	1 186	–	1 073	–
Muut	86	–	210 ¹⁾	–
Yhteensä	2 474	–	1 871	–

Saamiset yhtiöiltä, joilla on hyvä luottokelpoisuus (investment grade), sisältävät pankkitalletuksia 540 miljoonaa euroa (2010: 336) korko- ja valuuttajohdannaista käypään arvoon 292 miljoonaa euroa (2010: 184) ja sähkö-, hiili-, öljy-, ja CO₂-päästöoikeusjohdannaista käypään arvoon 121 miljoonaa euroa (2010: 60) ¹⁾. Saatavat sähköpörssiltä on NASDAQ OMX Commodities Europe -johdannaisten käypä arvo. Saatavat osakkuusyhtiöiltä sisältävät lainasaamia 1 186 miljoonaa euroa (2010: 1 071) ja sähköjohdannaisten käypiä arvoja 0 miljoonaa euroa (2010: 2). Muut saatavat muodostuvat lainasaamisista ja muista korollisista saatavista 10 miljoonaa euroa (2010: 76) ja rahoitusleasingsaatavista 16 miljoonaa euroa (2010: 59) sekä sähkö-, hiili-, öljy-, ja CO₂-päästöoikeusjohdannaisten käyvistä arvoista 60 miljoonaa euroa (2010: 75) ¹⁾.

Oheisissa taulukoissa näkyy pankkitalletuksien ja johdannaisten käypien arvojen jakautuminen luottoluokkiin.

¹⁾ CO₂-päästöoikeusjohdannaiset eivät sisällyneet vuonna 2010 Rahoitusvaroihin. Vuoden 2011 tilinpäätöksessä CO₂-päästöoikeusjohdannaiset sisältyvät Rahoitusvarojen luottoriskin arviointiin ja vuoden 2010 luvut ovat muutettu vertailukelpoisiksi. Saamiset yhtiöiltä, joilla hyvä luottokelpoisuus luottokelpoisuus, on muutettu 5 miljoonalla eurolla, 575 miljoonasta europa 580 miljoonaan euroon ja muut saamiset 2 miljoonalla eurolla, 208 miljoonasta europa 210 miljoonaan euroon.

PANKKITALLETUKSET

Milj. euroa	2011	2010
Vastapuolet ulkopuolisten luottoluokituksen mukaan (Standard & Poor's ja/tai Moody's)		
Hyvä luottokelpoisuus (investment grade)		
AAA	–	–
AA+/AA/AA–	93	60
A+/A/A–	296	–
BBB+/BBB/BBB–	151	276
Hyvä luottokelpoisuus (investment grade) yhteensä	540	336
Alemmat luottoluokitukset (non-investment grade)	–	–
Vastapuolet ilman ulkopuolista luottoluokitusta (Standard & Poor's ja/tai Moody's)	–	–
Yhteensä	540	336

Ylläolevien pankkitalletusten lisäksi rahaa pankkitileillä oli yhteensä 207 miljoonaa euroa 31.12.2011 (2010: 220).

KORKO- JA VALUUTTAJOHDANNAISET

Milj. euroa	2011		2010	
	Saamiset	Nettosumma	Saamiset	Nettosumma
Vastapuolet ulkopuolisten luottoluokituksen mukaan (Standard & Poor's ja/tai Moody's)				
Hyvä luottokelpoisuus (investment grade)				
AAA	–	–	–	–
AA+/AA/AA–	10	0	58	16
A+/A/A–	282	214	126	45
BBB+/BBB/BBB–	–	–	–	–
Hyvä luottokelpoisuus (investment grade) yhteensä	292	214	184	61
Vastapuolet ilman ulkopuolista luottoluokitusta (Standard & Poor's ja/tai Moody's)	–	–	0	0
Yhteensä	292	214	184	61

SÄHKÖ-, HIILI-, ÖLJY- JA CO₂ PÄÄSTÖOIKEUSJOHDANNAISET

Milj. euroa	2011		2010	
	Saamiset	Nettosumma	Saamiset	Nettosumma
Vastapuolet ulkopuolisten luottoluokituksen mukaan (Standard & Poor's ja/tai Moody's)				
Hyvä luottokelpoisuus (investment grade)				
AAA	–	–	–	–
AA+/AA/AA–	–	–	0	0
A+/A/A–	121	42	60	11
BBB+/BBB/BBB–	–	–	–	–
Hyvä luottokelpoisuus (investment grade) yhteensä	121	42	60	11
Alemmat luottoluokitukset kuin hyvä luottokelpoisuus (non-investment grade)				
BB+/BB/BB–	7	6	2	1
B+/B/B–	–	–	–	–
Alle B–	–	–	–	–
Alemmat luottoluokitukset kuin hyvä luottokelpoisuus (non-investment grade) yhteensä	7	6	2	1
Osakkuusyhtiöt yhteensä	0	0	2	0
Vastapuolet ilman ulkopuolista luottoluokitusta Standard & Poor's:lta ja/tai Moody's:lta				
Valtiot ja kunnat	4	3	7	2
Fortum luokitus 5 – alin riski	32	27	46	8
Fortum luokitus 4 – alhainen riski	17	15	18	14
Fortum luokitus 3 – normaali riski	0	0	1	0
Fortum luokitus 2 – korkea riski	0	0	–	–
Fortum luokitus 1 – korkein riski	–	–	0	0
Ei luokitusta	0	0	1	1
Ei ulkopuolista luokitusta yhteensä	53	45	73	25
Sähkö-, hiili-, öljy- ja CO₂ päästöoikeusjohdannaiset	181	93	137	37

Johdannaisaamiset ovat positiivisten käypien arvojen summa eli bruttosumma. Nettosumma sisältää myös negatiiviset käyvät arvot, jos netotussopimus on voimassa ko. vastapuolen kanssa tai netotus on lain mukaan mahdollista. Kun nettosumma on pienempi kuin nolla, se ei ole mukana. Jos on olemassa emoyhtiötakaus, näytetään positio takauksen antajan mukaan.

Kaikilla valuutta- ja korkojohdannaisvastapuolilla ja pääosalla pankkitalletusvastapuolista on ulkopuolisten luottoluokittajien Standard & Poor'sin ja/tai Moody's luokitus. Yllä oleva luokituskaala on Standard & Poor'sin mukainen. Vastapuolille, joilla ei ole kuin Moody'sin luokitus, luokitus on muutettu vastaamaan Standard & Poor'sin luottoluokitusta.

Sähkö-, hiili- ja öljyjohdannaismarkkinoilla on paljon vastapuolia, joilla ei ole Standard & Poor'sin tai Moody'sin luokitusta. Niille Fortum antaa oman sisäisen luokituksen. Sisäinen luokitus perustuu muiden ulkoisten luottoluokittelijoiden luokitukseen. Asiakastiedon riskiluokituksia käytetään vastapuolille Suomessa, Creditinformin luokitusta Norjassa, UC:n (Upplysningscentralen) riski-indikaattoria Ruotsissa ja muiden osalta Dun&Bradstreetin luokituksia. Valtioita ja kunnallisia laitoksia ei tyypillisesti luokitella ja ne näytetään erikseen. Tämä luokka ei sisällä kuntien tai valtion omistamia yhtiöitä. Ne vastapuolet, joilla ei ole ollenkaan luokitusta, näytetään "Ei luokitusta" -rivillä.

4 PÄÄOMARISKIEN HALLINTA

Fortum haluaa, että sillä on varovainen ja tehokas pääomarakenne, joka samalla mahdollistaa strategian toteuttamisen. Vahva tase ja joustava pääomarakenne ovat prioriteetteja. Fortum valvoo pääomarakennettaan perustuen Vertailukelpoinen korollinen nettovelka/käyttökate (EBITDA) -tunnuslukuun. Nettovelka lasketaan siten, että korollisista veloista vähennetään likvidit varat. Käyttökate (EBITDA) lasketaan lisäämällä poistot ja arvonalentumiset liikevoittoon. Vertailukelpoinen käyttökate lasketaan vähentämällä vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät ja tuotantokapasiteettia koskeviin ehtoihin liittyvän varauksen purun nettovaikutuksen. Fortum julkaisi uuden strategian syyskuussa 2010 ja muutti nettovelka/käyttökateen tavoitesuhteeksi noin 3. Aikaisemmin se oli määritelty välille 3,0-3,5.

Käyttöomaisuusinvestoinnit, yrityshankinnat, osingonjaot, omien osakkeiden takaisinostot ja pääoman palautukset ovat tapoja päästä tavoittepääomarakenteeseen. Fortum Oyj:n tarkoituksena on maksaa osinkona keskimäärin 50-60% edellisen vuoden nettotuloksesta.

Standard & Poor's muutti joulukuussa 2011 Fortumin luottoluokituksen näkyvät vakaista negatiivisiksi, mutta vahvasti samanaikaisesti Fortumin pitkäaikaisen luokituksen A. Moody'sin Fortumille antama pitkän aikavälin luottoluokitus A2 (vakaat näkymät) ei muuttunut.

NETTOVELKA / KÄYTTÖKATE (EBITDA) -TUNNUSLUVUT

Milj. euroa	Liite	2011	2010
Korolliset velat	33	7 770	7 382
Vähennetään: Likvidit varat ¹⁾	29	747	556
Nettovelka		7 023	6 826
Liikevoitto		2 402	1 708
Lisätään: Poistot ja arvonalentumiset		606	563
Käyttökate (EBITDA)		3 008	2 271
Vähennetään: Vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät		600	-125
Vähennetään: Tuotantokapasiteettia koskeviin ehtoihin liittyvän varauksen purun nettovaikutus		34	-
Vertailukelpoinen käyttökate (Comparable EBITDA)		2 374	2 396
Nettovelka / käyttökate (EBITDA)		2,3	3,0
Vertailukelpoinen nettovelka / käyttökate (Comparable EBITDA)		3,0	2,8

¹⁾ Rahat ja pankkisaamiset sisältää 16 miljoonaa euroa (2010: 0) rahaa ja pankkitalletuksia, jotka esitetään taseen myytävänä olevissa omaisuuserissä.

5 SEGMENTTIRAPORTOINTI

5.1 Fortumin liiketoimintarakenne

Fortumin liiketoiminnot on organisoitu neljään divisioonaan ja neljään esikuntatoimintoon. Divisioonat ovat Power, Heat, Russia sekä Electricity Solutions and Distribution. Electricity Solutions and Distribution-divisioona (ESD) muodostuu kahdesta liiketoiminta-alueesta, Distributionista ja Electricity Salesista. Esikuntatoiminnot ovat Talous, Konsernin yhteiskuntasuhteet ja kestävä kehitys, Konsernin henkilöstöyksikkö sekä Konsernin strategia ja Tutkimus ja Kehitys (T&K). Fortumin Trading and Industrial Intelligence -yksikkö (TII) vastaa Power, Heat ja ESD divisioonien suojaus- ja polttoainehankintatoiminnoista sekä tuottaa markkina-analyysyjä tukemaan Fortumin johdon päätöksentekoa. Palveluyksiköt, jotka ovat osa esikuntatoimintoja, veloittavat yhtiöitä palvelusopimusten mukaisesti.

5.2 Fortumin segmenttirakenne

Fortumin IFRS:n mukaan raportoitavia segmenttejä ovat Power, Heat ja Russia divisioonat sekä ESD:n liiketoiminta-alueet, Distribution ja Electricity Sales.

Alla kuvaus konsernin raportoitavista segmenteistä:

Power-segmenttiin kuuluvat Fortumin sähköntuotanto, fyysinen tuotannonohjaus ja trading-toiminta sekä asiantuntijapalvelut sähköntuottajille pohjoismaisilla ja valikoiduilla kansainvälisillä markkinoilla. Power myy tuottamansa sähkön pääsääntöisesti pohjoismaiselle sähköpörssi Nord Pool Spot -sähköpörssiin.

Heat-segmentti sisältää sähkön ja lämmön yhteistuotannon (CHP) sekä kaukolämpötoiminnan Pohjoismaissa ja Itämeren alueella. CHP-tuotannosta syntyvä sähkö myydään Nord Pool Spot -sähköpörssiin sekä loppuasiakkaille pitkäaikaisilla sopimuksilla.

Russia-segmenttiin kuuluvat sähkön ja lämmön tuotanto sekä myynti Venäjällä. Russia-segmentti sisältää yhtiön OAO Fortum ja Fortumin yli 25 prosentin omistusoosuuden TGC-1:ssä, joka raportoidaan pääomaosuusmenetelmän mukaisesti.

Distribution omistaa ja käyttää jakelu- ja alueverkkoja sekä toimittaa sähköä kaikkiaan noin 1,6 miljoonalle asiakkaalle Ruotsissa, Suomessa, Norjassa ja Virossa. Sähkönjakelu on säännelty toimiala ja siksi sitä valvovat kansalliset energiaviranomaiset. Valvonnan mallit ja periaatteet sekä näkemykset kohtuullisista tariffeista vaihtelevat maittain.

Electricity Sales -liiketoiminta-alue vastaa sähkön vähittäismyynnistä 1,2 miljoonalle kotitalous- ja yritysasiakkaalle sekä muille sähkön vähittäismyynnille Ruotsissa, Suomessa ja Norjassa. Se on Pohjoismaiden johtava ympäristömerkityn ja hiilidioksidipäästöttömän sähkön myyjä. Electricity Sales ostaa sähkönsä pohjoismaisesta sähköpörssistä. Sähkönjakelu Pohjoismaissa vapautettiin säännöstelystä vuonna 1995, mikä tarkoittaa että asiakkaat voivat vapaasti vaihtaa sähköntoimittajaa.

Muut-segmentti sisältää pääasiassa osakeomistuksen Hafslund ASA osakkuusyrityksessä ja konsernin esikuntatoiminnot.

5.3 Segmenttitietojen määritelmä

Tavoiteasetanta, seuranta ja resurssien allokointi konsernin suoritusjohtamisprosessissa perustuvat pääasiassa liiketoimintayksiköiden vertailukelpoiseen liikevoittoon sisältäen osakkuusyritystulokset, ja vertailukelpoisen sidotun pääoman tuoton. Fortum esittää segmenteittäin liikevoiton, vertailukelpoisen liikevoiton, vertailukelpoisen käyttökatteen ja osuuden osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta sekä sidotun pääoman tuoton ja vertailukelpoisen sidotun pääoman tuoton.

Segmenttien konsolidointi perustuu samoihin periaatteisiin kuin koko konsernin yhdistely. Vertailukelpoinen liikevoitto esitetään, jotta liiketoimintasegmentin toiminnan tuloksesta saataisiin parempi kuva. Liikevoiton ja Vertailukelpoisen liikevoiton ero on ”Vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät”, joka koostuu seuraavista eristä:

- kertaluonteiset erät, jotka ovat pääasiassa aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden myyntivoittoja ja -tappioita;
- käyvän arvon muutokset tulevaisuuden kassavirtoja suojaavista rahoitusinstrumenteista, jotka eivät täytä suojauslaskennan edellytyksiä IAS 39 -standardin mukaan. Suurin osa Fortumin tulevaisuuden kassavirtoja suojaavista rahoitusinstrumenteista täyttää suojauslaskennan edellytykset ja siten niiden käyvän arvon muutokset kirjataan omaan pääomaan;

☛ *Katso liitetieto 7 Johdannaisten käypien arvojen muutokset sekä suojausten koheet tuloslaskelmassa sivulta 65.*

- IFRIC 5 -tulokinnon vaikutus, joka aiheutuu siitä, että taseen saamisiin kirjattu Fortumin osuus Valtion ydinjätehuoltorahastosta ei voi ylittää vastaavaa velkaerää.

☛ *Katso myös liitetieto 35 Ydinvoimaan liittyvät varat ja velat sivulta 89.*

Segmentin sidottu pääoma koostuu pääasiassa korottomista varoista ja veloista, kuten aineellisista käyttöomaisuushyödykkeistä, aineettomista hyödykkeistä, osakkuusyrityssijoituksista, vaihto-omaisuudesta, toimintaan liittyvistä siirtyvistä eristä sekä myyntisaamisista ja muista saamisista ja veloista. Sidottuun pääomaan sisältyy myös Fortumin rahasto-osuus Valtion ydinjätehuoltorahastossa, ydinvoimaan liittyvät varaukset, eläkevaraukset ja muut varaukset sekä IAS 39 -standardin mukaan suojauslaskennan piiriin kuulumattomien tulevaisuuden kassavirtoja suojaavien johdannaisten käypään arvoon arvostamisesta johtuvat varat ja velat.

Segmentin sidottuun pääomaan eivät sisälly korolliset saamiset ja velat eivätkä niihin liittyvät siirtyvät erät, tuloverot ja laskennalliset verot eivätkä IAS 39 -standardin mukaan suojauslaskennan piiriin kuuluvat tulevia kassavirtoja suojaavien johdannaisten käypään arvoon arvostamisesta johtuvat varat ja velat.

Jotta segmentin vertailukelpoinen sidottu pääomaa vastaa vertailukelpoista liikevoittoa, sitä oikaistaan IAS 39 -standardin mukaan suojauslaskennan piiriin kuulumattomilla varoilla ja veloilla, jotka syntyvät tulevia kassavirtoja suojaavien erien arvostamisesta käypään arvoon.

Bruttoinvestoinnit osakkeisiin sisältävät investoinnit tytäryritysosakkeisiin, osakkuusyrityksien osakkeisiin ja muihin myytävissä oleviin rahoitusvaroihin. Investoinneista tytäryritysosakkeisiin on vähennetty tytäryrityksen rahavarat ja niihin on lisätty hankitun yrityksen korolliset velat.

Osakkeiden bruttomyynti sisältävät tytäryritysosakkeiden, osakkuusyrityksien osakkeiden ja muihin myytävissä olevien rahoitusvarojen myynnit. Tytäryritysosakkeiden bruttomyynteistä on vähennetty tytäryrityksen rahavarat ja niihin on lisätty myydyin yrityksen korolliset velat.

☛ *Katso myös tunnuslukujen laskentakaavat sivulta 104, keskeiset taloudelliset tunnusluvut sivulta 99 sekä keskeiset toiminnalliset tunnusluvut, ja taloudellinen tieto vuosineljänneksittäin sivulta 114.*

☛ *Segmenttien tiedot vuosineljänneksittäin vuodesta 2005 vuoteen 2011 löytyvät Fortumin internetsivuilta www.fortum.fi/sijoittajat.*

5.4 Segmenttien väliset tapahtumat ja eliminoinnit

Power-segmentti myy kaiken tuottamansa sähkön Nord Pool Spot -sähköpörssiin ja Electricity Sales-segmentti ostaa kaiken sähkönsä Nord Pool Spot -sähköpörssistä. Myyntien eliminoinnit sisältävät ostot ja myynnit Nord Pool Spotissa, jotka netotetaan konsernitasolla tuntiperusteisiin myynteihin ja ostoihin perustuen. Ne esitetään joko tuottona tai kuluna sen mukaan, onko Fortum tiettyinä hetkenä nettomyyjä vai netto-ostaja. Konsernin sisäiset toimitukset vaikuttavat eri liiketoimintasegmenttien välisiin myynteihin, kuluihin ja tuloksiin, jotka eliminoidaan konsernitilinpäätöksessä. Sisäiset hinnat ovat markkinaperusteiset.

5.5 Segmenttiedot 2011

TULOSLASKELMA

Milj. euroa	Liite	Power	Heat	Russia	Distribution	Electricity Sales	Muut	Netotus ja eliminoinnit ¹⁾	Yhteensä
Liikevaihto		2 481	1 737	920	973	900	108	-958	6 161
josta sisäistä		-24	8	-	15	95	115	-209	0
Liikevaihto konsernin ulkopuolelle		2 505	1 729	920	958	805	-7	-749	6 161
Poistot ja arvonalentumiset		109	193	108	187	2	7	-	606
Vertailukelpoinen käyttökatte		1 310	471	148	482	29	-66	-	2 374
Vertailukelpoinen liikevoitto		1 201	278	74	295	27	-73	-	1 802
Kertaluonteiset erät	6	2	86	0	193	3	0	-	284
Tulevaisuuden kassavirtoja suojaavien johdannaisten käyvän arvon muutokset	6, 7	301	16	-	-10	-27	64	-	344
Ydinjätehuoltorahastoon liittyvä oikaisu	6, 35	-28	-	-	-	-	-	-	-28
Liikevoitto		1 476	380	74	478	3	-9	-	2 402
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten voitosta	24, 35	3	19	30	14	2	23	-	91
Rahoitustuotot ja -kulut (netto)									-265
Tuloverot									-366
Tilikauden voitto									1 862

¹⁾ Netotus ja eliminoinnit sisältää konsernin sisäisten erien eliminoinnit ja Nord Pool Spot netoutuksen, 749 miljoonaa euroa. Tuntiperusteiset myynnit ja ostot netotetaan konsernitason ja esitetään joko tuottona tai kuluna sen mukaan onko Fortum tietynä hetkenä nettomyyjä vai -ostaja.

ARVONALENTUMISTAPPIOT JA UUELLEENJÄRJESTELYKULUT

Milj. euroa	Power	Heat	Russia	Distribution	Electricity Sales	Muut	Yhteensä
Kuluksi kirjatut epävarmat myyntisaamiset	0	-4	-2	-2	-2	-	-10
Aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden arvonalentumiset	0	0	0	0	-	-	0
Uudelleenjärjestelykulut	0	0	-1	-1	0	0	-2

Arvonalentumistappiot ja uudelleenjärjestelykulut sisältyvät vertailukelpoiseen liikevoittoon.

VARAT JA VELAT ²⁾

Milj. euroa	Power	Heat	Russia	Distribution	Electricity Sales	Muut	Eliminoinnit	Yhteensä
Korottomat varat	6 213	4 437	3 249	4 086	249	233	-306	18 161
Osuudet osakkuus- ja yhteisyrityksissä	921	160	443	101	0	395	-	2 020
Sidottuun pääomaan sisältyvät varat	7 134	4 597	3 692	4 187	249	628	-306	20 181
Korolliset saamiset								1 219
Laskennalliset verot								150
Muut varat								717
Likvidit varat								731
Varat yhteensä								22 998
Sidottuun pääomaan sisältyvät velat	887	406	419	598	238	420	-306	2 662
Laskennalliset verovelat								2 013
Muut velat								392
Sijoitettuun pääomaan sisältyvät velat								5 067
Korolliset velat								7 770
Oma pääoma								10 161
Oma pääoma ja velat yhteensä								22 998

INVESTOINNIT / YRITYSMYNNIT

Milj. euroa	Liite	Power	Heat	Russia	Distribution	Electricity Sales	Muut	Yhteensä
Bruttoinvestoinnit osakkeisiin	8, 24	17	32	24	-	-	1	74
Investoinnit käyttöomaisuuteen	22, 23	131	297	670	289	5	16	1 408
josta aktivoidut vieraan pääoman kulut		0	4	49	0	-	-	53
Osakkeiden bruttomyyntit		2	115	35	323	17	0	492

VERTAILUKELPOINEN SIDOTUN PÄÄOMAN TUOTTO ²⁾

	Sidottu pääoma Milj. euroa	Sidotun pääoman tuotto (%)	Vertailukelpoinen sidotun pääoman tuotto (%)
Power	6 247	24,6	19,9
Heat	4 191	9,9	7,4
Russia	3 273	3,5	3,5
Distribution	3 589	13,7	8,6
Electricity Sales	11	4,2	33,5
Muut	208	5,3	-12,7

²⁾ Vertailukelpoinen sidotun pääoman tuotto sisältää myös Myytävänä olevia omaisuuseriä ja niihin liittyviä velkoja.

+ Katso myös liitetieto 9 Myytävänä olevat omaisuuserät sivulta 67.

HENKILÖSTÖ

	Power	Heat	Distribution	Electricity Sales	Russia	Muut	Yhteensä
Henkilöstön lukumäärä 31.12.	1 847	2 504	4 379	898	519	633	10 780
Henkilöstö keskimäärin	1 873	2 682	4 436	902	510	607	11 010

5.6 Segmenttiedot 2010

TULOSLASKELMA

Milj. euroa	Liite	Power	Heat	Russia	Distribution	Electricity Sales	Muut	Netotus ja eliminoimit ¹⁾	Yhteensä
Liikevaihto		2 702	1 770	804	963	1 798	51	-1 792	6 296
josta sisäistä		-281	-8	-	18	158	169	-56	0
Liikevaihto konsernin ulkopuolelle		2 983	1 778	804	945	1 640	-118	-1 736	6 296
Poistot ja arvonalentumiset		-100	-187	-86	-178	-2	-10	-	-563
Vertailukelpoinen käyttökate		1 398	462	94	485	13	-56	-	2 396
Vertailukelpoinen liikevoitto		1 298	275	8	307	11	-66	-	1 833
Kertaluonteiset erät	6	6	29	45	12	-	1	-	93
Tulevaisuuden kassavirtoja suojaavien johdannaisten käyvän arvon muutokset	6, 7	-170	-1	-	2	35	-82	-	-216
Ydinjätehuoltorahastoon liittyvä oikaisu	6, 35	-2	-	-	-	-	-	-	-2
Liikevoitto		1 132	303	53	321	46	-147	-	1 708
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten voitosta	24, 35	-25	31	8	19	1	28	-	62
Rahoitustuotot ja -kulut (netto)									-155
Tuloverot									-261
Tilikauden voitto									1 354

¹⁾ Netotus ja eliminoimit sisältää konsernin sisäisten erien eliminoinnit ja Nord Pool Spot netoituksen, 1 736 miljoonaa euroa. Tuntiperusteiset myynnit ja ostot netotetaan konsernitason ja esitetään joko tuottona tai kuluna sen mukaan onko Fortum tietynä hetkenä nettomyyjä vai -ostaja.

ARVONALENTUMISTAPPIOT JA UUELLEENJÄRJESTELYKULUT

Milj. euroa	Power	Heat	Russia	Distribution	Electricity Sales	Muut	Yhteensä
Kuluksi kirjatut epävarmat myyntisaamiset	1	0	-26	-1	-1	0	-27
Aineellisten hyödykkeiden arvonalentumiset	0	0	-2	-	-1	-	-3
Uudelleenjärjestelykulut	0	0	-1	-1	-4	-1	-7

Arvonalentumistappiot ja uudelleenjärjestelykulut sisältyvät vertailukelpoiseen liikevoittoon.

VARAT JA VELAT²⁾

Milj. euroa	Power	Heat	Russia	Distribution	Electricity Sales	Muut	Eliminoimit	Yhteensä
Korottomat varat	6 022	4 574	2 750	3 990	650	286	-576	17 696
Osuudet osakkuus- ja yhteisyrityksissä	912	159	423	217	13	437	-	2 161
Sidottuun pääomaan sisältyvät varat	6 934	4 733	3 173	4 207	663	723	-576	19 857
Korolliset saamiset								1 208
Laskennalliset verot								141
Muut varat								202
Likvidit varat								556
Varat yhteensä								21 964
Sidottuun pääomaan sisältyvät velat	1 128	551	356	524	453	694	-576	3 130
Laskennalliset verovelat								1 725
Muut velat								985
Sijoitettuun pääomaan sisältyvät velat								5 840
Korolliset velat								7 382
Oma pääoma								8 742
Oma pääoma ja velat yhteensä								21 964

INVESTOINNIT / YRITYSMYNNIT

Milj. euroa	Liite	Power	Heat	Russia	Distribution	Electricity Sales	Muut	Yhteensä
Bruttoinvestoinnit osakkeisiin	8, 24	25	1	-	0	-	1	27
Investoinnit käyttöomaisuuteen	22, 23	97	304	599	213	0	9	1 222
josta aktivoidut vieraan pääoman kulut		0	11	34	-	-	-	45
Osakkeiden bruttomyyntit		-	52	43	46	-	6	147

VERTAILUKELPOINEN SIDOTUN PÄÄOMAN TUOTTO²⁾

	Sidottuun pääomaan Milj. euroa	Sidotun pääoman tuotto (%)	Vertailukelpoinen sidotun pääoman tuotto (%)
Power	5 806	19,5	22,3
Heat	4 182	8,4	7,7
Russia	2 817	2,4	0,7
Distribution	3 683	9,7	9,3
Electricity Sales	210	38,4	9,3
Muut	29	-48,2	-7,7

²⁾ Vertailukelpoinen sidotun pääoman tuotto sisältää myös myytävänä olevia omaisuuseriä ja niihin liittyviä velkoja.

➔ Katso myös liitetieto 9 Myytävänä olevat omaisuuserät sivulta 67.

HENKILÖSTÖ

	Power	Heat	Russia	Distribution	Electricity Sales	Muut	Yhteensä
Henkilöstön lukumäärä 31. 12.	1 819	2 394	4 294	962	525	591	10 585
Henkilöstö keskimäärin	1 891	2 482	4 555	1 098	538	592	11 156

5.7 Konserninlaajuiset tiedot

Konsernin toimintasegmentit toimivat pääasiassa Pohjoismaissa, Venäjällä, Puolassa sekä muilla Itämeren alueilla. Power, Distribution ja Electricity Sales toimivat lähinnä Suomessa ja Ruotsissa, kun taas Heat toimii näillä kaikilla maantieteellisillä alueilla, Venäjää lukuun ottamatta. "Muut maat" kattaa pääasiassa Latvian, Liettuan ja Ison-Britannian. Kotivaltio on Suomi.

Seuraavat tiedot näyttävät myynnin tuoteryhmittäin sekä kohdemaittain asiakkaiden sijainnin mukaan. Varat, investoinnit aineellisiin ja aineettomiin hyödykkeisiin ja henkilöstö on ilmoitettu niiden sijainnin mukaan. Osuudet osakkuus- ja yhteisyrityksiin ei ole jaettu maittain, koska kyseessä olevilla yhtiöillä voi olla liiketoimintaa usealla maantieteellisellä alueella.

ULKOISET MYYNTITUOTOT TUOTERYHMITÄIN

Milj. euroa	2011	2010
Sähkönmyynti ilman välillisiä veroja	3 458	3 615
Lämmönmyynti	1 602	1 596
Sähkönsiirto	905	912
Muu myynti	196	173
Yhteensä	6 161	6 296

Lämmönmyyntiin sisältyvät lämmöntoimitukset ja lämmönjakelu.

Koska konsernin asiakkaiden lukumäärä on suuri ja liiketoiminta-alueet erilaiset, konsernilla ei ole sellaisia yksittäisiä asiakkaita, joiden merkitys olisi olennainen Fortumin koko liiketoiminnan kannalta.

LIIKEVAIHTO MAITAIN ASIAKKAIDEN SIJAINNIN MUKAAN

Milj. euroa	2011	2010
Pohjoismaat	4 760	5 039
Venäjä	923	802
Puola	207	169
Viro	105	99
Muut maat	166	187
Yhteensä	6 161	6 296

Pohjoismaista sähköntuotantoa ei ole jaettu esitettäväksi kohdemaittain, sillä pohjoismainen sähköntuotanto myydään pääsääntöisesti Nord Pool Spot-sähköpörssiin.

INVESTOINNIT AINEELLISIIN JA AINEETTOMIIN HYÖDYKKEISIIN MAITAIN

Milj. euroa	2011	2010
Suomi	239	190
Ruotsi	392	300
Venäjä	670	599
Puola	18	45
Viro	12	53
Norja	19	15
Muut maat	58	20
Yhteensä	1 408	1 222

SEGMENTIN VARAT MAITAIN ¹⁾

Milj. euroa	2011	2010
Suomi	4 305	4 755
Ruotsi	9 775	9 980
Venäjä	3 249	2 747
Puola	346	356
Viro	263	269
Norja	245	254
Muut maat	202	136
Eliminoinnit	-224	-801
Korottomat varat	18 161	17 696
Osuudet osakkuus- ja yhteisyrityksissä	2 020	2 161
Yhteensä	20 181	19 857

¹⁾ Segmentin varat maittain sisältää myös myytävänä olevia omaisuuseriä ja niihin liittyviä velkoja.

➔ Katso myös liitetieto 9 Myytävänä olevat omaisuuserät sivulta 67.

HENKILÖSTÖN LUKUMÄÄRÄ MAITAIN 31. 12.

	2011	2010
Suomi	2 683	2 609
Ruotsi	2 040	2 257
Venäjä	4 376	4 289
Puola	859	633
Viro	331	350
Norja	139	137
Muut maat	352	310
Yhteensä	10 780	10 585

6 VERTAILUKELPOISUUTEEN VAIKUTTAVAT ERÄT

Milj. euroa	2011	2010
Kertaluonteiset erät (luovutusvoitot ja -tappiot)	284	93
Tulevaisuuden kassavirtoja suojaavien johdannaisten käyvän arvon muutokset, joihin ei sovelleta suojauslaskentaa	344	-216
Ydinjätehuoltorahastoon liittyvä oikaisu	-28	-2
Yhteensä	600	-125

Vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät ovat kertaluonteisia eriä tai realisoitumattomia eriä, jotka vaihtelevat vuosien välillä.

Vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät on eriytetty esitettäväksi Fortumin tuloslaskelmassa omana eränään antaakseen paremman kuvan konsernin toiminnasta verrattaessa esitettävää kautta aikaisempiin kausiin. Vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät eivät sisälly Vertailukelpoiseen liikevoittoon.

Vuonna 2011 myyntivoitot koostuivat pääosin Tukholman alueen ulkopuolella sijaitsevien kaukolämpö- ja lämmöntuotantolaitoksien myynnistä Heat segmentissä ja Fingrid Oyj:n osakkeiden myynnistä Distribution segmentissä.

Vuonna 2010 myyntivoitot koostuivat pääosin Swedegas AB:n osakkeiden myynnistä Heat segmentissä, Karlskoga Energi & Miljö AB:n osakkeiden myynnistä Distribution-segmentissä sekä Kurgan Generating Companyn, Federal Grid Companyn and St. Petersburg Sales Companyn osakkeiden myynnistä Russia-segmentissä.

Vertailukelpoisuuteen vaikuttaviin eriin kirjataan myös sellaisten tulevaisuuden kassavirtoja suojaavien johdannaisten käypien arvojen muutokset, jotka eivät ole suojauslaskennan piirissä. Nämä muutokset vaikeuttavat taloudellisen tuloksen arviointia eri kausien välillä.

Ydinjätehuoltorahastoon liittyvä oikaisu on kirjanpitokäsittelyn vaikutus, joka aiheutuu siitä, että IFRIC 5:n mukaan Fortumin Valtion ydinjätehuoltorahasto-osuuden tasearvo ei saa ylittää IFRS:n mukaisesti laskettua ydinvoimaan liittyvää varauksen määrää taseessa. Niin kauan kuin ydinjätehuoltorahasto pysyy ylläpidettuna IFRS:n näkökulmasta, kirjataan positiivinen vaikutus liikevoittoon aina, kun IAS 37:n mukainen diskontattu varaus kasvaa enemmän kuin nettomaksut ydinjätehuoltorahastoon. Negatiivinen kirjaus liikevoittoon kirjataan, kun nettomaksut ydinjätehuoltorahastoon ovat suuremmat kuin IAS 37:n mukaisen diskontatun varauksen kasvu.

➔ *Tarkempia tietoja johdannaisten käypien arvojen muutoksista on liitetiedossa 7 Johdannaisten käypien arvojen muutokset sekä suojausten kohteet tuloslaskelmassa sivulla 65.*

➔ *Lisätietoja osakkeiden myynnistä on liitetiedossa 8 Yrityshankinnat ja -myynnit sivulla 66 ja 24 Sijoitukset osakkuus- ja yhteisyrityksiin sivulla 80.*

➔ *Tarkempia tietoja ydinjätehuollon laskentavaikutuksista on liitetiedossa 35 Ydinvoimaan liittyvät varat ja velat sivulla 89.*

7 JOHDANNAISTEN KÄYPIEN ARVOJEN MUUTOKSET SEKÄ SUOJAUSTEN KOHTEET TULOSLASKELMASSA

Alla eriteltyt liikevoittoon sisältyvät käypien arvojen muutokset johtuvat suojauslaskennan ulkopuolelle IAS 39 -standardin mukaisesti jäävistä tulevia kassavirtoja suojaavista rahoitusinstrumenteista sekä suojausten tehottomasta osuudesta.

Rahoituseriin sisältyvät IAS 39:n mukaan suojauslaskennan ulkopuolelle jäävistä valuuttajohdannaista syntyvät käyvän arvon muutokset, jotka liittyvät pääosin tase-erien suojaukseen. Nämä muodostavat luonnollisen suojauksen saamisille ja veloille. Suojauslaskennan ulkopuolelle jäävien korkojohdannaisten käypien arvojen muutos oli -3 miljoonaa euroa (2010: 0). Suojausinstrumenttien ja suojattujen joukkovelkakirjojen käypien arvojen nettomuutos oli 6 miljoonaa euroa (2010: 2).

Milj. euroa	2011	2010
Sisältyy liikevoittoon		
Suojauslaskennan ulkopuolelle jäävien johdannaisten käypien arvojen muutokset		
Sähköjohdannaiset	281	-206
Valuuttajohdannaiset	9	-34
Öljyjohdannaiset	-1	2
Hiili- ja CO ₂ -johdannaiset	24	27
Osakejohdannaiset sisältäen suojatun erän ¹⁾	0	2
Kassavirran suojausten tehoton osuus	31	-7
Kokonaisvaikutus liikevoittoon	344	-216
Suojauslaskennan ulkopuolelle jäävien johdannaisten käypien arvojen muutokset, jotka sisältyvät osuuksiin osakkuusyritysten tuloksista	0	-5
Sisältyy rahoituskuluihin		
Lainojen ja saamisten valuuttakurssierot	40	744
Suojauslaskennan ulkopuolelle jäävien johdannaisten käypien arvojen muutokset		
Koron- ja valuuttavaihtosopimukset	-4	-130
Valuuttajohdannaiset	-37	-611
Terminien käyvät arvot	2	10
Valuuttajohdannaiset	-39	-731
Koronvaihtosopimukset	-3	0
Käyvän arvon suojauksesta syntyneet suojausinstrumenttien käypien arvojen muutokset	98	34
Käyvän arvon suojauksesta syntyneet suojattavien kohteiden käypien arvojen muutokset	-92	-32
Yhteensä ²⁾	-36	-729
Kokonaisvaikutus rahoituskuluihin	4	15
Kokonaisvaikutus tulokseen ennen veroja	348	-206

¹⁾ Osakejohdannaiset liittyvät Fortum-konsernin osakepalkkiojärjestelmän suojaukseen.

²⁾ Sisältää rahoitusinstrumenttien käypien arvojen muutoksista johtuvat voitot ja tappiot sekä johdannaisten valuuttakurssierot.

8 YRITYSHANKINNAT JA -MYYNIT

BRUTTOINVESTOINNIT TYTÄRYRITYSOSAKKEISIIN SEGMENTEITTÄIN

Milj. euroa	2011	2010
Power	–	0
Heat	23	0
Russia	24	–
Distribution	–	0
Electricity Sales	–	–
Muut	–	0
Yhteensä	47	0

BRUTTOINVESTOINNIT TYTÄRYRITYSOSAKKEISIIN MAITTAIN

Milj. euroa	2011	2010
Suomi	0	0
Ruotsi	0	0
Venäjä	24	–
Muut maat	23	0
Yhteensä	47	0

Bruttoinvestoinnit tytäryritysosakkeisiin koostuvat kauppasopimuksen mukaisesta käteissuorituksesta, johon on lisätty hankittavan yrityksen korolliset velat sekä hankintaan välittömästi liittyvät menot. Lisäksi on vähennetty hankitun tytäryrityksen rahavarat.

8.1 Hankinnat vuonna 2011 ja 2010

Sijoitukset tytäryritysosakkeisiin vuonna 2011 oli 47 miljoonaa euroa (2010: 0).

Puolan kilpailuviranomaiset hyväksyivät 3.1.2011 yrityskaupan, jossa Fortum osti 85% puolalaisten Elektrociepłownia Zabrze S.A. ja Zespół Elektrociepłowni Bytom S.A. sähkö- ja lämpöyhtiöiden osakekannasta. Kauppahinta oli yhteensä 22 miljoonaa euroa (82 miljoonaa Puolan zlotya).

Vuoden 2011 kolmannen neljänneksen aikana osapuolet vahvistivat, että jäljellä oleva osa Fortumin St. Petersburg Sale Companyn osakkeiden myyntihinnasta maksetaan OAO Fortumin osakkeilla (3,04%). Tämän hankinnan jälkeen Fortum omistaa 97,55% OAO Fortumin osakekannasta.

Vuoden 2010 aikana ei ollut olennaisia yrityshankintoja.

8.2 Yritysmyyntit vuonna 2011 ja 2010

Joulukuussa 2010 Fortum allekirjoitti sopimuksen, jonka mukaan se myy Tukholman alueen ulkopuolella sijaitsevat kaukolämpö- ja lämmöntuotantolaitoksensa. Kauppa saatettiin loppuun 31.3.2011. Myyntihinta oli noin 220 miljoonaa euroa ja kirjattu myyntivoitto 82 miljoonaa euroa. Toiminnot olivat osa Heat-segmenttiä ja myyntivoitto on kirjattu Heat-segmenttiin. Suurimman osan myytävistä toiminnoista omisti Fortumin tytäryhtiö Fortum Värme, josta Tukholman kaupungilla on

50%:n taloudellinen omistusosuus. Myytäviin toimintoihin liittyvät varat ja vieras pääoma on esitetty vuoden 2010 lopun taseen myytävänä olevissa omaisuserissä.

YRITYSMYYNIT 2011

Milj. euroa	2011
Tukholman alueen ulkopuolisten kaukolämpö- ja lämmöntuotantolaitoksien myynti	
Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet	138
Muut pitkä- ja lyhytaikaiset varat	42
Likvidit varat	14
Korolliset lainat	–89
Muut velat ja varaukset	–54
Määräysvallattomien omistajien osuus	–8
Myyntivoitto	82
Saatu myyntihinta	125
Vähennetty likvideillä varoilla	14
Osakkeiden myynti hinta (ilman likvidejä varoja)	111
Tulot korollisista lainasaamisista	89
Yhteensä	200
Muut yritysmyyntit	6
Osakkeiden bruttomyyntit yhteensä	206

Fortumin 25%:n omistusosuuden myynti Suomen kantaverkkoyhtiö Fingrid Oyj:ssä saatettiin loppuun 19.4.2011.

✚ *Lisätietoja liitetiedossa 24 Sijoitukset osakkuus- ja yhteisyrityksiin sivulla 80.*

Vuoden 2010 aikana ei ollut olennaisia yritysmyyntejä.

9 MYYTÄVÄNÄ OLEVAT OMAISUUSERÄT

Myytäväenä olevat omaisuuserät 2011

Joulukuussa 2011 Fortum allekirjoitti sopimuksen Fortum Energiaratkaisut Oy:n ja Fortum Termest AS:n myymisestä EQT Infrastructure Fundille. Kokonaismyyntihinta sisältäen nettovelan oli noin 200 miljoonaa euroa. Fortumin myyntivoitto tulee olemaan yli 50 miljoonaa euroa. Yritysmyynti on tarkoitus toteuttaa ensimmäisellä vuosineljänneksellä vuonna 2012. Varat ja velat liittyen tähän yritysmyyntiin on vuoden 2011 vuositilinpäätöksessä esitetty kohdassa myytävänä olevat omaisuuserät.

Joulukuussa 2011 Fortum allekirjoitti sopimuksen Virossa sijaitsevan Fortum Elekter AS:n myymisestä Imatran Seudun Sähkölle. Yritysmyynti on tarkoitus toteuttaa ensimmäisellä vuosineljänneksellä vuonna 2012. Varat ja velat liittyen tähän yritysmyyntiin on vuoden 2011 vuositilinpäätöksessä esitetty kohdassa myytävänä olevat omaisuuserät.

Myytäväenä olevat omaisuuserät 2010

Myytäväenä olevat omaisuuserät liittyvät Tukholman alueen ulkopuolella sijaitseviin kaukolämpö- ja lämmöntuotantolaitoksiin. Joulukuussa 2010 Fortum allekirjoitti myyntisopimuksen kyseisistä varoista ja toiminnoista. Suurimman osan myytävistä toiminnoista omistaa Fortumin tytäryhtiö AB Fortum Värme samägt med Stockholm stad, josta Tukholman kaupungilla on 50%:n taloudellinen omistusosuus. Varat ja velat liittyen tähän yritysmyyntiin on vuoden 2010 vuositilinpäätöksessä esitetty kohdassa myytävissä olevat pitkäaikaiset varat.

➔ *Katso lisätietoja liitetiedosta 8 Yrityshankinnat ja -myynnit sivulla 66.*

MYYTÄVÄNÄ OLEVAT OMAISUUSERÄT ¹⁾

Milj. euroa	2011	2010
Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet	128	131
Muut varat	39	23
Likvidit varat	16	–
Yhteensä	183	154

VELAT LIITTYEN MYYTÄVÄNÄ OLEVIIN OMAISUUSERIIN ¹⁾

Milj. euroa	2011	2010
Korolliset velat	0	0
Muut velat	29	50
Yhteensä	29	50

¹⁾ Yllä olevat erät on esitetty ilman Fortumin muilta tytäryhtiöiltä olevia saamia tai velkoja kuten sisäistä rahoitusta.

10 VALUUTTAKURSSIT

Niiden tytäryritysten, joiden toiminta- tai raportointivaluutta ei ole euro, tuloslaskelmat ja kassavirrat muunnetaan konsernin raportointivaluutan määräisiksi käyttämällä tilikauden keskipäivän kurssia, kun taas taseet muunnetaan tilinpäätöspäivän valuuttakursseja käyttäen.

Tilinpäätöspäivän kurssi on Euroopan keskuspankin kyseisen päivän päätöskurssi. Tilikauden keskipäivän kurssi lasketaan Euroopan keskuspankin kyseisen vuoden kunkin kuukauden lopun kurssien ja edellisen vuoden päätöskurssin keskiarvona.

FORTUMIN KÄYTTÄMÄT KESKEISIMMÄT VALUUTTAKURSSIT

Valuutta	Tilikauden keskipäivän kurssi		Tilinpäätöspäivän kurssi	
	2011	2010	31.12.2011	31.12.2010
Ruotsi SEK	9,0038	9,5510	8,9120	8,9655
Norja NOK	7,7824	8,0262	7,7540	7,8000
Puola PLN	4,1254	4,0126	4,4580	3,9750
Venäjä RUB	41,0219	40,4473	41,7650	40,8200

11 MUUT TUOTOT

Milj. euroa	2011	2010
Päästöoikeuksien luovutusvoitot	13	6
Vuokratuotot	10	24
Vakuutuskorvaukset	9	7
Muut	59	71
Yhteensä	91	108

Muina tuottoina esitetään tavallisen liiketoiminnan ulkopuoliset tuotot. Tähän ryhmään sisältyy toistuvia eriä, kuten vuokratuottoja, sekä kertaluonteisia eriä, kuten vakuutuskorvaukset.

Päästöoikeuksien myyntivoitot olivat 13 miljoonaa euroa (2010: 6). Kulut syntyneistä päästöistä, joita vastikkeettomasti saadut päästöoikeudet eivät kata, olivat 37 miljoonaa euroa (2010: 33) vuonna 2011. Nämä kustannukset sisältyvät Materiaalit ja palvelut -erään.

Fortum oli vuokrannut 308 MW:n tuotantokapasiteettisuutensa Meri-Porin voimalaitoksessa konsernin ulkopuolelle tammikuusta 2007 kesäkuun 2010 loppuun. Vuokrasopimus oli luokiteltu muuksi vuokrasopimukseksi ja siitä kertyvät vuokratuotot sisältyvät muihin tuottoihin.

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47

12 MATERIAALIT JA PALVELUT

Milj. euroa	2011	2010
Ostot	1 687	1 804
Ostot osakkuusyrityksiltä	662	764
Sähkön siirtokulut	179	167
Ulkopuoliset palvelut	38	111
Yhteensä	2 566	2 846

Ostot koostuvat pääosin hiili-, kaas- ja ydinpolttoainehankinnoista sähkön- ja lämmöntuotantoon. Ostot pienenevät johtuen alhaisemmista tuotantomääristä.

Ostot osakkuusyrityksiltä koostuvat CHP-tuotannossa käytetyistä polttoaineista ja ydin- ja vesivoimalla tuotetun sähkön hankinnasta omakustannushintaan sisältäen korkokulut ja valmisteverot. Raaka-ainekustannukset osakkuusyrityksiltä pienenevät viime vuoteen verrattuna pääosin CHP-laitosten pienentyneiden kaasutojien vuoksi.

Materiaalit ja palvelut yhteensä -erä sisältää valmisteveroja ja tulleja 209 miljoonaa euroa (2010: 190), josta ydinvoimatuotantoon liittyvät teho- ja kiinteistöverot olivat 90 miljoonaa euroa (2010: 85) ja vesivoimatuotantoon liittyvät kiinteistöverot olivat 13 miljoonaa euroa (2010: 12). Edellä mainitut ydin- ja vesivoimatuotantoon liittyvät verot sisältyvät sähköostoihin osakkuusyrityksiltä.

➔ *Katso liitetieto 24 Sijoitukset osakkuus- ja yhteisyrityksiin sivulta 80.*

13 MUUT KULUT

Milj. euroa	2011	2010
Käyttö- ja kunnossapitokulut	289	248
Kiinteistöverot	118	89
Atk- ja tietoliikennekulut	67	65
Tutkimus- ja kehittämisenmenot	38	30
Muut kulut	237	223
Yhteensä	749	655

Suurimmat Muut kulut -ryhmään kirjatut erät ovat voimalaitosten ja sähköverkkojen käyttö- ja kunnossapitokuluja. Kiinteistöveroihin sisältyy suoraan omistettuun vesivoimatuotantoon liittyviä kiinteistöveroja 94 miljoonaa euroa (2010: 69).

TILINTARKASTAJIEN PALKKIOT

Milj. euroa	2011	2010
Tilintarkastuspalkkiot	1,4	1,3
Palkkiot muista tilintarkastukseen liittyvistä toimeksiannoista	0,1	0,1
Palkkiot veropalveluista	0,3	0,0
Palkkiot muista palveluista	0,1	0,1
Yhteensä	1,9	1,5

Deloitte on nimitetty tilintarkastajaksi tilikaudella 2012 pidettävään yhtiökokoukseen saakka. Tilintarkastuspalkkiot sisältävät palkkiot konsernitilin päätösten tarkastamisesta, osavuositarkastusten läpikäynnistä sekä emoyhtiön ja sen tytäryritysten tarkastamisesta. Tilintarkastukseen liittyvät toimeksiannot ovat varmennuspalveluita ja muita vastaavia tilintarkastukseen liittyviä palveluita. Palkkiot veropalveluista sisältävät veroneuvonnasta veloitetut palkkiot.

14 HENKILÖSTÖKULUT JA JOHDON PALKKIOT

Milj. euroa	2011	2010
Palkat ja palkkiot	370	365
Eläkkeet		
Maksupohjaiset järjestelyt	33	35
Etuuspohjaiset järjestelyt	16	11
Sosiaalikulut	71	68
Pitkän aikavälin kannustinojelmät	10	7
Muut henkilöstökulut	29	21
Yhteensä	529	507

Osakepalkkiojärjestelmien suojaussopimusten käyvän arvon muutokset on esitetty erässä "Vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät".

Fortumin työntekijöille tarjoamat kokonaispalkkiot muodostuvat palkoista, luontoiseduista, lyhyen tähtäimen tulospalkkiojärjestelmästä, henkilöstörahasalle maksetusta voitonjaosta sekä pitkälle aikavälille jakautuvista osakepalkkiojärjestelmästä. Enemmistö Fortumin työntekijöistä kuuluu tulospalkkiojärjestelmän piiriin. Pitkän tähtäimen kannustinjärjestelmät on tarkoitettu ylimmän johdon jäsenille ja muille Fortum-konsernin johtohenkilöille.

Nimitys- ja palkkiovaliokunnan tehtävänä on käsitellä, arvioida ja tehdä hallitukselle suosituksia ja esityksiä konsernin ja sen johdon palkitsemisperiaatteista, palkkausperiaatteista sekä palkitsemis- ja kannustinjärjestelmästä ja valmistella osaltaan konsernin nimityksysymyksiä. Palkitsemisperiaatteista päättää hallitus.

➔ *Tarkempia tietoja on liitetiedossa 31 Henkilöstön tulospalkkiojärjestelmä, henkilöstörahasa ja kannustinojelmät sivulla 85 ja liitetiedossa 37 Eläkevelvoitteet sivulla 91.*

14.1 Hallintoneuvoston jäsenten palkkiot

Yhtiökokous hyväksyi maaliskuussa 2011 ehdotuksen hallintoneuvoston lakkauttamisesta ja lakkauttamista koskeva yhtiöjärjestysmuutos rekisteröitiin 4. 4. 2011. Alla oleva taulukko sisältää hallintoneuvoston jäsenten palkkiot siihen päivään asti.

➔ *Tarkempia tietoja Fortumin hallintoneuvoston lakkauttamisesta osiossa Selvitys hallinto- ja ohjausjärjestelmästä sivulta 116.*

HALLINTONEUVOSTON KOKONAISPALKKIOT

euroa	1. 1.– 4. 4. 2011	2010
Markku Laukkanen, Puheenjohtaja	3 200	13 000
Sanna Perkiö, Varapuheenjohtaja	2 000	8 000
Martti Alakoski	1 700	7 000
Tarja Filatov	1 700	6 800
Sampsa Kataja	1 700	7 000
Kimmo Kiljunen	1 700	7 200
Katri Komi	1 700	6 800
Panu Laturi	1 700	7 200
Juha Mieto	1 700	7 000
Jukka Mäkelä (19. 10. 2010 asti)	N/A	5 800
Helena Pesola	1 700	7 200
Yhteensä	18 800	83 000

14.2 Hallituksen jäsenten palkkiot

Hallitukseen kuuluu viidestä kahdeksaan jäsentä. Yhtiökokous valitsee jäsenet yhden vuoden mittaiseksi toimikaudeksi, joka päättyy valintaa seuraavaan ensimmäiseen varsinaiseen yhtiökokoukseen. Vuonna 2011 yhtiökokous valitsi hallitukseen seitsemän jäsentä.

Varsinainen yhtiökokous vahvistaa hallituksen jäsenten palkkiot. Lisäksi maksetaan 600 euron kokouspalkkio. Kokouspalkkio maksetaan myös valiokuntien kokouksista ja se maksetaan kaksinkertaisena niille jäsenille, jotka asuvat Suomen ulkopuolella Euroopassa sekä kolminkertaisina niille jäsenille, jotka asuvat Euroopan ulkopuolella. Jäsenet ovat oikeutettuja yhtiön matkustussääntöjen mukaisiin matkakorvauksiin. Hallituksen jäsenille ei tarjota pitkän aikavälin kannustinohjelmia eikä mahdollisuutta osallistua muihin kannustinohjelmiin. Fortumilla ei myöskään ole heitä koskevaa eläkejärjestelmää.

HALLITUKSEN PALKKIOT

euroa/vuosi	2011	2010
Puheenjohtaja	66 000	66 000
Varapuheenjohtaja	49 200	49 200
Jäsenet	35 400	35 400
Kokouspalkkio	600	600

HALLITUKSEN KOKONAISPALKKIOT

euroa	2011	2010
Puheenjohtaja, Sari Baldauf ¹⁾	70 261	58 800
Varapuheenjohtaja, Christian Ramm-Schmidt ²⁾	54 800	45 600
Esko Aho	43 800	45 000
Minoo Akhtarzand (31. 3. 2011 alkaen)	34 478	N/A
Heinz-Werner Binzel (31. 3. 2011 alkaen)	37 478	N/A
Ilona Ervasti-Vaintola	43 800	45 000
Joshua Larson	56 400	46 391
Puheenjohtaja Matti Lehti (31. 3. 2011 asti)	19 500	75 600
Birgitta Johansson-Hedberg (31. 3. 2011 asti)	11 250	52 800
Yhteensä	371 767	369 191

¹⁾ Puheenjohtaja 31. 3. 2011 alkaen, ennen sitä varapuheenjohtaja.

²⁾ Varapuheenjohtaja 31. 3. 2011 alkaen.

14.3 Toimitusjohtajan ja muun johtoryhmän palkitseminen

Konsernin johtoryhmään kuuluu yhdeksän jäsentä, mukaan lukien toimitusjohtaja. Seuraavat taulukot esittävät toimitusjohtajan ja konsernin johtoryhmän palkkioita kunkin toimikauden ajalta. Sosiaaliturvakulut 383 tuhatta euroa (2010: 353) on kirjattu palkoista, luontaiseduista, tulospalkkioista ja muista lyhytaikaisista työsuhteetuksista paikallisen lainsäädännön mukaan jokaisessa maassa.

Alla esitetyt palkkiot ovat suoriteperusteisia.

➔ *Lisätietoa maksetuista palkoista ja palkkioista on saatavilla kohdassa Palkitseminen sivulta 124.*

JOHDON PALKITSEMINEN

tuhatta euroa	2011		2010	
	Toimitus-johtaja	Muut johtoryhmän jäsenet	Toimitus-johtaja	Muut johtoryhmän jäsenet
Palkat ja muut lyhytaikaiset työsuhte-etuudet	952	2 800	912	2 482
Tulospalkkiot ¹⁾	276	791	307	871
Osakepalkkiot	592	1 476	513	1 225
Eläke-etuudet	497	1 329	487	946
Yhteensä	2 317	6 396	2 219	5 524

¹⁾ Vuodelle 2011 kirjatut tulospalkkiot perustuvat arvioihin.

Fortum tarjoaa konsernijohtolle kokonaispalkan, mikä koostuu peruspalkasta, tarkoituksenmukaisista muista eduista, vuosittaisista lyhyen aikavälin kannustimista (tulospalkkio) sekä pitkän aikavälin osakepalkkiojärjestelmistä. Ylimmän johdon tulospalkkioiden määrätymisperusteet vahvistaa hallitus vuosittain nimitys- ja palkkiovaliokunnan esityksen pohjalta. Kunkin ylimpään johtoon kuuluvan henkilön suorituksia arvioidaan vuosittain. Ylimpään johtoon kuuluville johtajille maksettavien tulospalkkioiden määrä riippuu konsernin taloudellisesta tuloksesta ja heidän onnistumisestaan henkilökohtaisten tavoitteiden saavuttamisessa. Nimitys- ja palkkiovaliokunta määrittelee arvioinnin perusteella toimitusjohtajan palkkiotason, jonka se esittää hallitukselle hyväksyttäväksi. Tulospalkkiot maksetaan kunkin vuoden osalta seuraavan vuoden keväällä tuloksen julkistamisen ja henkilökohtaisten suorituskeskustelujen jälkeen.

Toimitusjohtaja ja konsernin johtoryhmän jäsenet osallistuvat osakepalkkiojärjestelmiin. Tuloslaskelmaan kirjattu kulu näistä järjestelmistä on laskettu IFRS 2 Osakeperusteiset maksut -standardin mukaisesti.

➔ *Lisätietoja johdon osakepalkitsemisjärjestelmistä liitetiedossa 31 Henkilöstön tulospalkkiojärjestelmä, henkilöstöraho ja kannustinohjelmät sivulla 85.*

Toimitusjohtajan lisäeläkejärjestelmä on maksupohjainen järjestelmä, jonka vuosimaksu on 25 % vuosipalkasta. Vuosipalkka koostuu peruspalkasta, luontoiseduista ja tulospalkkiosta. Toimitusjohtajan eläkeikä on 63 vuotta. Mikäli toimitusjohtaja irtisanotaan ennen eläkeikää, on hän oikeutettu siihen mennessä eläkerahastoon maksettuihin varoihin.

Konsernin muiden johtoryhmän jäsenten eläkeikä on 60 tai 63 vuotta eläkejärjestelmästä riippuen. Eläkkeen määrä on korkeintaan 66 % tai 60 % eläkeikään mennessä saavutetuista palkkioista. Ensiksi mainitussa tapauksessa eläkkeet ovat etuuspohjaisia, jotka Fortumin eläkesäätiö vakuuttaa ja maksaa. Viimeksi mainitussa tapauksessa eläkkeet ovat joko maksu- tai etuuspohjaisia eläkejärjestelmiä ja vakuutettu vakuutusyhtiössä.

Mikäli Fortum irtisanoo toimitusjohtajan, tämä on oikeutettu saamaan 24 kuukauden palkkaa vastaavan korvauksen. Muut johtoryhmän jäsenet ovat oikeutettuja 12–24 kuukauden palkkaa vastaavaan korvaukseen.

➔ *Lisätietoa toimitusjohtaja Tapio Kuulan palkitsemisehdoista internetissä www.fortum.fi sekä vuosikertomuksessa kohdassa Palkitseminen sivulta 124.*

Johdolle luovutetut tai luovutettavat osakkeet

Alla oleva taulukko esittää osakepalkkiojärjestelmien myötä toimitusjohtajalle ja muille Fortumin johtoryhmän jäsenille luovutetut ja luovutettavat osakkeet. Keväällä 2012 osakkeita luovutetaan sekä edellisen LTI-järjestelmän 2006–2011 että uuden LTI-järjestelmän 2009–2013 johdosta. Uuden järjestelmän alaiset luovutetut osakkeet ovat seuraavan kahden vuoden ajan rajoitusjakson alaisia, jonka aikana osakkeita ei saa myydä tai siirtää kolmannelle osapuolelle. Alla olevassa taulukossa esitetty luovutettavien osakkeiden määrä perustuu arvioon ja todellinen määrä määräytyy toimitushetkellä keväällä 2012.

Talouspoliittisen ministerivaliokunnan valtion omistamia yrityksiä koskevien ohjeiden mukaan luovutettavien osakkeiden määrän verotuksellinen bruttoarvo ei voi ylittää osallistujan vuosipalkan määrää luontoisetuineen. Taulukossa esitetyissä osakemäärissä ei ole huomioitu tätä rajoitusta, jota tullaan soveltamaan toimitushetkellä keväällä 2012.

➔ *Lisätietoja johdon osakepalkitsemisjärjestelmistä liitetiedossa 31 Henkilöstön tulospalkkiojärjestelmä, henkilöstöraho ja kannustinohjelmät sivulla 85.*

JOHDOLLE LUOVUTETUT TAI LUOVUTETTAVAT OSAKEOIKEUDET

Nimi	2011	2012
Tapio Kuula	19 663	17 171
Anne Brunila	2 524	3 983
Alexander Chuvaev ¹⁾	12 960	18 749
Mikael Frisk	5 285	4 576
Timo Karttinen	6 053	5 213
Juha Laaksonen	6 620	6 840
Per Langer	4 273	3 966
Maria Paatero-Kaarnakari	3 118	2 856
Matti Ruotsala	6 219	7 283

¹⁾ Osakeoikeudet maksetaan rahana osakkeiden sijaan kahden vuoden rajoitusjakson jälkeen johtuen paikallisesta lainsäädännöstä.

14.4 Johdon omistamat osakkeet

Fortum Oyj:n hallituksen jäsenet omistivat 31.12.2011 yhteensä 9 550 (2010: 11 450) osaketta, eli 0,00 % osakkeista ja äänivallasta.

Toimitusjohtaja ja muut Fortum Oyj:n johtoryhmän jäsenet omistivat yhteensä 253 276 (2010: 208 333) osaketta, eli noin 0,03 % (2010: 0,02 %) osakkeista ja äänivallasta.

HALLITUKSEN JÄSENTEN OMISTAMAT OSAKKEET

	2011	2010
Puheenjohtaja, Sari Baldauf	2 300	2 300
Varapuheenjohtaja, Christian Ramm-Schmidt	2 250	2 250
Esko Aho	–	–
Minoo Akhtarzand (31. 3. 2011 alkaen)	–	N/A
Heinz-Werner Binzel (31. 3. 2011 alkaen)	1 000	N/A
Ilona Ervasti-Vaintola	4 000	4 000
Joshua Larson	–	–
Puheenjohtaja Matti Lehti (31. 3. 2011 asti)	N/A	2 000
Birgitta Johansson-Hedberg (31. 3. 2011 asti)	N/A	900
Yhteensä	9 550	11 450

FORTUMIN JOHTORYHMÄN OMISTAMAT OSAKKEET

	2011	2010
Tapio Kuula	101 232	81 569
Anne Brunila	2 524	–
Alexander Chuvaev	–	–
Mikael Frisk	28 473	30 000
Timo Karttinen	55 015	48 962
Juha Laaksonen	40 861	34 241
Per Langer	12 751	8 478
Maria Paatero-Kaarnakari	6 201	5 083
Matti Ruotsala	6 219	–
Yhteensä	253 276	208 333

15 POISTOT JA ARVONALENTUMISET

Milj. euroa	2011	2010
Aineellisten käyttöomaisuushyödykkeiden poistot		
Rakennukset ja rakennelmat	106	91
Koneet ja kalusto	473	443
Muut aineelliset hyödykkeet	8	5
Poistot aineettomista hyödykkeistä	19	21
Yhteensä	606	560
Arvonalentumiset		
Muut aineettomat hyödykkeet	0	1
Rakennukset ja rakennelmat	0	2
Yhteensä	0	3
Poistot ja arvonalentumiset yhteensä	606	563

☛ Katso myös liitetieto 5 Segmenttiraportointi sivulta 60.

16 RAHOITUSKULUT (NETTO)

Milj. euroa	Liite	2011	2010
Korkokulut			
Lainat		–335	–241
Muut korkokulut		–2	–1
Aktivoituiden korkokulut	23	53	45
Yhteensä		–284	–197
Korkotuotot			
Lainasaamiset		49	66
Muut korkotuotot		7	6
Yhteensä		56	72
Rahoitusinstrumenttien käypien arvojen muutoksista johtuvat voitot ja tappiot	7		
Korkojohdannaiset, joihin ei sovelleta suojauslaskentaa, käyvän arvon muutokset		–3	0
Käyvän arvon suojauksesta syntyneet suojausinstrumenttien käypien arvojen muutokset		98	34
Käyvän arvon suojauksesta syntyneet suojattavien kohteiden käypien arvojen muutokset		–92	–32
Termiinien käyvät arvot		2	10
Yhteensä		5	12
Valuuttakurssierot			
Lainat ja saamiset	7	40	744
Koron- ja valuuttanvaihtosopimukset	7	–4	–130
Valuuttajohdannaiset	7	–37	–611
Osinkotuotot		0	1
Korkotuotto rahasto-osuudelle Valtion ydinjätehuolto-rahastossa	35	17	14
Ydinjätehuoltovarauksen diskonttauksen purkautuminen	35	–36	–40
Muiden varauksien diskonttauksen purkautuminen	36	–16	–16
Muut rahoitustuotot		1	3
Muut rahoituskulut		–7	–7
Yhteensä		–42	–42
Rahoituskulut (netto)		–265	–155

Korkokuluhihin sisältyvät korollisten lainojen ja koron- ja valuuttanvaihtosopimusten korkokulut sekä lainoja ja saamia suojaavien valuuttatermiinien termiinipisteet. Muut korkokulut koostuvat rahoitusleasingsopimusten koroista –1 miljoonaa euroa (2010: –1) ja muista koroista –1 miljoonaa euroa (2010: 0).

☛ Katso lisätietoja taulukossa mainituista liitetiedoista.

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47

Korkotuottoihin sisältyy Suomen ja Ruotsin ydinvoimayhtiöille annetuista osakslainoista saatuja korkotuottoja 33 miljoonaa euroa (2010: 38) sekä 10 miljoonaa euroa (2010: 25) korkotuottoja pankkitalletuksista. Muihin korkotuottoihin sisältyy 3 miljoonaa euroa (2010: 3) korkotuottoja rahoitusleasingsopimuksista, joissa Fortum on vuokralleantaja.

Rahoitusinstrumenttien käypään arvoon arvostamisesta syntyvät voitot ja tappiot sisältävät suojauslaskennan ulkopuolelle jäävien koron- ja valuutanvaihtosopimusten muutokset ilman kertyneitä korkoja. Tähän ryhmään kuuluvat myös korkojohdannaisten ja suojattujen kohteiden käypien arvojen muutokset. Näiden johdannaisten kertynyt korko kirjataan lainojen korkokuluihin. Käypään arvoon arvostamisesta johtuviin voittoihin ja tappioihin sisältyvät myös suojauslaskennan ulkopuolelle jäävien lainoja ja saamia suojaavien termiinisopimusten korkopisteiden erot.

Valuuttakurssivoitot ja -tappiot sisältävät kurssierot, jotka syntyvät ulkomaanvaluutan määraisten lainojen ja saamisten muuntamisesta sekä valuuttatermiineihin ja koron- ja valuutanvaihtosopimukseen liittyvät kurssierot.

KORKO- JA VALUUTTAJOHDANNAISTEN KÄYPIEN ARVOJEN MUUTOKSET

Milj. euroa	2011	2010
Koron- ja valuutanvaihtosopimukset		
Lainojen korkokulut	20	22
Johdannaisten valuuttakurssierot	-4	-130
Rahoitusinstrumenttien käypien arvojen muutokset – korkoero ¹⁾	95	34
Korkojohdannaisten käypien arvojen muutos yhteensä rahoituskuluissa (netto)	111	-74
Valuuttatermiinit		
Lainojen korkokulut	-60	-7
Johdannaisten valuuttakurssierot	-37	-611
Rahoitusinstrumenttien käypien arvojen muutokset – korkoero	2	10
Valuuttajohdannaisten käypien arvojen muutos yhteensä rahoituskuluissa (netto)	-95	-608
Korko- ja valuuttajohdannaisten käypien arvojen muutos yhteensä rahoituskuluissa (netto)	16	-682

¹⁾ Rahoitusinstrumenttien käypien arvojen muutoksista johtuviin voittoihin ja tappioihin sisältyvät käypien arvojen muutokset niistä koronvaihtosopimuksista, jotka eivät täytä suojauslaskennan vaatimuksia, määrätään -3 miljoonaa euroa (2010: 0).

Liikevoitto sisältää 0 miljoonaa euroa (2010: 1) ja rahoituskulut -1 miljoonaa euroa (2010: 3) valuuttakurssieroja.

17 TULOVEROT

17.1 Tulos ennen veroja

Milj. euroa	2011	2010
Suomalaiset yhtiöt	913	513
Ruotsalaiset yhtiöt	837	666
Muut yhtiöt	478	436
Yhteensä	2 228	1 615

17.2 Tuloverojen erittely

Milj. euroa	2011	2010
Kauden verotettavaan tuloon perustuva vero		
Suomalaiset yhtiöt	-94	-183
Ruotsalaiset yhtiöt	-155	-178
Muut yhtiöt	-22	-29
Yhteensä	-271	-390
Laskennalliset verot		
Suomalaiset yhtiöt	-42	74
Ruotsalaiset yhtiöt	-33	5
Muut yhtiöt	-6	50
Yhteensä	-81	129
Edellisten tilikausien verojen oikaisut		
Suomalaiset yhtiöt	-11	0
Ruotsalaiset yhtiöt	1	0
Muut yhtiöt	-4	0
Yhteensä	-14	0
Tuloverot yhteensä	-366	-261

17.3 Tuloverokanta

Vero konsernin tuloksesta ennen veroja eroaa Suomen nimellisen verokannan mukaan lasketusta verosta seuraavasti:

Milj. euroa	2011	%	2010	%
Tulos ennen veroja	2 228		1 615	
Vero laskettuna Suomen nimellisellä verokannalla	-579	26,0	-420	26,0
Muutokset verokannoissa	29	-1,3	0	0,0
Suomen ja ulkomaisten verokantojen ja -säännösten erot	89	-4,0	113	-7,0
Verovapaat tuloerät	11	-0,6	5	-0,3
Verovapaat myyntivoitot	81	-3,6	20	-1,2
Verotuksessa vähennyskeltottomat kulut	-5	0,2	-5	0,3
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten voitoista	23	-1,0	16	-1,0
Osingonjakoon liittyvät verot	1	-0,1	-1	0,1
Verotappiot, joista ei ole kirjattu laskennallista veroa	-12	0,5	-1	0,1
Aikaisemmin käyttämättömät verotappiot	3	-0,1	1	-0,1
Muutokset verovarauksissa	3	-0,1	11	-0,7
Edelliisiin tilikausiin perustuvat verot	-10	0,5	0	0,0
Tuloverot tuloslaskelmassa	-366	16,4	-261	16,2

Verokannan painotettu keskiarvo konsernissa oli 26,9% (2010: 26,9%). Tuloslaskelman mukainen verokanta oli 16,4% (2010: 16,2%). Joulukuussa 2011 Suomen eduskunta päätti laskea yhtiöiden tuloverokantaa 26%:sta 24,5%:iin. Kertaluonteinen positiivinen vaikutus tuloveroihin oli noin 29 miljoonaa euroa. Tuloslaskelman verokantaan vaikuttaa aina se, että osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksista perustuu Fortumin osuuteen verojen jälkeisestä tuloksesta. Verokanta oli 21,4% (2010: 17,7%) kun osakkuusyhtiöiden tulosta, verovapaita myyntivoittoa sekä Suomen verokantamuutosta ei huomioida.

Fortumin tuloslaskelman mukaiseen verokantaan, 16,4%, vaikutti tulon kertyminen eri maista sekä viimeisimpien yrityskauppojen, operatiivisten toimenpiteiden ja rakenteiden verokäsittelyn yhteisvaikutus.

17.4 Kertaluonteiset vaikutukset

Vuoden 2011 aikana Suomen eduskunta päätti laskea yhtiöiden tuloverokantaa 26%:sta 24,5%:iin. Alhaisempi verokanta on voimassa vuoden 2012 alusta lähtien, mutta pääosa positiivisesta kertaluonteisesta vaikutuksesta tuli jo vuonna 2011 laskennallisten verojen uudelleen arvostamisen myötä. Pääosa verovapaista luovutusvoitoista vuonna 2011 aiheutui Fingrid Oyj:n osakkeiden myynnistä.

Vuonna 2010 aikana oli myös useita verovapaita luovutusvoittoja. Suurin osa niistä aiheutui St. Petersburg Sales Companyn, Swedegas AB:n sekä Karlskoga Energi & Miljö AB:n osakkeiden myynnistä.

Fortumilla on ollut vuoden 2011 useita verotarkastuksia. Ruotsin verotarkastuksesta on saatu vuoden 2011 aikana verottajan lopullinen jälkiverotuspäätös.

➔ Katso myös liitetieto 34 Laskennalliset verot sivulta 88 sekä liitetieto 44 Oikeudenkäynnit ja viranomaismenettelyt sivulta 95.

18

OSAKEKOHTAINEN TULOS

18.1 Laimentamaton

Osakekohtainen tulos lasketaan jakamalla emoyhtiön omistajille kuuluva voitto tai tappio osakkeiden keskimääräisellä osakeantioikaistulla lukumäärällä tilikauden aikana.

	2011	2010
Emoyhtiön omistajille kuuluva tilikauden voitto, milj. euroa	1 769	1 300
Osakkeiden painotettu keskimääräinen lukumäärä, 1 000 kpl	888 367	888 367
Osakekohtainen tulos (euroa)	1,99	1,46

18.2 Laimennettu

Laimennusvaikutuksella oikaistua osakekohtaista tulosta laskettaessa ulkona olevien osakkeiden painotetussa keskimääräisessä lukumäärässä otetaan huomioon kaikkien potentiaalisten osakkeiden laimentava vaikutus. Vuoden 2011 lopussa konsernilla ei ole optio-ohjelmia, joilla olisi laimentava vaikutus.

19

OSAKEKOHTAINEN OSINKO

Yhtiökokoukselle 11.4.2012 on ehdotettu jaettavaksi vuodelta 2011 osinkoa 1,00 euroa osakkeelta, yhteensä 888 miljoonaa euroa, mikä perustuu 31.1.2012 rekisteröityjen osakkeiden lukumäärään. Ehdotettua osinkoa ei ole kirjattu osinkovelaksi tässä tilinpäätöksessä.

Yhtiökokous päätti 31.3.2011 jakaa osinkoa tilikaudelta 2010 1,00 euroa osakkeelta, yhteensä 888 miljoonaa euroa perustuen 5.4.2011 rekisteröityjen osakkeiden lukumäärään. Osinko maksettiin 12.4.2011.

Yhtiökokous päätti 25.3.2010 jakaa osinkoa tilikaudelta 2009 1,00 euroa osakkeelta, yhteensä 888 miljoonaa euroa perustuen 30.3.2010 rekisteröityjen osakkeiden lukumäärään. Osinko maksettiin 8.4.2010.

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47

20 RAHOITUSVARAT JA RAHOITUSVELAT LUOKITTAIN

Rahoitusvarat ja -velat on alla olevassa taulukossa jaettu IAS 39:n mukaisiin kategorioihin. Kategoriat on edelleen jaettu luokkiin, joiden perusteella rahoitusvarat ja -velat arvostetaan. Lisätietoja on liitetiedoissa, joihin taulukossa viitataan.

RAHOITUSVARAT LUOKITTAIN 2011		Lainat ja saamiset		Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat		Käypä arvo kirjataan omaan pääomaan, rahavirran suojaus	Myytäviksi olevat rahoitusvarat	Rahoitusleasingit	Rahoitusvarat yhteensä
Milj. euroa	Liite	Jaksotettu hankintameno	Suojauslaskenta, käyvän arvon suojaus	Ei sovelleta suojauslaskentaa					
Rahoitusinstrumentit, pitkäaikaiset varat									
Muut pitkäaikaiset sijoitukset	25	33					36		69
Johdannaisinstrumentit	3								
Sähköjohdannaiset				16		63			79
Korko- ja valuuttajohdannaiset			162	101		5			268
Öljy- ja muut futuurit ja termiinit				49					49
Pitkäaikaiset korolliset saamiset	26	1 189						7	1 196
Rahoitusinstrumentit, lyhytaikaiset varat									
Johdannaisinstrumentit	3								
Sähköjohdannaiset				45		186			231
Korko- ja valuuttajohdannaiset				17		7			24
Öljy- ja muut futuurit ja termiinit				71					71
Myyntisaamiset	28	689							689
Muut lyhytaikaiset korolliset saamiset	28	14						9	23
Rahavarat	29	731							731
Yhteensä		2 656	162	299		261	36	16	3 430
RAHOITUSVARAT LUOKITTAIN 2010									
Milj. euroa	Liite	Jaksotettu hankintameno	Suojauslaskenta, käyvän arvon suojaus	Ei sovelleta suojauslaskentaa	Käypä arvo kirjataan omaan pääomaan, rahavirran suojaus	Myytäviksi olevat rahoitusvarat	Rahoitusleasingit	Rahoitusvarat yhteensä	
Rahoitusinstrumentit, pitkäaikaiset varat									
Muut pitkäaikaiset sijoitukset	25	31						41	72
Johdannaisinstrumentit	3								
Sähköjohdannaiset				30		3			33
Korko- ja valuuttajohdannaiset			76	51		18			145
Öljy- ja muut futuurit ja termiinit				5					5
Pitkäaikaiset korolliset saamiset	26	1 101						48	1 149
Rahoitusinstrumentit, lyhytaikaiset varat									
Johdannaisinstrumentit	3								
Sähköjohdannaiset				61					61
Korko- ja valuuttajohdannaiset				34		5			39
Öljy- ja muut futuurit ja termiinit				48					48
Myyntisaamiset	28	943							943
Muut lyhytaikaiset korolliset saamiset	28	46						11	57
Pankkitalletukset	29	271							271
Rahavarat	29	285							285
Yhteensä		2 677	76	229		26	41	59	3 108

RAHOITUSVELAT LUOKITTAIN 2011		Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvelat		Käypä arvo kirjataan omaan pääomaan, rahavirran suojaus	Muut rahoitusvelat		Rahoitusleasingit	Rahoitusvelat yhteensä
Milj. euroa	Liite	Suojauslaskenta, käyvän arvon suojaus	Ei sovelleta suojauslaskentaa		Jaksotettu hankintameno	Käypä arvo		
Rahoitusinstrumentit, pitkäaikaiset velat								
Korolliset velat	33				5 362	1 459 ¹⁾	24	6 845
Johdannaisinstrumentit	3							
Sähköjohdannaiset			7	4				11
Korko- ja valuuttajohdannaiset			124	40				164
Öljy- ja muut futuurit ja termiinit			17					17
Rahoitusinstrumentit, lyhytaikaiset velat								
Korolliset velat	33				923		2	925
Johdannaisinstrumentit	3							
Sähköjohdannaiset			22	5				27
Korko- ja valuuttajohdannaiset			124	5				129
Öljy- ja muut futuurit ja termiinit			63					63
Ostovelat	39				443			443
Muut velat	39				165			165
Yhteensä			357	54	6 893	1 459	26	8 789

RAHOITUSVELAT LUOKITTAIN 2010		Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvelat		Käypä arvo kirjataan omaan pääomaan, rahavirran suojaus	Muut rahoitusvelat		Rahoitusleasingit	Rahoitusvelat yhteensä
Milj. euroa	Liite	Suojauslaskenta, käyvän arvon suojaus	Ei sovelleta suojauslaskentaa		Jaksotettu hankintameno	Käypä arvo		
Rahoitusinstrumentit, pitkäaikaiset velat								
Korolliset velat	33				5 379	1 115 ¹⁾	26	6 520
Johdannaisinstrumentit	3							
Sähköjohdannaiset			46	130				176
Korko- ja valuuttajohdannaiset			45	10				55
Öljy- ja muut futuurit ja termiinit			7					7
Rahoitusinstrumentit, lyhytaikaiset velat								
Korolliset velat	33				860		2	862
Johdannaisinstrumentit	3							
Sähköjohdannaiset			278	494				772
Korko- ja valuuttajohdannaiset			386	5				391
Öljy- ja muut futuurit ja termiinit			44					44
Ostovelat	39				435			435
Muut velat	39				205			205
Yhteensä			806	639	6 879	1 115	28	9 467

¹⁾ Osuus joukkovelkakirjalainasta johon sovelletaan käyvän arvon suojauslaskentaa.

21 RAHOITUSVARAT JA RAHOITUSVELAT KÄYPÄÄN ARVOON

Taseessa käypään arvoon arvostetut rahoitusinstrumentit on esitetty seuraavien käyvän arvon määrittämiseen perustuvien hierarkiatasojen mukaisesti:

Taso 1: täysin samanlaisten varojen tai velkojen noteeratut (oikaisemattomat) hinnat toimivilla markkinoilla;

Taso 2: muut syöttötiedot kuin tasoon 1 sisältyvät noteeratut hinnat, jotka kyseiselle omaisuuserälle tai velalle on todettavissa joko suoraan (ts. hintana) tai epäsuorasti (ts. hinnoista johdettuina);

Taso 3: omaisuuserää tai velkaa koskevat syöttötiedot, jotka eivät perustu todettavissa olevaan markkinatietoon (ei todettavissa olevat syöttötiedot).

➔ Katso liitetieto 1 Laadintaperiaatteet, 1.30 Käypien arvojen arviointi sivulta 50.

RAHOITUSVARAT

Milj. euroa	Liite	Taso 1		Taso 2		Taso 3		Netotus ³⁾		Yhteensä	
		2011	2010	2011	2010	2011	2010	2011	2010	2011	2010
Rahoitusinstrumentit, pitkäaikaiset varat											
Myytäviksi olevat rahoitusvarat ¹⁾	25					36	41			36	41
Johdannaisinstrumentit	3										
Sähköjohdannaiset											
Sovelletaan suojauslaskentaa				94	90			-31	-87	63	3
Ei sovelleta suojauslaskentaa		3	19	29	95	1		-17	-84	16	30
Korko- ja valuuttajohdannaiset											
Sovelletaan suojauslaskentaa				167	94					167	94
Ei sovelleta suojauslaskentaa				101	51					101	51
Öljy- ja muut futuurit ja termiinit											
Ei sovelleta suojauslaskentaa		51	25	21				-23	-20	49	5
Rahoitusinstrumentit, lyhytaikaiset varat											
Johdannaisinstrumentit	3										
Sähköjohdannaiset											
Sovelletaan suojauslaskentaa				338	539			-152	-539	186	0
Ei sovelleta suojauslaskentaa		58	152	127	403			-140	-494	45	61
Korko- ja valuuttajohdannaiset											
Sovelletaan suojauslaskentaa				7	5					7	5
Ei sovelleta suojauslaskentaa				17	34					17	34
Öljy- ja muut futuurit ja termiinit											
Ei sovelleta suojauslaskentaa		143	200	22				-94	-152	71	48
Yhteensä		255	396	923	1 311	37	41	-457	-1 376	758	372

RAHOITUSVELAT

Milj. euroa	Liite	Taso 1		Taso 2		Taso 3		Netotus ³⁾		Yhteensä	
		2011	2010	2011	2010	2011	2010	2011	2010	2011	2010
Rahoitusinstrumentit, pitkäaikaiset velat											
Korolliset velat	33			1 459	1 115 ⁴⁾					1 459	1 115
Johdannaisinstrumentit	3										
Sähköjohdannaiset											
Sovelletaan suojauslaskentaa				34	216	1	1	-31	-87	4	130
Ei sovelleta suojauslaskentaa		1	24	23	105		1 ²⁾	-17	-84	7	46
Korko- ja valuuttajohdannaiset											
Sovelletaan suojauslaskentaa				40	10					40	10
Ei sovelleta suojauslaskentaa				124	45					124	45
Öljy- ja muut futuurit ja termiinit											
Ei sovelleta suojauslaskentaa		33	27	7				-23	-20	17	7
Rahoitusinstrumentit, lyhytaikaiset velat											
Johdannaisinstrumentit	3										
Sähköjohdannaiset											
Sovelletaan suojauslaskentaa				157	1 033			-152	-539	5	494
Ei sovelleta suojauslaskentaa		60	156	102	616			-140	-494	22	278
Korko- ja valuuttajohdannaiset											
Sovelletaan suojauslaskentaa				5	5					5	5
Ei sovelleta suojauslaskentaa				124	386					124	386
Öljy- ja muut futuurit ja termiinit											
Ei sovelleta suojauslaskentaa		139	196	18				-94	-152	63	44
Yhteensä		233	403	2 093	3 531	1	2	-457	-1 376	1 870	2 560

¹⁾ Myytävissä olevat rahoitusvarat, jotka ovat muita kuin osakkuus- ja yhteisyritysosakkeita, koostuvat pääosin listaamattomien yhtiöiden osakkeista, arvoltaan 34 miljoonaa euroa (2010: 38), joiden käypää arvoa ei pystytä määrittelemään luotettavasti. Nämä sijoitukset on arvostettu hankintamenoonsa vähennettynä mahdollisilla arvonalentumistappioilla.

Myytäviksi oleviin rahoitusvaroihin sisältyvien noteerattujen yritysten osakkeiden käypä arvo oli 2 miljoonaa euroa (2010: 3). Fortumin omaan pääomaan kirjattujen kertyneiden käypien arvojen muutokset olivat -2 miljoonaa euroa (2010: -1).

²⁾ Nasdaq OMX Commodities Europe noteeraa lähimmät viisi vuotta, näiden vuosien jälkeen käytetään Fortumin tekemää hintaennustetta. Syy sähköjohdannaisien siirtämiseen tasolta 3 tasolle 2 on sopimusten eräntymisaika.

³⁾ Kun sähköpörssien kanssa tehdyillä standardijohdannaisopimuksilla on samanaikainen toimitus, saamiset ja velat netotetaan.

⁴⁾ Osuus joukkovelkakirjalainasta johon sovelletaan käyvän arvon suojauslaskentaa.

22 AINEETTOMAT HYÖDYKKEET

Milj. euroa	Liikearvo		Muut aineettomat hyödykkeet		Yhteensä	
	2011	2010	2011	2010	2011	2010
Hankintameno 1. 1.	301	285	412	372	713	657
Kurssierot ja muut oikaisut	-7	16	-1	16	-8	32
Investoinnit	-	-	27	19	27	19
Päästöoikeuksien muutokset	-	-	13	13	13	13
Vähennykset	-	-	-2	-25	-2	-25
Uudelleenryhmittelyt	-	-	0	17	0	17
Siirretty myytävänä oleviin omaisuuseriin	-	-	-2	-	-2	-
Hankintameno 31. 12.	294	301	447	412	741	713
Kertyneet poistot 1. 1.	-	-	292	266	292	266
Kurssierot ja muut oikaisut	-	-	-1	25	-1	25
Vähennykset	-	-	-2	-25	-2	-25
Uudelleenryhmittelyt	-	-	0	4	0	4
Tilikauden arvonalentumiset	-	-	0	1	0	1
Tilikauden poisto	-	-	19	21	19	21
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 31. 12.	-	-	308	292	308	292
Tasearvo 31. 12.	294	301	139	120	433	421

Arvonalentumistestauksessa käytettävät merkittävimmät oletukset liittyvät tulevaan markkinakehitykseen, voimalaitosten käyttöasteisiin, investointiohjelman loppuunsaattamiseen ja diskonttokorkoon

Liikearvo sisältyy Russia-segmenttiin ja liittyy OAO Fortumin (entinen TGC-10) hankintaan. Liikearvo on testattu arvonalentumisen varalta vertaamalla OAO Fortumin liiketoiminnan nettovarojen kerrytettävissä olevia rahamääriä (sisältäen liikearvon) kyseisten erien kirjanpitoarvoihin. Kerrytettävissä olevat rahamäärät on määritetty käyttöarvon perusteella diskontattuja rahavirtoja käyttäen.

Käyttöarvon määrittämisessä käytetyt keskeiset oletukset ovat johdon määrittelemiä. Merkittävimpiä oletuksia olivat oletukset Venäjän energiamaarkkinoiden odotetusta kehityksestä, voimalaitosten ja muiden vastaavien omaisuuserien käyttöasteista, tulevista ylläpito- ja perusparannusinvestoinneista, investointiohjelman valmistumisaikataulusta sekä käytetystä keskimääräisestä painotetusta pääoman kustannuksesta. Oletukset pohjautuvat odotuksiin tulevaisuuden tapahtumista, joiden uskotaan olevan realistisia näissä olosuhteissa. Tapa näiden oletuksien tekemiseen ei ole muuttunut aiemmista vuosista.

Laskelmissa käytetyt rahavirrat perustuvat hallituksen hyväksymiin liiketoimintasuunnitelmiin. Venäjän sähkön tukkumarkkinat vapautettiin täysin vuoden 2011 alussa. Kasvanut kysyntä ja Venäjän markkinoiden kapasiteetin kehittyminen ovat vauhdittaneet OAO Fortumin investointiohjelman edistymistä. Viimeisenä valmistuvien uusien yksiköiden käyttöönoton on suunniteltu tapahtuvan vuoden 2014 loppuun mennessä. Kolmen ensimmäisen yksikön kaupallinen käyttö alkoi vuonna 2011. Diskonttokorko määritetään ottaen huomioon sen maan riskiprofiili, josta rahavirrat muodostuvat. Venäjällä käytetty diskonttokorko ennen veroja oli 11% (2010: 10,4%). Diskonttokoron komponenteissa tai niiden määrittämisessä käytetyissä menetelmissä ei ole tapahtunut olennaisia muutoksia.

Tilinpäätöspäivänä kerrytettävissä olevien rahamäärien todettiin ylittävän kyseessä olevien omaisuuserien kirjanpitoarvot ja siten liikearvon arvo ei ole alentunut. Johdon mukaan kohtuullinen muutos diskonttokorossa tai tuottotasossa ei aiheuttaisi sitä, että Venäjän rahavirtaa tuottavien yksiköiden kirjanpitoarvot ylittäisivät kerrytettävissä olevia rahamäärät.

Aineettomien hyödykkeiden merkittävimmät erät ovat tietokoneohjelmat ja ohjelmalisenssit, jotka kirjataan poistoina kuluksi niiden taloudellisten vaikutus-aikojen kuluessa. Muut aineettomat hyödykkeet sisältävät ostettuja ja vastikkeetta saatuja päästöoikeuksia, jotka kirjataan taseeseen aineettomiksi hyödykkeiksi alku-peräiseen hankintamenuun tai sitä alempana käypään arvoon. Aineettomiin hyödykkeisiin sisältyvien päästöoikeuksien arvo on 40 miljoonaa euroa (2010: 27).

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47

23 AINEELLISET KÄYTTÖMAISUUSHYÖDYKKEET

Milj. euroa	Maa- ja vesialueet sekä tunnelit	Rakennukset ja rakennelmat	Koneet ja kalusto	Muut aineelliset hyödykkeet	Ennakkomaksut ja keskenkäsitellyt hankinnat	Yhteensä
Hankintameno 1.1.2011	3 243	3 098	13 937	198	1 649	22 125
Kurssierot ja muut oikaisut	18	3	61	-1	-29	52
Lisäykset tytäryritysten hankintojen kautta	15	40	91	0	0	146
Investoinnit	1	54	125	4	1 197	1 381
Ydinvoiman käytöstäpoistamiskulut	-	-	5	-	-	5
Vähennykset	-1	-16	-39	-1	1	-56
Uudelleenryhmittelyt	1	229	710	5	-945	0
Siirretty myytävänä oleviin omaisuuseriin	-	-103	-60	-5	-9	-177
Hankintameno 31.12.2011	3 277	3 305	14 830	200	1 864	23 476
Kertyneet poistot 1.1.2011	-	1 339	6 016	149	-	7 504
Kurssierot ja muut oikaisut	-	18	107	-2	-	123
Lisäykset tytäryritysten hankintojen kautta	-	37	83	0	-	120
Vähennykset	-	-10	-32	-1	-	-43
Tilikauden poistot	-	106	473	8	-	587
Siirretty myytävänä oleviin omaisuuseriin	-	-30	-18	-1	-	-49
Kertyneet poistot 31.12.2011	-	1 460	6 629	153	-	8 242
Tasearvo 31.12.2011	3 277	1 845	8 201	47	1 864	15 234

Aineellisten käyttöomaisuushyödykkeiden kasvu vuonna 2011 aiheutui pääasiassa OAO Fortumissa käynnissä olevasta investointiohjelmasta ja Heat-segmentin neljästä yhdistetyn lämmön- ja sähköntuotantolaitoksen rakennusprojektista (CHP), joiden arvioidaan otettavan kaupalliseen käyttöön vuoden 2013 aikana.

+ Lisätietoja käynnissä oleviin investointeihin liittyvistä luottoriskeistä on esitetty liitetiedossa 3.9 Luottoriskit sivulla 58.

Aineellisia käyttöomaisuushyödykkeitä on pantattu kiinteistökiinnityksin 285 miljoonan euron arvosta (2010: 292).

+ Katso liitetieto 40 Pantatut varat sivulla 94.

Milj. euroa	Maa- ja vesialueet sekä tunnelit	Rakennukset ja rakennelmat	Koneet ja kalusto	Muut aineelliset hyödykkeet	Ennakkomaksut ja keskenkäsitellyt hankinnat	Yhteensä
Hankintameno 1.1.2010	2 840	2 752	12 570	206	1 091	19 459
Kurssierot ja muut oikaisut	392	201	1 091	14	100	1 798
Investoinnit	1	83	221	1	897	1 203
Ydinvoiman käytöstäpoistamiskulut	-	-	18	-	-	18
Vähennykset	-1	-13	-66	-	2	-78
Uudelleenryhmittelyt	12	93	339	-21	-440	-17
Siirretty myytävänä oleviin omaisuuseriin	-1	-18	-236	-2	-1	-258
Hankintameno 31.12.2010	3 243	3 098	13 937	198	1 649	22 125
Kertyneet poistot 1.1.2010	-	1 184	5 284	136	-	6 604
Kurssierot ja muut oikaisut	-	84	449	9	-	542
Vähennykset	-	-8	-44	-	-	-52
Tilikauden poistot	-	91	443	5	-	539
Tilikauden arvonalentumiset	-	2	-	-	-	2
Uudelleenryhmittelyt	-	-7	3	-	-	-4
Siirretty myytävänä oleviin omaisuuseriin	-	-7	-119	-1	-	-127
Kertyneet poistot 31.12.2010	-	1 339	6 016	149	-	7 504
Tasearvo 31.12.2010	3 243	1 759	7 921	49	1 649	14 621

23.1 Aktivoidut vieraan pääoman kulut

Milj. euroa	Rakennukset ja rakennelmat		Koneet ja kalusto		Ennakkomaksut ja keskenkäsitellyt hankinnat		Yhteensä	
	2011	2010	2011	2010	2011	2010	2011	2010
1.1.2011	7	0	32	21	73	44	112	65
Kurssierot ja muut oikaisut	0	0	-1	0	-3	4	-4	4
Lisäykset	-	-	-	-	53	45	53	45
Uudelleenryhmittelyt	10	7	46	13	-56	-20	0	0
Poistot	-1	0	-3	-2	-	-	-4	-2
31.12.2011	16	7	74	32	67	73	157	112

Vuonna 2011 aktivoitiin taseeseen uusia vieraan pääoman kuluja 53 miljoonaa euroa (2010: 45). Uudet aktivoidut vieraan pääoman kulut liittyvät Venäjällä OAO Fortumin investointiohjelmaan sekä Puolassa, Virossa ja Liettuaassa rakennettaviin yhdistettyjen sähkön- ja lämmöntuotantolaitosten (CHP) -projekteihin. Maasta ja lainavaluutasta riippuen käytetty korkokanta vaihteli 3,2 ja 9,7% välillä (2010: 2,9–9,0%).

23.2 Investoinnit ¹⁾

Milj. euroa	Suomi		Ruotsi		Muut maat		Yhteensä	
	2011	2010	2011	2010	2011	2010	2011	2010
Power								
Vesivoima	9	10	60	42	–	–	69	52
Ydinvoima	34	39	–	–	–	–	34	39
Fossiilinen energia/Sähköntuotanto	8	5	–	–	–	–	8	5
Uusiutuva energia/Sähköntuotanto	–	–	16	–	–	–	16	–
Muut	1	1	2	–	1	–	4	1
Power yhteensä	52	55	78	42	1	–	131	97
Heat								
Fossiilinen energia/Lämmöntuotanto	5	16	5	24	8	39	18	79
Fossiilinen energia/Sähköntuotanto	2	5	–	–	2	–	4	5
Uusiutuva lämpöenergia	22	14	84	57	56	59	162	130
Kaukolämpö	9	19	32	36	26	22	67	77
Muut	12	–	34	12	0	1	46	13
Heat yhteensä	50	54	155	129	92	121	297	304
Distribution	118	73	157	128	14	12	289	213
Electricity Sales	5	0	–	–	–	–	5	0
Muut	14	8	2	1	0	0	16	9
Yhteensä, ilman Russia-segmenttiä	239	190	392	300	107	133	738	623
Russia								
Fossiilinen energia/Sähköntuotanto							627	544
Fossiilinen energia/Lämmöntuotanto							43	21
Muut							0	34
Russia yhteensä							670	599
Yhteensä, sisältäen Russia-segmentin							1 408	1 222

¹⁾ Sisältää investoinnit sekä aineellisiin että aineettomiin hyödykkeisiin.

Vuonna 2011 kunnossapitoinvestoinnit aineellisiin käyttöomaisuushyödykkeisiin olivat 202 miljoonaa euroa (2010: 164). Lainsäädännön edellyttämät investoinnit olivat 192 miljoonaa euroa (2010: 148). Tuottavuutta lisäävät investoinnit olivat 245 miljoonaa euroa (2010: 151) ja kasvua lisäävät investoinnit olivat 769 miljoonaa euroa (2010: 759).

23.2.1 Power

Fortum investoi Suomessa 38 miljoonaa euroa (2010: 42) Loviisan ydinvoimalaitokseen. Lisäksi Fortum jatkoi investointejaan useisiin kasvuun ja tuottavuuteen tähtääviin vesivoimalaitosprojekteihin. Nämä investoinnit olivat yhteensä 18 miljoonaa euroa (2010: 23), joista suurin yksittäinen kohde oli Montta Suomessa, johon Fortum sijoitti noin 4 miljoonaa euroa (2010: 7). Power on myös osallistunut Blaiken Wind projektin rakennuttamiseen 13 miljoonalla eurolla (2010: 6). Laitosten ylläpitoinvestoinnit Power-segmentissä olivat noin 63 miljoonaa euroa (2010: 32).

Investoinnit hiilidioksidipäästöttömään tuotantoon olivat 103 miljoonaa euroa (2010: 91).

23.2.2 Heat

Heat-segmentissä on ollut vuonna 2011 rakenteilla neljä CHP -voimalaitosta: Klaipeda Liettuassa, Brista 2 Ruotsissa, Järvenpää Suomessa ja Jelgava Latviassa. Laitosten odotetaan valmistuvan vuoden 2013 aikana. Investoinnit Heat-segmentin kasvuprojekteihin vuoden aikana olivat yhteensä 193 miljoonaa euroa (2010: 202). Ylläpito- ja muut normaalit investoinnit olivat yhteensä 103 miljoonaa euroa (2010: 102). Nämä viimeksi mainitut investoinnit koostuvat lähinnä investoinneista kaukolämpöverkostoon, uusien liittymien rakentamiseen, olemassa olevien CHP-voimalaitosten kunnossapitoon ja lainsäädännöllisten vaatimusten mukaisiin investointeihin. Investoinnit hiilidioksidipäästöttömään tuotantoon olivat 152 miljoonaa euroa (2010: 123).

23.2.3 Distribution

Fortum investoi 289 miljoonaa euroa (2010: 213) sähkönsiirron luotettavuuteen, ylläpitoon ja uusinvestointeihin sähkönsiirtoliiketoiminnassaan Suomessa, Ruotsissa, Norjassa ja Virossa.

Suomessa sähköverkkoasiakkaiden automaattisen mittarinluennan pilottivaihe käynnistyi lokakuussa 2010. Fortum investoi Suomessa automaattisen mittarinluennan projektiin vuonna 2011 yhteensä noin 37 miljoonaa euroa (2010: 9).

23.2.4 Russia

OA Fortumilla on käynnissä mittava investointiohjelma, jolla pyritään kasvattamaan sähköntuotantokapasiteettia 2300 megawatilla. Vuoden 2011 aikana ohjelman mukaisista investoinneista toteutui noin 558 miljoonaa euroa (2010: 540). Investointiohjelmasta arvioidaan tammikuusta 2012 lähtien olevan jäljellä 0,9 miljardia euroa. Kolmen ensimmäisen yksikön kaupallinen käyttö alkoi vuonna 2011: Länsi-Siperiassa sijaitseva Tjumenin CHP-1 voimalaitos aloitti kapasiteettimyyntin helmikuun alussa ja Uralin alueella sijaitseva Chelyabinsk CHP-3 -voimalaitos aloitti vastaavan myynnin kesäkuun alussa. Tobolskin voimalaitoksen uusi kapasiteetti otettiin kaupalliseen käyttöön 1. lokakuuta 2011. Fortumin mittava investointiohjelma Venäjällä käsittää kaiken kaikkiaan kahdeksan uutta yksikköä.

23.3 Rahoitusleasingopimuksilla hankitut hyödykkeet

Milj. euroa	2011	2010
Hankintameno	39	41
Kertyneet poistot 1.1.	–14	–14
Tilikauden poistot	–2	–2
Tasearvo	23	25

Rahoitusleasingopimuksilla vuokratut hyödykkeet on kirjattu koneisiin ja kalustoon.

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47

Fortumilla on myös rahoitusleasingsopimuksia, joissa se toimii vuokralleantajana ja on vuokrannut konsernin ulkopuolelle aineellisia käyttöomaisuushyödykkeitä 42 miljoonaa euron (2010: 50) arvosta. Nämä varat eivät sisälly konsernitaseen aineellisiin käyttöomaisuushyödykkeisiin.

23.4 Muilla vuokrasopimuksilla vuokralle annetut hyödykkeet

Milj. euroa	2011	2010
Hankintameno	11	12
Kertyneet poistot 1. 1.	-2	-3
Tilikauden poistot	-1	-2
Tasearvo	8	7

24 SIIJOITUKSET OSAKKUUS- JA YHTEISYRITYKSIIN

Milj. euroa	2011	2010
Hankintameno		
Hankintameno 1. 1.	1 661	1 669
Kurssierot ja muut oikaisut	-6	63
Hankinnat	9	6
Uudet osakeannit ja osakkaiden sijoitukset	16	20
Uudelleenryhmittelyt	-4	-
Vähennykset	-38	-97
Siirretty myytävänä oleviin omaisuuseriin	-1	-
Hankintameno 31. 12.	1 637	1 661
Osakkuus- ja yhteisyritysomistuksiin liittyvät oman pääoman oikaisut		
Oikaisut 1. 1.	500	519
Kurssierot ja muut oikaisut	4	41
Osuus osakkuusyritysten tilikauden voitosta	91	62
Uudelleenryhmittelyt	4	-
Vähennykset	-108	8
Saadut osingot	-108	-61
Osakkuusyritysten muut laajan tuloksen erät	-1	-69
Oikaisut 31. 12.	382	500
Tasearvo 31. 12.	2 019	2 161

Osakkuusyrityssijoitusten tasearvo vuoden 2011 lopussa oli 2019 miljoonaa euroa (2010: 2 161). Fortum omistaa osakkeita kolmesta (2010: kahdesta) yhteisyritykseksi luokitellusta yrityksestä. Kyseisten yhteisyritysosuuksien tasearvo oli yhteensä 62 miljoonaa euroa (2010: 54).

24.1 Investoinnit

Teollisuuden Voima Oyj:n (TVO) varsinainen yhtiökokous päätti maaliskuussa 2011 nostaa yhtiön osakepääomaa 65 miljoonalla eurolla (2010: 79,3), josta Fortumin

osuus on 16 miljoonaa euroa (2010: 19,8). Fortumin osuus korotuksesta maksettiin marraskuussa 2011.

Vuonna 2010 Fortum hankki 40% osuuden Blaiken Vind Ab:stä Skellefteå Kraft Ab:ltä. Blaiken Vind Ab on yhteisyritys, joka suunnittelee tuulipuiston rakentamista Blaikenin alueelle Pohjois-Ruotsiin. Tuulipuistoon tulee korkeintaan 100 tuulivoimalaa, kokonaisteholtaan 250 MW, ja sen arvioitu vuosituotanto valmistuessaan vuonna 2015 on 600–720 gigawattituntia (GWh). Hankkeen kokonaisinvestoinnin arvo on enintään 400 miljoonaa euroa, josta Fortumin osuus on 40%.

24.2 Yritysmyyntit

Vuoden 2011 ensimmäisellä neljänneksellä Electricity Sales-segmentti myi 30,78% osuutensa Energiapolar Oy:stä. Vuoden 2011 viimeisellä neljänneksellä Electricity Sales-segmentti myi 24,5% osuutensa Ishavskraft AS:stä.

Tammikuussa 2011 Fortum, Suomen valtio (Työ- ja elinkeinoministeriö ja Huoltovarmuuskeskus) ja Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Ilmarinen sopivat alustavasti, että Fortum myy 25%:n omistusosuutensa Suomen kantaverkkoyhtiö Fingrid Oyj:ssä. Kauppa saatettiin loppuun 19.4.2011. Valtio osti noin 81%:a ja Ilmarinen noin 19%:a Fortumin Fingrid Oyj -osakkeista. Osakkeiden myyntihinta oli 325 miljoonaa euroa, jonka seurauksena Fortum kirjasi 192 miljoonaa euron myyntivoiton. Tämän lisäksi kirjattiin 8 miljoonan euron osakkuusyritystulos vuoden ensimmäiseltä neljännekseltä. Osakkeet ovat osa Distribution-segmenttiä ja myyntivoitto on kirjattu Distribution-segmenttiin. Fortum myy omistuksensa Fingrid Oyj:ssä EU:n kolmannen energiamarkkinapakettien seurauksena. Syyskuun 2009 alussa voimaan tullut paketti edellyttää sähkön korkeajännitesiirron ja tuotannon eriyttämistä.

Helmikuun 2010 alussa Distribution liiketoiminta-alue myi Fortumin 49% osuuden Karlskoga Energi & Miljö AB:ssä. Vuoden ensimmäisellä neljänneksellä Heat-divisioona myi Fortumin 20,4% osuuden Swedegas AB:ssä ja Russia-divisioona myi OAO Fortumin 49% omistusosuuden Kurgan Generating Companyssa. Vuoden kolmannella neljänneksellä Russia-divisioona myi myös Fortumin noin 31% omistusosuuden St. Petersburg Sale Companyssa.

24.3 Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta

Eräät merkittävimmistä osakkuusyrityksistä esittävät tilinpäätöksensä paikallisten laskentaperiaatteiden mukaan. Fortum tekee ko. raportoituihin tilinpäätöksiin korjausvientejä taatakseen, että osakkuusyritysten luvut ovat yhtenevät Fortumin käyttämien laskentaperiaatteiden kanssa. Jos uudempaa tietoa ei ole saatavilla, osuudet osakkuusyritysten tuloksesta lasketaan perustuen edellisen neljänneksen lukuihin.

Fortumin osuus osakkuus- ja yhteisyritysten voitosta vuodelta 2011 oli 91 miljoonaa euroa (2010: 62), josta Hafslund ASA:n osuus oli 23 miljoonaa euroa (2010: 28), TGC-1:n osuus 30 miljoonaa euroa (2010: 7) ja Gasum Oy:n osuus 16 miljoonaa euroa (2010: 27). Osuus voitosta sisältää myös Fortumin osakkuusyritysomistuksen mukaisen osuuden ruotsalaisten ydinvoimayhtiöiden, Forsmarks Kraftgrupp AB:n ja OKG AB:n, voitosta yhteensä 7 miljoonaa euroa (2010: -19). Tästä 17 miljoonaa euroa (2010: -11) aiheutui ydinvoimaan liittyvien varojen ja velkojen kirjauksista.

☛ *Katso liitetieto 35 Ydinvoimaan liittyvät varat ja velat sivulta 89.*

Fortumin laadintaperiaatteiden mukaisesti Hafslundin tulos REC-omistus mukaan lukien sisältyy Fortumin lukuihin edellisen neljänneksen julkaistujen lukujen perusteella, sillä tavallisesti Hafslundin viimeisin osavuositarkastus ei ole vielä saatavilla. Viimeinen vuosineljännes sisältää Fortumin osuuden Hafslundin tuloksesta kolmannelta vuosineljännekseltä. Hafslund alaskirjasi REC osakkeitaan toisella ja kolmannelta vuosineljänneksellä vuonna 2011. Vuoden 2011 kolmannelta neljänneksellä Fortum on muuttanut Hafslundin kirjausperiaatteitaan (katso liitetieto 1.3.2 Osakkuusyrietykset ja osuudet yhteisyrityksissä). Vuoden 2011 toisen neljänneksen alaskirjaus perustui REC:in osakkeiden kesäkuun 2011 lopun päätöskurssiin (9,28 Norjan kruunua). Tämän alaskirjauksen jälkeen Fortumilla ja Hafslundilla on yhteiset arvostusperiaatteet REC:in osakkeiden tulevasta käyvän arvon muutoksista.

REC:in osakkeiden alaskirjausten kokonaismäärä vuonna 2011 oli 36 miljoonaa euroa, josta toisella vuosineljänneksellä kirjattu osuus oli 20 miljoonaa euroa ja viimeisellä vuosineljänneksellä kirjattu osuus oli 16 miljoonaa euroa. Joulukuussa 2010 Hafslund myi täysin omistamansa tytäryhtiön Hafslund Fibernett AS:n koko osakekannan. Fortum on kirjannut 38 miljoonaa euroa Hafslund Fibernett AS:n osakkeiden myynnistä erään 'Osuus osakkuusyrietysten voitosta' vuoden 2011 ensimmäisellä neljänneksellä.

24.4 Saadut osingot

Saadut osingot -erä rahavirtalaskelmassa, 108 miljoonaa euroa (2010: 61), sisältää Hafslundin maksamat osingot, yhteensä 64 miljoonaa euroa (2010: 19) ja Gasum Oy:n maksamat osingot, yhteensä 23 miljoonaa euroa (2010: 26).

24.5 Merkittävimmät osakkuusyrietykset

Milj. euroa	Yhtiö	Segmentti	Kotipaikka	Omistusosuus, %		Tasearvo konsernitaseessa	
				2011	2010	2011	2010
	Kemijoki Oy	Power	Suomi	18	18	230	237
	Teollisuuden Voima Oyj (TVO)	Power	Suomi	26	26	272	254
	OKG AB	Power	Ruotsi	46	46	142	134
	Forsmarks Kraftgrupp AB	Power	Ruotsi	26	26	116	121
	Gasum Oy	Heat	Suomi	31	31	116	123
	Fingrid Oyj	Distribution	Suomi	-	25	-	115
	Territorial Generating Company 1 (TGC-1)	Russia	Venäjä	26	26	452	423
	Hafslund ASA	Muut	Norja	34	34	394	440
	Muut					297	314
	Yhteensä					2 019	2 161

Fortum omistaa 63,8% vesivoimaosakkeista ja 15,4% rahaosakkeista Kemijoki Oy:ssä. Jokainen vesivoimaosakkeiden omistaja on oikeutettu osakeomistusta vastaavaan osuuteen vesivoimatuotannosta. Fortumin omistusosuus koko osakepääomasta on 17,5%. Kemijoki yhdistellään konsernitilinpäätökseen osakkuusyrietyksenä, koska Fortumilla on Kemijoki Oy:ssä huomattava vaikutusvalta perustuen osuuteen hallituspaikeista ja osallistumiseen yhtiön päätöksentekoprosesseihin.

TVO:lla on kolme osakesarjaa, jotka oikeuttavat osakkeenomistajat TVO:n eri voimalaitoksilla tuotettuun sähkөөn. A-sarjan osakkeet oikeuttavat Olkiluoto 1 ja 2 voimalaitosten ydinvoimalla tuottamaan sähkөөn. B-sarjan osakkeet oikeuttavat rakenteilla olevan uuden ydinvoimalaitoksen, Olkiluoto 3:n, tulevaisuudessa tuottamaan sähkөөn. C-sarjan osakkeet oikeuttavat TVO:n osuuteen Meri-Porin lauhdevoimalan tuottamasta sähkөөstä. Meri-Porin voimalaitos on Fortumin ja TVO:n yhteisessä määräysvallassa oleva omaisuuserä. Fortumille kuuluu 54,55% Meri-Porin varoista ja TVO:lle 45,45%.

☛ Katso myös kohta 1.12.1 Yhteisessä määräysvallassa olevat omaisuuserät, liitetiedosta 1 Laadintaperiaatteet sivulta 44.

Fortum omistaa 25,7% Territorial Generating 1 -yhtiöstä (TGC-1). TGC-1 muodostettiin vuoden 2006 lopussa usean venäläisen yhtiön fuusioituttua. Fortumin laskentaperiaatteiden mukaisesti osuus TGC-1:n osakkuustuloksesta kirjataan perustuen edellisen neljänneksen IFRS-tilinpäätökseen.

Vuoden 2010 aikana Fortum muutti kirjauskäytäntöään TGC-1:n osakkuustuloksen kirjaamisen osalta. TGC-1 on peruuttanut ennen Fortumin omistusta kirjattuja arvonalentumistappioita. Vuodesta 2010 lähtien Fortum on eliminoinut yhtiön tekemät arvonalentumistappioiden peruutukset kirjattaessaan osuuttaan tuloksesta ja arvioi arvonalentumiskirjausten tarpeellisuutta erikseen.

TGC-1 muutti IFRS-standardien mukaisten tilinpäätöstietojensa raportointiaika-aulua vuoden 2010 aikana. Vuodesta 2010 alkaen yhtiö julkaisee IFRS-standardien mukaisia osavuositarkastustietoja vuosineljänneksittäin. Fortumin vuoden 2010 tulos sisältää Fortumin osuuden TGC-1:n vuoden 2009 toiselta vuosipuoliskolta sekä vuoden 2010 kolmelta ensimmäiseltä neljännekseltä.

Fortumin merkittävimpien listattujen osakkuusyrietysoyakkeiden (Hafslund ASA ja TGC-1) vuoden 2011 lopun markkina-arvoihin perustuva käypä arvo oli 718 miljoonaa euroa (2010: 1 113), josta Hafslundin osuus oli 498 miljoonaa euroa (2010: 595) ja TGC-1:n osuus 220 miljoonaa euroa (2010: 518). TGC-1:n osakkeiden markkina-arvoon vaikuttaa yhtiön osakkeiden alhainen likviditeetti Venäjän pörssiissä. Vuoden 2011 aikana TGC-1:n vaihdettujen osakkeiden lukumäärä verrattuna yhtiön osakemäärään oli noin 8,4%.

MERKITTÄVIMPIEN OSAKKUUSYRIETYSTEN VARAT, VELAT, LIIKEVAIHTO JA VOITTO/TAPPIO

Milj. euroa	Yhtiö	Kotipaikka	Varat	Velat	Liikevaihto	Voitto/tappio	Omistusosuus, %	Äänimäärä, %
	Kemijoki Oy ^{1) 3)}	Suomi	454	341	41	-7	18	18
	Teollisuuden Voima Oyj ^{1) 2)}	Suomi	5 915	4 836	274	6	26	26
	OKG AB ^{1) 3)}	Ruotsi	2 313	1 880	569	1	46	46
	Forsmarks Kraftgrupp AB ^{1) 3)}	Ruotsi	2 073	1 619	614	43	26	26
	Gasum Oy ²⁾	Suomi	753	374	948	52	31	31
	Territorial Generating Company 1 (TGC-1) ²⁾	Venäjä	3 195	1 324	971	67	26	26
	Hafslund ASA ²⁾	Norja	3 287	2 216	1 324	-63	34	33

¹⁾ Voimalaitokset rakennetaan usein yhteisesti muiden sähkөөntuottajien kanssa. Osakassopimuksen nojalla jokaisella omistajalla on oikeus sähkөөn osakeomistuksensa suhteessa tai muiden sopimusten perusteella ja jokainen omistaja on vastuussa vastaavasta kustannusosuudesta. Osakkuusyrietykset eivät ole voittoa tuottavia, koska omistajat ostavat sähkөөn tuotantokustannuksiin perustuvalla hinnalla sisältäen korkokulut ja valmisteverot (katso myös liitetieto 12 Materiaalit ja palvelut sivulta 68 ja liitetieto 45 Lähipiiritapahtumat sivulta 96).

²⁾ Tiedot perustuvat syyskuun 2011 lukuihin.

³⁾ Tiedot perustuvat joulukuun 2010 lukuihin.

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47

24.6 Liiketoimet ja avoimet saldot

LIIKETOIMET OSAKKUUSYRITYSTEN KANSSA

Milj. euroa	2011	2010
Myyntit osakkuusyrityksille	21	63
Korot osakkuusyritysten lainasaamisista	34	39
Ostot osakkuusyrityksiltä	661	764

Ostot osakkuusyrityksiltä sisältävät ydin- ja vesivoimalla tuotetun sähkön ostot omakustannushintaan mukaan lukien korkokulut ja valmisteverot.

➤ *Katso myös liitetieto 12 Materiaalit ja palvelut sivulta 68.*

➤ *Katso myös liitetieto 45 Lähipiiritapahtumat sivulta 96.*

AVOIMET SALDOT

Milj. euroa	2011	2010
Saamiset osakkuusyrityksiltä		
Pitkääikaisten korollisten lainasaamiset	1 178	1 071
Myyntisaamiset	11	22
Muut saamiset	7	20

Velat osakkuusyrityksille

Pitkääikaisten velat	223	213
Ostovelat	14	36
Muut velat	13	15

Pitkääikaisten korollisten saamiset ovat pääasiassa saamia ruotsalaisilta ydinvoimayhtiöiltä, OKG AB:lta ja Forsmarks Kraftgrupp AB:lta, suuruudeltaan 1 110 miljoonaa euroa (2010: 1 001).

Näiden yhtiöiden tekemät investoinnit on rahoitettu kyseisten yhtiöiden omistajilta saaduilla lainoilla omistusosuuden suhteessa.

LIIKETAHTUMAT JA SALDOT YHTEISYRITYSTEN KANSSA

Milj. euroa	2011	2010
Ostot	1	1
Saamiset yhteisyrityksiltä	14	6
Muut velat yhteisyrityksille	10	0

Konsernilla oli 9 miljoonaa euroa (2010: 0) pitkäaikaisia korollisia lainasaamia yhteisyrityksiltä vuoden 2011 lopussa.

25 MUUT PITKÄAIKAISET SIOITUKSET

Milj. euroa	2011	2010
Myytävässä olevat rahoitusvarat	36	41
Muut	33	31
Yhteensä	69	72

Myytävässä olevat rahoitusvarat, jotka ovat muita kuin osakkuus- ja yhteisyritys-osakkeita, koostuvat pääosin listaamattomien yhtiöiden osakkeista, arvoltaan 34 miljoonaa euroa (2010: 38), joiden käypää arvoa ei pystytä määrittämään luotettavasti. Nämä sijoitukset on arvostettu hankintamenoonsa vähennettynä mahdollisilla arvonalentumistappioilla.

Myytävässä oleviin rahoitusvaroihin sisältyvien noteerattujen yritysten osakkeiden käypä arvo oli 2 miljoonaa euroa (2010: 3). Fortumin omaan pääomaan kirjattujen kertyneiden käyppien arvojen muutokset olivat -2 miljoonaa euroa (2010: -1).

26 PITKÄAIKAISET JA LYHYTAIKAISET KOROLLISET SAAMISET

Milj. euroa	2011	2010
Pitkääikaisten lainasaamiset	1 189	1 101
Rahoitusleasingsaamiset	7	48
Pitkääikaisten korollisten saamisten yhteensä	1 196	1 149
Muut lyhytaikaisten korollisten saamiset	14	46
Lyhytaikaisten rahoitusleasingsaamiset	9	11
Lyhytaikaisten korollisten saamisten yhteensä ¹⁾	23	57
Yhteensä	1 219	1 206

¹⁾ Sisältyy taseessa myyntisaamisiin ja muihin saamisiin, katso liitetieto 28 sivulta 83.

Pitkääikaisiin lainasaamisiin sisältyy saamia osakkuusyrityksiltä 1 178 miljoonaa euroa (2010: 1 071), jotka ovat pääasiassa ruotsalaisilta ydinvoima-osakkuusyrityksiltä OKG AB:lta ja Forsmarks Kraftgrupp AB:lta yhteensä 1 110 miljoonaa euroa (2010: 1 001). Näitä yhtiöitä rahoitetaan pääsääntöisesti osakslainoilla osakkaiden omistusosuuksien suhteessa. Saamisten kasvu johtuu suunnitelman mukaisista investoinneista OKG AB:ssa ja Forsmarks Kraftgrupp AB:ssa.

Pitkääikaisiin lainasaamisiin sisältyy myös saamia Teollisuuden Voima Oyj:lta (TVO) yhteensä 45 miljoonaa euroa (2010: 45). TVO:n rakentamaa Olkiluoto 3 -ydinvoimalaa rahoitetaan ulkoisilla lainoilla, osakeanneilla ja osakslainoilla TVO:n osakkeenomistajien välisten osakassopimusten perusteella. Maaliskuussa 2009 TVO:n osakkeenomistajat antoivat 300 miljoonan euron osakslainasitoumuksen TVO:lle. Sitoumus on käytettävissä vuoden 2013 loppuun asti. Fortumin osuus sitoumuksesta on korkeintaan 75 miljoonaa euroa.

➤ *Lisätietoja luottoriskien hallinnasta ja luottoriskeistä liitetiedossa 3.9 Luottoriskit sivulta 58.*

26.1 Korolliset saamiset

Milj. euroa	Efektiivinen korkokanta %	Tase-arvo 2011	Uudelleenhinnoittelu			Käypä arvo 2011	Tase-arvo 2010	Käypä arvo 2010
			1 vuosi	1–5 vuotta	yli 5 vuotta			
Pitkäaikaiset lainasaamiset	2,7	1 191	1 180	2	9	1 201	1 103	1 112
Rahoitusleasingsaamiset	6,5	16	13	3	–	16	59	73
Pitkäaikaiset korolliset saamiset yhteensä ¹⁾	2,8	1 207	1 193	5	9	1 217	1 162	1 185
Muut lyhytaikaiset korolliset saamiset	4,9	12	12	–	–	12	44	46
Korolliset saamiset yhteensä	2,8	1 219	1 205	5	9	1 229	1 206	1 231

¹⁾ Sisältää pitkäaikaisten saamisten lyhytaikaisen osuuden 2 miljoonaa euroa (2010: 2) sekä lyhytaikaiset rahoitusleasingsaamiset 9 miljoonaa euroa (2010: 11).

26.2 Rahoitusleasingsaamiset

Fortum omistaa aineellisia käyttöomaisuushyödykkeitä (lähinnä CHP- ja lämpövoimalaitoksia), joita se vuokraa rahoitusleasingsopimuksilla asiakkailleen Suomessa ja Norjassa. Nämä aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet on kirjattu taseeseen määrään, joka on yhtä suuri kuin rahoitustuotoilla vähennetty bruttosijoitus vuokrasopimuksiin. Keskimääräinen sopimusaika on noin 7 vuotta.

VÄHIMMÄISVUOKRASAAMISTEN NYKYARVO

Milj. euroa	2011	2010
Bruttosijoitus vuokrasopimuksiin	16	78
Vähennettynä tulevilla korkotuotoilla	0	19
Yhteensä	16	59

RAHOITUSLEASINGSAAMISTEN ERÄÄNTYMISAJAT

Milj. euroa	2011	2010
Bruttosijoitus vuokrasopimuksiin		
Enintään 1 vuosi	9	15
1–5 vuotta	5	42
Yli 5 vuotta	2	21
Yhteensä	16	78

VÄHIMMÄISVUOKRASAAMISTEN NYKYARVO JA ERÄÄNTYMISAJAT

Milj. euroa	2011	2010
Enintään 1 vuosi	9	12
1–5 vuotta	5	30
Yli 5 vuotta	2	17
Yhteensä	16	59

Muuttuvia vuokria ei sisältynyt tuloslaskelmaan vuonna 2011 tai 2010.

27 VAIHTO-OMAISUUS

Milj. euroa	2011	2010
Ydinpolttoaine	109	84
Hiili	203	129
Öljy	48	53
Biopolttoaineet	95	44
Muu vaihto-omaisuus	73	77
Yhteensä	528	387

Vaihto-omaisuuden alaskirjauksia ei ole kirjattu vuosina 2011 tai 2010.

28 MYYNTISAAMISET JA MUUT SAAMISET

Milj. euroa	2011	2010
Myyntisaamiset	689	943
Tuloverosaamiset	55	18
Korkosaamiset	6	9
Siirtosaamiset	45	62
Muut saamiset	202	195
Lyhytaikaiset rahoitusleasingsaamiset ¹⁾	9	11
Muut lyhytaikaiset korolliset saamiset ¹⁾	14	46
Yhteensä	1 020	1 284

¹⁾ Katso myös liitetieto 26 Pitkäaikaiset ja lyhytaikaiset korolliset saamiset sivulta 82.

Myyntisaamisten ja muiden saamisten käypä arvo ei poikkea olennaisesti tasearvosta.

28.1 Myyntisaamiset

MYYNTISAAMISTEN IKÄJAKAUMA

Milj. euroa	2011		2010	
	Brutto	Luottotappioksi kirjattu	Brutto	Luottotappioksi kirjattu
Erääntymättömät	630	3	860	2
1–90 päivää erääntyneet	63	6	88	6
91–180 päivää erääntyneet	6	2	8	6
Yli 181 päivää erääntyneet	58	57	53	52
Yhteensä	757	68	1 009	66

Vuonna 2011 myyntisaamisten alaskirjaukset olivat 10 miljoonaa euroa (2010: 27), joista 2 miljoonaa euroa (2010: 26) aiheutui myyntisaamisten alaskirjauksista OAO Fortum -yhtiöissä. Vuoden 2011 lopun myyntisaamisista 68 miljoonaa euroa (2010: 66) oli kirjattu luottotappioiksi, joista 57 miljoonaa euroa (2010: 57) OAO Fortum -yhtiöissä.

+ Segmenttikohtaiset alaskirjaukset on liitetiedossa 5 Segmenttiraportointi sivulla 60.

MYNTISAAMISTEN VALUUTTAJAKAUMA

Milj. euroa	2011	2010
EUR	183	276
SEK	347	461
RUB	144	150
NOK	28	47
PLN	31	33
Muut	24	42
Yhteensä	757	1 009

Fortumilla ei ole riskikeskittymää myyntisaamisten osalta, koska asiakasmäärä on suuri ja myyntisaamiset ovat pääasiassa euroissa ja Ruotsin kruunuissa. Vuoden 2011 lopussa Fortumilla oli 0,7 miljoonan euron edestä (2010: 5) vakuustalletuksia myyntisaamisten vakuutena.

+ Lisätietoja luottoriskien hallinnasta ja luottoriskeistä, katso 2.4 Vastapuoliriskit Hallituksen toimintakertomuksessa sivulta 25 ja liitetieto 3.9 Luottoriskit sivulta 58.

29 LIKVIDIT VARAT

Milj. euroa	2011	2010
Rahat ja pankkisaamiset	191	220
Pankkitalletukset joiden maturiteetti alle 3kk	540	65
Rahavarat	731	285
Pankkitalletukset joiden maturiteetti yli 3kk	–	271
Yhteensä	731	556
Rahavarat taseen myytävänä olevissa omaisuuserissä	16	0
Yhteensä	747	556

Lyhyt- ja pitkäaikaiset pankkitalletukset sisältävät OAO Fortumin lyhytaikaisia pankkitalletuksia 194 miljoonaa euroa (2010: 65) ja pitkäaikaisia pankkitalletuksia 0 miljoonaa euroa (2010: 271). Vuoden 2011 lopussa OAO Fortumin lyhytaikaisiin pankkitalletuksiin sisältyi euromääräisiä talletuksia 164 miljoonan euron arvosta ja Venäjän ruplamääräisiä talletuksia 30 miljoonan euron arvosta. OAO Fortumin varat on korvamerkitty OAO Fortumin investointeihin, jotka lisäävät sähköntuotantokapasiteettia. OAO Fortumin euromääräiset pankkitalletukset suojaavat euromääräisiä hankintoja.

Myytävänä olevat omaisuuserät sisältävät 16 miljoonaa euroa (2010: 0) rahaa ja pankkitalletuksia. Likvidit varat yhteensä ovat 747 miljoonaa euroa, kun huomioidaan myytävänä oleviin omaisuuseriin sisältyvät likvidit varat.

Rahavarat koostuvat eristä, joiden maturiteetti on enintään kolme kuukautta.

+ Lisätietoja luottoriskien hallinnasta ja luottoriskeistä, katso 2.4 Vastapuoliriskit Hallituksen toimintakertomuksessa sivulta 25 ja liitetieto 3.9 Luottoriskit sivulta 58.

30 OSAKEPÄÄOMA

Milj. euroa	2011		2010	
	Osakkeiden lukumäärä	Osakepääoma	Osakkeiden lukumäärä	Osakepääoma
Rekisteröidyt osakkeet 1. 1.	888 367 045	3 046	888 367 045	3 046
Rekisteröidyt osakkeet 31. 12.	888 367 045	3 046	888 367 045	3 046

Fortum Oyj:llä on yksi osakesarja. Vuoden 2011 lopussa osakkeita oli laskettu liikkeeseen kaikkiaan 888 367 045 kappaletta. Osakkeen nimellisarvo on 3,40 euroa ja kukin osake oikeuttaa yhteen ääneen yhtiökokouksessa. Kaikki osakkeet oikeuttavat samansuuruiseen osinkoon. Vuoden 2011 lopussa Fortum Oyj:n kokonaan maksettu ja kaupparekisteriin rekisteröity osakepääoma oli 3 046 185 953,00 euroa.

Rekisteröity osakepääoma ylittää osakkeiden nimellisarvojen yhteenlasketun määrän, koska Fortum mitätöi vuosina 2006 ja 2007 omia osakkeitaan (yhteensä 7 570 000 osaketta) ilman että osakepääomaa pienennettiin.

Fortum Oyj:n osake on listattu NASDAQ OMX Helsinki Oy:ssä. Kaupankäyntitunnus on FUM1V. Fortum Oyj:n osakkeet kuuluvat Euroclear Finland Oy:n ylläpitämään arvo-osuusjärjestelmään.

Vuoden 2011 lopussa Suomen valtion omistusosuus yhtiön osakkeista oli 50,76%. Eduskunta on valtuuttanut valtioneuvoston vähentämään valtion osakkeenomistusta Fortum Oyj:ssä enintään 50,1 %:iin yhtiön osakkeista ja äänivallasta.

Vuoden 2011 lopussa toimitusjohtaja ja muut konsernin johtoryhmän jäsenet omistivat 253 276 osaketta (2010: 208 333), mikä vastaa noin 0,03 % (2010: 0,02 %) yhtiön osakkeista.

+ Liitteessä 14 Henkilöstökulut ja johdon palkkiot sivulla 68 on toimitusjohtajan ja muiden konsernin johtoryhmän jäsenten osakeomistukset ja osuudet pitkän aikavälin osakekannustinojelmassa. Hallituksen toimintakertomuksessa on esitetty kuvaus osakkeista, osakepääomasta ja osakkeenomistajista sivulla 27.

30.1 Omat osakkeet

Vuoden 2011 lopussa Fortum Oyj ei omistanut omia osakkeita eikä hallituksella ole yhtiökokouksen valtuuttamaa päätöstä omien osakkeiden hankinnasta.

30.2 Muut vaihtovelkakirjalainat, optiolainat tai käyttämättömät valtuudet

Fortum-konserni ei ole laskenut liikkeeseen vaihtovelkakirjalainoja eikä optiolainoja, jotka oikeuttaisivat velkakirjojen haltijaa merkitsemään Fortumin osakkeita. Hallituksella ei ole yhtiökokouksen myöntämiä käyttämättömiä valtuuksia vaihtovelkakirjojen tai optiolainojen liikkeeseen laskemiseksi, yhtiön osakepääoman korottamiseksi tai uusien osakkeiden liikkeeseen laskemiseksi.

31 HENKILÖSTÖN TULOSPALKKIOJÄRJESTELMÄ, HENKILÖSTÖRAHASTO JA KANNUSTINOHJELMAT

31.1 Tulospalkkiojärjestelmä

Fortumin lyhyen aikavälin kannustinjärjestelmä (jäljempänä tulospalkkiojärjestelmä) tukee konsernin arvojen, taloudellisten tavoitteiden ja rakennemuutosten toteuttamista. Järjestelmän avulla varmistetaan, että yksittäisten työntekijöiden tulostavoitteet tukevat konsernin ja liiketoimintadivisioonan tavoitteita. Tulospalkkiojärjestelmä kattaa kaikki fortumlaiset tiettyjä Puolan ja Venäjän henkilöstöryhmiä lukuun ottamatta.

Ylimmän johdon (toimitusjohtajan ja Fortumin johtoryhmän muiden jäsenten) tulospalkkioiden määräytymisperusteet vahvistaa hallitus vuosittain nimitys- ja palkitsemisvaliokunnan esityksen pohjalta. Ylimpään johtoon kuuluville johtajille maksettavien tulospalkkioiden määrä riippuu konsernin taloudellisesta tuloksesta ja henkilökohtaisten tavoitteiden saavuttamisesta. Tulospalkkion määrä on enintään 40 % saajan vuosipalkasta luontoisetuineen.

Divisioonien johtajien palkkiot määräytyvät divisioonan tuloksen ja konsernin taloudellisen tuloksen perusteella. Divisioonan johtajan ja hänen esimiehensä välillä käydään aina alkuvuodesta tavoite- ja tuloskeskustelu, jossa sovitaan johtajan henkilökohtaisen suorituksen arviointiperusteista. Hallitus arvioi vuosittain toimitusjohtajan suorituksen.

✦ *Lisätietoja johdon palkkioista on esitetty liitetiedossa 14 Henkilöstökulut ja johdon palkkiot sivulla 68.*

31.2 Fortumin henkilöstörahasto

Vain Suomessa työskentelevää henkilöstöä koskeva Fortumin henkilöstörahasto on toiminut vuodesta 2000 alkaen. Fortumin hallitus määrittelee vuosittain rahastoon maksettavan voittopalkkioerän määräytymisperusteet. Konsernin pitkän aikavälin kannustinjärjestelmiin kuuluvat henkilöt eivät voi olla rahaston jäseniä. Henkilöstörahaston jäseniä ovat sekä vakituissa että määräaikaisessa työsuhteessa olevat konsernin työntekijät. Rahaston jäsenyys alkaa sitä kuukautta seuraavana kuukautena, jolloin työntekijän työsuhde on kestänyt yhtäjaksoisesti kuusi kuukautta. Rahaston jäsenyys päättyy, kun jäsen on saanut osuutensa rahastosta täysimääräisenä.

Konsernin rahastoon maksamat voittopalkkioerät jaetaan rahaston jäsenille tasasuuruusina. Kunkin työntekijän rahasto-osuudet on jaettu sidottuun osaan ja nostettavissa olevaan osaan. Kun työntekijä on ollut rahaston jäsen viisi vuotta, hän voi vuosittain siirtää sidotusta osasta nostettavaksi enintään viittätoista prosenttia pääomasta vastaavan määrän.

Uusi henkilöstörahastolaki tuli voimaan vuoden 2011 alusta. Merkittävin muutos jäsenen osalta liittyy jäsenten rahasto-osuuksien nosto-oikeuksiin. Uudistettujen sääntöjen mukaan viiden vuoden karenssiaika poistuu ja nosto-oikeus alkaa heti jäsenyyden alkamista seuraavana maksupäivänä. Rahaston jäsenyys alkaa uuden lain myötä siitä, kun työsuhde on ollut voimassa viisi kuukautta. Muutoksia on tullut

myös työsuhteen päättymiseen liittyviin rahasto-osuuden nostojen jaksotusmahdollisuuksiin. Uudistetut, uuteen henkilöstörahastolakiin perustuvat säännöt tarkistetaan Työ- ja elinkeinoministeriössä ja lopulliset säännöt hyväksytään käyttöön Fortumin rahaston vuosikokouksessa vuonna 2013.

Rahaston edellinen tilivuosi päättyi 30.4.2011, jolloin jäseniä oli 2805 (2010: 2875). Huhtikuun 2011 lopussa Fortum maksoi vuoden 2010 tuloksen perusteella henkilöstörahastoon 4,7 miljoonan euron (2010: 1,7) vuotuisen voittopalkkioerän. Rahaston jäsenten rahasto-osuuksien yhteenlaskettu määrä oli 24,4 miljoonaa euroa (2010: 22,0).

Nostettavissa oleva osa (enintään viisitoista prosenttia sidotusta osasta) määritellään vuosittain ja maksetaan niille jäsenille, jotka haluavat käyttää nosto-oikeuttaan. Henkilöstörahastolle maksettava voittopalkkio kirjautuu kuluksi saatua työsuoritusta vastaavasti.

31.3 Pitkän aikavälin kannustinohjelmat

Fortumin osakepalkkiojärjestelmä (LTI) on suoritusperusteinen pitkän aikavälin kannustinjärjestelmä. Osakepalkkiojärjestelmä jakautuu viisi-kuusivuotisiin osakeohjelmiin, jotka käynnistyvät vuosittain hallituksen niin päättyessä. Järjestelmä käynnistettiin vuonna 2003 tukemaan konsernin pitkän aikavälin tavoitteiden saavuttamista houkuttelemalla ja sitouttamalla avainhenkilöitä. Tammikuussa 2008 osakepalkkiojärjestelmää kehitettiin edelleen (jäljempänä ”uusi LTI-järjestelmä”). Viimeinen ohjelma edellisen osakepalkkiojärjestelmän puitteissa (jäljempänä ”edellinen LTI-järjestelmä”) alkoi vuonna 2007.

Tällä hetkellä noin 140 hallituksen valitsemaa avainhenkilöä on mukana ainakin yhdessä kuudesta meneillään olevasta vuosittaisesta ohjelmasta.

31.3.1 Edellinen LTI-järjestelmä

Edellisen järjestelmän osakeohjelmat (ohjelmat 2006–2011 ja 2007–2012) alkavat kolmen vuoden pituisella ansaintajaksolla, jonka aikana osanottaja ansaitsee tulospalkkiojärjestelmän mukaista tulospalkkiota, jonka määrä riippuu konsernin taloudellisesta tuloksesta, divisioonan tuloksesta ja henkilökohtaisten tavoitteiden saavuttamisesta. Ansaintajakson päätyttyä, konsernin edellisen vuoden vuosituloksen julkaisemisen jälkeen, hallitus päättää euromääräisen ansaitun palkkion laskennallisen vasta-arvon Fortum Oyj:n osakeoikeuksien kappalemäärän. Osakeoikeuksien arvo tänä hetkenä ei voi ylittää osallistujan vuosipalkan määrää luontoisetuineen.

Edellisen järjestelmän ansaintajaksoa seuraa noin kolmivuotinen rajoitusjakso, joka päättyy ansaitun kannustinpalkkion suorittamiseen rahavaroina edellyttäen, että osanottaja on sillä hetkellä konsernin palveluksessa. Laskennallista osakkeiden kappalemäärää hyvitetään rajoitusjakson aikana suorituspäivään saakka mahdollisesti maksetuilla osingoilla. Osallistuessaan ohjelmaan osanottaja hyväksyy, että kertyneet varat käytetään Fortum Oyj:n osakkeiden hankkimiseen osanottajan puolesta ja nimiin sekä tuloveron ja muiden pakollisten työsuhteeseen perustuvien osanottajan maksettavaksi kuuluvien kulujen ja vakuutusmaksujen maksamiseen.

31.3.2 Uusi LTI-järjestelmä

Uudessa järjestelmässä (ohjelmat 2008–2012, 2009–2013, 2010–2015 ja 2011–2016) uusi osakepalkkio-ohjelma jatkuu viisi/kuusi vuotta. Jokainen ohjelma alkaa kolmen vuoden pituisella ansaintajaksoilla, jonka aikana osanottaja voi ansaita osakeoikeuksia jos hallituksen asettamat ehdot täyttyvät. Ansaintajakson jälkeen kertyneet varat käytetään Fortum Oyj:n osakkeiden hankkimiseen osanottajan puolesta ja nimiin sekä tuloveron ja muiden pakollisten työsuhteeseen perustuvien osanottajan maksettavaksi kuuluvien kuluja ja vakuutusmaksujen maksamiseen. Kolmen vuoden ansaintajakson jälkeen luovutettavien osakkeiden arvo tuona hetkenä ei voi ylittää osallistujan vuosipalkan määrää luontoisetuineen talouspoliittisen ministerivaliokunnan ohjeiden mukaan.

Ansaintajaksoa seuraa kahden/kolmen vuoden rajoitusjakso. Rajoitusjakson aikana osakkeita ei saa myydä, siirtää, pantata tai luovuttaa muulla tavoin. Nämä rajoitukset eivät kuitenkaan koske edellä mainitun jakson aikana maksettuja osinkoja tai muuta osakkeelle maksettua tuottoa. Osakkeet vapautuvat yhtiön julkistettua yksittäisen ohjelman viidennen/kuudennen kalenterivuoden taloudellisen tuloksen.

31.3.3 LTI-järjestelmä tilinpäätöksessä

Osakepalkkiovelvoite sosiaalikuluneen oli vuoden 2011 lopussa 12 miljoonaa euroa (2010: 20). Henkilöstökuluihin on kauden aikana kirjattu kuluja 10 miljoonaa euroa (2010: 5), netotettuna järjestelyyn liittyvän suojaussopimuksen käyvän arvon muutoksella.

Edellisen järjestelmän mahdollisten palkkioiden käypien arvojen muutoksilta suojautumiseksi konserni on solminut osaketermiinisopimuksia, jotka selvitetään rahana. Meneillään olevien osakepalkkio-ohjelmien suojaussopimusten käyvän arvon muutos vuonna 2011 oli yhteensä 0 miljoonaa euroa (2010: 2). Uudessa ohjelmassa Fortumilla ei ole velvoitetta suojata tai muuten säilyttää ohjelmaan kuuluvien henkilöiden osakkeiden arvo lukitusjakson aikana. Jos osakkeiden arvo laskee tai nousee rajoitusjakson aikana, osallistujat kantavat itse mahdollisen tappion tai voiton.

OSAKEPALKKIOJÄRJESTELMÄT

Ohjelma	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
2005–2010 ¹⁾	6						
2006–2011	5	6					
2007–2012	4	5	6				
2008–2012	3	4	5				
2009–2013	2	3	4	5			
2010–2015	1	2	3	4	5	6	
2011–2016		1	2	3	4	5	6

Vuosi Ansaintajakso Vuosi Rajoitusjakso Osakkeiden luovutus

¹⁾ Päätyneen ohjelman 2005–2010 osakkeet luovutettiin osallistujille helmikuussa 2011.

MUUTOKSET ULKONA OLEVIEN MYÖNNETTYJEN OSAKEOIKEUKSIEN MÄÄRÄSSÄ

	Ohjelma 2008–2012 ¹⁾	Ohjelma 2007–2012	Ohjelma 2006–2011	Ohjelma 2005–2010
Ulkona olevat osakeoikeudet kauden alussa				
1. 1. 2011	0	335 283	64 165	250 874
Kauden aikana myönnetty osakeoikeudet	150 436			
Osinko-oikaisu kauden aikana	N/A	13 218	2 502	
Maksut kauden aikana	N/A	-35 622	-6 512	-250 874
Peruutetut osakeoikeudet kauden aikana	0	-307		
Ulkona olevat osakeoikeudet kauden lopussa				
31. 12. 2011	150 436	312 572	60 155	0
Myöntämispäivä	7. 3. 2011	8. 2. 2010	9. 2. 2009	8. 2. 2008
Myöntämispäivän käypä arvo, euroa	22,08	18,18	15,19	27,54
Myönnettyjen osakeoikeuksien määrä	150 436	339 398	76 134	303 153
Arvio työsuhteen lopettavien henkilöiden määrästä, %	4,52	4,52	4,52	4,52
Fortumin osakkeen hinta myöntämivuoden lopussa, euroa	16,49	22,53	18,97	15,23

¹⁾ Usia ohjelmia koskien esitetään osakeoikeuksien nettomäärä veroilla vähennettynä.

32 MÄÄRÄYSVALLATTOMIEN OMISTAJIEN OSUUS

Milj. euroa		2011	2010
AB Fortum Värme Holding samägt med Stockholms stad -konserni	Ruotsi	429	358
OAQ Fortum -konserni	Venäjä	61	138
Tartu Energi -konserni	Viro	15	13
Muut		24	23
Yhteensä		529	532

Fortum omistaa Fortum Power and Heat AB:n kautta 90,1% AB Fortum Värme Holding samägt med Stockholms stad -yhtiön osakkeista, mikä vastaa 50,1% äänimäärästä. Tukholman kaupungilla on 9,9% osakkeista. Tukholman kaupunki omistaa AB Fortum Värme Holding samägt med Stockholms stad -yhtiön etuosakkeita, mikä oikeuttaa kaupungin saamaan 50% yhtiön taloudellisesta tuloksesta. Tämän yhtiön omistus ja hallinto on määritelty osakassopimuksessa. Fortum Värme samägt med Stockholms stad-konsernin määräysvallattomien omistajien osuuksien kasvusta 24 miljoonaa euroa tulee Fortum Värmen Tukholman ulkopuolisten lämpöliiketoimintojen myynnistä, josta 32 miljoonaa euroa on määräysvallattomien omistajien osuus voitosta ja 8 miljoonan euron vähennys on kaupassa siirtyneet määräysvallattomat osuudet.

Määräysvallattomien omistajien osuus OAO Fortumin osakkeista on laskenut vuoden 2011 aikana 5,49%:sta 2,45%:iin. Fortum on saannut OAO Fortumin osakkeita maksuna Fortumin St. Petersburg Sales Companyn osakkeiden myynnistä.

➔ *Lisätietoja katso liitetieto 8 Yrityshankinnat ja -myynnit sivulta 66.*

33 KOROLLISET VELAT

Milj. euroa	2011	2010
Joukkovelkakirjalainat	4 466	4 281
Lainat rahoituslaitoksilta	947	845
Rahoitusleasingvelat	24	26
Muut pitkäaikaiset korolliset velat	1 408	1 368
Pitkäaikaiset korolliset velat yhteensä	6 845	6 520
Lyhytaikainen osuus joukkovelkakirjalainoista	393	223
Lyhytaikainen osuus lainoista rahoituslaitoksilta	246	88
Lyhytaikainen osuus muista pitkäaikaisista korollisista veloista	30	1
Lyhytaikainen osuus rahoitusleasingveloista	2	2
Yritystodistukset	122	534
Muut lyhytaikaiset korolliset velat	132	14
Lyhytaikaiset korolliset velat yhteensä	925	862
Yhteensä	7 770	7 382

KOROLLISET VELAT

Milj. euroa	Efektiivinen korkokanta %	Tase-arvo 2011	Uudelleenhinnoittelu			Käypä arvo 2011	Tase-arvo 2010	Käypä arvo 2010
			1 vuosi	1-5 vuotta	Yli 5 vuotta			
Joukkovelkakirjalainat	4,5	4 859	740	2 703	1 416	5 218	4 504	4 844
Lainat rahoituslaitoksilta	4,5	1 193	922	–	271	1 272	933	966
Muut pitkäaikaiset korolliset velat ¹⁾	2,4	1 464	1 452	7	5	1 496	1 411	1 426
Pitkäaikaiset korolliset velat yhteensä ²⁾	4,1	7 516	3 114	2 710	1 692	7 986	6 848	7 236
Yritystodistukset	2,9	122	122	–	–	122	534	535
Muut lyhytaikaiset korolliset velat	0,6	132	132	–	–	132	0	0
Lyhytaikaiset korolliset velat yhteensä	1,7	254	254	0	0	254	534	535
Korolliset velat yhteensä ³⁾	4,0	7 770	3 368	2 710	1 692	8 240	7 382	7 771

¹⁾ Sisältää lainat Valtion ydinjätehuoltorahastolta ja Teollisuuden Voima Oyj:ltä 887 miljoonaa euroa (2010: 835), rahoitusleasingvelat 26 miljoonaa euroa (2010: 28), lainat suomalaisilta eläkelaitoksilta 258 miljoonaa euroa (2010: 273), muut lainat 293 miljoonaa euroa (2010: 275).

²⁾ Sisältää pitkäaikaisen lainan lyhytaikaisen osuuden.

³⁾ Korollisten velkojen ja johdannaisten keskiporkko 31. 12. 2011 oli 4,4 % (2010: 3,5 %).

Korolliset velat kasvoivat vuoden aikana 388 miljoonalla eurolla 7770 miljoonaan euroon (2010: 7382). Lyhytaikainen rahoitus väheni 280 miljoonaa euroa (lähinnä yritystodistuksia), vuoden lopussa lyhytaikaisten velan määrä oli 254 miljoonaa euroa (2010: 534).

Vuoden 2011 ensimmäisen neljänneksen aikana Fortum lisäsi takaisinlainaustaan Valtion ydinjätehuoltorahastosta 52 miljoonalla eurolla 887 miljoonaan euroon. Fortum allekirjoitti myös sopimuksen kahdesta pitkäaikaisesta lainasta: 10 vuoden lainan European Investment Bankilta arvoltaan yhteensä 1 786 miljoonaa Ruotsin kruunua ja 7 vuoden lainan Nordic Investment Bankilta arvoltaan 625 miljoonaa Ruotsin kruunua. Nämä lainat nostettiin huhtikuun aikana.

Vuoden toisen neljänneksen aikana Fortum Oyj maksoi erääntyvän 2 miljardin Ruotsin kruunun joukkovelkakirjalainan ja laski liikkeelle uuden 500 miljoonan euron kymmenen vuoden kiinteäkorkoisen joukkovelkakirjalainan yhtiön Euro Medium-Term Note -ohjelman puitteissa. OAO Fortum nosti 1,5 miljardin ruplan arvoisen pankkilainan rahoittaakseen investointiohjelmaansa.

Fortum Oyj allekirjoitti heinäkuussa uuden 2,5 miljardin euron valmiusluottolimitin, korvataksaan aiemmat 1,2 ja 1,5 miljardin euron valmiusluottolimitit. Käyttämättömien luottojärjestelyiden kokonaismäärä on noin 2,7 miljardia euroa. Myös OAO Fortum nosti 2 miljardin ruplan arvoisen pankkilainan rahoittaakseen investointiohjelmaansa vuoden kolmannella neljänneksellä.

Vuoden 2011 viimeisen neljänneksen aikana OAO Fortum maksoi aikaisemmin samana vuonna nostamansa 1,5 miljardin ruplan suuruisen pankkilainan pois.

➔ *Lisätietoa katso liitetieto 3 Rahoitusriskien hallinta sivulta 52, liitetieto 40 Pantatut varat sivulta 94 ja liitetieto 43 Vastuut sivulta 95.*

33.1 Joukkovelkakirjalainojen liikkeeseenlaskut

Laskettu liikkeeseen / erääntyy	Koron peruste	Korkokanta %	Efektiivinen korko %	Valuutta	Nimellisarvo, milj.	Tasearvo, milj. euroa
Fortum Oyj EUR 6 000 milj. EMTN ohjelma ¹⁾						
2003 / 2013	Kiinteä	5,000	5,164	EUR	500	499
2006 / 2016	Kiinteä	4,500	4,615	EUR	750	756
2007 / 2012	Vaihtuva	Stibor 3kk+0,15		SEK	3 500	393
2007 / 2014	Kiinteä	4,700	4,764	SEK	2 600	291
2009 / 2014	Kiinteä	4,625	4,714	EUR	750	748
2009 / 2019	Kiinteä	6,000	6,095	EUR	750	810
2009 / 2014	Kiinteä	5,250	5,400	NOK	500	64
2009 / 2017	Kiinteä	6,125	6,240	NOK	500	64
2010 / 2015	Vaihtuva	Stibor 3kk+0,95		SEK	3 100	347
2010 / 2015	Kiinteä	3,125	3,235	SEK	3 100	346
2011 / 2021	Kiinteä	4,000	4,123	EUR	500	541
OAO Fortum (entinen TGC-10)						
2008 / 2013	Kiinteä	9,750	9,988	RUB	5 000	0
Yhteensä 31. 12. 2011						4 859

¹⁾ EMTN = Euro Medium Term Note

33.2 Rahoitusleasingvelat

Vuoden 2011 lopussa Fortumilla oli muutamia koneita ja kalustoa koskevia rahoitusleasing sopimuksia.

Vuosina 2011 tai 2010 ei ole tehty uusia rahoitusleasing sopimuksia.

RAHOITUSLEASINGVELKOJEN NYKYARVO

Milj. euroa	2011	2010
Vähimmäisvuokramaksut	30	32
Vähennettynä tulevilla rahoituskuluilla	4	4
Vähimmäisvuokramaksujen nykyarvo	26	28

VÄHIMMÄISVUOKRAMAKSUJEN ERÄÄNTYMISAJAT

Milj. euroa	2011	2010
Enintään 1 vuosi	3	2
1–5 vuotta	27	30
Yli 5 vuotta	–	–
Yhteensä	30	32

RAHOITUSLEASINGVELKOJEN ERÄÄNTYMISAJAT

Milj. euroa	2011	2010
Enintään 1 vuosi	2	2
1–5 vuotta	24	26
Yli 5 vuotta	–	–
Yhteensä	26	28

34 LASKENNALLISET VEROT

LASKENNALLISTEN VEROSAAMISTEN JA VEROVELKOJEN MUUTOS TILIKAUDEN 2011 AIKANA

Milj. euroa	1.1.2011	Tuloslaskelmaan kirjatut erät	Muihin laajan tuloksen eriin kirjatut erät	Kurssierot, erien väliset siirrot ja muut muutokset	Tytäryritysten ostot/ myynnit ja myytävissä olevat pitkäaikaiset varat	31.12.2011
Laskennalliset verosaamiset						
Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet	16	5	–	–	–	21
Varaukset	52	–9	–	–	–	43
Vahvistetut tappiot ja käyttämättömät hyvytykset	79	5	–	–	–	84
Johdannaisinstrumentit	238	–	–	–238	–	0
Muut erät	36	4	–	–1	3	42
Laskennalliset verosaamiset yhteensä	421	5	–	–239	3	190
Vähennetään laskennallisista verovelosta	–280	2	–	238	–	–40
Laskennalliset verosaamiset	141	7	–	–1	3	150
Laskennalliset verovelat						
Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet	1 949	17	–	5	–4	1 967
Johdannaisinstrumentit	0	106	198	–238	–	66
Muut erät	56	–37	–	1	–	20
Laskennalliset verovelat yhteensä	2 005	86	198	–232	–4	2 053
Vähennetään laskennallisista verosaamisista	–280	2	–	238	–	–40
Laskennalliset verovelat yhteensä	1 725	88	198	6	–4	2 013

Laskennalliset verosaamiset ja verovelat on vähennetty toisistaan vain siinä tapauksessa, kun ne voidaan laillisesti toimeenpantavissa olevan oikeuden nojalla kuitata keskenään ja ne liittyvät saman veronsaajan perimiin tuloveroihin.

Laskennallinen verovelka, 6 miljoonaa euroa (2010: 7), on kirjattu virolaisista tytäryhtiöistä odotettavan voitonjaon vuoksi. Kotiuttamattomat voitot liittyen kyseisiin yhtiöihin olivat 31.12.2011 yhteensä 21 miljoonaa euroa (2010: 26).

Yritysmyyntien ja -ostojen sekä myytävänä olevien omaisuuserien aiheuttama laskennallisten verojen muutos liittyy pääasiassa Fortum Energiaratkaisut Oy:n osakkeiden myyntiin. Joulukuussa 2011 Fortum allekirjoitti sopimuksen Fortum Energiaratkaisut Oy:n ja Fortum Termest AS:n myymisestä EQT Infrastructure Fundille. Divestointi on tarkoitus toteuttaa ensimmäisellä vuosineljänneksellä vuonna 2012. Lisäksi osa muutoksesta kohdistuu Puolasta tehtyjen yhtiöiden hankintaan.

➔ Lisätietoja liitteessä 9 Myytävänä olevat omaisuuserät sivulta 67.

LASKENNALLISTEN VEROSAAMISTEN JA VEROVELKOJEN MUUTOS TILIKAUDEN 2010 AIKANA

Milj. euroa	1.1.2010	Tuloslaskelmaan kirjatu erät	Muihin laajan tuloksen eriin kirjatu erät	Kurssierot, erien väliset siirrot ja muut muutokset	Tytäryritysten ostot/ myynnit ja myytävissä olevat pitkäaikaiset varat	31.12.2010
Laskennalliset verosaamiset						
Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet	18	-3	-	1	-	16
Varaukset	49	1	-	2	-	52
Vahvistetut tappiot ja käyttämättömät hyvitykset	40	38	-	1	-	79
Johdannaisinstrumentit	30	58	151	-1	-	238
Muut erät	18	16	-	2	-	36
Laskennalliset verosaamiset yhteensä	155	110	151	5	-	421
Vähennetään laskennallisista veroveloista	-108	-172	-	-	-	-280
Laskennalliset verosaamiset	47	-62	151	5	-	141
Laskennalliset verovelat						
Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet	1 768	22	-	168	-9	1 949
Pitkäaikaiset velat	32	-32	-	-	-	0
Lyhytaikaiset varat	33	-36	-	3	-	0
Muut erät	25	28	-	3	-	56
Laskennalliset verovelat yhteensä	1 858	-18	-	174	-9	2 005
Vähennetään laskennallisista verosaamisista	-108	-172	-	-	-	-280
Laskennalliset verovelat yhteensä	1 750	-190	-	174	-9	1 725

Laskennallinen verosaaminen vahvistetuista tappioista on kirjattu siihen määrään saakka, kun on todennäköistä, että niitä voidaan käyttää tulevia verotettavia tuloja vastaan. Kirjatut laskennalliset verosaamiset liittyvät vahvistettuihin tappioihin, joilla ei ole varsinaista vanhentumisaikaa tai joilla on vanhentumisaika, kuten alla on määriteltä.

VAHVISTETUT TAPPIOT VUODEN LOPUSSA

Milj. euroa	2011		2010	
	Vahvistetut tappiot	Laskennallinen verosaaminen	Vahvistetut tappiot	Laskennallinen verosaaminen
Vahvistetut tappiot, joilla ei ole vanhentumisaikaa	18	5	26	7
Vahvistetut tappiot, joilla on vanhentumisaika	229	78	216	72
Yhteensä	247	83	242	79

Taseeseen ei ole kirjattu 26 miljoonan euron (2010: 18) laskennallista verosaamista, koska verosaamisen realisoituminen ei ole todennäköistä. Kirjaamaton laskennallinen verosaaminen liittyy pääosin vahvistettuihin tappioihin, joiden käyttäminen tulevaisuudessa on epävarmaa.

35 YDINVOIMAAN LIITTYVÄT VARAT JA VELAT

Fortum omistaa Suomessa Loviisan ydinvoimalaitoksen. Suomen ydinenergialain mukaan Fortumilla on lainmukainen, viranomaisten määrittämä velvoite rahoittaa kokonaisuudessaan Valtion ydinjätehuoltorahaston kautta ydinvoimalaitoksen käytöstäpoisto ja käytetyn ydinpolttoaineen loppusijoitus. Liitteessä oleva teksti tulee lukea yhdessä liitetiedon 1 Laadintaperiaatteet kanssa sivulta 39.

Milj. euroa	2011	2010
Taseeseen sisältyvät erät		
Ydinvoimaan liittyvät varaukset	653	625
Osuus Valtion ydinjätehuoltorahastosta	653	625
Lainmukainen vastuu ja osuus Valtion ydinjätehuoltorahastosta		
Ydinjätehuoltovastuu Suomen ydinenergialain mukaan	968	944
Rahastotavoite	941	886
Fortumin osuus Valtion ydinjätehuoltorahastosta	903	843

35.1 Ydinvoimaan liittyvät varaukset

Ydinjätehuoltovaraukset liittyvät tuleviin ydinjätehuoltovelvoitteisiin, sisältäen ydinvoimalaitoksen käytöstäpoiston ja käytetyn polttoaineen loppusijoittamisen. Varausten käypä arvo on laskettu IAS 37:n mukaan diskonttaamalla kassavirrat, jotka perustuvat arvioituihin tuleviin kustannuksiin sekä käytöstäpoiston että käytetyn polttoaineen loppusijoittamisen osalta. Kassavirrat perustuvat kustannusarvioihin, joita käytetään myös lainmukaisen vastuun laskemisessa. Sekä käytöstäpoistoon että käytetyn polttoaineen loppusijoittamiseen liittyvät varaukset on kirjattu taseeseen.

Uudistetun ydinenergialain mukaisesti Fortum teki Työ- ja elinkeinoministeriölle esityksen Loviisan ydinvoimalaitoksen ydinjätehuoltovastuusta kesäkuun 2010 lopussa. Työ- ja elinkeinoministeriö päättää ydinenergialain mukaisesti lasketun vastuun määrän vuosittain joulukuussa. Vastuun määrä perustuu kolmen vuoden välein tehtävään tekniseen suunnitelmaan. Vuonna 2010 päivitetyn teknisen suunnitelman seurauksena laillisen vastuun määrä kasvoi, sillä käytetyn ydinpoltoaineen väliarastointiin ja loppusijoittamiseen liittyvien tulevien kustannusten odotetaan nousevan.

Työ- ja elinkeinoministeriön päätökseen perustuva ydinenergialain mukainen vastuu vuoden 2011 lopussa on 968 miljoonaa euroa (2010: 944). Ydinvoimavarausten IAS 37:n mukaisesti laskettu tasearvo on kasvanut 28 miljoonalla eurolla edellisen vuoden lopun arvosta, ja se on yhteensä 653 miljoonaa euroa joulukuun 2011 lopussa. Lainmukaisen vastuun ja taseeseen kirjatun varauksen välinen ero johtuu pääsääntöisesti siitä, että lainmukaista vastuuta ei ole diskontattu nettonykyarvoon.

Käytetyn polttoaineen loppusijoittamiseen liittyvän varauksen kasvun seurauksena Fortum kirjasi vuonna 2011 kertaluonteisen -2 miljoonan euron (2010: -8) negatiivisen vaikutuksen vertailukelpoiseen liikevoittoon johtuen korkeammista ja käytetyn polttoaineen loppusijoituskustannuksista. Diskonttauksesta johtuen

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47

varauksen kasvu nosti myös kertaluonteisesti korkokuluja. Kaikki jo käytettyyn polttoaineeseen liittyvät kulujen lisäykset kirjataan aina välittömästi vertailukelpoiseen liikevoittoon.

Käytöstäpoistamiseen liittyvän varauksen muutos lisätään käytöstäpoistamiseen liittyvän investoinnin määrään taseessa ja poistetaan ydinvoimalaitoksen oletetun käyttöajan kuluessa.

➔ *Katso liitetieto 23 Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet sivulta 78.*

YDINVOIMAAN LIITTYVÄT VARAUKSET

Milj. euroa	2011	2010
1.1.	625	570
Varausten lisäykset	17	35
Käytetyt varaukset	-25	-20
Diskonttauksesta johtuvat muutokset	36	40
31.12.	653	625
Fortumin Valtion ydinjätehuoltorahasto-osuuden tasearvo	653	625

35.2 Fortumin osuus Valtion ydinjätehuoltorahastosta

Fortum rahoittaa Suomen ydinenergialain mukaiset tulevat velvoitteet viranomaisen hallinnoiman Valtion ydinjätehuoltorahaston kautta. Taseessa esitetty arvo Fortumin osuudesta Valtion ydinjätehuoltorahastossa on laskettu IFRIC 5 Oikeudet osuuksiin rahastoista, jotka on tarkoitettu käytöstäpoistamiseen, alkuperäiseen tilaan palauttamiseen ja ympäristön kunnostamiseen -tulkinnan mukaisesti.

Suomen ydinenergialain mukaisesti Fortumilla on velvoite kattaa lainmukainen vastuunsa kokonaisuudessaan Valtion ydinjätehuoltorahaston kautta. Ehdotetun vastuun noususta johtuen Fortum on hakenut, perustuen ydinenergialakiin, ydinjätehuoltorahaston maksujen jaksotusta kuudelle vuodelle. Valtioneuvosto hyväksyi esityksen joulukuussa 2007.

Ydinjätehuoltorahastoon suoritettavien maksujen jaksotus kuudelle vuodelle vaikuttaa kassavirran lisäksi myös liikevoittoon, sillä IFRIC 5 -tulkinnan mukaan taseessa esitetty arvo Fortumin osuudesta Valtion ydinjätehuoltorahastossa ei voi ylittää ydinvoimaan liittyvien varausten määrää taseessa. Ydinjätehuoltorahasto on IFRS-näkökulmasta yllärahoitettu 250 miljoonalla eurolla (2010: 218), koska Fortumin osuus Valtion ydinjätehuoltorahastosta 31.12.2011 oli 903 miljoonaa euroa (2010: 843) ja taseessa esitetty osuuden arvo oli 653 miljoonaa euroa (2010: 625).

Tilikauden liikevoittoon on kirjattu negatiivinen -28 miljoonan euron (2010: -2) suuruinen vaikutus johtuen siitä, että ydinjätehuoltorahaston arvo on kasvanut enemmän kuin kirjattavan varauksen arvo. Kyseiset erät sisältyvät Powersegmentin vertailukelpoisuuteen vaikuttaviin eriin, joten ne eivät ole mukana vertailukelpoisessa liikevoitossa. Katso liitetieto 5 Segmenttiraportointi ja liitetieto 6 Vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät. Niin kauan kuin ydinjätehuoltorahasto pysyy yllärahoitettuna IFRS:n näkökulmasta, kirjataan positiivinen vaikutus liikevoittoon aina, kun IAS 37:n mukainen diskontattu varaus kasvaa enemmän kuin nettomaksut ydinjätehuoltorahastoon. Negatiivinen kirjaus liikevoittoon kirjataan,

kun nettomaksut ydinjätehuoltorahastoon ovat suuremmat kuin IAS 37 mukaisen diskontatun varauksen kasvu.

35.2.1 Rahastotavoite

Työ- ja elinkeinoministeriö päättää rahastotavoitteesta vuosittain joulukuussa, kun lainmukainen vastuu on päätetty. Rahastotavoitteen ja Fortumin Valtion ydinjätehuoltorahasto-osuuden välinen ero maksetaan vuosittain vuoden ensimmäisen neljänneksen aikana.

Rahastotavoite, joka vastaa uutta lainmukaista vastuuta ja ydinjätehuoltorahaston maksujen jaksottamisesta tehtyä päätöstä, on yhteensä 941 miljoonaa euroa (2010: 886). Vuoden 2010 lopun rahastotavoitteen ja Fortumin Valtion ydinjätehuoltorahasto-osuuden välinen ero on katettu vakuuksilla, jotka annettiin kesäkuun 2011 lopussa. Suomen ydinenergialain mukaan annetuina kiinteistökiinnityksin ja muilla vakuuksilla katetaan myös odottamattomat tapahtumat.

➔ *Katso myös liitetieto 40 Pantatut varat sivulta 94 ja liitetieto 43 Vastuut sivulta 95.*

35.3 Takaisinlainaus Valtion ydinjätehuoltorahastosta

Suomalaisilla Valtion ydinjätehuoltorahaston osapuolilla on mahdollisuus ottaa lainaa rahastolta. Fortum on käyttänyt oikeuttaan lainata rahastolta ja pantannut Kemijoki Oy:n osakkeita vakuudeksi. Lainat uusitaan vuosittain.

➔ *Katso myös liitetieto 33 Korolliset velat sivulta 87 ja liitetieto 40 Pantatut varat sivulta 94.*

35.4 Osakkuusyhtymät

Fortumilla on myös vähemmistöosuksia ydinvoimaa tuottavissa osakkuusyhtymissä Suomessa ja Ruotsissa. Fortumilla on oikeus yhtiöiden tuottamaan sähkön osakassopimusten mukaisesti. Fortum on näiden yhtiöiden osalta käsitellyt osuutensa ydinvoimaan liittyvien varojen ja velkojen vaikutuksista laadintaperiaatteidensa mukaisesti.

Fortum on saanut vuoden 2011 lopulla ydinvoimaa tuottavien osakkuusyhtymänsä (Teollisuuden Voima Oyj, OKG AB ja Forsmarks Kraftgrupp AB) päivitetty ydinjätehuollon kustannusennusteet. Niiden mukainen vaikutus osuuteen osakkuusyhtymien tuloksesta vuonna 2011 oli positiivinen, 17 miljoonaa euroa. Vuonna 2010 vastaava vaikutus oli -12 miljoonaa euroa. Vuoden 2011 ja 2010 välinen ero selittyy pääosin Ruotsin ydinjätehuoltorahaston korkeammalla korkotuotolla. Suomen ydinjätehuoltorahasto on yllärahoitettu, kun taas Ruotsin ydinjätehuoltorahaston on arvioitu olevan hieman alle varauksien määrän vuoden 2011 lopussa.

Fortum on lain edellyttämällä tavalla pantannut omaisuutta Suomen ja Ruotsin ydinjätehuoltorahastoille osakkuusyhtymistensä puolesta sen vakuudeksi, että voimalaitoksen käytöstäpoistamisesta ja käytetyn ydinpolttoaineen loppusijoittamisesta syntyviä tulevia kustannuksia varten on riittävästi varoja.

Fortum käyttää oikeuttaan lainata varoja Valtion ydinjätehuoltorahastolta Teollisuuden Voima Oyj:n osakeomistuksensa mukaan.

➔ *Katso myös liitetieto 43 Vastuut sivulta 95.*

36 MUUT VARAUKSET

Milj. euroa	2011				2010			
	Tuotanto- kapasiteettia koskevat ehdot	Ympä- ristö- varaukset	Muut varaukset	Yhteensä	Tuotanto- kapasiteettia koskevat ehdot	Ympä- ristö- varaukset	Muut varaukset	Yhteensä
1.1.	208	12	28	248	186	11	23	220
Varausten lisäykset	8	0	8	16	–	0	18	18
Käytetyt varaukset	–5	0	–9	–14	–5	–	–7	–12
Käyttämättömien varausten purku	–42	–1	–10	–53	–	–	–5	–5
Diskonnttauksen purkautuminen	16	0	0	16	16	0	–	16
Kurssierot	–5	1	0	–4	11	1	–1	11
31.12.	180	12	17	209	208	12	28	248
Jako lyhyt- ja pitkäaikaisiin varauksiin								
Lyhytaikaiset varaukset	–	–	4	4	–	–	9	9
Pitkäaikaiset varaukset	180	12	13	205	208	12	19	239

Fortumin Venäjällä käynnissä olevaan mittavaan investointiohjelmaan (8 yksikköä) liittyy tulevaa tuotantokapasiteettia koskevia ehtoja. Ehtojen mukaan Fortumilta voidaan periä sakkomaksuja, mikäli investointiohjelman tuoman uuden tuotantokapasiteetin käyttöönotto merkittävästi lykkääntyy tai investointisopimuksen pääehdot eivät muulta osin täyty. Uudet pitkän aikavälin kapasiteettimarkkinoita koskevat säännöt hyväksyttiin vuoden 2011 alussa. Tämä selkeytti myös käyttöönoton myöhästymisestä mahdollisesti perittävien sakkomaksujen määräytymistä. Sakkomaksut määrätään nyt voimalaitoskohtaisesti. Tämä tarkoittaa, että Fortumin riski saada sakkomaksuja tuotantokapasiteettia koskevien ehtojen johdosta pienenee vähitellen uusien yksikköjen aloittaessa toimintansa.

Fortum on ottanut käyttöön kolme uutta yksikköä Venäjän investointiohjelmasaan vuoden 2011 aikana. Vuoden 2011 aikana yhtiö on purkanut 42 miljoonan euron arvosta näihin voimalaitoksiin liittyviä varauksia. Voimalaitosten käyttöönoton aika-taulu arvioidaan jokaisena tilinpäätöshetkenä ja muutosten vaikutukset varauksen määrään päivitetään tämän mukaisesti. Aikataulumuutosten vaikutus diskontattuihin arvoihin oli 8 miljoonaa euroa joulukuun 2011 lopussa. Varausten muutoksen kokonaisvaikutus vertailukelpoiseen liikevoittoon oli 34 miljoonaa euroa vuoden aikana. Maksetut sakkomaksut vuoden 2011 aikana olivat 5 miljoonaa euroa. Diskonttauksesta johtuva varausten kasvu vuoden 2011 aikana oli 16 miljoonaa euroa. Tämä muutos on kirjattu muihin rahoituseriin.

Ympäristövaraukset liittyvät pilaantuneella maa-alueilla sijaitsevien rakennusten ja rakennelmien purkamiseen. Suurin osa varauksesta arvioidaan käytettäväksi seuraavan kymmenen vuoden kuluessa.

Muihin varauksiin sisältyy uudelleenjärjestelyvarauksia 3 miljoonaa euroa (2010: 9). Vuonna 2010 varaukset liittyivät kannattamattoman yritysasiakassegmentin uudelleenjärjestelyyn Electricity Sales -segmentissä sekä sisäisten palvelutoimintojen

uudelleenorganisointiin, jonka avulla oli tarkoitus tehostaa sisäisiä prosesseja sekä parantaa niiden laatua. Suurin osa varauksesta oli henkilöstöön liittyviä kustannuksia, jotka realisoituivat pääosin vuoden 2011 aikana.

Muut varaukset sisältävät myös vakuutusmaksuvarauksia sekä verovaateisiin ja tappiollisiin sopimuksiin liittyviä varauksia. Varaukset arvioidaan käytettävän 2–5 vuoden kuluessa.

37 ELÄKEVELVOITTEET

Konserniyhtiöillä on erilaisia etuus- ja maksupohjaisia eläkejärjestelyjä kunkin toimintamaan paikallisten olosuhteiden ja käytäntöjen mukaisesti. Kyseiset eläkkeet ovat pääosin vanhuus-, työkyvyttömyys- ja perhe-eläkkeitä, mutta niihin sisältyvät myös järjestelyt, joissa työntekijä jää eläkkeelle ennen varsinaista eläkkeellejäämispäivää.

Suomessa merkittävin työeläkejärjestelmä on TyEL, jossa etuudet määräytyvät suoraan etuudensaajan ansioiden perusteella. Nämä eläkejärjestelyt on hoidettu eläkevakuutusyhtiöiden kautta ja ne käsitellään maksupohjaisina eläkejärjestelyinä. TyEL-järjestelmän etuudet ovat vanhuus-, työkyvyttömyys-, ja perhe-eläke. Lisäksi osalla suomalaisista työntekijöistä on lisäeläketurva, joka on järjestetty yhtiön omassa eläkesäätiössä tai eläkevakuutusyhtiöiden kautta. Nämä etuus pohjaiset eläkejärjestelyt ovat täysimääräisesti katettuja. Fortumin eläkesäätiö on suljettu säätiö jonka etuudet sisältävät vanhuus-, työkyvyttömyys-, perhe-eläkkeet ja hautausavun. Eläkevakuutusyhtiöiden kautta järjestetty lisäeläketurva sisältää vanhuuseläkkeen ja hautausavun.

Ruotsissa konsernilla on useita etuus- ja maksupohjaisia eläkejärjestelyjä, kuten yleinen ITP-järjestelmä sekä PA-KL- ja PA-KFS -järjestelmät, joihin aiemmin kunnan omistamissa yhtiöissä palveluksessa olevat työntekijät ovat oikeutettuja. Etuus pohjaiset eläkejärjestelyt ovat täysimääräisesti katettuja ja on rahoitettu osittain Fortumin eläkesäätiön ja osittain vakuutusmaksujen kautta. Eläkejärjestelyihin sisältyvät normaali ja täydentävä vanhuuseläke sekä perhe- ja työkyvyttömyyseläke. Merkittävin eläkejärjestely on tietyt ikäehdot täyttävien, pysyvässä työsuhteessa olevien toimihenkilöiden ITP-järjestelmä, johon myös määräaikaiset työntekijät ovat oikeutettuja tietyin odotusajan jälkeen. Saadakseen täyden eläkkeen työntekijällä on oltava ennakoitu eläkkeeseen oikeuttava työjakso, työn aloittamisesta eläkeikään saakka, vähintään 30 vuoden ajan.

Useaa työnantajaa koskeva osuus ITP-eläkejärjestelystä, joka katetaan Alectaan suoritettavilla eläkemaksuilla (Fortumissa kollektiiviset perhe-eläkkeet), käsitellään maksupohjaisena järjestelyinä, koska ei ole olemassa yhdenmukaista ja luotettavaa perustaa allokoida varat ja veloitteet ITP-järjestelmään osallistuvien kesken. Syy tähän on se, että järjestelmän ehtojen perusteella ei ole mahdollista määrittää miten yli- tai alijäämä vaikuttaa tuleviin maksuihin.

Norjalaisilla yhtiöillä on eläkejärjestelyjä, jotka ovat yleisiä kuntatyönantajilla Norjassa. Nämä etuus pohjaiset eläkejärjestelyt sisältävät vanhuus-, työkyvyttömyys- ja perhe-eläkkeen, mukaan lukien Norjan kansallisen eläkejärjestelmän (Folketrygden) mukaiset eläke-etuudet. Eläkevastuut ovat Norjan vakuutuslainsäädännön mukaisesti täysimääräisesti katettuja.

Fortumin venäläisten yhtiöiden eläkkeet katetaan pääosin maksuilla Venäjän valtiollisiin eläkejärjestelyihin. Nämä järjestelyt ovat maksupohjaisia järjestelyjä. Näiden lisäksi Fortum osallistuu yksityisiin energiasektorin eläkejärjestelyihin sekä

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47

työnantajakohdaksiin etuuspohjaisiin järjestelyihin, joista on erikseen sovittu työehtosopimuksissa. Näihin järjestelyihin liittyy, eläkemaksujen lisäksi, kertaluonteisia etuuksia, jotka maksetaan esimerkiksi työntekijän kuoleman- tai työkyvyttömyystapauksissa sekä huomionosoituksina merkkipäivinä tai ansioituneille työntekijöille tai entisille työntekijöille maksettavina huomionosoituksia. Nämä järjestelyt ovat etuuspohjaisia järjestelyjä.

Muissa maissa eläkejärjestelyt perustuvat paikallisiin määräyksiin ja käytäntöihin, pääasiassa järjestelyt ovat maksuperusteisia eläkejärjestelyjä.

TULOSLASKELMAAN MERKITYT ERÄT

Milj. euroa	2011	2010
Työsuorituksen perustuvat menot	-13	-12
Korkomenot	-19	-19
Järjestelyyn kuuluvien varojen odotettu tuotto	24	23
Velvoitteiden täyttämiset	0	-2
Takautuvaan työsuorituksen perustuvat menot	0	0
Vakuutusmatemaattiset voitot ja tappiot	-6	-2
Järjestelyn supistamiset	-2	1
Yhteensä (sisältyy henkilöstökuluihin, liitetieto 14)	-16	-11

Järjestelyyn kuuluvien varojen toteutunut tuotto Suomessa ja Ruotsissa oli -6 miljoonaa euroa (2010: 35).

TASEESEEN MERKITYT ERÄT

Milj. euroa	2011	2010
Rahastoitujen velvoitteiden nykyarvo	523	472
Järjestelyyn kuuluvien varojen käypä arvo	-430	-444
Alijäämä (+) / Ylijäämä (-)	93	28
Rahastoimattomien velvoitteiden nykyarvo ¹⁾	4	4
Kirjaamattomat takautuvaan työsuorituksen perustuvat menot	2	3
Kirjaamattomat vakuutusmatemaattiset voitot ja tappiot	-140	-77
Nettomääräinen omaisuuserä (-) / velka (+) taseessa	-41	-42
Etuuspohjainen eläkesaatava taseen varoissa	60	62
Etuuspohjainen eläkevelvoite	19	20
Muut työsuhteen jälkeiset velvoitteet ²⁾	7	0
Eläkevelvoitteet yhteensä	26	20
Etuuspohjaisista järjestelyistä johtuvat velvoitteet	19	20
Etuuspohjaisiin järjestelyihin liittyvät varat	-60	-62
Nettomääräinen omaisuuserä (-) / velka (+)	-41	-42
Järjestelyistä johtuvien velkojen kokemusperäiset tarkistukset; tuotto (-) / kulu (+)	-9	9
Järjestelyistä johtuvien saatavien kokemusperäiset tarkistukset; tuotto (+) / kulu (-)	-27	13

¹⁾ Rahastoimattomat velvoitteet liittyvät Venäjän eläkejärjestelyihin.

²⁾ Muut työsuhteen jälkeiset velvoitteet koskevat lähinnä velvoitteita puolalaisissa yhtiöissä.

Eläkejärjestelyihin liittyvien maksusuoritusten arvioidaan olevan 13 miljoonaa euroa vuonna 2012.

VELVOITTEIDEN NYKYARVON MUUTOKSET

Milj. euroa	2011	2010
Velvoite 1. 1.	476	409
Kurssierot	1	27
Yritysmyyntien vaikutus	-	-1
Työsuorituksesta johtuvat menot	13	12
Korkomenot	19	20
Takautuvaan työsuorituksen perustuvat menot	-	0
Velvoitteiden täyttämiset	-7	-9
Vakuutusmatemaattiset voitot (-) / tappiot (+)	43	36
Maksetut etuudet	-18	-17
Järjestelyjen supistamiset	-	-1
Velvoite 31. 12.	527	476

JÄRJESTELYYN KUULUVIEN VAROJEN KÄYPIEN ARVOJEN MUUTOKSET

Milj. euroa	2011	2010
Varojen käypä arvo 1. 1.	444	398
Kurssierot	1	22
Yritysmyyntien vaikutus	-	0
Järjestelyyn kuuluvien varojen odotettu tuotto	24	23
Vakuutusmatemaattiset voitot/tappiot	-27	12
Työnantajan suorittamat maksut järjestelyyn	6	8
Velvoitteiden täyttämiset	-	0
Maksetut etuudet	-18	-19
Varojen käypä arvo 31. 12.	430	444

JÄRJESTELYYN KUULUVIEN VAROJEN JAKAUTUMINEN

Milj. euroa	2011	2010
Oman pääoman ehtoiset instrumentit	156	179
Velkainstrumentit	144	139
Kiinteistöt, joista konsernin omassa käytössä 72 miljoonaa euroa (2010: 52)	72	82
Fortum Oyj:n osakkeet	5	7
Muut varat	53	37
Yhteensä	430	444

Kun eläkejärjestely on rahoitettu vakuutusyhtiössä, järjestelyyn kuuluvien varojen jakauma ei ole ollut käytettävissä. Tällöin varat on sisällytetty erään 'Muut varat'.

TASEESEEN KIRJATUT MÄÄRÄT MAITTAIN 2011

Milj. euroa	Suomi	Ruotsi	Muut maat	Yhteensä
Rahastoitujen veloitteiden nykyarvo	256	231	36	523
Järjestelyyn kuuluvien varojen käypä arvo	-236	-174	-20	-430
Alijäämä (+) / Ylijäämä (-)	20	57	16	93
Rahastoimattomien veloitteiden nykyarvo	-	-	4	4
Kirjaamattomat takautuvaan työsuhteeseen perustuvat menot	-	-	2	2
Kirjaamattomat vakuutusmatemaattiset voitot ja tappiot	-61	-68	-11	-140
Nettomääräinen omaisuuserä (-) / velka (+) taseessa	-41	-11	11	-41
Etuuspohjainen eläkesaatava taseen varoissa	47	13	0	60
Etuuspohjainen eläkevelvoite	6	2	11	19

TASEESEEN KIRJATUT MÄÄRÄT MAITTAIN 2010

Milj. euroa	Suomi	Ruotsi	Muut maat	Yhteensä
Rahastoitujen veloitteiden nykyarvo	226	214	32	472
Järjestelyyn kuuluvien varojen käypä arvo	-257	-170	-17	-444
Alijäämä (+) / Ylijäämä (-)	-31	44	15	28
Rahastoimattomien veloitteiden nykyarvo	-	-	4	4
Kirjaamattomat takautuvaan työsuhteeseen perustuvat menot	-	-	3	3
Kirjaamattomat vakuutusmatemaattiset voitot ja tappiot	-7	-58	-12	-77
Nettomääräinen omaisuuserä (-) / velka (+) taseessa	-38	-14	10	-42
Etuuspohjainen eläkesaatava taseen varoissa	46	16	0	62
Etuuspohjainen eläkevelvoite	8	2	10	20

ELÄKEVASTUUN KEHITYS

Milj. euroa	2011	2010	2009	2008	2007
Etuuspohjaisten veloitteiden nykyarvo	527	476	409	406	390
Järjestelyyn kuuluvien varojen käypä arvo	-430	-444	-398	-343	-276
Alijäämä (+) / Ylijäämä (-)	97	32	11	63	114
Järjestelyistä johtuvien velkojen kokemusperäiset tarkistukset; tuotto (-) / kulu (+)	-9	9	-6	20	11
Järjestelyistä johtuvien saatavien kokemusperäiset tarkistukset; tuotto (+) / kulu (-)	-27	13	22	-48	21

TÄRKEIMMÄT VAKUUTUSMATEMAATTISET OLETUKSET

	2011				2010			
	Suomi	Ruotsi	Venäjä	Muut maat	Suomi	Ruotsi	Venäjä	Muut maat
Diskonntauskorko, %	3,68	3,40	8,50	3,30	4,53	4,00	8,00	3,20
Varojen tuotto-odotus, %	5,87	3,83	N/A	4,80	5,94	4,64	N/A	4,60
Vuotuinen, tuleva palkankorotusoletus, %	2,60	3,50	7,50	4,00	2,90	3,50	7,50	3,75
Etuuksien korotusoletus, %	2,10	2,00	6,00	3,00	2,10	2,00	6,00	3,00
Inflaatio-oletus, %	2,00	2,00	6,00	2,00	2,00	2,00	6,00	2,00

Suomessa käytetty diskonttaus korkokanta perustuu eurooppalaisten yritysten liikkeeseen laskemien korkealaatuisten joukkovelkakirjalainojen viitekorkoihin, jotka vastaavat parhaiten etuuspohjaisten eläkevastuiden arvioitua kestoa. Ruotsissa käytetty diskonttaus korkokanta perustuu ruotsalaisiin katettujen joukkovelkakirjalainojen tuottoihin, jotka vastaavat parhaiten etuuspohjaisten eläkevastuiden arvioitua kestoa. Ruotsalaisia katettuja joukkovelkakirjalainoja pidetään korkealaatuisina koska ne on omaisuudella suojattu. Venäjällä ja Norjassa on diskonttaus koron perustana käytetty näiden valtioiden pitkäaikaisten joukkovelkakirjojen viitekorkoja, jotka ovat yhdenmukaisia sekä käytetyn valuutan että etuuspohjaisten eläkevastuiden arvioidun keston kanssa. Varojen odotettu tuotto-oletus määritellään investointipolitiikan mukaisten sijoitusten odotettujen tuottojen perusteella. Tuotto-oletukset perustuvat eri markkinoilla toteutuneisiin pitkän aikavälin tuottoihin ja raportoidaan ulkopuolisen varainhoitajan toimesta.

Diskonntaus korko, inflaatio-oletus ja tuleva palkankorotusoletus ovat tärkeimpiä etuuspohjaisten eläkevastuiden laskennassa käytettyjä oletuksia. Alla on esitetty puolen prosenttiyksikön oletuksen muutoksen vaikutus vuoden 2011 lopun etuuspohjaisen veloitteen määrään, pitäen muut laskelmissa käytetyt muuttujat ennallaan.

ETUUSPOHJAISEN VELOITTEEN HERKKYYS MUUTOKSILLE KESKEISISSÄ OLETUKSISSA

Oletuksen muutos	Vaikutus eläkevelvoitteeseen lisäys + / vähennys -	
	Suomi	Ruotsi
0,5% lisäys diskonttauskorossa	-6,6%	-9,0%
0,5% vähennys diskonttauskorossa	7,4%	10,1%
0,5% lisäys inflaatio-oletuksessa	7,3%	8,2%
0,5% vähennys inflaatio-oletuksessa	-6,6%	-7,1%
0,5% lisäys palkankorotusoletuksessa	1,2%	3,7%
0,5% vähennys palkankorotusoletuksessa	-1,2%	-3,5%

38 MUUT PITKÄAIKAISET VELAT

Milj. euroa	2011	2010
Liittymismaksut	415	417
Muut velat	50	54
Yhteensä	465	471

Ennen vuotta 2003 maksetut sähköverkon liittymismaksut Suomessa on palautettava asiakkaalle, jos asiakas haluaa poistaa sähköliittymän kokonaan. Sähköverkon liittymismaksut ovat yhteensä 307 miljoonaa euroa (2010: 307). Palautettavat kaukolämpöverkon liittymismaksut Suomessa ovat yhteensä 108 miljoonaa euroa (2010: 110).

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47

39 OSTOVELAT JA MUU LYHYTAIKAINEN VIERAS PÄÄOMA

Milj. euroa	2011	2010
Ostovelat	443	435
Siirtovelat		
Henkilöstökulut	86	59
Korkokulut	162	131
Muut siirtovelat	156	91
Muut velat		
ALV-velka	85	78
Verovelka	37	121
Energiaerot	41	41
Saadut ennakkomaksut	90	104
Muut velat	165	205
Yhteensä	1 265	1 265

Johdon arvion mukaan ostovelkojen ja muiden velkojen käypä arvo ei poikkea olennaisesti tasearvosta.

40 PANTATUT VARAT

Milj. euroa	2011	2010
Omasta puolesta annetut		
Lainat		
Pantit	290	307
Kiinteistökiinnitykset	137	137
Muut sitoumukset		
Kiinteistökiinnitykset	148	155
Osakkuus- ja yhteisyritysten puolesta		
Pantit ja kiinteistökiinnitykset	3	3

40.1 Velkojen vakuudeksi pantatut varat

Suomalaisilla Valtion ydinjätehuoltorahaston osapuolilla on mahdollisuus ottaa lainaa Valtion ydinjätehuoltorahastosta. Fortumilla on tätä lainaa varten vakuutena Kemijoki Oy:n osakkeita. Pantattuina olevien osakkeiden arvo 31. 12. 2011 oli 269 miljoonaa euroa (2010: 269) ja se on muuttumaton.

Pantit -erään kuuluvat myös pankkitalletukset 2 miljoonaa euroa (2010: 19), jotka on annettu Nasdaq OMX Commodities European ja kansainvälisten ICE- ja EEX-pörssien kanssa käytävän sähkökaupan ja hiilidioksidipäästöoikeuksilla käytävän kaupan vakuudeksi.

Virolainen Fortum Tartu (Fortumin omistusosuus 60%) on antanut kiinteistökiinnityksiä arvoltaan 96 miljoonaa euroa (2010: 96) ulkoisen lainan vakuudeksi. Fortumin eläkesäätiön myöntämän lainan vakuudeksi on annettu 41 miljoonan euron (2010: 41) kiinteistökiinnitykset.

✚ Lisätietoja näihin kiinnityksiin liittyvistä korollisista veloista on liitetiedossa 33 Korolliset velat sivulla 87.

40.2 Muiden sitoumusten vakuudeksi pantatut varat

Fortum on antanut Valtion ydinjätehuoltorahastolle vakuudeksi suomalaisiin voimalaitoksiin liittyviä kiinteistökiinnityksiä, arvoltaan 148 miljoonaa euroa (2010: 155). Vakuudet on annettu turvaamaan kattamattomat lainmukaiset vastuut ja mahdolliset odottamattomat tapahtumat liittyen Loviisan ydinvoimalan käytöstäpoistoon ja ydinjätteen loppusijoituksesta aiheutuviin tuleviin kustannuksiin. Vakuuksien määrä tarkistetaan vuosittain kesäkuussa edellisen vuoden lopulla päätetyn laillisen vastuun ja rahastotavoitteen perusteella. Vuosittaisen päivityksen seurauksena kiinteistökiinnitysten määrä laski 7 miljoonalla eurolla. Pantatut varat liittyvät Inkoon ja Naantalın voimalaitoksiin.

✚ Katso myös liitetieto 35 Ydinvoimaan liittyvät varat sivulta 89 ja velat ja liitetieto 43 Vastuut sivulta 95.

41 MUUT VUOKRASOPIMUKSET

41.1 Fortum vuokralleantajana

Tuloslaskelmaan kirjatut vuokratulot olivat 4 miljoonaa euroa (2010: 19). Vähentyneet vuokratulot johtuvat Meri-Porin 308 MW:n voimalaitoksen leasing-sopimuksen päättymisestä. Leasing-sopimus päättyi kesäkuussa 2010, jonka jälkeen voimalaitoksen tuotantokapasiteetti on ollut kokonaan Fortumin omassa käytössä.

MUIHIN VUOKRASOPIMUKSIIN PERUSTUVIEN SAAMISTEN ERÄÄNTYMISAJAT

Milj. euroa	2011	2010
Vuoden kuluessa	10	2
Yli vuoden, mutta enintään viiden vuoden kuluttua	10	5
Yli viiden vuoden kuluttua	4	3
Yhteensä	24	10

41.2 Fortum vuokralleottajana

Fortum on tehnyt useita muita ei-purettavissa olevia vuokrasopimuksia toimistolaitteista ja autoista. Osaan näistä sopimuksista liittyy oikeus uusien sopimusten vähimmäisvuokrien erääntymisajat on esitetty alla olevassa taulukossa. Vuokramaksut, jotka olivat 25 miljoonaa euroa (2010: 14), sisältyvät tuloslaskelman muihin kuluihin. Tuleviin vähimmäisvuokramaksuihin sisältyy pitkäaikaisten maanvuokrasopimusten vuokramaksuja.

TULEVIEN VÄHIMMÄISVUOKRAMAKSUJEN KOKONAISMÄÄRÄ

Milj. euroa	2011	2010
Vuoden kuluessa	32	29
Yli vuoden, mutta enintään viiden vuoden kuluttua	68	49
Yli viiden vuoden kuluttua	142	130
Yhteensä	242	208

42 INVESTOINTISITOUKSET

Milj. euroa	2011	2010
Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet	940	1 172
Aineettomat hyödykkeet	10	7
Yhteensä	950	1 179

Investointisitoumukset ovat investointeihin liittyviä sitoumuksia, joita ei ole kirjattu tilinpäätökseen. Investointisitoumukset ovat vähentyneet vuoden 2010 loppuun verrattuna. Sitoumukset ovat pienentyneet OAO Fortumin investointiohjelman etenemisen, Distribution Suomen automaattiset mittarilukijat -projektin edistymisen ja Czeszochowan voimalaitosinvestoinnin valmistumisen seurauksena. Samalla investointisitoumukset ovat kasvaneet Suomen Järvenpäässä, Latvian Jelgavassa ja Ruotsin Bristassa (Brista 2) sijaitsevien yhdistetyn sähkön- ja lämmön-tuotantolaitoksien rakennusprojekteista sekä Ruotsin Blaikenissa sijaitsevan tuuli-voimapuiston rakentamisinvestoinnista johtuen.

➔ *Lisätietoja näihin investointisitoumuksiin liittyen on liitetiedossa 23 Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet sivulla 78.*

43 VASTUUT

Milj. euroa	2011	2010
Omasta puolesta		
Muut vastuut	68	228
Osakkuus- ja yhteisyritysten puolesta		
Takaukset	347	358
Muut vastuut	125	125
Muiden puolesta		
Takaukset	0	1

43.1 Omasta puolesta annetut vastuut

Omasta puolesta annetut muut vastuut, 68 miljoonaa euroa joulukuun lopussa 2011, ovat pienentyneet vuoden 2010 lopusta 160 miljoonaa euroa. Pienentyminen johtuu pääasiassa Venäjän investointiprojektin etenemisestä sekä Suomen valtion ydinjätehuoltorahastolle annetun takuun erääntymisestä. Venäjällä OAO Fortumin investointiohjelman liittyvät vastuut pienenevät 109 miljoonaa euroa. Fortum Oyj:n antama 25 miljoonan euron emoyhtiötakaus, joka annettiin Valtion ydinjätehuoltorahastolle vakuudeksi Loviisan ydinvoimalaitoksen lainmukaisen ydinjätehuoltovastuun ja käytetyn polttoaineen loppusijoittamiseen liittyvien odottamattomien tapahtumien varalle päättyi vuonna 2011.

43.2 Vastuut osakkuusyritysten puolesta

Osakkuus- ja yhteisyritysten puolesta annetut takaukset ja muut vastuut koostuvat pääasiassa takauksista, jotka liittyvät Fortumin ydinvoimaliiketoimintaa

harjoitaviin osakkuusyrityksiin Teollisuuden Voima Oyj (TVO), Forsmarks Kraftgrupp AB (FKA) ja OKG AB (OKG). Takaukset on annettu Fortumin omistusosuuk-sien suhteessa.

Lainsäädäntö edellyttää, että Suomessa ja Ruotsissa toimivien ydinvoimayhtiöiden on annettava vakuuksia Suomen ja Ruotsin ydinjätehuoltorahastoille, joilla taataan, että voimalaitosten käytöstäpoistoon ja käytetyn ydinpolttoaineen loppusijoittamiseen on riittävät varat. Suomessa Fortum on antanut Valtion ydinjätehuoltorahastolle TVO:n puolesta omistusosuutensa mukaisen takauksen lainmukaisen vastuun kattamattoman osuuden ja odottamattomien tapahtumien vakuudeksi. Takauksien määrä tarkistetaan vuosittain kesäkuussa edellisvuoden joulukuussa päätetyn laillisen vastuun perusteella. Vuotuisen tarkistuksen seurauksena annettujen takuiden määrä pieneni 44 miljoonaan euroon (2010: 58).

Ruotsissa Fortum on antanut Ruotsin ydinjätehuoltorahastolle takaukset FKA:n ja OKG:n puolesta omistusosuksiensa mukaisesti. Ruotsin valtio päätti joulukuussa 2009 takuiden määrästä vuosille 2010 ja 2011, ja päätös astui voimaan kesäkuussa 2010. Päätöksen seurauksena FKA:n ja OKG:n puolesta annettujen takauksien yhteismäärä laski kesäkuussa 2010 vuoden 2009 lopun 5 314 miljoonasta Ruotsin kruunusta (518 miljoonasta eurosta) 2 574 miljoonaan Ruotsin kruunuun (287 miljoonaan euroon). Pienentyminen oli seurausta Ruotsin valtion muuttuneesta laskentakäytännöstä. Aikaisemmin takuiden määrä perustui nimellisarvoihin, mutta kesäkuusta 2010 lähtien ne perustuvat diskontattuihin kassavirtoihin. Vuoden 2012 aikana FKA:lle ja OKG:lle annettujen takauksien määrää nostetaan vuosille 2012–2014 nykyisestä 2 574 miljoonasta Ruotsin kruunusta (289 miljoonasta eurosta) 3 696 miljoonaan Ruotsin kruunuun (425 miljoonaan euroon).

Fortum omistaa Suomessa olevasta Meri-Porin voimalaitoksesta 54,55% ja TVO 45,45%. Osakassopimuksen nojalla Fortumin on annettava vakuus TVO:lle mahdollisen voimalaitoksen arvonalentumisen varalta tai mahdollisen sopimusrikkomuksen varalta koskien TVO:lle kuuluvaa osuutta voimalaitoksesta. Vakuus on määrältään 125 miljoonaa euroa (2010: 125).

Fortum Oil and Gas Oyj:n jakautumisen seurauksena Fortumin kokonaan omistamalla Fortum Heat and Gas Oyj:llä on yhteinen vastuusitoumus Neste Oil Oyj:n kanssa. Vastuusitoumus perustuu osakeyhtiölain (734/1978) 14a luvun 6§:n säädökseen.

44 OIKEUDENKÄYNNIT JA VIRANOMAISMENETTELYT

44.1 Tytäryritykset

Ruotsin energiainfoviranomaisen (EI), joka säätelee ja valvoo jakeluverkkotariffeja Ruotsissa on julkistanut päätöksen sallituista tuloraameista eli sallitusta liikevaihdosta vuosille 2012–2015. EI perustaa päätöksensä siirtymäsääntöön, jonka mukaan kestää 18 vuotta ennen kuin EI:n päättämät tulojen hankkimispuitteet ovat täysin voimassa. EI:n päätöksestä on valitettu hallinto-oikeuteen yli 80 jakeluverkkoyhtiöin toimesta, joissa mukana myös Fortum Distribution AB. Peruste Fortum Distribution AB:n valitukselle on, että uusi laskentamalli ei ole yhteensopiva

voimassaolevan lainsäädännön kanssa ja että EI on käyttänyt virheellistä laskentatapaa laskiessaan pääoman keskimääräistä kustannusta (WACC).

Fortumin ruotsalaiset tytäryhtiöt Fortum Sweden AB ja Fortum Nordic AB saivat Ruotsin veroviranomaiselta jälkiveropäätöksen vuodelle 2009. Ruotsin veroviranomaisien mukaan Fortumin tulee maksaa lisää tuloveroa vuodelta 2009 koskien vuosina 2004–2005 toteutettujen rakennejärjestelyjen yhteydessä tehtyä lainojen uudelleenkohdistamista Fortumin Ruotsin tytäryhtiöiden kesken. Vaatimus perustuu verotusta koskevien säädösten muutokseen vuodesta 2009 alkaen. Fortum pitää vaatimusta perusteettomana ja valittaa verottajan päätöksestä. Tilinpäätökseen ei ole tehty varauksia jälkiveropäätöksestä johtuen. Jos veroviranomaisien päätöksestä tehty valitus ei kuitenkaan mene läpi ja heidän aiemmin antamansa päätös jälkiverosta jää voimaan, vaikutus tilikauden voittoon olisi noin 420 miljoonaa Ruotsin kruunua.

Kaksi Fortumin tytäryhtiötä, Grangemouth CHP Limited ja Fortum O&M (UK) Limited, olivat vastaajina Lontoon High Court of Justice:ssa käytävässä riidassa, joka koski hiilidioksidikaasujen päästöoikeuksia. Grangemouth CHP Limitedillä on Ineos Manufacturing Scotland Limitedin kanssa sähkötoimitusta koskeva sopimus, jonka mukaan Grangemouth CHP Limited toimittaa sähköä CHP-laitokseltaan Grangemouthin alueelle Skotlannissa huhtikuuhun 2016 asti. Ineos Manufacturing Scotland Limited väitti, että se on oikeutettu kaikkiin päästöoikeuksiin, jotka kyseinen CHP-laitos on saanut EU:n kasvihuonekaasujen päästöoikeuksien kaupan järjestelmän puitteissa. Grangemouth CHP Limited kiisti vaateen. Oikeuskäsittely pidettiin marras- ja joulukuussa 2010 ja lopullinen päätös annettiin 11.2.2011 Grangemouth CHP Limited:n ja Fortum O&M (UK) Limited:n hyväksi. Päätöksen seurauksena Fortum O&M (UK) Limited säilyttää hiilidioksidikaasujen päästöoikeuksien omistusoikeuden Grangemouthin CHP-laitoksella.

Edellä mainittujen oikeusprosessien lisäksi konsernin yhtiöt ovat asianosaisina eräissä konsernin liiketoimintaan liittyvissä riita-asioissa. Johdon arvion mukaan kyseisten riita-asioiden lopputuloksilla ei ole olennaista vaikutusta konsernin taloudelliseen asemaan.

44.2 Osakkuusyritykset

Suomessa Fortum on osakkaana maan viidennessä ydinvoimalaitosyksikössä, Olkiluoto 3:ssa, omistamiensa TVO-osakkeiden (Teollisuuden Voima Oyj) kautta. Fortumin 25%:n omistusosuus vastaa noin 400 MW:n kapasiteettia. Rakennustyöt ovat viivästyneet ja voimalaitosyksikön TVO:lle toimittava AREVA-Siemens ilmoitti marraskuussa, että suurin osa töistä saadaan päätökseen vuonna 2012. AREVA-Siemensin mukaan käyttöönottoaihe kestää noin 8 kuukautta, jolloin voimalan säännöllinen käyttö voi alkaa vuoden 2013 jälkimmäisellä puoliskolla. AREVA-Siemens on joulukuussa 2008 vaatinut välimiesmenettelyä liittyen Olkiluoto 3 viivästymiseen ja siihen liittyviin kuluihin. Laitosyksikön valmistumisen viivästymistä ja sen kustannuksia koskevaan välimiesmenettelyyn liittyen laitostoimittaja toimitti kesäkuussa 2011 kannekirjelmän, johon sisältyi määrältään päivitetty ja yksilöity vaatimus välillisine kustannuksineen ja viivästyskorkoineen. Laitostoimittajan viimeksi esittämän kanteen rahamääräinen vaatimus, mukaan lukien välilliset kustannukset ja viivästyskorot, on noin 1900 miljoonaa euroa. TVO on aiemmin todennut

laitostoimittajan vaateen perusteettomaksi ja on jättänyt vastaavasti huhtikuussa 2009 vastavaatimuksen kuluista ja tappioista, joita TVO kärsii viivästymisestä ja muista virheistä toimittajan takia. TVO:n vastavaatimuksen määrä on tällä hetkellä noin 1400 miljoonaa euroa. TVO päivittää oman vaatimuksensa välimiesmenettelyn aikana. Välimiesmenettely voi kestää useita vuosia ja osapuolten vaatimusten määrät voivat vielä muuttua.

45 LÄHIPIIRITAPAHTUMAT

45.1 Suomen valtio ja valtionyhtiöt

Vuoden 2011 lopussa Suomen valtion omistusosuus oli 50,76% yhtiön osakkeista. Vuoden 2011 aikana ei ole tapahtunut muutoksia.

+ *Katso Hallituksen toimintakertomus ja siellä osio Fortumin osake ja osakkeenomistajat sivulta 27.*

Kaikki liiketoimet Fortumin ja muiden suomalaisten valtionyhtiöiden välillä tapahtuvat markkinaehtoisesti. Tavanomaisessa liiketoiminnassaan osakkuusyritysten ja muiden lähipiiriin kuuluvien tahojen kanssa Fortum toimii kaupallisin perustein, jotka ovat samat kuin kolmansien osapuolten kanssa noudatettavat ehdot, poikkeuksena tietyt osakkuusyritykset, joita käsitellään jäljempänä tässä liitetiedossa.

45.2 Hallitus ja johtoryhmä

Fortumilla ei ole ollut merkittäviä liiketapahtumia hallituksen tai johtoryhmän jäsenen kanssa. Hallituksen jäsenille tai konsernin johtoryhmän jäsenille ei ollut myönnetty rahallaisia tilinpäätöspäivään mennessä.

+ *Hallituksen ja johtoryhmän jäsenten palkkiot on esitetty liitetiedossa 14 Henkilöstökulut ja johdon palkkiot sivulla 68. Tiedot hallituksen ja konsernin johtoryhmän osakeomistuksista ovat sivulla 128.*

45.3 Osakkuus- ja yhteisyritykset

Fortum omistaa osuuksia osakkuus- ja yhteisyrityksissä, jotka puolestaan omistavat vesivoima- ja ydinvoimalaitoksia. Osakassopimuksien nojalla jokaisella omistajalla on oikeus sähköön osakeomistuksensa suhteessa tai muiden sopimusten perusteella. Jokainen omistaja on vastuussa vastaavasta kustannusosuudesta tuotannon määrästä riippumatta. Osakkuusyritykset eivät ole voittoa tuottavia, koska omistajat ostavat sähköä tuotantokustannuksiin perustuvalla hinnalla, joka sisältää myös korkokulut ja valmisteverot. Hinta on yleensä markkinahintaa alempi.

+ *Tarkempaa tietoa osakkuus- ja yhteisyrityksiin liittyvistä tapahtumista ja tasearvoista on liitetiedossa 24 Sijoitukset osakkuus- ja yhteisyrityksiin sivulla 80.*

46 TILIKAUDEN JÄLKEISET TAPAHTUMAT

Tilikauden jälkeen ei ole ollut merkittäviä tapahtumia.

47 TYTÄRYRITYKSET SEGMENTEITTÄIN 31. 12. 2011

- = Power
- = Heat
- ▲ = Distribution
- = Electricity Sales
- = Russia
- ▼ = Muut

- ¹⁾ Vuoden aikana hankittu yritys
- ²⁾ Vuoden aikana perustettu yritys
- ³⁾ Emoyhtiön omistamat yritykset

Yrityksen nimi	Maa	Segmentti	Konsernin omistus-%
Energiansiirto Holding Kakkonen Oy	Suomi	▲	100,0
Energiansiirto Holding Ykkönen Oy	Suomi	▲	100,0
Fortum Asiakaspalvelu Oy	³⁾ Suomi	▼	100,0
Fortum Assets Oy	Suomi	▼	100,0
Fortum BCS Oy	Suomi	□	100,0
Fortum Energiaratkaisut Oy	²⁾ Suomi	■	100,0
Fortum Espoo Distribution Oy	³⁾ Suomi	▲	100,0
Fortum FNW Oy	Suomi	▲	100,0
Fortum Heat and Gas Oy	³⁾ Suomi	■▼	100,0
Fortum Heat Naantali Oy	Suomi	■	100,0
Fortum Hyötytuotanto Oy	Suomi	●	100,0
Fortum Markets Oy	³⁾ Suomi	○	100,0
Fortum Nuclear Services Oy	Suomi	●	100,0
Fortum Portfolio Services Oy	Suomi	○	100,0
Fortum Power and Heat Oy	³⁾ Suomi	●▼▲○□■	100,0
Fortum Small Hydro Holding Oy	²⁾ Suomi	●	100,0
Fortum Small Hydro Oy	²⁾ Suomi	●	100,0
Fortum Sähkönsiirto Oy	³⁾ Suomi	▲	100,0
Hexivo Oy	Suomi	●	52,0
Kiinteistö Oy Espoon Energiatalo	Suomi	▼	100,0
Killin Voima Oy	Suomi	●	60,0
Koillis-Pohjan Energiantuotanto Oy	Suomi	●	100,0
Koskivo Oy	Suomi	▲	100,0
KPPV-Sijoitus Oy	Suomi	▲	100,0
Linnankosken Voima Oy	Suomi	▲	100,0
Lounais-Suomen Lämpö Oy	Suomi	▲	100,0
Mansikkalan Voima Oy	Suomi	▲	100,0
Mäntynummen Lämpö Oy	Suomi	■	58,3
Oy Pauken Ab	Suomi	▼	100,0
Oy Tersil Ab	Suomi	▲	100,0
Oy Tertrade Ab	Suomi	▲	100,0
Rajapatsaan Voima Oy	Suomi	▲	100,0
Saimaanrannan Voima Oy	Suomi	▲	100,0
Tunturituli Oy	Suomi	●	55,4
Varsinais-Suomen Sähkö Oy	Suomi	▲	100,0

Yrityksen nimi	Maa	Segmentti	Konsernin omistus-%
FB Generation Services B.V.	Alankomaat	●	75,0
Fortum AC B.V.	²⁾ Alankomaat	●	100,0
Fortum Alpha B.V.	Alankomaat	■	100,0
Fortum DC B.V.	Alankomaat	▼	100,0
Fortum Finance 2 B.V.	Alankomaat	▼	100,0
Fortum Holding B.V.	³⁾ Alankomaat	●▼■	100,0
Fortum Power Holding B.V.	Alankomaat	●	100,0
Fortum Russia B.V.	Alankomaat	□	100,0
Fortum Russia Holding B.V.	Alankomaat	▼	100,0
Fortum SAR B.V.	²⁾ Alankomaat	▼	100,0
Fortum Wave Power B.V.	Alankomaat	●	100,0
Fortum EIF NV	³⁾ Belgia	□	100,0
Fortum Project Finance N.V.	³⁾ Belgia	▼	100,0
Fortum Direct Ltd	Iso-Britannia	●	100,0
Fortum Energy Ltd	Iso-Britannia	●	100,0
Fortum Gas Ltd	Iso-Britannia	●	100,0
Fortum Insurance Ltd	Iso-Britannia	▼	100,0
Fortum ORM(UK) Limited	Iso-Britannia	●	100,0
Grangemouth CHP Limited	Iso-Britannia	●	100,0
IVO Energy Limited	Iso-Britannia	●	100,0
SIA Fortum Jelgava	Latvia	■	100,0
SIA Fortum Latvija	Latvia	■	100,0
UAB Fortum Ekosiluma	Liettua	■	100,0
UAB Fortum Heat Lietuva	Liettua	■	100,0
UAB Fortum Klaipeda	Liettua	■	95,0
UAB Joniskio energija	Liettua	■	66,0
UAB Svencioniu energija	Liettua	■	50,0
Fortum Baltic Investments SNC	Luxemburg	■	100,0
Fortum Futures SA	²⁾ Luxemburg	▼	100,0
Fortum L.A.M SNC.	Luxemburg	■	100,0
Fortum Meter Lease Norway SNC	²⁾ Luxemburg	▲	100,0
Fortum Meter Lease SNC	²⁾ Luxemburg	▲	100,0
Fortum Russia CHP Lease SNC	²⁾ Luxemburg	□	100,0
Fortum Sendi Prima Sdn Bhd	Malesia	●	100,0

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47

- = Power
- = Heat
- ▲ = Distribution
- = Electricity Sales
- = Russia
- ▼ = Muut

- ¹⁾ Hankittu yritys
- ²⁾ Perustettu yritys
- ³⁾ Emoyhtiön omistamat yritykset

Yrityksen nimi	Maa	Segmentti	Konsernin omistus- %
Fortum Distribution AS	Norja	▲ ○	100,0
Fortum Fjernvarme AS	Norja	■	100,0
Fortum Förvaltning AS	Norja	●	100,0
Fortum Holding Norway AS	Norja	■ ▲ ○ ▼	100,0
Fortum Leasing KS	Norja	■	100,0
Fortum Markets AS	Norja	○	100,0
Fortum Bytom SA	¹⁾ Puola	■	96,7
Fortum Plock Sp z o.o.	Puola	■	99,6
Fortum Power and Heat Polska Sp.z.o.o	Puola	■ ▼ ●	100,0
Fortum Zabrze SA	¹⁾ Puola	■	96,0
Rejonowa Spółka Ciepłownicza Sp. z o.o.	¹⁾ Puola	■	96,7
Fortum France S.N.C	²⁾ Ranska	●	100,0
AB Fortum Värme Holding samägt med Stockholms stad	Ruotsi	■	50,1
AB Fortum Värme samägt med Stockholms stad	Ruotsi	■	50,1
Akallaverket Aktiebolag	Ruotsi	■	37,6
Blybergs Kraftaktiebolag	Ruotsi	●	66,7
Brista 2 Aktiebolag	²⁾ Ruotsi	■	42,6
Brista 2 Kommanditbolag	²⁾ Ruotsi	■	42,6
Brista Spårterminal AB	²⁾ Ruotsi	■	50,1
Brännälven Kraft AB	Ruotsi	●	67,0
Bullerforsens Kraft Aktiebolag	Ruotsi	●	88,0
Fortum 1 AB	Ruotsi	□	100,0
Fortum AMCO AB	Ruotsi	▼	100,0
Fortum Dalälvens Kraft AB	Ruotsi	●	100,0
Fortum Distribution AB	Ruotsi	▲	100,0
Fortum Fastigheter AB	Ruotsi	▼	100,0
Fortum Generation AB	Ruotsi	●	100,0
Fortum Indalskraft AB	Ruotsi	●	100,0
Fortum Ljunga Kraft AB	Ruotsi	●	100,0
Fortum Ljusnans Kraft AB	Ruotsi	●	100,0
Fortum Markets AB	Ruotsi	○	100,0
Fortum Nordic AB	³⁾ Ruotsi	▼	100,0
Fortum Power and Heat AB	Ruotsi	■ ○ ▼ ▲	100,0
Fortum Produktionsnät AB	Ruotsi	●	100,0

Yrityksen nimi	Maa	Segmentti	Konsernin omistus- %
Fortum Sweden AB	³⁾ Ruotsi	▼	100,0
Fortum Vind Norr AB	Ruotsi	●	100,0
Fortum Värme Fastigheter AB	Ruotsi	■	50,1
Fortum Zeta AB	Ruotsi	▼	100,0
Fortum Älvkraft i Värmland AB	Ruotsi	●	100,0
Laforsen Produktionsnät Aktiebolag	Ruotsi	▲	80,0
Mellansvensk Kraftgrupp Aktiebolag	Ruotsi	●	86,9
Oreälvens Kraftaktiebolag	Ruotsi	●	65,0
Ryssa Energi AB	Ruotsi	○	100,0
Sigtuna-Väsby Fastighets AB	Ruotsi	■	50,1
Stockholm Gas AB	Ruotsi	■	50,1
Streamgate Black AB	²⁾ Ruotsi	●	100,0
Streamgate North AB	²⁾ Ruotsi	●	100,0
Streamgate Två AB	Ruotsi	●	100,0
Streamgate Valley AB	²⁾ Ruotsi	●	100,0
Streamgate Village AB	²⁾ Ruotsi	●	100,0
Uddeholm Kraft Aktiebolag	Ruotsi	●	100,0
Värmlandskraft-OKG-delägarna Aktiebolag	Ruotsi	●	73,3
Fortum Service Deutschland GmbH	Saksa	●	100,0
Fortum Energi A/S	Tanska	○	100,0
Chelyabinsk Energoremont	Venäjä	●	94,5
Fortum Invest	Venäjä	□	100,0
LLC Fortum Energy OOO Fortum Energija	Venäjä	□	100,0
OAO Fortum	Venäjä	□	94,5
Urals Heat Network	Venäjä	□	94,5
AS Anne Soojus	Viro	■	60,0
AS Fortum Tartu	Viro	■	60,0
AS Tartu Joujaam	Viro	■	60,0
AS Tartu Keskkatlamaja	Viro	■	60,0
Fortum CFS Eesti OU	Viro	▼	100,0
Fortum Eesti AS	Viro	■	100,0
Fortum Elekter AS	Viro	▲	99,6
Fortum Termest AS	Viro	■	100,0
Lauka Turvas OU	Viro	■	60,0

Tunnusluvut

Taloudelliset tunnusluvut

Fortum Oyj tytäryhtiöineen (yhdessä Fortum-konserni) on Pohjoismaiden, Venäjän ja Itämeren alueiden johtavia energiayhtiöitä. Fortumin liiketoimintaan kuuluvat sähkön- ja lämmöntuotanto, myynti ja jakelu, voimalaitosten käyttö- ja

kunnossapitopalvelut sekä energiaan liittyvät muut palvelut. Neste Oil oli 31.3.2005 asti osa Fortum-konsernia, kunnes varsinainen yhtiökokous teki lopullisen päätöksen eriyttää öljyliiketoiminta jakamalla noin 85% Neste Oilin osakkeista osinkona. Loput noin 15% osakkeista myytiin sijoittajille huhtikuussa 2005.

Öljyliiketoiminta on esitetty luovutettuna toimintona vuosina 2004 ja 2005.

Vuodesta 2005 Fortum on soveltanut vuositilinpäätöksessään ja osavuositarkastuksissaan kansainvälisiä tilinpäätösstandardeja (International Financial Reporting Standards, IFRS). Tilikauden 2005 vuosikertomukseen sisältyi yksi vertailuvuosi, 2004, jota koskevat tiedot oikaistiin IFRS:n mukaisiksi. Vuosien 1998–2003 tietoja ei ole oikaistu, vaan ne esitetään Suomen kirjanpito- ja tilinpäätössäännösten mukaisesti (Finnish Accounting Standards, FAS).

Milj. euroa tai kuten merkitty	FAS	FAS	FAS	FAS	FAS	FAS	IFRS	IFRS	IFRS	IFRS	IFRS	IFRS	IFRS	IFRS	Muutos 11/10
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	%
Liikevaihto Fortum yhteensä	8 494	8 232	10 614	10 410	11 148	11 392	11 659	5 918	4 491	4 479	5 636	5 435	6 296	6 161	-2
Jatkuvien toimintojen liikevaihto							3 835	3 877	4 491	4 479	5 636	5 435	6 296	6 161	-2
Käyttökate (=EBITDA) Fortum yhteensä ¹⁾	1 049	1 192	1 431	1 501	1 952	1 917	2 443	2 307	1 884	2 298	2 478	2 292	2 271	3 008	32
Jatkuvien toimintojen käyttökate (=EBITDA)							1 583	1 754	1 884	2 298	2 478	2 292	2 271	3 008	32
Jatkuvien toimintojen vertailukelpoinen käyttökate (=EBITDA)								1 741	1 866	2 015	2 360	2 398	2 396	2 374	-1
Liikevoitto Fortum yhteensä	586	705	906	914	1 289	1 420	1 916	1 864	1 455	1 847	1 963	1 782	1 708	2 402	41
– prosenttia liikevaihdosta	6,9	8,6	8,5	8,8	11,6	12,5	16,4	31,5	32,4	41,2	34,8	32,8	27,1	39,0	
Jatkuvien toimintojen liikevoitto							1 195	1 347	1 455	1 847	1 963	1 782	1 708	2 402	41
– prosenttia liikevaihdosta							31,2	34,7	32,4	41,2	34,8	32,8	27,1	39,0	
Jatkuvien toimintojen vertailukelpoinen liikevoitto							1 148	1 334	1 437	1 564	1 845	1 888	1 833	1 802	-2
Voitto ennen veroja Fortum yhteensä	363	954	623	702	1 008	1 184	1 700	1 776	1 421	1 934	1 850	1 636	1 615	2 228	38
– prosenttia liikevaihdosta	4,3	11,6	5,9	6,7	9,0	10,4	14,6	30,0	31,6	43,2	32,8	30,1	25,7	36,2	
Jatkuvien toimintojen voitto ennen veroja							962	1 267	1 421	1 934	1 850	1 636	1 615	2 228	38
– prosenttia liikevaihdosta							25,1	32,7	31,6	43,2	32,8	30,1	25,7	36,2	
Jatkuvien toimintojen tilikauden voitto							703	936	1 120	1 608	1 596	1 351	1 354	1 862	38
– josta emoyhtiön omistajien osuus							670	884	1 071	1 552	1 542	1 312	1 300	1 769	36
Sijoitettu pääoma Fortum yhteensä	8 647	9 425	11 365	11 032	13 765	12 704	12 890	11 357	12 663	13 544	15 911	15 350	16 124	17 931	11
Jatkuvien toimintojen sijoitettu pääoma							10 739	11 357	12 663	13 544	15 911	15 350	16 124	17 931	11
Korollinen nettovelka	3 898	3 818	4 626	3 674	5 848	5 626	5 095	3 158	4 345	4 466	6 179	5 969	6 826	7 023	3

¹⁾ Käyttökate (=EBITDA) on määritelty seuraavasti: Jatkuvien toimintojen liikevoittoon on lisätty poistot ja arvonalentumiset. Suomen kirjanpito- ja tilinpäätössäännösten (FAS) mukaisesti osuus osakkuusyritysten tuloksesta sisältyy liikevoittoon. Vuosien 1998–2003 FAS:n mukaisesti lasketussa käyttökatteessa osuutta osakkuusyritysten tuloksesta ei ole huomioitu.

Milj. euroa tai kuten merkitty	FAS	FAS	FAS	FAS	FAS	FAS	IFRS	IFRS	IFRS	IFRS	IFRS	IFRS	IFRS	IFRS	IFRS	Muutos 11/10
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	%	
Investoinnit ja bruttosijoitukset osakkeisiin Fortum yhteensä	1 702	1 059	3 131	713	4 381	1 136	830	578	1 395	972	2 624	929	1 249	1 482	19	
– prosenttia liikevaihdosta	20,0	12,9	29,5	6,8	39,3	10,0	7,1	9,8	31,1	21,7	46,6	17,1	19,8	24,1		
Jatkuvien toimintojen investoinnit ja bruttosijoitukset osakkeisiin							514	479	1 395	972	2 624	929	1 249	1 482	19	
Jatkuvien toimintojen investoinnit							335	346	485	655	1 108	862	1 222	1 408	15	
Liiketoiminnan kassavirta Fortum yhteensä	793	524	424	1 145	1 351	1 577	1 758	1 404	1 151	1 670	2 002	2 264	1 437	1 613	12	
Jatkuvien toimintojen liiketoiminnan kassavirta							1 232	1 271	1 151	1 670	2 002	2 264	1 437	1 613	12	
Sijoitetun pääoman tuotto Fortum yhteensä, %	7,7	8,4	9,4	8,7	11,1	11,4	15,8	16,6	13,4	16,5	15,0	12,1	11,6	14,8		
Jatkuvien toimintojen sijoitetun pääoman tuotto, %							11,4	13,5	13,4	16,5	15,0	12,1	11,6	14,8		
Oman pääoman tuotto Fortum yhteensä, %	5,7	7,7	8,6	8,3	10,5	12,3	18,2	18,7	14,4	19,1	18,7	16,0	15,7	19,7		
Jatkuvien toimintojen oman pääoman tuotto, % ²⁾								13,5	14,4	19,1	18,7	16,0	15,7	19,7		
Korkokate	2,6	3,4	3,7	4,3	4,7	5,8	8,0	11,6	11,5	12,8	9,4	12,4	13,7	10,5		
Korkokate sisältäen aktivoidut vieraan pääoman menot											8,6	10,3	10,0	8,5		
Kassavirta ennen käyttöpääoman muutosta/korollinen nettovelka, %	17,9	14,3	19,9	28,8	21,6	26,1	36,4	43,2	30,6	36,3	34,1	37,6	20,5	21,5		
Velkaantumisaste, % ³⁾	93	79	73	54	80	85	67	43	53	52	73	70	78	69		
Nettovelka / Käyttökate	3,7	3,2	3,2	2,4	3,0	2,9	2,1	1,4	2,3	1,9	2,5	2,6	3,0	2,3		
Nettovelka / Jatkuvien toimintojen käyttökate							–	1,8	2,3	1,9	2,5	2,6	3,0	2,3		
Vertailukelpoinen nettovelka / Jatkuvien toimintojen käyttökate							–	1,8	2,3	2,2	2,6	2,5	2,8	3,0		
Omavaraisuusaste, %	36	39	43	48	41	40	44	49	48	49	41	43	40	44		
Osingot, milj. euroa ⁴⁾	99	141	194	220	262	357	506	987	1 122	1 198	888	888	888	888 ⁵⁾	0	
Jatkuvien toimintojen osingot								511	650	683						
Lisäosingot vuonna 2006 ja 2007 / luovutetut toiminnot vuonna 2005								476	472	515						
Tutkimus- ja kehittämismenot	92	72	58	53	33	35	26	14	17	21	27	30	30	38	27	
– prosenttia liikevaihdosta	1,1	0,9	0,5	0,5	0,3	0,3	0,2	0,2	0,4	0,5	0,5	0,5	0,5	0,6		
Henkilöstön keskimääräinen lukumäärä Fortum yhteensä	19 003	17 461	16 220	14 803	14 053	13 343	12 859	10 026	8 910	8 304	14 077	13 278	11 156	11 010		
Jatkuvien toimintojen henkilöstön keskimääräinen lukumäärä							8 592	8 939	8 910	8 304	14 077	13 278	11 156	11 010		

²⁾ Vuoden 2005 jatkuvien toimintojen oman pääoman tuotto on laskettu perustuen jatkuvien toimintojen tilikauden voittoon jaettuna oman pääoman yhteissummalla kauden päättyessä. Luovutettujen toimintojen tilikauden voitto on vähennetty oman pääoman kokonaismäärästä 31.12.2005.

³⁾ Velkaantumisaste on määritetty seuraavasti: korolliset nettovelat jaetaan oman pääoman yhteismäärällä. Vuosina 2000–2002 määräysvallattomien omistajien osuuteen sisältyi Fortum Capital Ltd:n liikkeeseen laskemat etuosakkeet määrältään 1,2 miljardia, joihin liittyi kiinteä 6,7 %:n osinkotuotto.

⁴⁾ Rahaosion lisäksi Fortum jakoi noin 85 % Neste Oil Oyj:n osakkeista osinkona vuonna 2005.

⁵⁾ Hallituksen ehdotus yhtiökokoukselle 11.4.2012.

+ Tunnuslukujen laskentakaavat on esitetty tunnuslukujen jälkeen sivuilla 104 ja 105.

Osakekohtaiset tunnusluvut

euroa tai kuten merkitty	FAS	FAS	FAS	FAS	FAS	FAS	IFRS	IFRS	IFRS	IFRS	IFRS	IFRS	IFRS	IFRS	IFRS	Muutos 11/10
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	%	
Tulos/osake, Fortum yhteensä	0,27	0,41	0,55	0,57	0,79	0,91	1,48	1,55	1,22	1,74	1,74	1,48	1,46	1,99	36	
Jatkuvien toimintojen tulos/osake	–	–	–	–	–	–	0,79	1,01	1,22	1,74	1,74	1,48	1,46	1,99	36	
Luovutettujen toimintojen tulos/osake	–	–	–	–	–	–	0,69	0,54	–	–	–	–	–	–	–	
Laimennettu tulos/osake, Fortum yhteensä	–	–	0,55	0,57	0,78	0,90	1,46	1,53	1,21	1,74	1,74	1,48	1,46	1,99	36	
Laimennettu jatkuvien toimintojen tulos/osake	–	–	–	–	–	–	0,78	1,00	1,21	1,74	1,74	1,48	1,46	1,99	36	
Laimennettu luovutettujen toimintojen tulos/osake	–	–	–	–	–	–	0,68	0,53	–	–	–	–	–	–	–	
Kassavirta/osake, Fortum yhteensä	1,01	0,67	0,54	1,43	1,60	1,86	2,06	1,61	1,31	1,88	2,26	2,55	1,62	1,82	12	
Jatkuvien toimintojen kassavirta/osake	–	–	–	–	–	–	1,44	1,46	1,31	1,88	2,26	2,55	1,62	1,82	12	
Oma pääoma/osake	5,06	6,00	6,32	6,49	6,97	7,55	8,65	8,17	8,91	9,43	8,96	9,04	9,24	10,84	17	
Osinko/osake, Fortum yhteensä ¹⁾	0,13	0,18	0,23	0,26	0,31	0,42	0,58	1,12	1,26	1,35	1,00	1,00	1,00	1,00 ²⁾	0	
Jatkuvien toimintojen osinko/osake	–	–	–	–	–	–	–	0,58	0,73	0,77	–	–	–	–	–	
Lisäosinko/osake 2006 ja 2007 / luovutettujen toimintojen osinko/osake 2005	–	–	–	–	–	–	–	0,54	0,53	0,58	–	–	–	–	–	
Osinko/osakekohtainen tulos, Fortum yhteensä, %	46,3	43,4	41,9	45,6	39,2	46,2	39,2	72,3	103,3 ⁴⁾	77,6 ⁴⁾	57,5	67,6	68,5	50,3 ²⁾	–	
Osinko/osakekohtainen tulos, jatkuvat toiminnot, %	–	–	–	–	–	–	–	57,4 ³⁾	59,8 ⁴⁾	44,3 ⁴⁾	–	–	–	–	–	
Osinko/osakekohtainen tulos, lisäosinko 2006 ja 2007 / luovutetut toiminnot 2005, %	–	–	–	–	–	–	–	100,0 ³⁾	43,4 ⁴⁾	33,3 ⁴⁾	–	–	–	–	–	
Efektiiivinen osinkotuotto, %	2,5	4,0	5,3	5,5	5,0	5,1	4,3	7,1	5,8	4,4	6,6	5,3	4,4	6,1 ²⁾	–	
Hinta/voitto-suhde (P/E-luku)	18,5	10,9	7,9	8,3	7,9	9,0	9,2	10,2	17,7	17,7	8,8	12,8	15,4	8,3	–	
Osakkeen kurssikehitys																
Kauden lopussa	5,03	4,50	4,35	4,75	6,25	8,18	13,62	15,84	21,56	30,81	15,23	18,97	22,53	16,49	–	
Keskikurssi	5,66	4,76	4,18	4,79	5,87	6,94	10,29	13,87	20,39	23,57	24,79	15,91	19,05	19,77	–	
Alin kurssi	4,86	4,24	3,50	4,05	4,75	5,66	7,45	10,45	15,71	20,01	12,77	12,60	17,18	15,53	–	
Ylin kurssi	6,05	5,80	4,94	5,70	6,52	8,75	13,99	16,90	23,48	31,44	33,00	19,20	22,69	24,09	–	
Osakkeen markkina-arvo kauden lopussa, milj. euroa	3 949	3 532	3 456	4 017	5 286	6 943	11 810	13 865	19 132	27 319	13 519	16 852	20 015	14 649	–	
Osakkeiden vaihdon kehitys ⁵⁾																
Osakkeiden lukumäärä, 1 000 osaketta	17 643	112 398	93 900	134 499	251 216	270 278	478 832	900 347	830 764	787 380	628 155	580 899	493 375	524 858	–	
Prosentuaalinen osuus osakkeista, %	2,2	14,3	11,9	16,8	29,7	31,9	59,2	103,2	94,3	88,5	70,8	65,4	55,5	59,1	–	
Osakkeiden lukumäärä, 1 000 osaketta	784 783	784 783	845 609	845 609	845 776	849 813	867 084	875 294	887 394	886 683	887 638	888 367	888 367	888 367	–	
Osakkeiden määrä ilman omia osakkeita, 1 000 osaketta	N/A	N/A	794 571	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	–	
Osakkeiden keskimääräinen lukumäärä, 1 000 osaketta	784 783	784 783	787 223	798 346	845 642	846 831	852 625	872 613	881 194	889 997	887 256	888 230	888 367	888 367	–	
Laimennettu osakkeiden keskimääräinen lukumäärä, 1 000 osaketta	–	–	787 223	798 308	851 482	858 732	861 772	887 653	886 929	891 395	887 839	888 230	888 367	888 367	–	

¹⁾ Käteisosingon lisäksi Fortum jakoi noin 85 % Neste Oil Oyj:n osakkeista osinkona vuonna 2005.

²⁾ Hallituksen ehdotus yhtiökokoukselle 11.4.2012.

³⁾ Vuoden 2005 jatkuvien ja luovutettujen toimintojen osinko per osakekohtaiset tulokset on laskettu perustuen vastaaviin jatkuvien ja luovutettujen toimintojen osakekohtaisiin tuloksiin.

⁴⁾ 2006 ja 2007 osinkojen osinko/osakekohtainen tulos -tunnusluvut perustuvat koko konsernin osakekohtaiseen tulokseen.

⁵⁾ Taulukon 'osakkeiden vaihdon kehitys' -luvut sisältävät NASDAQ OMX Helsingin osakkeiden vaihdon. Tämän lisäksi Fortum Oyj:n osakkeita vaihdettiin useilla vaihtoehtoisilla markkinapaikoilla (esimerkiksi

Chi-X:ssä, BATS:ssa, Boat:ssa ja Turquoisessa). Fortumin osakkeen kokonaisvaihto vuonna 2011, sisältäen myös vaihtoehtoiset markkinapaikat, oli 1 058 miljoonaa osaketta (2010: 1 017) arvoltaan 21 093 miljoonaa euroa (2010: 19 400). Vuonna 2011 vaihtoehtoisten markkinapaikkojen osuus kokonaisvaihdosta oli noin 50 % (2010: 51 %).

Vuosien 1998–2003 tietoja ei ole oikaistu, vaan ne esitetään Suomen kirjanpito- ja tilinpäätössääntöjen mukaisesti (Finnish Accounting Standards, FAS).

➔ Tunnuslukujen laskentakaavat ovat sivuilla 104 ja 105.

Toiminnalliset tunnusluvut, volyymit

		2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Fortumin koko sähkön- ja lämmöntuotanto EU-maissa ja Norjassa									
Sähkötuotanto	TWh	55,5	52,3	54,4	52,2	52,6	49,3	53,7	55,3
Lämmöntuotanto	TWh	25,4	25,1	25,8	26,1	25,0	23,2	26,1	22,0
Fortumin koko sähkön- ja lämmöntuotanto Venäjällä									
Sähkötuotanto	TWh	–	–	–	–	11,6	16,0	16,1	17,4
Lämmöntuotanto	TWh	–	–	–	–	15,3	25,6	26,0	25,4
Fortumin sähkötuotanto Pohjoismaissa energialähteittäin									
Vesivoima	TWh	19,1	21,2	19,8	20,0	22,9	22,1	22,0	21,0
Ydinvoima	TWh	25,8	25,8	24,4	24,9	23,7	21,4	22,0	24,9
Lämpövoima	TWh	9,5	4,2	9,0	6,2	5,0	4,6	8,3	7,2
Yhteensä	TWh	54,4	51,2	53,2	51,1	51,6	48,1	52,3	53,1
Fortumin sähkötuotanto Pohjoismaissa energialähteittäin									
Vesivoima	%	35	42	37	39	44	46	42	40
Ydinvoima	%	47	50	46	49	46	44	42	47
Lämpövoima	%	18	8	17	12	10	10	16	13
Yhteensä	%	100	100	100	100	100	100	100	100
Sähkötuotantokapasiteetti divisioonittain									
Power	MW	10 003	9 540	9 560	9 575	9 709	9 728	9 752	
Heat	MW	1 278	1 373	1 360	1 213	1 446	1 600	1 670	
Russia	MW	–	–	–	2 785	2 785	2 785	3 404	
Yhteensä	MW	11 281	10 913	10 920	13 573	13 940	14 113	14 826	
Lämmöntuotantokapasiteetti divisioonittain									
Power	MW		250	250	250	250	250	250	
Heat	MW		9 757	10 633	10 973	10 218	10 284	10 448	10 375
Russia	MW		–	–	–	13 796	13 796	13 796	14 107
Yhteensä	MW		10 007	10 883	11 223	24 263	24 330	24 494	24 732

		2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Fortumin koko sähkön- ja lämmönmyynti EU-maissa ja Norjassa									
Sähkönmyynti	Milj. euroa	2 017	2 002	2 437	2 370	2 959	2 802	3 110	2 868
Lämmönmyynti	Milj. euroa	809	867	1 014	1 096	1 157	1 095	1 309	1 278
Fortumin koko sähkön- ja lämmönmyynti Venäjällä									
Sähkönmyynti	Milj. euroa	–	–	–	–	332	390	505	590
Lämmönmyynti	Milj. euroa	–	–	–	–	141	219	287	324
Fortumin koko sähkönmyynti alueittain									
Suomi	TWh	31,1	26,0	29,6	29,0	28,7	26,1	30,7	24,6
Ruotsi	TWh	27,6	30,4	28,5	27,6	28,5	26,9	28,3	29,4
Venäjä	TWh	–	–	–	–	14,8	19,5	18,7	20,2
Muut maat	TWh	3,6	3,3	3,5	3,1	3,0	3,2	3,2	3,6
Yhteensä	TWh	62,3	59,7	61,6	59,7	75,0	75,7	80,9	77,8
Fortumin koko lämmönmyynti alueittain									
Suomi	TWh	10,5	9,8	10,7	11,1	10,8	8,0	9,6	8,5
Venäjä	TWh	–	–	–	–	15,3	25,6	26,8	26,7
Ruotsi	TWh	9,6	9,5	9,3	9,2	9,1	9,8	10,9	8,5
Puola	TWh	0,4	1,1	3,6	3,5	3,6	3,7	4,0	4,3
Muut maat	TWh	3,3	3,4	3,2	3,3	3,4	3,5	3,6	3,4
Yhteensä	TWh	23,8	23,8	26,8	27,1	42,2	50,6	54,9	51,4
Sähkönsiirto jakeluverkoissa									
Suomi	TWh	6,2	6,3	7,7	9,2	9,3	9,4	10,0	9,5
Ruotsi	TWh	14,2	14,4	14,4	14,3	14,0	14,0	15,2	14,2
Norja	TWh	2,1	2,2	2,3	2,3	2,3	2,3	2,5	2,3
Viro	TWh	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1
Yhteensä	TWh	22,7	23,1	24,6	26,0	25,8	25,9	27,9	26,1

Toiminnalliset tunnusluvut, segmentit

Vuodesta 2005 Fortum on soveltanut vuositilinpäätöksessään ja osavuositarkastuksissaan kansainvälisiä tilinpäätösstandardeja (International Financial Reporting Standards, IFRS). Tilikauden 2005 vuosikertomukseen sisältyi yksi vertailuvuosi, 2004, jota koskevat tiedot oikaistiin IFRS:n mukaisiksi. Segmenttitiedot esitetään vain IFRS-perusteisesti vertailun mahdollistamiseksi, koska IFRS-siirtymässä raportoivat segmentit määriteltiin uudelleen ja segmenttiraportointi sinänsä arvioitiin uudelleen.

Venäläisen OAO Fortumin hankinnan jälkeen Fortum teki muutoksia segmenttirakenteeseensa vuoden 2008 aikana. Vuosien 2004–2007 vertailutiedot on muutettu vastaamaan uutta segmenttirakennetta.

Lokakuussa 2009 Fortum uudelleenorganisoiti liiketoimintarakenteensa neljään liiketoimintadivisioonaan ja neljään esikuntatoimintoon. Muutoksen tavoitteena oli parantaa organisaation tehokkuutta ja selkeyttää tulosvastuullisuutta ja samalla yksinkertaistaa sen rakennetta. Uudet divisioonat ovat Power, Heat, Russia sekä Electricity Solutions and Distribution. Electricity Solutions and Distribution-divisioona (ESD) muodostuu kahdesta liiketoiminta-alueesta, Distributionista ja Electricity Salesista (aikaisemmin Markets). IFRS:n mukaan raportoitavat segmentit on nimetty vastaavasti.

Uudelleenorganisoinnilla ei ollut vaikutusta Fortumin ulkoisen raportoinnin rakenteeseen, sillä raportoitavat segmentit ovat pysyneet samoina. Muutoksella on kuitenkin ollut pieniä vaikutuksia segmenttien sisältöön 1.1.2010 alkaen. Muutos on myös vaikuttanut vuoden 2009 lukuihin. Muutokset liittyvät lähinnä Power-divisioonan Power Solutions-liiketoiminta-alueen siirtoon Russia- ja Heat-divisiooniin sekä keskitetyn Trading and Industrial Intelligence -yksikön perustamiseen.

➔ *Katso liitetieto 5 Segmenttiraportointi sivulta 60.*

Liikevaihto segmenteittäin, milj. euroa	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Power	2 084	2 058	2 439	2 350	2 892	2 531	2 702	2 481
– josta sisäistä	128	–97	–133	323	0	254	–281	–24
Heat	1 025	1 063	1 268	1 356	1 466	1 399	1 770	1 737
– josta sisäistä	49	–12	–32	38	0	23	–8	8
Russia	–	–	–	–	489	632	804	920
– josta sisäistä	–	–	–	–	–	–	–	–
Distribution	707	707	753	769	789	800	963	973
– josta sisäistä	10	–8	8	9	10	13	18	15
Electricity Sales	1 387	1 365	1 912	1 683	1 922	1 449	1 798	900
– josta sisäistä	92	–101	149	155	177	67	158	95
Muut	90	91	78	81	83	71	51	108
– josta sisäistä	93	–63	62	72	82	–5	169	115
Eliminoinnit	–1 458	–1 407	–1 959	–1 760	–2 005	–1 447	–1 792	–958
Yhteensä	3 835	3 877	4 491	4 479	5 636	5 435	6 296	6 161

Vertailukelpoinen liike-tulos segmenteittäin, milj. euroa	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Power	730	854	985	1 095	1 528	1 454	1 298	1 201
Heat	207	253	253	290	250	231	275	278
Russia	–	–	–	–	–92	–20	8	74
Distribution	240	244	250	231	248	262	307	295
Electricity Sales	23	30	–4	–1	–33	22	11	27
Muut	–52	–47	–47	–51	–56	–61	–66	–73
Vertailukelpoinen liikevoitto	1 148	1 334	1 437	1 564	1 845	1 888	1 833	1 802
Kertaluonteiset erät	18	30	61	250	85	29	93	284
Muut vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät	29	–17	–43	33	33	–135	–218	316
Liikevoitto	1 195	1 347	1 455	1 847	1 963	1 782	1 708	2 402

Poistot ja arvonalentumiset segmenteittäin, milj. euroa	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Power	104	112	108	103	97	93	100	109
Heat	124	123	144	163	169	162	187	193
Russia	–	–	–	–	67	75	86	108
Distribution	133	145	147	162	165	164	178	187
Electricity Sales	16	15	19	11	7	6	2	2
Muut	11	12	11	12	10	10	10	7
Yhteensä	388	407	429	451	515	510	563	606

Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta segmenteittäin, milj. euroa	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Power	–21	–21	–9	–23	26	–35	–25	3
Heat	15	11	23	24	12	30	31	19
Russia	–	–	–	–	19	20	8	30
Distribution	16	20	15	18	16	10	19	14
Electricity Sales	0	1	1	0	5	0	1	2
Muut	2	44	39	222	48	–4	28	23
Yhteensä	12	55	69	241	126	21	62	91

Investoinnit käyttöomaisuuteen segmenteittäin, milj. euroa	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Power	84	83	95	93	134	96	97	131
Heat	123	124	184	309	408	358	304	297
Russia	–	–	–	–	256	215	599	670
Distribution	106	115	183	236	296	188	213	289
Electricity Sales	10	10	8	3	3	1	0	5
Muut	12	14	15	14	11	4	9	16
Yhteensä	335	346	485	655	1 108	862	1 222	1 408

Bruttoinvestoinnit osakkeisiin segmentteittäin, milj. euroa	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Power	23	45	5	52	0	57	25	17
Heat	53	87	589	18	23	1	1	32
Russia	103	2	140	245	1 492	3	–	24
Distribution	0	–	130	1	0	5	0	–
Electricity Sales	0	–	6	0	0	–	–	–
Muut	0	–	40	1	1	1	1	1
Yhteensä	179	134	910	317	1 516	67	27	74

Sidottu pääoma segmentteittäin, milj. euroa	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Power	5 804	5 493	5 690	5 599	5 331	5 494	5 806	6 247
Heat	2 440	2 551	3 407	3 507	3 468	3 787	4 182	4 191
Russia	151	153	294	456	2 205	2 260	2 817	3 273
Distribution	3 091	3 021	3 412	3 239	3 032	3 299	3 683	3 589
Electricity Sales	194	228	176	247	188	125	210	11
Muut	220	447	835	1 237	796	382	29	208
Yhteensä	11 900	11 893	13 814	14 285	15 020	15 347	16 727	17 519

Sidotun pääoman tuotto segmentteittäin, %	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Power	12,6	14,3	17,5	19,2	29,6	24,5	19,5	24,6
Heat	9,8	11,6	9,6	9,3	8,9	7,9	8,4	9,9
Russia	–	–	–	66,3	–3,7	0,0	2,4	3,5
Distribution	8,1	8,8	8,4	7,7	8,1	8,7	9,7	13,7
Electricity Sales	25,2	17,4	–1,6	6,9	–14,0	28,9	38,4	4,2

Vertailukelpoinen sidotun pääoman tuotto segmentteittäin, %	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Power	12,0	14,9	17,4	18,9	28,0	26,4	22,3	19,9
Heat	9,3	11,0	9,2	9,2	7,3	7,3	7,7	7,4
Russia	–	–	–	0,0	–3,8	0,0	0,7	3,5
Distribution	8,3	8,6	8,3	7,6	8,2	8,6	9,3	8,6
Electricity Sales	17,1	16,4	–0,8	–0,6	–15,3	18,6	9,3	33,5

Henkilöstö keskimäärin	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Power	4 588	4 374	4 147	3 475	3 591	2 068	1 891	1 873
Heat	1 605	2 186	2 345	2 302	2 422	2 652	2 482	2 682
Russia	–	–	–	–	5 566	6 170	4 555	4 436
Distribution	995	1 008	983	1 060	1 222	1 166	1 098	902
Electricity Sales	682	745	825	936	766	629	538	510
Muut	722	626	610	531	510	593	592	607
Yhteensä	8 592	8 939	8 910	8 304	14 077	13 278	11 156	11 010

Tunnuslukujen laskentakaavat

Käyttökate (=EBITDA)	=	Liikevoitto + poistot ja arvonalentumiset
Vertailukelpoinen käyttökate (=EBITDA)	=	Käyttökate (=EBITDA) – vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät – tuotantokapasiteettia koskeviin ehtoihin liittyvän varauksen nettovaikutus
Vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät	=	Kertaluonteiset erät + muut vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät
Vertailukelpoinen liikevoitto	=	Liikevoitto – kertaluonteiset erät – muut vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät
Kertaluonteiset erät	=	Käyttöomaisuuden myyntivoitot ja tappiot
Muut vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät	=	Sisältää ne tulevaisuuden kassavirtoja suojaavat rahoitusinstrumentit, joihin ei voida soveltaa IAS 39:n mukaisesti suojauslaskentaa sekä IFRIC tulkinnan nro 5 mukaisen vaikutuksen, joka aiheutuu siitä, että taseen saamiin kirjattu Fortumin osuus Valtion ydinjätehuoltorahastosta ei voi ylittää vastaavaa velkaa.
Kassavirta ennen käyttöpääoman muutosta (FFO)	=	Liiketoiminnan kassavirta ennen käyttöpääoman muutosta
Investoinnit	=	Aineellisiin ja aineettomiin hyödykkeisiin tehdyt investoinnit mukaan lukien kunnossapito-, tuottavuus- ja kasvuinvestoinnit sekä lainsäädännön edellyttämät investoinnit. Investointeihin kuuluvat myös investointien rakennusaikana taseeseen aktivoitujen korkokulut. Kunnossapitoinvestoinnit pidentävät olemassa olevan omaisuuserän vaikutusaikaa, ylläpitävät käytettävyyttä sekä/tai ylläpitävät luotettavuutta. Tuottavuusinvestoinnit parantavat olemassa olevan hyödykkeen tuottavuutta. Kasvuinvestointien tarkoitus on rakentaa uutta kapasiteettia ja/tai lisätä olemassa olevien liiketoimintojen asiakaskantaa. Lainsäädännön edellyttämät investoinnit tehdään tiettyinä ajankohtina lakien vaatimusten mukaan.
Bruttoinvestoinnit osakkeisiin	=	Investoinnit tytäryritysosakkeisiin, osakkuusyrittösosakkeisiin ja muihin myytävissä oleviin sijoituksiin. Investoitujen tytäryritysosakkeiden hankintahintaan on lisätty hankittavan yhtiön nettovelka.
Oman pääoman tuotto, %	=	$\frac{\text{Kauden voitto}}{\text{Oma pääoma keskimäärin}} \times 100$
Sijoitetun pääoman tuotto, %	=	$\frac{\text{Voitto ennen veroja + korko- ja muut rahoituskulut}}{\text{Sijoitettu pääoma keskimäärin}} \times 100$

Jatkuvien toimintojen sijoitetun pääoman tuotto, %	= $\frac{\text{Jatkuvien toimintojen voitto ennen veroja + jatkuvien toimintojen korko- ja muut rahoituskulut}}{\text{Jatkuvien toimintojen sijoitettu pääoma keskimäärin}} \times 100$	Korkokate	= $\frac{\text{Liikevoitto}}{\text{Nettokorkokulut}}$
Sidotun pääoman tuotto, %	= $\frac{\text{Liikevoitto + osuus osakkuus- ja yhteisyritysten voitosta}}{\text{Sidottu pääoma keskimäärin}} \times 100$	Korkokate sisältäen aktivoidut vieraan pääoman menot	= $\frac{\text{Liikevoitto}}{\text{Nettokorkokulut - aktivoidut vieraan pääoman menot}}$
Vertailukelpoinen sidotun pääoman tuotto, %	= $\frac{\text{Vertailukelpoinen liikevoitto + osuus osakkuus- ja yhteisyritysten voitosta (IAS 39 oikaistu sekä pois lukien merkittävimmät myyntivoitot ja -tappiot)}}{\text{Vertailukelpoinen sidottu pääoma keskimäärin}} \times 100$	Henkilöstö keskimäärin	Perustuu koko raportointikauden kuukausittaisiin keskiarvoihin
Sijoitettu pääoma	= Taseen loppusumma – korottomat velat – laskennallinen verovelka – varaukset	Tulos/osake (EPS)	= $\frac{\text{Kauden voitto - määräysvallattomat omistajat}}{\text{Osakkeiden keskimääräinen osakeantioikaistu lukumäärä tilikauden aikana}}$
Sidottu pääoma	= Korottomat varat + Ydinjätehuoltorahastoon liittyvät korolliset varat – korottomat velat – varaukset (korottomat varat ja velat eivät sisällä rahoitukseen, veroihin ja laskennallisiin veroihin liittyviä eriä sekä varoja ja velkoja, jotka syntyvät suojauslaskennan soveltamisedellytykset täyttävien johdannaissopimusten käypien arvojen muutoksista)	Kassavirta/osake	= $\frac{\text{Liiketoiminnan kassavirta}}{\text{Osakkeiden keskimääräinen osakeantioikaistu lukumäärä tilikauden aikana}}$
Vertailukelpoinen sidottu pääoma	= $\frac{\text{Sidottu pääoma oikaistuna niillä korottomilla varoilla ja veloilla, jotka aiheutuvat niistä tulevaisuuden kassavirtaa suojaavista johdannaissopimuksista, joihin ei voida soveltaa IAS 39:n mukaista suojauslaskentaa}}{\text{Sidottu pääoma keskimäärin}} \times 100$	Oma pääoma/osake	= $\frac{\text{Oma pääoma}}{\text{Osakkeiden lukumäärä kauden lopussa}}$
Korolliset nettovelat	= Korolliset velat – likvidit varat	Osinko/osakekohtainen tulos, %	= $\frac{\text{Osinko/osake}}{\text{Tulos/osake (EPS)}} \times 100$
Velkaantumisaste, %	= $\frac{\text{Korolliset nettovelat}}{\text{Oma pääoma}} \times 100$	Jatkuvien toimintojen osinko/osakekohtainen tulos, %	= $\frac{\text{Jatkuvien toimintojen osinko/osake}}{\text{Jatkuvien toimintojen tulos/osake (EPS)}} \times 100$
Omavaraisuusaste, %	= $\frac{\text{Oma pääoma sisältäen määräysvallattomat omistajat}}{\text{Taseen loppusumma}} \times 100$	Efektiiivinen osinkotuotto, %	= $\frac{\text{Osinko/osake}}{\text{Osakeantioikaistu tilikauden viimeinen kaupantekokurssi}} \times 100$
Nettovelka/käyttökate	= $\frac{\text{Korollinen nettovelka}}{\text{Liikevoitto + poistot ja arvonalentumiset}}$	Hinta/voitto-suhde (P/E-luku)	= $\frac{\text{Osakeantioikaistu tilikauden viimeinen kaupantekokurssi}}{\text{Tulos/osake}}$
Vertailukelpoinen nettovelka/käyttökate	= $\frac{\text{Korollinen nettovelka}}{\text{Vertailukelpoinen käyttökate (=EBITDA)}}$	Keskikurssi	= $\frac{\text{Osakkeen euomääräinen kokonaisvaihto}}{\text{Kauden aikana vaihdettujen osakkeiden osakeantioikaistu lukumäärä}}$
Jatkuvien toimintojen nettovelka/käyttökate	= $\frac{\text{Korollinen nettovelka}}{\text{Jatkuvien toimintojen liikevoitto + jatkuvien toimintojen poistot ja arvonalentumiset}}$	Osakekannan markkina-arvo	= Osakkeiden lukumäärä kauden lopussa x osakeantioikaistu tilikauden viimeinen kaupantekokurssi
Vertailukelpoinen jatkuvien toimintojen nettovelka/käyttökate	= $\frac{\text{Korollinen nettovelka}}{\text{Vertailukelpoinen jatkuvien toimintojen käyttökate (=EBITDA)}}$	Osakkeiden vaihdon kehitys	= Kauden aikana vaihdettujen osakkeiden lukumäärä sekä sen prosentuaalinen osuus osakkeiden keskimääräisestä lukumäärästä tilikauden aikana

Emoyhtiön tilinpäätös,

FAS

Tuloslaskelma

Milj. euroa	Liite	2011	2010
Liikevaihto	2	77	67
Muut tuotot	3	36	12
Henkilöstökulut	4	-36	-35
Poistot ja arvonalentumiset	7	-8	-9
Muut kulut		-67	-55
Liikevoitto/-tappio		2	-20
Rahoitustuotot ja -kulut	5	874	385
Voitto rahoituserien jälkeen		876	365
Konserniavustukset ¹⁾		542	812
Voitto ennen veroja		1 418	1 177
Tuloverot	6	-101	-149
Tilikauden voitto		1 317	1 028

¹⁾ Verotettavaa tuloa siirretty suomalaisista tytäryrityksistä emoyhtiöön.

Tase

Milj. euroa	Liite	31.12.2011	31.12.2010
VASTAAVAA			
Pitkäaikaiset varat			
Aineettomat hyödykkeet	7	15	10
Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet	7	11	13
Osuudet saman konsernin yrityksissä	7	15 645	15 645
Pitkäaikaiset saamiset saman konsernin yrityksiltä	7	1 777	1 961
Osuudet osakkuusyrityksissä	7	0	0
Pitkäaikaiset saamiset osakkuusyrityksiltä	7	1	1
Muut osuudet ja pitkäaikaiset saamiset	7	4	4
Laskennallinen verosaaminen		5	3
Pitkäaikaiset varat yhteensä		17 458	17 637
Lyhytaikaiset varat			
Lyhytaikaiset saamiset saman konsernin yrityksiltä	8	552	823
Lyhytaikaiset saamiset osakkuusyrityksiltä	8	0	0
Muut lyhytaikaiset saamiset	8	62	48
Rahavarat	9	460	116
Lyhytaikaiset varat yhteensä		1 074	987
Vastaavaa yhteensä		18 532	18 624

Milj. euroa	Liite	31.12.2011	31.12.2010
VASTATTAVAA			
Oma pääoma	10		
Osakepääoma		3 046	3 046
Ylikurssirahasto		2 822	2 822
Edellisten tilikausien voitto		3 304	3 164
Tilikauden voitto		1 317	1 028
Oma pääoma yhteensä		10 489	10 060
Pakolliset varaukset		0	0
VIERAS PÄÄOMA			
Pitkäaikainen vieras pääoma			
Ulkoiset korolliset velat	11	5 952	5 650
Korolliset velat saman konsernin yrityksille	11	814	1 360
Korolliset velat osakkuusyrityksille	11	223	213
Muu pitkäaikainen vieras pääoma		5	8
Pitkäaikainen vieras pääoma yhteensä		6 994	7 231
Lyhytaikainen vieras pääoma			
Ulkoiset korolliset velat	11	761	803
Ostovelat ja muut lyhytaikaiset velat saman konsernin yrityksille	12	46	79
Ostovelat ja muut lyhytaikaiset velat osakkuusyrityksille	12	4	3
Ostovelat ja muu lyhytaikainen vieras pääoma	12	238	448
Lyhytaikainen vieras pääoma yhteensä		1 049	1 333
Vieras pääoma yhteensä		8 043	8 564
Oma pääoma ja vieras pääoma yhteensä		18 532	18 624

Rahoituslaskelma

Milj. euroa	2011	2010
Liiketoiminnan rahavirta		
Tilikauden voitto	1 317	1 028
Oikaisuerät:		
Verot	101	149
Konserniavustukset	-542	-812
Rahoitustuotot ja -kulut	-874	-385
Poistot ja arvonalentumiset sekä pakollisten varausten muutos	8	9
Liikevoitto/-tappio ennen poistoja	10	-11
Muut tuotot ja kulut joihin ei liity maksua	-3	-6
Saadut korot ja muut rahoituserät	87	44
Maksetut korot ja muut rahoituserät	-225	-239
Saadut osingot	1 088	920
Saadut konserniavustukset	812	792
Toteutuneet kurssierot	-151	282
Maksetut verot	-167	-160
Liiketoiminnan rahavirta	1 451	1 622
Lyhytaikaisten korottomien liikesaamisten vähennykset (+) / lisäykset (-)	-1	9
Lyhytaikaisten korottomien velkojen vähennykset (-) / lisäykset (+)	-35	277
Käyttöpääoman muutos	-36	286
Liiketoiminnan nettorahavirta yhteensä	1 415	1 908
Investointien rahavirta		
Investoinnit käyttöomaisuuteen	-9	-8
Ostetut tytäryhtiöosakkeet sekä oman pääoman sijoitukset	-50	-
Ostetut muut osakkeet	-1	-1
Käyttöomaisuuden myynnit	0	1
Myydyt osakkuusyritysosakkeet	-	4
Korollisten lainasaamisten ja muiden pysyvien vastaavien muutos	184	-1 262
Investointien rahavirta	124	-1 266
Rahavirta ennen rahoitusta	1 539	642
Rahoituksen rahavirta		
Pitkäaikaisten lainojen nostot	266	721
Pitkäaikaisten lainojen lyhennykset	-268	-855
Lyhytaikaisten velkojen muutos	-305	282
Osingonjako yhtiön osakkeenomistajille	-888	-888
Rahoituksen rahavirta	-1 195	-740
Laskelman mukainen likvidien varojen muutos, lisäys (+), vähennys (-)	344	-98
Likvidit varat tilikauden alussa	116	214
Likvidit varat tilikauden lopussa	460	116
Taseen mukainen likvidien varojen muutos, lisäys (+), vähennys (-)	344	-98

Emoyhtiön tilinpäätöksen liitetiedot, FAS

1 LAADINTAPERIAATTEET

Fortum Oyj:n tilinpäätös on laadittu Suomen kirjanpitolain säännösten ja muiden Suomessa voimassa olevien tilinpäätöksen laadintaa koskevien säännösten ja määräysten mukaisesti (FAS).

1.1 Liikevaihto

Liikevaihtoon luetaan myyntituotot ja myynnin kurssierot vähennettynä alennuksilla sekä myyntiin perustuvilla välillisillä veroilla kuten arvonlisäveroilla.

1.2 Muut tuotot

Muina tuottoina kirjataan omaisuuden myyntivoitot ja muut kuin varsinaiseen suoritemyyntiin liittyvät tuotot kuten vuokrat.

1.3 Ulkomaanrahan määräiset erät ja johdannaissopimukset

Ulkomaanrahan määräiset tapahtumat kirjataan tapahtumahetken kurssiin. Tilinpäätöshetkellä taseessa olevat ulkomaanrahan määräiset saatavat ja velat arvostetaan tilinpäätöspäivän kurssiin. Kurssierot kirjataan nettomääräisinä rahoitustuotoihin tai -kuluihin.

Fortum Oyj solmii johdannaissopimuksia pääasiassa kurssierojen ja korkotason hallitsemiseksi.

Tase-eriä, kuten rahavaroja, lainoja tai saatavia suojaavat johdannaiset arvostetaan käyttämällä tilinpäätöspäivän kurssia, ja niistä aiheutuvat tuotot ja kulut kirjataan tuloslaskelmaan. Terminiin sopimusten kertyneet korot jaksotetaan tilikaudelle.

Optiopreemiot käsitellään ennakkomaksuina, kunnes optiot eräänntyvät, ja muista kuin suojaustarkoituksessa tehdyistä optiosopimuksista aiheutuvat tappiot kirjataan tuloslaskelmaan kuluina.

Korkoriskin hallintaan käytettyjen johdannaisten korkotuotot tai -kulut jaksotetaan sopimusajalle, ja niillä oikaistaan suojattavien lainojen korkokuluja.

1.4 Tuloverot

Tuloslaskelmaan kirjatut tuloverot sisältävät sekä verot tilikaudelta että mahdolliset korjaukset edellisten tilikausien veroihin.

1.5 Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet ja poistot

Aineellisten käyttöomaisuushyödykkeiden tasearvo muodostuu välittömästä hankintamenoista vähennettynä kertyneillä suunnitelman mukaisilla poistoilla ja mahdollisilla arvonalennuksilla. Kuluista aineellisista hyödykkeistä tehdään suunnitelman mukaiset poistot, jotka perustuvat hyödykkeiden odotettavissa olevaan taloudelliseen pitoaikaan.

Poistot perustuvat seuraaviin taloudellisiin pitoaikoihin:

Rakennukset ja rakennelmat	15–40 vuotta
Koneet ja kalusto	3–15 vuotta
Muut pitkävaikutteiset menot	5–10 vuotta

1.6 Eläkekulut

Lakisääteiset eläkeluotot katetaan pakollisella eläkevakuutuksella tai konsernin omassa eläkesäätiössä. Maksut konsernin eläkesäätiöön kirjataan tuloslaskelmaan eläkekuluiksi. Maksut perustuvat aktuaarien laskelmiin, jotka on tehty Suomen työntekijäin eläkelain mukaisesti.

1.7 Osakepalkkiojärjestelmät

Fortumin johdon pitkäaikaiseen osakepalkkiojärjestelmään liittyvät kulut jaksotetaan oikeuden syntymisajanjakson aikana tuloslaskelmaan ja velaksi taseeseen.

1.8 Pakolliset varaukset

Vastaisuudessa toteutuvat menot ja ilmeiset menetykset, jotka eivät enää kerrytä vastaavaa tuloa ja joiden suorittamiseen Fortum Oyj on veloitettu tai sitoutunut ja joiden rahallinen arvo voidaan kohtuullisesti arvioida, kirjataan tuloslaskelmaan kuluksi ja taseen pakollisiin varauksiin.

2 LIIKEVAIHTO MARKKINA-ALUEITTAIN

Milj. euroa	2011	2010
Suomi	61	61
Muut maat	16	6
Yhteensä	77	67

3 MUUT TUOTOT

Milj. euroa	2011	2010
Osakkeiden myyntivoitot	–	4
Vuokra- ja muut tuotot	36	8
Yhteensä	36	12

4 HENKILÖSTÖKULUT

Milj. euroa	2011	2010
Henkilöstökulut		
Palkat	29	28
Henkilösivukulut		
Eläkekulut	5	5
Muut henkilösivukulut	1	1
Muut henkilöstökulut	1	1
Yhteensä	36	35
Palkat ja palkkiot		
Toimitusjohtajalle	2	2
Hallituksen jäsenille	0	0
Hallintoneuvoston jäsenille	0	0
Yhteensä	2	2

Hallintoneuvosto on lakkautettu huhtikuussa 2011.

Toimitusjohtajan eläkeikä on 63 vuotta. Eläkevastuut on hoidettu joko vakuutusyhtiöiden tai Fortumin eläkesäätiön kautta.

➔ Katso myös liitetieto 14 Henkilöstökulut ja johdon palkkiot sivulta 68 ja liitetieto 37 Eläkeluotot konsernitilinpäätöksessä sivulta 91.

	2011	2010
Henkilöstö keskimäärin	302	305

5 RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT

Milj. euroa	2011	2010
Osinkotuotot konserniyhtiöistä	1 088	920
Osinkotuotot osakkuusyhtiöstä ja muista yhtiöistä	0	0
Korko- ja rahoitustuotot konserniyhtiöistä	76	27
Arvon alentumiset tytäryhtiöosakkeissa	–50	–320
Korko- ja muut rahoitustuotot	4	1
Kurssierot	10	–8
Korko- ja rahoituskulut konserniyhtiöille	–45	–20
Muut korko- ja rahoituskulut	–209	–215
Yhteensä	874	385
Korkotuotot ja -kulut yhteensä		
Korkotuotot	80	28
Korkokulut	–249	–230
Nettokorot	–169	–202

Arvon alentumiset tytäryhtiöosakkeissa liittyvät Fortum Heat and Gas Oy:n osakkeisiin. Arvon alentumiset on tehty saatujen osinkojen seurauksena.

6 TULOVEROT

Milj. euroa	2011	2010
Verot varsinaisesta liiketoiminnasta	-40	-62
Verot konserniavustuksista	141	211
Yhteensä	101	149
Tilikauden verot	91	181
Aikaisempien kausien verot	12	0
Laskennallisen verovelan muutos	-2	-32
Yhteensä	101	149

7 PITKÄAIKAISET VARAT

ÄINEETTOMAT HYÖDYKKEET

Milj. euroa	Aineettomat hyödykkeet yhteensä
Hankintameno 1. 1. 2011	33
Lisäykset	9
Vähennykset	0
Hankintameno 31. 12. 2011	42
Kertyneet poistot 1. 1. 2011	23
Vähennykset	0
Tilikauden poisto	4
Kertyneet poistot 31. 12. 2011	27
Tasearvo 31. 12. 2011	15
Tasearvo 31. 12. 2010	10

ÄINEELLISET KÄYTTÖMAISUUSHYÖDYKKEET

Milj. euroa	Rakennukset ja rakennelmat	Koneet ja kalusto	Ennako- maksut ja keskeneräiset hankinnat	Yhteensä
Hankintameno 1. 1. 2011	1	28	7	36
Lisäykset	0	3	-	3
Vähennykset	-	0	-2	-2
Hankintameno 31. 12. 2011	1	31	5	37
Kertyneet poistot 1. 1. 2011	0	23	-	23
Vähennykset	-	0	-	0
Tilikauden poisto	0	3	-	3
Kertyneet poistot 31. 12. 2011	0	26	-	26
Tasearvo 31. 12. 2011	1	5	5	11
Tasearvo 31. 12. 2010	1	5	7	13

SIIJOITUKSET

Milj. euroa	Osuudet saman konsernin yrityksissä	Saamiset saman konsernin yrityksiltä	Osuudet osakkuus- yrityksissä	Saamiset osakkuus- yrityksiltä	Osuudet ja saamiset muilta	Yhteensä
Hankintameno 1. 1. 2011	16 365	1 961	0	1	4	18 331
Lisäykset ¹⁾	50	-	-	-	1	51
Vähennykset	-	-184	-	0	-1	-185
Hankintameno 31. 12. 2011	16 415	1 777	0	1	4	18 197
Kertyneet arvonalennukset 1. 1. 2011	-720	-	-	-	-	-720
Tilikauden arvonalennukset	-50	-	-	-	-	-50
Kertyneet arvonalennukset 31. 12. 2011 ²⁾	-770	-	-	-	-	-770
Tasearvo 31. 12. 2011	15 645	1 777	0	1	4	17 427

¹⁾ Osuuksia koskevat lisäykset sisältävät osakkeiden hankintamenot sekä muut oman pääoman sijoitukset.

²⁾ Arvonalentumiset pysyvien vastaavien sijoituksista liittyvät Fortum Heat and Gas Oy:n osakkeisiin. Arvonalentumiset on tehty saatujen osinkojen seurauksena.

8 LYHYTAIKAISET SAAMISET

Milj. euroa	2011	2010
Lyhytaikaiset saamiset saman konsernin yrityksiltä		
Myyntisaamiset	8	8
Muut lyhytaikaiset saamiset	542	812
Siirtosaamiset	2	3
Yhteensä	552	823
Lyhytaikaiset saamiset osakkuusyryksiltä		
Myyntisaamiset	0	0
Muut lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	0	0
Muut lyhytaikaiset saamiset	0	0
Siirtosaamiset	62	48
Yhteensä	62	48

9 RAHAVARAT

Milj. euroa	2011	2010
Rahat ja pankkisaamiset	114	116
Pankkitalletukset	346	–
Rahavarat	460	116

10 OMAN PÄÄOMAN MUUTOS

Milj. euroa	Osake- pääoma	Ylikurssi- rahasto	Kertyneet voittovarot	Yhteensä
Oma pääoma yhteensä 31. 12. 2010	3 046	2 822	4 192	10 060
Maksetut osingot	–	–	–888	–888
Tilikauden voitto	–	–	1 317	1 317
Oma pääoma yhteensä 31. 12. 2011	3 046	2 822	4 621	10 489
Oma pääoma yhteensä 31. 12. 2009	3 046	2 822	4 052	9 920
Maksetut osingot	–	–	–888	–888
Tilikauden voitto	–	–	1 028	1 028
Oma pääoma yhteensä 31. 12. 2010	3 046	2 822	4 192	10 060

Milj. euroa	2011	2010
Jakokelpoiset varat 31. 12	4 621	4 192

11 KOROLLISET VELAT

ULKOISET KOROLLISET VELAT

Milj. euroa	2011	2010
Joukkovelkakirjalainat	4 346	4 231
Lainat rahoituslaitoksilta	741	595
Muut pitkäaikaiset korolliset velat	865	824
Pitkäaikaiset korolliset velat yhteensä	5 952	5 650
Joukkovelkakirjalainat, lyhytaikainen osuus	393	223
Lainat rahoituslaitoksilta, lyhytaikainen osuus	112	45
Yritystodistukset	122	534
Muut lyhytaikaiset korolliset velat	134	1
Lyhytaikaiset korolliset velat yhteensä	761	803
Ulkoiset korolliset velat yhteensä	6 713	6 453

ULKOISTEN KOROLLISTEN VELKOJEN ERÄÄNTYMISAJAT

Milj. euroa	2011
2012	761
2013	525
2014	1 153
2015	1 021
2016	831
2017 ja myöhemmin	2 422
Yhteensä	6 713

YLI VIIDEN VUODEN KULUTTUA ERÄÄNTYVÄT ULKOISET KOROLLISET VELAT

Milj. euroa	2011	2010
Joukkovelkakirjalainat	1 302	1 553
Lainat rahoituslaitoksilta	449	254
Muut pitkäaikaiset velat	671	630
Yhteensä	2 422	2 437

YLI VIIDEN VUODEN KULUTTUA ERÄÄNTYVÄT MUUT KOROLLISET VELAT

Milj. euroa	2011	2010
Korolliset velat saman konsernin yrityksille	17	17
Korolliset velat osakkuusyryksille	223	213
Yhteensä	240	230

12 OSTOVELAT JA MUUT VELAT

Milj. euroa	2011	2010
Ostovelat ja muut lyhytaikaiset velat saman konsernin yrityksille		
Ostovelat	2	9
Muut velat	44	70
Siirtovelat	0	0
Yhteensä	46	79
Ostovelat ja muut lyhytaikaiset velat osakkuusyrityksille		
Siirtovelat	4	3
Yhteensä	4	3
Ostovelat ja muut lyhytaikaiset velat		
Ostovelat	10	7
Muut velat	7	8
Siirtovelat	221	433
Yhteensä	238	448

13 ANNETUT VAKUUDET JA VASTUUT

Milj. euroa	2011	2010
Vastuut omasta puolesta		
Muut vastuut	5	5
Vastuut tytäryritysten puolesta		
Takaukset	663	751
Vastuut osakkuusyritysten puolesta		
Takaukset	303	300
Vastuut yhteensä	971	1 056

KÄYTTÖLEASINGSOPIMUKSET

Milj. euroa	2011	2010
Leasingsopimuksista maksettavat määrät		
Seuraavalla tilikaudella maksettavat	1	1
Myöhemmin maksettavat	1	0
Leasingvastuut yhteensä	2	1

JOHDANNAISSOPIMUKSET

Milj. euroa	2011			2010		
	Kohde-etuuden arvo	Käypä arvo	Tulouttamatta	Kohde-etuuden arvo	Käypä arvo	Tulouttamatta
Korkotermiinit	196	0	0	167	0	0
Koronvaihtosopimukset	4 737	140	107	4 091	96	57
Valuuttatermiinit ¹⁾	17 276	-63	7	17 893	-195	6
Koron- ja valuuttavaihtosopimukset	247	1	-1	459	-20	1

¹⁾ Sisältää myös suljetut termiinisopimukset.

14 LÄHIPIIRITAPAHTUMAT

➔ Katso liitetieto 45 Lähipiiritapahtumat konsernitilinpäätöksessä sivulta 96.

Ehdotus voittovarojen käytöksi

Emoyhtiön voitonjakokelpoiset varat 31. 12. 2011 olivat 4 620 804 659,85 euroa. Tilikauden päättymisen jälkeen yhtiön taloudellisessa asemassa ei ole tapahtunut olennaisia muutoksia.

Hallitus esittää yhtiökokoukselle, että Fortum Oyj jakaa vuodelta 2011 osinkoa 1,00 euroa osaketta kohti eli 31. 1. 2012 rekisteriin merkittyjen osakkeiden lukumäärän perusteella yhteensä 888 367 045 euroa.

Espoossa, 31. päivänä tammikuuta 2012

Sari Baldauf

Esko Aho

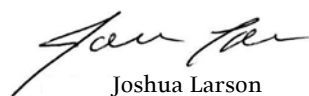
Minoo Akhtarzand

Heinz-Werner Binzel

Ilona Ervasti-Vaintola

Joshua Larson

Christian Ramm-Schmidt

Tapio Kuula
Toimitusjohtaja

Tilintarkastuskertomus

Fortum Oyj:n yhtiökokoukselle

Olemme tilintarkastaneet Fortum Oyj:n kirjanpidon, tilinpäätöksen, toimintakertomuksen ja hallinnon tilikaudelta 1.1.–31.12.2011. Tilinpäätös sisältää konsernin tuloslaskelman, laajan tuloslaskelman, taseen, laskelman oman pääoman muutoksista, rahavirtalaskelman ja liitetiedot sekä emoyhtiön tuloslaskelman, taseen, rahoituslaskelman ja liitetiedot.

Hallintoneuvoston, hallituksen ja toimitusjohtajan vastuu

Hallintoneuvoston tehtävänä on yhtiöjärjestyksen mukaan valvoa hallituksen ja toimitusjohtajan hoitamaa yhtiön hallintoa. Suomen valtion ja Osakesäästäjien Keskusliitto ry:n ehdotus hallintoneuvoston lakkauttamisesta hyväksyttiin yhtiökokouksessa 31.3.2011 siten, että kaikki hallintoneuvoston jäsenet valittiin uudelleen lyhyelle toimikaudelle, joka päättyi lakkauttamista koskevan yhtiöjärjestyksimuutoksen tultua rekisteröidyksi 4.4.2011. Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimisesta ja siitä, että konsernitilinpäätös antaa oikeat ja riittävät tiedot EU:ssa käyttöön hyväksytyjen kansainvälisten tilinpäätösstandardien (IFRS) mukaisesti ja että tilinpäätös ja toimintakertomus antavat oikeat ja riittävät tiedot Suomessa voimassa olevien tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimista koskevien säännösten mukaisesti. Hallitus vastaa kirjanpidon ja varainhoidon valvonnan asianmukaisesta järjestämisestä ja toimitusjohtaja siitä, että kirjanpito on lainmukainen ja varainhoito luotettavalla tavalla järjestetty.

Tilintarkastajan velvollisuudet

Velvollisuutenamme on antaa suorittamamme tilintarkastuksen perusteella lausunto tilinpäätöksestä, konsernitilinpäätöksestä ja toimintakertomuksesta. Tilintarkastuslaki edellyttää, että noudatamme ammattieettisiä periaatteita. Olemme suorittaneet tilintarkastuksen Suomessa noudatettavan hyvän tilintarkastustavan mukaisesti. Hyvä tilintarkastustapa edellyttää, että suunnittelemme ja suoritamme tilintarkastuksen hankkiaksemme kohtuullisen varmuuden siitä, onko tilinpäätöksessä tai toimintakertomuksessa olennaista virheellisyttä, ja siitä, ovatko emoyhtiön hallintoneuvoston ja hallituksen jäsenet tai toimitusjohtaja syllistyneet tekoon tai laiminlyöntiin, josta saattaa seurata vahingonkorvausvelvollisuus yhtiötä kohtaan, taikka rikkoneet osakeyhtiölakia tai yhtiöjärjystä.

Tilintarkastukseen kuuluu toimenpiteitä tilintarkastusevidenssin hankkimiseksi tilinpäätökseen ja toimintakertomukseen sisältyvistä luvuista ja niissä esitettävistä muista tiedoista. Toimenpiteiden valinta perustuu tilintarkastajan harkintaan, johon kuuluu väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvan olennaisen virheellisyyden

riskien arvioiminen. Näitä riskejä arvioidessaan tilintarkastaja ottaa huomioon sisäisen valvonnan, joka on yhtiössä merkityksellistä oikeat ja riittävät tiedot antavan tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimisen kannalta. Tilintarkastaja arvioi sisäistä valvontaa pystyäkseen suunnittelemaan olosuhteisiin nähden asianmukaiset tilintarkastustoimenpiteet mutta ei siinä tarkoituksessa, että hän antaisi lausunnon yhtiön sisäisen valvonnan tehokkuudesta. Tilintarkastukseen kuuluu myös sovellettujen tilinpäätöksen laatimisperiaatteiden asianmukaisuuden, toimivan johdon tekemien kirjanpidollisten arvioiden kohtuullisuuden sekä tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen yleisen esittämistavan arvioiminen.

Käsityksemme mukaan olemme hankkineet lausuntomme perustaksi tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvaan tilintarkastusevidenssiä.

Lausunto konsernitilinpäätöksestä

Lausuntonamme esitämme, että konsernitilinpäätös antaa EU:ssa käyttöön hyväksytyjen kansainvälisten tilinpäätösstandardien (IFRS) mukaisesti oikeat ja riittävät tiedot konsernin taloudellisesta asemasta sekä sen toiminnan tuloksesta ja rahavirroista.

Lausunto tilinpäätöksestä ja toimintakertomuksesta

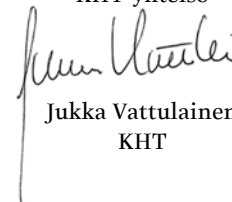
Lausuntonamme esitämme, että tilinpäätös ja toimintakertomus antavat Suomessa voimassa olevien tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimista koskevien säännösten mukaisesti oikeat ja riittävät tiedot konsernin sekä emoyhtiön toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta. Toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen tiedot ovat ristiriidattomia.

Muut lausunnot

Puollamme tilinpäätöksen vahvistamista. Hallituksen esitys jakokelpoisten varojen käsittelystä on osakeyhtiölain mukainen. Puollamme vastuuvapauden myöntämistä emoyhtiön hallintoneuvoston ja hallituksen jäsenille sekä toimitusjohtajalle tarkastamaltamme tilikaudelta.

Espoossa, 31. tammikuuta 2012

Deloitte & Touche Oy
KHT-yhteisö

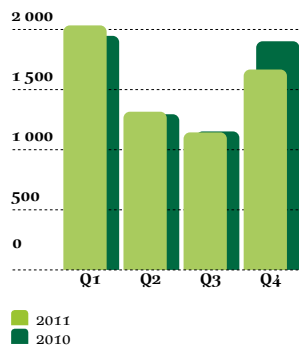
Jukka Vattulainen
KHT

Taloudellinen tieto vuosineljänneksittäin

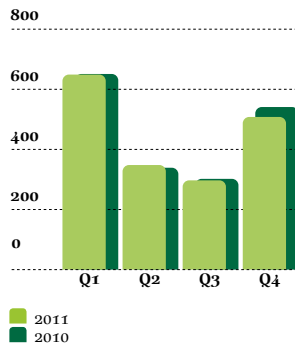
KESKEISET TIEDOT KONSERNIN TULOSLASKELMASTA VUOSINELJÄNNEKSITTÄIN

Milj. euroa	I/2010	II/2010	III/2010	IV/2010	2010	I/2011	II/2011	III/2011	IV/2011	2011
Liikevaihto	1 947	1 295	1 152	1 902	6 296	2 034	1 316	1 144	1 667	6 161
Vertailukelpoinen käyttökate	788	478	442	688	2 396	798	481	444	651	2 374
Vertailukelpoinen liikevoitto	651	339	302	541	1 833	649	348	297	508	1 802
Liikevoitto	724	351	312	321	1 708	900	609	314	579	2 402
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksesta	16	15	10	21	62	59	15	-2	19	91
Nettorahoituskulut	-27	-34	-37	-57	-155	-55	-72	-72	-66	-265
Voitto ennen veroja	713	332	285	285	1 615	904	552	240	532	2 228
Tuloverot	-130	-61	-45	-25	-261	-158	-74	-46	-88	-366
Kauden voitto	583	271	240	260	1 354	746	478	194	444	1 862
Kauden voitto; määräysvallattomille omistajille	-24	-8	7	-29	-54	-68	-6	4	-23	-93
Kauden voitto; emoyhtiön omistajille	559	263	247	231	1 300	678	472	198	421	1 769
Osakekohtainen tulos (euroa per osake), laimentamaton	0,63	0,30	0,27	0,26	1,46	0,76	0,53	0,23	0,47	1,99
Osakekohtainen tulos (euroa per osake), laimennettu	0,63	0,30	0,27	0,26	1,46	0,76	0,53	0,23	0,47	1,99

LIIVEVAIHTO VUOSINELJÄNNEKSITTÄIN, MILJ. EUROA

VERTAILUKELPOINEN LIIKEVOITTO VUOSINELJÄNNEKSITTÄIN, MILJ. EUROA

Sähkö- ja lämpöliiketoiminta ovat kausiluonteisia, joista ensimmäinen ja viimeinen vuosineljännes vahvimpia

LIIKEVAIHTO SEGMENTEITTÄIN VUOSINELJÄNNEKSITTÄIN

Milj. euroa	I/2010	II/2010	III/2010	IV/2010	2010	I/2011	II/2011	III/2011	IV/2011	2011
Power	769	597	584	752	2 702	693	574	560	654	2 481
Heat	651	301	220	598	1 770	725	322	212	478	1 737
Distribution	244	169	137	254	804	295	195	156	274	920
Electricity Sales	280	200	196	287	963	311	215	203	244	973
Russia	637	327	305	529	1 798	373	183	139	205	900
Muut	5	16	23	7	51	30	19	27	32	108
Nord Pool netotus ¹⁾	-683	-261	-264	-528	-1 736	-366	-150	-99	-134	-749
Eliminoinnit	44	-54	-49	3	-56	-27	-42	-54	-86	-209
Yhteensä	1 947	1 295	1 152	1 902	6 296	2 034	1 316	1 144	1 667	6 161

¹⁾ Tuntiperusteiset myynnit ja ostot Nord Pool Spot -sähköpörssissä netotetaan konsernitason ja esitetään joko tuottona tai kuluna sen mukaan, onko Fortum tietynä hetkenä nettomyyjä vai netto-ostaja.

VERTAILUKELPOINEN LIIKEVOITTO SEGMENTEITTÄIN VUOSINELJÄNNEKSITTÄIN

Milj. euroa	I/2010	II/2010	III/2010	IV/2010	2010	I/2011	II/2011	III/2011	IV/2011	2011
Power	424	271	267	336	1 298	325	257	268	351	1 201
Heat	132	33	-12	122	275	171	25	-14	96	278
Distribution	16	-9	-16	17	8	34	21	-16	35	74
Electricity Sales	102	53	61	91	307	124	60	62	49	295
Russia	-13	10	11	3	11	11	10	4	2	27
Muut	-10	-19	-9	-28	-66	-16	-25	-7	-25	-73
Vertailukelpoinen liikevoitto	651	339	302	541	1 833	649	348	297	508	1 802
Kertaluonteiset erät	46	4	36	7	93	82	193	0	9	284
Muut vertailukelpoisuuteen vaikuttavat erät	27	8	-26	-227	-218	169	68	17	62	316
Liikevoitto	724	351	312	321	1 708	900	609	314	579	2 402

Sähkö- ja lämpöliiketoiminnan tulos on yleensä paras vuoden ensimmäisellä ja viimeisellä vuosineljänneksellä.

+ Taloudellista tietoa vuosineljänneksittäin vuosilta 2005–2011 on saatavilla myös internetissä [www.fortum.com/investors/financial information](http://www.fortum.com/investors/financial%20information).

Hallinto ja johtaminen

Tarkasti määritelty ja läpinäkyvä hallinto ja johtaminen (Corporate Governance) luo perustan yhtiön vastuulliselle ja arvosuuntautuneelle suoritukselle sekä hallintotoiminnolle. Se on välttämättömyys, joka palvelee niin Fortumin osakkeenomistajia, finanssimarkkinoita, yhteistyökumppaneita, henkilöstöä kuin myös suurta yleisöä.

Hallituksen ja toimitusjohtajan velvollisuus huolehtia yhtiön hallinnosta ja johtamisesta perustuu osakeyhtiölakiin, jota täydentää Suomen listayhtiöiden hallinnointikoodi. Seuraavilla sivuilla on Suomen listayhtiöiden hallinnointikoodin suosituksen mukainen Fortumin selvitys

hallinto- ohjausjärjestelmästä (Corporate Governance Statement), tietoa johdon palkitsemisesta sekä hallituksen ja johtoryhmä esittelyt.

➔ *Kuvaus Fortumin sisäpiiri-hallinnosta löytyy osoitteesta: www.fortum.com/sisapiirihallinto*

Selvitys hallinto- ja ohjausjärjestelmästä

Fortumin hallinto perustuu lakiin, yhtiön yhtiöjärjestykseen sekä listayhtiöiden hallinnointikoodiin 2010. Tämä selvitys hallinto- ja ohjausjärjestelmästä (Corporate Governance Statement) on laadittu hallinnointikoodin suosituksen 54 ja arvopaperimarkkinalain 2 luvun 6 §:n mukaisesti. Selvitys hallinto- ja ohjausjärjestelmästä annetaan yhtiön toimintakertomuksesta erillisenä.

Fortum noudattaa Suomen listayhtiöiden hallinnointikoodia. Yhtiö on listattuna NASDAQ OMX Helsinki -pörssissä ja noudattaa pörssin sääntöjä sekä Finanssivalvonnan sääntöjä ja määräyksiä. Fortumin pääkonttori sijaitsee Espoossa.

➔ *Suomen listayhtiöiden hallinnointikoodi on saatavilla Arvopaperimarkkinayhdistyksen verkkosivuilta (www.cgfinland.fi).*

Fortum laatii konsernitilinpäätöksen ja osavuosikatsaukset kansainvälisten EU:n hyväksymien IFRS-raportointistandardien, arvopaperimarkkinalain ja soveltuvien Finanssivalvonnan standardien sekä NASDAQ OMX Helsinki Oy:n sääntöjen mukaisesti. Yhtiön toimintakertomus ja emoyhtiön tilinpäätös on laadittu Suomen kirjanpitolain ja kirjanpitolautakunnan ohjeiden ja lausuntojen mukaisesti. Tilintarkastuskertomus kattaa toimintakertomuksen, konsernitilinpäätöksen ja emoyhtiön tilinpäätöksen.

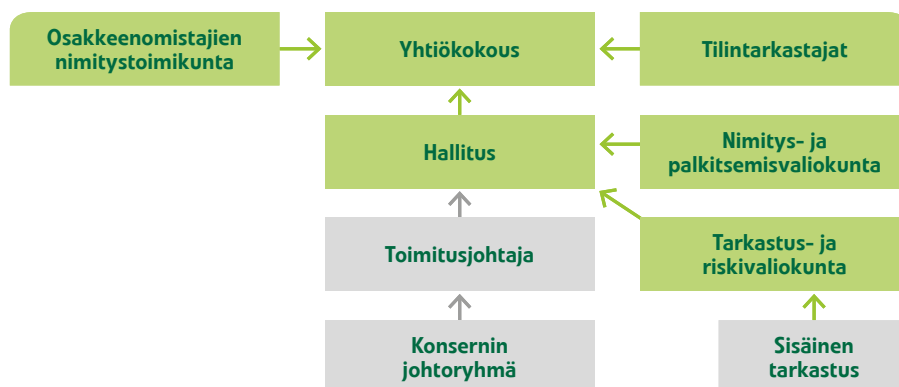
KONSERNIN ORGANISAA-TIO JA HALLINTOELIMET

Fortum-konsernin hallinnosta ja toiminnasta vastaavat yhtiökokous, hallitus ja sen kaksi valiokuntaa sekä toimitusjohtaja konsernin johtoryhmän avustamana. Hallitus valvoo yhtiön tulokset, hallintoa ja organisaatiota. Hallitus ja konsernin johtoryhmä ovat erillisiä hallintoelimiä, eikä yksittäinen henkilö voi olla jäsen kuin yhdessä näistä.

Operatiivisesta toiminnasta konsernitasolla vastaa toimitusjohtaja konsernin johtoryhmän avustamana. Divisioonatasolla toiminnasta vastaavat divisioonien johtajat johtoryhmiensä avustamina.

Suomen valtio ja Osakesäästäjien keskusliitto ry esittivät Fortumin vuoden 2011 varsinaisessa yhtiökokouksessa yhtiön hallintoneuvoston lakkauttamista ja sen edellyttämien muutosten tekemistä yhtiön yhtiöjärjestykseen. Ehdotus hyväksyttiin ja muutokset yhtiöjärjestykseen tulivat voimaan 4.4.2011.

FORTUMIN HALLINTOELIMET

Vuonna 2011 Fortumin hallitus kutsui yhtiön keskeisten sidosryhmien edustajia neuvottelukuntaan, jonka tavoitteena on edistää Fortumin liiketoimintoja vuoropuhelun ja näkemysten vaihdon kautta.

Yhtiökokous

Osakkeenomistajat voivat käyttää päätösvaltaansa asianmukaisesti koolle kutsutussa yhtiökokouksessa joko itse henkilökohtaisesti tai asiamiehensä kautta. Hallitus huolehtii yhtiöjärjestyksen ja Suomen listayhtiöiden hallinnointikoodin mukaisesti yhtiökokouksen koollekutsumisesta. Kutsu yhtiökokoukseen on toimitettava aikaisintaan kolme kuukautta ja viimeistään kolme viikkoa ennen yhtiökokousta

julkaisemalla se kahdessa hallituksen määräämässä sanomalehdessä. Yhtiökokoukseen kutsu on kuitenkin toimitettava vähintään yhdeksän päivää ennen osakeyhtiölain 4 luvun 2 §:n 2 momentissa tarkoitettua yhtiökokouksen täsmäytyspäivää.

Varsinainen yhtiökokous pidetään kerran vuodessa viimeistään kesäkuussa. Ylimääräinen yhtiökokous on pidettävä, kun hallitus katsoo siihen olevan aihetta tai milloin laki sitä muutoin edellyttää.

Osakkeenomistajien nimitystoimikunta

Fortumin vuoden 2011 varsinainen yhtiökokous päätti asettaa osakkeenomistajien nimitystoimikunnan

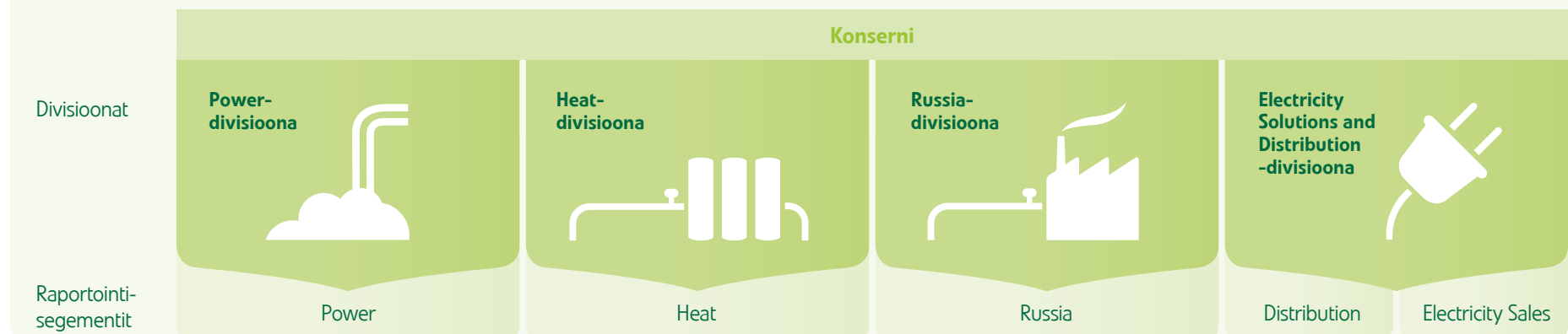
valmistelemaan hallituksen jäseniä ja hallituspalkkioita koskevat ehdotukset seuraavalle varsinaiselle yhtiökokoukselle. Päätöksen mukaisesti nimitystoimikuntaan valitaan kolmen suurimman osakkeenomistajan edustajat, ja toimikuntaan kuuluu lisäksi asiantuntijajäsenenä hallituksen puheenjohtaja.

Osakkeenomistajia edustavien jäsenten nimeämisoikeus on niillä kolmella osakkeenomistajalla, joiden osuus yhtiön kaikkien osakkeiden tuotamista äänistä on suurin varsinaista yhtiökokousta edeltävän marraskuun 1. päivänä. Mikäli osakkeenomistaja ei haluaisi käyttää nimeämisoikeuttaan, nimeämisoikeus siirtyisi seuraavaksi suurimmalle omistajalle. Suurimmat osakkeenomistajat määräytyvät niiden

YHTIÖKOKOUKSEN VASTUULLA ON MUUN MUASSA:

- emoyhtiön tilinpäätöksen ja konsernitilinpäätöksen vahvistaminen
- voitonjakokelpoisten varojen käsittely
- hallituksen jäsenten valinta
- päättäminen vastuuvapaudesta hallituksen jäsenille sekä toimitusjohtajalle
- hallituksen jäsenten ja tilintarkastajien palkkioista päättäminen
- tilintarkastajan valitseminen

FORTUMIN RAPORTOINTIRAKENNE

arvo-osuusjärjestelmään rekisteröityjen omistustietojen perusteella, kuitenkin siten, että sellaisen omistajan omistukset lasketaan yhteen, jolla on arvopaperimarkkinainen mukainen velvollisuus ilmoittaa tietyistä omistusmuutoksista (liputusvelvollinen omistaja), jos omistaja ilmoittaa viimeistään lokakuun 28. päivänä kirjallisesti yhtiön hallitukselle sitä vaativansa.

Nimitystoimikunnan koollekutsujana toimii hallituksen puheenjohtaja, ja toimikunta valitsee keskuudestaan puheenjohtajan. Nimitystoimikunnan tulee antaa ehdotuksensa yhtiön hallitukselle viimeistään varsinaista yhtiökokousta edeltävän helmikuun 1. päivänä.

Marraskuussa 2011 osakkeenomistajien nimitystoimikuntaan valittiin seuraavat henkilöt: Pekka Timonen, ylijohdaja, valtioneuvoston kanslia, omistajaohjausosasto; Mikko Koivusalo, sijoitusjohtaja, Keskinäinen työeläkevakuutusyhtiö Varma ja Harri Sailas, toimitusjohtaja, Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Ilmarinen. Fortumin hallituksen puheenjohtaja Sari Baldauf toimii toimikunnan asiantuntijajäsenenä.

Osakkeenomistajien nimitystoimikunta päätti kokouksessaan 31. 1. 2012 ehdottaa 11. 4. 2012 pidettäväksi kutsutulle yhtiökokoukselle, että seuraavat hallituksen jäsenet valitaan uudelleen tehtäviinsä: Sari Baldauf hallituksen puheenjohtajaksi, Christian Ramm-Schmidt, varapuheenjohtajaksi ja Mino Akhtarzand, Heinz-Werner

Binzel, Ilona Ervasti-Vaintola, Joshua Larson jäseniksi. Osakkeenomistajien nimitysvaliokunta ehdottaa, että hallituksen uusiksi jäseniksi valitaan Kim Ignatius ja Veli Sundbäck.

Hallitus

Hallitus vastaa konsernin hallinnosta ja toiminnan järjestämisestä lainsäädännön, mukaan lukien osakeyhtiölain ja yhtiöjärjestyksen mukaisesti. Hallitukseen kuuluu viidestä kahdeksaan jäsentä. Yhtiökokous valitsee jäsenet yhden vuoden mittaiseksi toimikaudeksi, joka päättyy valintaa seuraavaan varsinaiseen yhtiökokoukseen. Kokous on päätösvaltainen, kun paikalla on enemmän kuin puolet jäsenistä. Hallituksen jäseneksi ei voida valita henkilöä, joka on täyttänyt 68 vuotta. Vuonna 2011 hallitukseen kuului 7 jäsentä, joista kolme, hallituksen puheenjohtaja mukaan lukien, olivat naisia.

Vuonna 2011 hallitus kokoontui 10 kertaa. Yhtiön operatiivisen ja taloudellisen kehityksen ohjauksen ja valvonnan lisäksi tärkeimpiä aiheita vuoden aikana olivat Fortumin strategia, vuosittainen toimintasuunnitelma, tavoitteiden asettaminen ja arviointi, riskipolitiikka sekä taloudellinen raportointi. Tärkeimpiin asioihin kuuluivat lisäksi ydinvoima, merkittävät investointi- ja divestointiasiat, Venäjän toiminnot ja tutkimus- ja kehitystoiminta. Hallitus käsitteli myös liiketoiminnan kestävä kehitystä sekä johdon suoriutumista ja palkitsemista.

FORTUMIN HALLITUS 2011

Nimi	Syntymävuosi	Koulutus	Päätoimi	Läsnäolo hallituksen kokouksissa	Läsnäolo valiokunta-kokouksissa
Puheenjohtaja Sari Baldauf	1955	KTM	Johtaja Riippumaton hallituksen jäsen	10/10	Nimitys- ja palkitsemisvaliokunta, 3/3
Varapuheenjohtaja Christian Ramm-Schmidt	1946	Dipl. ekon.	Senior Partner of Merasco Capital Ltd Riippumaton hallituksen jäsen	10/10	Tarkastus- ja riskivaliokunta, 5/5
Esko Aho	1954	VTM	Johtaja, yhteiskuntasuhteet ja yritysvastuu; johtokunnan jäsen, Nokia Oyj Riippumaton hallituksen jäsen	10/10	Nimitys- ja palkitsemisvaliokunta, 3/3
Mino Akhtarzand ¹⁾	1956	Diplomi-insinööri, sähkötekniikka	Jönköpingin läänin maaherra Riippumaton hallituksen jäsen	7/8	Nimitys- ja palkitsemisvaliokunta, 2/2
Heinz-Werner Binzel ¹⁾	1954	Ekonomi, diplomi-insinööri, taloustieteet ja sähkötekniikka	Yksityinen konsultti Riippumaton hallituksen jäsen	8/8	Tarkastus- ja riskivaliokunta, 4/4
Ilona Ervasti-Vaintola	1951	OTK, VT	Johtaja Riippumaton hallituksen jäsen	10/10	Nimitys- ja palkitsemisvaliokunta, 3/3
Joshua Larson	1966	Kansainvälisten suhteiden maisteri, venäjän kielen kandidaatti	Yksityinen sijoittaja ja konsultti Riippumaton hallituksen jäsen	10/10	Tarkastus- ja riskivaliokunta, 5/5

HALLITUKSEN JÄSENIÄ 31. 3. 2011 SAAKKA

Puheenjohtaja Matti Lehti	1947	KTT	Riippumaton hallituksen jäsen	2/2	Nimitys- ja palkitsemisvaliokunta, 1/1
Birgitta Johanson-Hedberg	1947	BA, PsK	Riippumaton hallituksen jäsen	1/2	Tarkastus- ja riskivaliokunta, 1/1

¹⁾ Uusi jäsen 31.3.2011 lähtien.

Hallituksen työjärjestys

HALLITUKSEN TÄRKEIMMÄT TEHTÄVÄT:

- Yhtiön liiketoiminnan ja toimialojen strateginen kehittäminen ja ohjaus
- Toiminnan järjestäminen lainsäädännön ja yhtiöjärjestyksen mukaisesti
- Osinkopoliitikan määrittely
- Kirjanpidon ja taloushallinnon asianmukainen järjestäminen
- Ylimmän johdon nimittäminen
- Keskeisten riskien analysointi ja niitä koskevien ohjeiden antaminen toimitusjohtajalle
- Vuosittaisen toimintasuunnitelman vahvistaminen
- Tulostavoitteiden asettaminen yhtiölle ja sen johdolle
- Osavuositarkastusten, konsernitilinpäätöksen, toimintakertomuksen ja emoyhtiön tilinpäätöksen hyväksyminen
- Osakeyhtiölaissa ja yhtiöjärjestyksessä määriteltyjen hallituksen tehtävien hoitaminen
- Merkittävistä investoinneista, divestoinneista ja liiketoimintajärjestelyistä päättäminen
- Hallituksen valiokuntien jäsenten nimittäminen
- Raportoiminen yhtiön johdon palkitsemisesta varsinaiselle yhtiökokoukselle

HALLITUKSEN JÄSENTEN TOIMINNAN ARVIOINTI:

- Hallitus suorittaa vuotuisen itsearvioinnin

HALLITUKSEN KOKOUKSIA KOSKEVAT MENETTELYTAVAT:

- Kokoukset kutsutaan koolle sovittun aikataulun mukaisesti käsittelemään sovittuja teemoja sekä tarvittaessa muita asioita
- Puheenjohtaja laatii kokouksen esityslistan toimitusjohtajan, hallituksen sihteerin tai hallituksen muiden jäsenten esitysten pohjalta
- Hallituksen jäsenen tai toimitusjohtajan pyynnöstä puheenjohtaja kutsuu kokouksen koolle käsittelemään yksittäistä asiaa
- Kokouksessa käsitellään valiokuntien ja toimitusjohtajan raportit
- Aineisto toimitetaan hallituksen jäsenille viimeistään viisi päivää ennen kokousta

Kaikki hallituksen jäsenet ovat riippumattomia yhtiöstä ja sen merkittävistä osakkeenomistajista. Ilona Ervasti-Vaintola on ollut ei-riippumaton hallituksen jäsen (ristikkäinen valvontasuhte 31. 10. 2011 saakka). Toimitusjohtaja, talousjohtaja ja laki-asiainjohtaja (joka toimii hallituksen sihteerinä) osallistuvat hallituksen kokouksiin. Muut konsernin johtoryhmän jäsenet osallistuvat kokouksiin tarvittaessa tai hallituksen kutsusta.

Hallituksen puheenjohtaja valmistee hallituksen kokouksissa käsiteltävät ja päätettävät asiat yhdessä toimitusjohtajan kanssa. Hallitus toimii hyväksymänsä työjärjestyksen mukaan.

➤ *Hallituksen työjärjestyksen pääkohdat esitetään ohessa.*

Hallitus tekee vuosittaisen itsearvioinnin toimintansa kehittämiseksi. Siinä arvioidaan työn tehokkuutta, hallituksen kokoa ja kokoonpanoa, kokouksissa käsiteltävien asioiden valmistelua ja keskustelun avoimuutta sekä hallituksen jäsenten mahdollisuutta itsenäiseen päätöksentekoon.

Hallituksen valiokunnat

Hallitus nimittää vähintään kolmijäsenisen tarkastus- ja riskivaliokunnan sekä nimitys- ja palkitsemisvaliokunnan. Kummankin valiokunnan jäsenet ovat hallituksen jäseniä. Valiokuntien jäsenten toimikausi on yksi vuosi, joka päättyy valintaa seuraavan varsinaisen yhtiökokouksen päättyessä.

Kaikilla hallituksen jäsenillä on oikeus osallistua valiokuntien kokouksiin. Hallituksen sihteeri toimii valiokuntien sihteerinä. Hallitus on hyväksynyt valiokunnille kirjalliset työjärjestykset.

➤ *Hallituksen valiokuntien työjärjestyksen pääasiallinen sisältö esitetään sivulla 120.*

Tarkastus- ja riskivaliokunta
Tarkastus- ja riskivaliokunta avustaa hallitusta sen valvontatehtävien hoitamisessa Suomen listayhtiöiden hallintointikoodissa tarkastusvaliokunnille määritettyjen tehtävien mukaisesti.

Tarkastus- ja riskivaliokunta tarkastaa vuosittain työjärjestyksensä, hyväksyy sisäisen tarkastuksen toimintaohjeen ja tarkastussuunnitelman sekä suorittaa työstään itsearvioinnin. Lisäksi tarkastus- ja riskivaliokunta tapaa säännöllisesti tilintarkastajia keskustellakseen tilintarkastussuunnitelmasta, tilintarkastusraporteista ja tilintarkastushavainnoista.

Tarkastus- ja riskivaliokunta raportoi työstään hallitukselle säännöllisesti jokaisen kokouksen jälkeen.

Maaliskuussa 2011 pidetyn varsinaisen yhtiökokouksen jälkeen hallitus valitsi keskuudestaan tarkastus- ja riskivaliokuntaan puheenjohtajaksi Christian Ramm-Schmidtin ja jäseniksi Joshua Larsonin ja Heinz-Werner Binzelin. Entinen hallituksen jäsen Birgitta Johansson-Hedberg toimi puheenjohtajana ja Christian Ramm-Schmidt

TYÖJÄRJESTYKSEN MUKAISET TARKASTUS- JA RISKIVALIOKUNNAN TEHTÄVÄT:

- Seurata tilinpäätösraportoinnin prosessia
- Valvoa taloudellista raportointiprosessia
- Seurata yhtiön sisäisen valvonnan, mahdollisen sisäisen tarkastuksen ja riskienhallintajärjestelmien tehokkuutta
- Käsitellä yhtiön hallinto- ja ohjausjärjestelmästä antamaan selvitykseen sisältyvää kuvausta taloudelliseen raportointiprosessiin liittyvien sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestelmien pääpiirteistä
- Seurata emoyhtiön tilinpäätöksen ja konsernitilinpäätöksen lakisääteistä tilintarkastusta

- Arvioida lakisääteisen tilintarkastajan tai tilintarkastusyhteisön riippumattomuutta ja eritoten tilintarkastajan tarjoamia oheispalveluja (muut kuin tilintarkastuspalvelut) tarkastettavalle yhtiölle
- Valmistella tilintarkastajan valintaa koskeva hallituksen päätösehdotus varsinaiselle yhtiökokoukselle
- Käsitellä selvitystä hallinto- ja ohjausjärjestelmästä
- Seurata yhtiön taloudellista asemaa
- Hyväksyä sisäisen tarkastuksen toimintaohjeet
- Arvioida sisäisen tarkastuksen suunnitelmia ja raportteja
- Yhteydenpito lakisääteiseen tilintarkastajaan ja tilintarkastajan valiokunnalle valmisteleminen raporttien arviointi

jäsenenä varsinaiseen yhtiökokoukseen 2011 saakka.

Vuonna 2011 tarkastus- ja riskivaliokunta kokoontui 5 kertaa. Valiokunnan kokouksiin osallistuivat säännöllisesti myös tilintarkastajat, sisäisen tarkastuksen johtaja, talousjohtaja, corporate controller ja lakiasiaintohtaja valiokunnan sihteerinä sekä muita valiokunnan kutsumia henkilöitä. Tärkeimmät vuoden aikana käsitellyt asiat olivat osavuosisikatsausten ja tilinpäätöksen arviointi, tilintarkastajien raportit, sisäisen tarkastuksen raportit,

riskienhallintaraportit ja -politiikat ja hallinto- ja ohjausjärjestelmästä annettavan selvityksen arviointi sekä tiettyjen tärkeiden projektien ja asioiden valvonta, ulkoisen tilintarkastajan valintaa koskevan esityksen laatiminen.

Nimitys- ja palkitsemisvaliokunta Maaliskuussa 2011 pidetyn varsinaisen yhtiökokouksen jälkeen hallitus valitsi keskuudestaan nimitys- ja palkitsemisvaliokunnan puheenjohtajaksi Sari Baldaufin ja jäseniksi Esko Ahon, Minoo Akhtarzandin ja Ilona Ervasti-Vaintolan.

Entinen hallituksen puheenjohtaja Matti Lehti toimi valiokunnan puheenjohtajana ja Sari Baldauf jäsenenä varsinaiseen yhtiökokoukseen 2011 saakka. Vuonna 2011 valiokunta kokoontui 4 kertaa. Muut säännölliset osallistujat valiokunnan kokouksissa olivat toimitusjohtaja, henkilöstöjohtaja ja lakiasiaintohtaja valiokunnan sihteerinä.

Nimitys- ja palkitsemisvaliokunta raportoi työstään hallitukselle säännöllisesti jokaisen kokouksen jälkeen.

Tärkeimmät vuoden aikana käsitellyt asiat olivat johtoryhmän työn arviointi, palkkio- ja kannustinjärjestelmät, mukaan lukien johtoryhmän jäsenten suoritustavoitteiden asettaminen.

Toimitusjohtaja

Toimitusjohtajan tehtävä on johtaa konsernin liiketoimintaa ja hallintoa osakeyhtiölain, muun sovellettavan lainsäädännön ja hallituksen ohjeiden mukaisesti. Fortumin toimitusjohtaja toukokuusta 2009 lähtien on ollut DI, KTM Tapio Kuula (s. 1957).

Toimitusjohtajan tukena konsernin johtamisessa on konsernin johtoryhmä. Yhtiön hallitus arvioi toimitusjohtajan työtä vuosittain. Arviointi perustuu objektiivisiin kriteereihin, joita ovat muun muassa yhtiön tuloksellisuus sekä nimitys- ja palkitsemisvaliokunnan toimitusjohtajalle asettamien tavoitteiden saavuttaminen.

TYÖJÄRJESTYKSEN MUKAISET NIMITYS- JA PALKITSEMISVALIOKUNNAN TEHTÄVÄT:

- Käsitellä, arvioida ja tehdä esityksiä konsernin ja johdon palkkausrakenteista sekä palkitsemis- ja kannustinjärjestelmistä
- Seurata kannustinjärjestelmien toimivuutta varmistaakseen, että johdon palkitsemisjärjestelmä edistää yhtiön tavoitteita ja perustuu henkilökohtaiseen suoriutumiseen
- Arvioida toimitusjohtajan ja hänelle suoraan raporttoivien johtajien suoriutumista ja palkitsemista
- Valmistella nimitys- ja palkitsemisasiota ja tehdä hallitukselle ehdotuksia toimitusjohtajan ja johtoryhmään kuuluvien henkilöiden nimittämis- ja palkitsemisasiossa
- Avustaa tarvittaessa hallitusta raportoinnissa palkitsemisasiosta varsinaiselle yhtiökokoukselle

Konsernin johtoryhmä ja liiketoimintarakenne

Konsernin johtoryhmään kuuluu yhdeksän¹⁾ jäsentä mukaan lukien toimitusjohtaja, jolle johtoryhmän jäsenet raportoivat. Johtoryhmän jäsenistä kaksi on naisia. Konsernin lakiasiaintoiminnan johtaja toimii johtoryhmän sihteerinä. Johtoryhmä kokoontuu säännöllisesti kuukausittain. Lisäksi pidetään strategisia, liiketoimintasuunnittelua ja tuloksetyöstä koskevia kokouksia sekä johtamiseen liittyviä katselmuksia.

Konsernin johtoryhmä asettaa strategiset tavoitteet, laatii konsernin liiketoimintasuunnitelman, seuraa tuloksetyöstä, suunnittelee sekä päättää valtuuksiensa puitteissa investoinneista, fuusioista, yrityshankinnoista ja divestoinneista. Kukin johtoryhmän jäsen on vastuussa oman organisaationsa päivittäisistä liiketoimintoinnista ja organisaatiota koskevien operatiivisten päätösten toteutuksesta.

Fortumin divisioonat ovat Power, Heat, Russia sekä Electricity Solutions and Distribution. Power-divisioonaan kuuluvat Fortumin sähköntuotanto, fyysinen tuotannonohjaus ja trading-toiminta sekä energia-alan asiantuntijapalvelut. Heat-divisioonaa sisältää sähkön ja lämmön yhteistuotannon (CHP), kaukolämpö- ja kaukokylmätoiminnan sekä yritysten lämpöratkaisut.

¹⁾ Alkaen 1.2.2012 johtoryhmässä on kahdeksan jäsentä, Maria Paatero-Kaarnakarén siirtyessä Fortumin Aasian toimintojen johtajaksi.

Russia-divisioona kattaa sähkön ja lämmön tuotannon ja myynnin Venäjällä. Divisioonaan kuuluvat OAO Fortum ja Fortumin 25%:n osuus TGC-1:stä. Electricity Solutions and Distribution -divisioona vastaa Fortumin sähkön vähittäismyynnistä sekä sähkön-siirrosta. Divisioona koostuu kahdesta liiketoiminta-alueesta: Distribution ja Electricity Sales. Esikuntatoiminnot ovat Talous, Yhdyskuntasuhteet ja kestävä kehitys, Henkilöstöyksikkö sekä Strategia ja T&K. Tammikuusta 2012 lähtien esikuntatoiminnot ovat Talous, Yhdyskuntasuhteet ja strategia, Henkilöstöyksikkö sekä T&K ja innovaatiot.

Sisäinen tarkastus

Konsernin sisäinen tarkastus arvioi ja varmistaa Fortumin sisäisen valvonnan riittävyttä ja tehokkuutta. Se arvioi myös eri liiketoimintaprosessien tehokkuutta, riskienhallinnan riittävyttä sekä esimerkiksi lakien, asetusten ja sisäisten ohjeiden noudattamista. Työn perustana ovat kansainväliset sisäisen tarkastuksen ammattistandardit.

Konsernin sisäinen tarkastus on riippumaton Fortumin divisioonista ja muista yksiköistä. Se raportoi konsernin hallituksen tarkastus- ja riskivaliokunnalle sekä hallinnollisesti talousjohtajalle. Konsernin sisäisen tarkastuksen toimenkuva, valtuudet ja vastuu on virallisesti määritelty toimintaohjeissa. Tarkastus- ja riskivaliokunta hyväksyy toimintaohjeen sekä vuotuisen tarkastussuunnitelman.

Ulkoinen tarkastus

Yhtiöllä on yksi tilintarkastaja, jonka tulee olla Keskuskauppakamarin hyväksymä tilintarkastusyhteisö. Tilintarkastaja valitaan varsinaisessa yhtiökokouksessa toimikaudeksi, joka päättyy valintaa seuraavan ensimmäisen varsinaisen yhtiökokouksen päättyessä. Tilintarkastajaksi valittiin 31.3.2011 pidetyssä Fortum Oyj:n varsinaisessa yhtiökokouksessa Keskuskauppakamarin hyväksymä tilintarkastusyhteisö Deloitte & Touche Oy. Päävastuullisena tilintarkastajana toimii KHT Jukka Vattulainen.

TALOUDELLISEEN RAPORTOINTIIN LIITTYVÄT SISÄISEN VALVONNAN JA RISKIENHALLINNAN JÄRJESTELMÄT

Taloudelliseen raportointiin liittyvät sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestelmät on suunniteltu siten, että se tuottaa kohtuullisen varmuuden taloudellisen raportoinnin luotettavuudesta sekä varmistaa että soveltuvia lakeja ja säädöksiä on noudatettu.

Fortumin hallitus hyväksyy konsernin riskipolitiikan, jossa määritellään riskienhallinnan tavoitteet, periaatteet ja divisioonien vastualueet liittyen riskienhallintaan sekä myös taloudellisen raportoinnin prosessiin. Taloudellisen raportoinnin prosessi on

sisäänrakennettu sisäiseen valvonnan viitekehukseen ja prosessitason sisäisen valvonnan rakenne on määritelty käyttäen riskiperusteista arviointia. Fortumin sisäisen valvonnan viitekehys sisältää elementtejä COSO-viitekehuksesta, jonka on julkaissut Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission.

Valvontaympäristö

Fortumin sisäinen valvontajärjestelmä tukee konsernin strategian toteuttamista ja varmistaa säännösten noudattamisen ja taloudellisen raportoinnin luotettavuuden. Fortumin hallituksen hyväksymä toimintaohje (Code of Conduct) perustuu Fortumin yhteisiin arvoihin ja määrittelee periaatteet liiketoiminnan toimintaohjeille. Sisäisen valvonnan viitekehys muodostuu konsernitason toimintaohjeista ja prosesseista sekä liike- ja tukitoimintojen kontrolleista ja prosesseista.

Hallituksen asettama tarkastus- ja riskivaliokunta valvoo konsernin taloudellista raportointiprosessia sekä seuraa yhtiön sisäisen valvonnan, sisäisen tarkastuksen ja riskienhallintajärjestelmien tehokkuutta. Konsernin riskienhallintayksikkö vastaa konsernin riskipositivien raportoinnista ja riskienhallintajärjestelmän ylläpitämisestä.

Corporate controllerin johtama konsernilaskenta on vastuussa taloudellisen raportointiprosessin ylätason valvontajärjestelmästä. Valvonta perustuu

FORTUMIN TALOUDELLISEN RAPORTOINNIN RAKENNE

konsernitason prosesseihin, ohjeisiin ja suosituksiin. Talousraportoinnin ohjeet on koottu Controllers Manual-ohjeistukseen, jota tarkastetaan ja päivitetään säännöllisin väliajoin. Vuonna 2011 luotiin Head of Process development -positio tukemaan talouden organisaatiota. Tarkoitus on näin varmistaa, että talousorganisaatiolla on yhtenäinen tapa toimia ja monitoroida prosessien toimivuutta.

Fortumin organisaatio on hajautettu ja valtaa ja vastuuta on delegoitu divisioonille valvontavastuiden muodossa. Eräät alueet, kuten hyödykemarkkinariskien valvonta on enemmän keskitetty.

Riskien arviointi

Riskienhallintaprosessiin sisältyy myös taloudelliseen raportointiin liittyvien riskien tunnistaminen ja analysointi vuosittain. Riskit raportoidaan

suunnitteluprosessin yhteydessä ja tarvittavien toimenpiteiden ja parannusten seuranta on integroitu toiminnanjohtamiseen. Kontrollien riskiarviointi on ollut perustana prosessitason sisäisen valvontajärjestelmän kehittämisessä sekä taloudellisen raportoinnin kontrollitoimenpiteiden määrittämisessä. Riskien arviointi kattaa väärinkäytöksiin ja niiden kautta syntyneisiin taloudellisiin menetyksiin sekä muiden varojen väärinkäyttöön liittyvät riskit.

Kontrollien riskiarvioinnin ja prosessitason valvonnan tulokset raportoidaan tarkastus- ja riskivaliokunnalle.

Valvontatoiminnot

Liiketoimintaprosesseissa sovelletaan valvontatoimintoja ja taloudellisen raportoinnin näkökulmasta niillä varmistetaan, että mahdolliset virheet tai poikkeamat ehkäistään, löydetään ja korjataan. Talousraportoinnin ohjeet (Controllers manual) asettavat standardit taloudelliselle raportoinnille.

Konsernilaskenta määrittää talousraportoinnin kontrollitoimenpiteiden periaatteet. Kontrollitoimenpiteet kattavat koko taloudellisen raportointiprosessin. Vastuut toimenpiteiden toteuttamisesta sekä niiden toiminnan tehokkuuden seuraamisesta on jaettu. Fortumin prosessit sisältävät kontrollitoimenpiteitä liittyen liiketoimien aloittamiseen, hyväksyntään, kirjaamiseen ja laskentaan. Fortumin talouden palvelukeskus takaa yhtenäiset toimitatavat. Palvelukeskus suorittaa kontrollitoimenpiteitä liittyen taloudellisen tiedon kirjaamiseen ja arvostukseen sekä siitä annettaviin liitetietoihin. Palvelukeskukselle myönnettiin ISO9001:2008 sertifikaatti joulukuussa 2011.

Kullakin divisioonilla on oma talousorganisaationsa, jonka tehtävänä on varmistaa, että liiketoiminnan tulokellisuutta arvioidaan riittävällä tasolla kattaen toiminnan volyymin, tuottojen, kulujen, käyttöpääoman, varojen ja

investointien arvioinnin. Näitä analyysieja tarkastellaan eri tasoilla konsernissa ja lopullinen tarkastelu tehdään hallituksessa.

Viestintä ja tiedotus

Talousraportoinnin ohjeet (Controllers manual) sisältävät Fortumin laskentamanuaalin, investointimanuaalin ja raportointiohjeistuksen sekä muut taloudelliseen raportointiin liittyvät periaatteet. Ohjeet ovat saatavilla intranetsivustolla ja ne ovat kaikkien taloudelliseen raportointiin osallistuvien käytettävissä. Corporate Controllerin pitämät kuukausittaiset Core Controller's

-kokoukset ohjaavat talousorganisaation kehityshankkeita ja saavat säännöllisesti tietoa talousorganisaation asiantuntijafoorumeilta. Säännöllisesti järjestettävissä Accounting Network Forum -kokouksissa informoidaan talousyhteisöä tulevista muutoksista koskien muun muassa IFRS-standardeja ja laskentaperiaatteita.

Seuranta

Konsernin tulosta seurataan kuukausiraportoinnissa ja Fortumin johtoryhmä tarkastelee tulosraportointia kuukausitasolla. Tämän lisäksi konsernijohdon ja divisioonien johtajien

kanssa neljännesvuosittain tapahtuva toiminnan ja tulokset arviointi sisältyy toiminnanjohtamisprosessiin. Tuloksen lopullisesta arvioinnista vastaa hallitus ja sen tarkastus- ja riskivaliokunta.

Osana Fortumin sisäistä valvontajärjestelmää kaikki divisioonat vastaavat oman vastualueensa valvonnan tehokkuuden arvioinnista. Divisioona- ja konsernitason controller-ryhmät vastaavat taloudellisen raportointiprosessin arvioinnista, jota myös konsernin riskienhallinta käy läpi säännöllisesti.

Myös konsernin sisäinen tarkastus arvioi sisäisen valvonnan järjestämistä ja sen toiminnan tehokkuutta osana

valvontaansa. Sisäisen tarkastuksen valvonta perustuu riski- ja tarkastusvaliokunnan sille määrittämään valvontasuunnitelmaan. Valvonnan tuloksista, tarvittavista korjaavista toimenpiteistä ja niiden toteuttamisesta raportoidaan säännöllisesti riski- ja tarkastusvaliokunnalle.

FORTUMIN TOIMINNANJOHTAMISPROSESSI

Palkat ja palkkiot

Suomen listayhtiöiden hallinnointikoodi 2010 edellyttää, että Fortum Oyj julkaisee palkka- ja palkkioselvityksen yhtiön maksamista palkoista ja palkkioista. Lisäksi valtiomistajaa edustava talouspoliittinen ministerivaliokunta antoi syyskuussa 2009 ohjeet johdon palkitsemista ja eläke-eduista valtion omistamissa yhtiöissä. Fortum ottaa palkitsemisessa huomioon sekä koodin että ohjeet.

Konsernin palkitsemisperiaatteet ja Fortumin yleiset palkitsemis- ja etukäytännöt ohjaavat palkitsemista Fortumissa. Palkkioita määritettäessä otetaan huomioon yrityksen taloudellinen tulos ja ulkoiset tilastotiedot palkitsemisesta, erityisesti vastaavissa yrityksissä ja vastaavissa tehtävissä. Hallitus hyväksyy palkitsemisperiaatteet konsernitasolla ja päättää tulospalkkiotavoitteista sekä ylimmän johdon palkitsemista. Fortum-konsernin varsinainen yhtiökokous päättää hallituksen jäsenten palkkioista.

Fortum tarjoaa kilpailukykyisen kokonaispalkan konsernijohdolle ja

muulle johdolle. Tarkoituksena on avainresurssien saaminen yhtiöön ja niiden sitouttaminen Fortumin kaikissa toimintamaissa. Kokonaispalkka tarjoaa työntekijöille kilpailukykyisen peruspalkan. Palkan lisäksi tarjotaan tarkoituksenmukaiset muut edut, haasteellisia sekä lyhyen aikavälin kannustimia että pitkän aikavälin kannustinohjelmia.

Lyhyen aikavälin kannustimet

Fortumin lyhyen aikavälin kannustinjärjestelmä eli tulospalkkiojärjestelmä tukee konsernin taloudellisten tulostavoitteiden, arvojen ja

rakennemuutosten toteuttamista. Järjestelmän avulla varmistetaan, että yksittäisten työntekijöiden tulostavoitteet tukevat divisioonan ja konsernin tavoitteita. Tulospalkkiojärjestelmä kattaa kaikki fortumlaiset tiettyjä Puolan ja Venäjän henkilöstöryhmiä lukuun ottamatta.

Ylimmän johdon (toimitusjohtajan ja Fortumin johtoryhmän muiden jäsenten) tulospalkkioiden määräytymisperusteista päättää hallitus. Ylimpään johtoon kuuluville johtajille maksettavien tulospalkkioiden määrä riippuu konsernin sekä divisioonien taloudellisesta tuloksesta ja henkilökohtaisten tavoitteiden saavuttamisesta. Henkilökohtaisen suorituksen arviointiperusteet sovitaan alkuvuodesta esimiehen kanssa käytävässä tavoite- ja tuloskeskustelussa.

Ylimmän johdon tulospalkkioiden enimmäistaso on 40 prosenttia saajan vuosipalkasta luontoisetuineen.

Yhtiön hallitus arvioi toimitusjohtajan suoritusta vuosittain.

Konsernin johtoryhmälle maksettiin vuonna 2011, toimitusjohtaja mukaan lukien, 1 087 190 euroa (2010: 819 253) tulospalkkioita, mikä on 0,29% (2010: 0,23%) Fortum-konsernin maksamista palkoista ja palkkioista.

Pitkän aikavälin kannustimet

Fortumin johdon pitkän aikavälin kannustinjärjestelmän eli osakepalkkiojärjestelmän tarkoituksena on tukea konsernin pitkän aikavälin tavoitteiden saavuttamista sitouttamalla avainhenkilöt. Hallitus valitsee Fortumin johdon jäsenet, joilla on oikeus osallistua osakepalkkiojärjestelmään. Hallitus voi myös sulkea yksittäisiä osallistujia pois järjestelmästä. Osakepalkkiojärjestelmän osallistujat eivät voi olla samalla Fortum Oyj:n Henkilöstörahoisto jäseniä.

Fortumin osakepalkkiojärjestelmä jakautuu kuusivuotisiin osakeohjelmiin, joiden kuluessa osallistujat voivat ansaita yhtiön osakkeita. Uusi ohjelma käynnistyy vuosittain hallituksen niin päätettäessä.

Kukin osakeohjelma alkaa kolmen kalenterivuoden jaksolla, jonka aikana osallistujat voivat ansaita osakeoikeuksia mikäli hallituksen asettamat tavoitteet täyttyvät. Kun ansaintajakso on päättynyt ja tarvittavat verot ja muut työsuhteeseen liittyvät kulut on vähennetty ansaittujen osakeoikeuksien bruttoarvosta, ansaittujen oikeuksien nettoarvo maksetaan osallistujille osakkeina. Ansaintajaksoa seuraa rajoitusjakso, jonka aikana osallistujat eivät

MAKSETUT PALKKIOT FORTUMIN JOHTORYHMÄLLE

euroa	Palkat ja muut lyhytaikaiset työsuhte-etuudet 2011	Palkat ja muut lyhytaikaiset työsuhte-etuudet 2010	Suorituspalkkiot 2011	Suorituspalkkiot 2010	Yhteensä 2011	Yhteensä 2010
Toimitusjohtaja ¹⁾	952 323	911 545	337 696	237 510	1 290 019	1 149 055
Muut johtoryhmän jäsenet ¹⁾	2 799 609	2 481 935	749 494	581 743	3 549 103	3 063 678

¹⁾ Lisäksi toimitusjohtajalla oli laskennallisia bruttotuloja 886 467 euroa kevään 2011 osakeluovutuksesta, joka perustui 2005–2010 ja 2008–2012 osakeohjelmiin. Vastaava yhteismäärä muille konsernin johtoryhmän jäsenille oli 1 590 643 euroa. Osakeohjelman 2008–2012 osakkeita ei voida siirtää tai myydä ennen kaksivuotisen rajoitusjakson päättymistä.

TOIMITUSJOHTAJA TAPIO KUULAN PALKKIOT JA TYÖSUHTEEN EHDOT

Palkka ja luontoisedut	Peruspalkka on 74 283 euroa kuukaudessa. Lisäksi luontoisetuna on vapaa autoetu ja matkapuhelinetu.
Lyhyen aikavälin kannustinjärjestelmä (tulospalkkio)	Tulospalkkiota on mahdollisuus ansaita hallituksen vahvistamien kriteerien mukaan vuosittain. Enimmäistaso on 40 % vuosipalkasta luontoisetuineen. Vuosipalkka = 12 x kyseessä olevan vuoden joulukuun palkka.
Pitkän aikavälin kannustinjärjestelmä (osakepalkkio)	Fortumin johdon voimassa olevan osakepalkkiojärjestelmän mukaisesti. Osakkeiden arvo ennen veroja ei saa ylittää toimitusjohtajan vuosipalkkaa.
Eläkejärjestely	Eläkeikä on 63 vuotta. Toimitusjohtajan lisäeläke on maksuperusteinen, ja vuosimaksu on 25 % vuosipalkasta. Vuosipalkka koostuu peruspalkasta luontoisetuineen ja tulospalkkiosta. Mikäli toimitusjohtaja irtisanotaan ennen eläkeikää, hän on oikeutettu siihen mennessä eläkerahastoon maksettuihin varoihin.
Työsuhteen päättäminen	Molemminpuolinen irtisanomisaika on kuusi kuukautta. Jos yhtiö irtisanoo sopimuksen, toimitusjohtaja on oikeutettu irtisanomisajan palkkaan sekä irtisanomiskorvaukseen, joka vastaa 18 kuukauden palkkaa.

JOHDOLLE LUOVUTETUT TAI LUOVUTETTAVAT OSAKEOIKEUDET

Nimi	2011	2012
Tapio Kuula	19 663	17 171
Anne Brunila	2 524	3 983
Alexander Chuvaev ¹⁾	12 960	18 749
Mikael Frisk	5 285	4 576
Timo Karttinen	6 053	5 213
Juha Laaksonen	6 620	6 840
Per Langer	4 273	3 966
Maria Paatero-Kaarnakari	3 118	2 856
Matti Ruotsala	6 219	7 283

¹⁾ Osakeoikeudet maksetaan rahana osakkeiden sijaan kahden vuoden rajoitusjakson jälkeen johtuen paikallisesta lainsäädännöstä.

OSAKEPALKKIOJÄRJESTELMÄT

Ohjelmat	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
2006–2011	1	2	3	4	5	6					
2007–2012		1	2	3	4	5	6				
2008–2012			1	2	3	4	5				
2009–2013				1	2	3	4	5			
2010–2015					1	2	3	4	5	6	
2011–2016						1	2	3	4	5	6

vuosi	Ansaintajakso
vuosi	Rajoitusjakso
	Osakkeen toimitus

saa siirtää tai myydä osakkeita. Jos osakkeiden arvo laskee tai nousee rajoitusjakson aikana, osallistujat kantavat itse mahdollisen tappion tai voiton. Osallistujalle ansaintajakson jälkeen myönnettävien osakkeiden enimmäisarvo (ennen veroja) ei voi ylittää osallistujan yhden vuoden palkkaa.

Fortumin nykyinen LTI-järjestelmä täyttää valtion omistamien yritysten suositukset ja listayhtiöiden hallintakoodin 2010 ehdot.

➔ Lue lisää kannustinohjelmista tilinpäätöksen liitetiedosta 31 sivulta 85.

Eläkejärjestelyt

Fortumin suomalaiset johtajat kuuluvat työntekijäin eläkelain TyELin piiriin, joka tarjoaa palvelusaikaan ja työansioihin perustuvan eläketurvan laissa säädetyllä tavalla. Suomen työeläkejärjestelmässä ansioiksi luetaan peruspalkka, tulospalkkiot ja verotettavat luontoisedut, mutta ei osakepalkkiojärjestelmästä saatuja tuloja. Suomen eläkelainsäädännön mukaan eläkkeelle voi nyt jäädä joustavasti 63–68 ikävuoden välillä ilman täyseläkerajoituksia.

Toimitusjohtajan eläkeikä on 63 vuotta, ja muiden konsernin johtoryhmän jäsenten eläkeikä on 60–63 vuotta. Toimitusjohtajalla ja osalla muista johtoryhmän jäsenistä eläkkeen enimmäismäärä on 60 prosenttia palkasta,

jolloin eläkkeet vakuuttaa vakuutusyhtiö, ja osalla johtajista se on enintään 66 palkasta, jolloin eläkkeet vakuuttaa ja maksaa Fortumin eläkesäätiö. Eläkesäätiö on suljettu vuonna 1991.

➔ *Lue lisää Fortumissa käytössä olevista eläkejärjestelmistä tilinpäätöksen liitetiedosta 37 sivulta 91.*

Hallintoneuvoston jäsenten palkkiot

Suomen valtio ja Osakesäästäjien keskusliitto ry esittivät Fortumin vuoden 2011 varsinaisessa yhtiökokouksessa yhtiön hallintoneuvoston

lakkauttamista ja sen edellyttämien muutosten tekemistä yhtiön yhtiöjärjestykseen. Ehdotus hyväksyttiin ja muutokset yhtiöjärjestykseen tulivat voimaan 4. 4. 2011. Alla olevassa taulukossa on hallintoneuvoston kokonaispalkkio ajalta 1. 1.–4. 4. 2011.

Hallituksen jäsenten palkkiot

Kullekin hallituksen jäsenelle maksetaan kiinteä kuukausipalkkio ja kokouspalkkio. Kokouspalkkio maksetaan myös valiokunnan kokouksista, ja se maksetaan kaksinkertaisena jäsenelle, joka asuu Suomen ulkopuolella

Euroopassa. Euroopan ulkopuolella asuville jäsenille kokouspalkkio maksetaan kolminkertaisena. Jäsenet ovat oikeutettuja yhtiön matkustussääntöjen mukaisiin matkakorvauksiin.

Hallituksen jäsenille ei makseta palkkaa Fortumista, eikä heillä ole mahdollisuutta osallistua Fortumin tulos- tai osakepalkkiojärjestelmiin. Fortum ei myöskään maksa hallituksen palkkioista eläkemaksuja eikä yhtiöllä ole heitä koskevaa vapaaehtoista eläkejärjestelmää. Hallituksen palkkioita ei ole sidottu konsernin kestävän kehityksen tuloksiin.

Varsinainen yhtiökokous 31. 3. 2011 vahvisti seuraavat palkkiot hallituksen jäsenille:

HALLITUKSEN JÄSENTEN PALKKIOT

euroa/vuosi	2011	2010
Puheenjohtaja	66 000	66 000
Varapuheenjohtaja	49 200	49 200
Jäsen	35 400	35 400
Kokouspalkkio	600	600

HALLINTONEUVOSTOLLE MAKSETUT KOKONAISPALKKIOT

euroa	Palkkiot yhteensä 1. 1.–4. 4. 2011 ¹⁾	Palkkiot yhteensä 2010
Markku Laukkanen, puheenjohtaja	3 200	13 000
Sanna Perkiö, varapuheenjohtaja	2 000	8 000
Martti Alakoski	1 700	7 000
Tarja Filatov	1 700	6 800
Sampsa Kataja	1 700	7 000
Kimmo Kiljunen	1 700	7 200
Katri Komi	1 700	6 800
Panu Laturi	1 700	7 200
Juha Mieto	1 700	7 000
Helena Pesola	1 700	7 200
Jukka Mäkelä ²⁾	N/A	5 800

¹⁾ Kaikki jäsenet olivat läsnä helmikuussa 2011 pidetyssä kokouksessa.

²⁾ Jäsen 19. lokakuuta 2010 saakka.

HALLITUKSELLE MAKSETUT KOKONAISPALKKIOT

euroa	Hallituksessa vuonna 2011 ¹⁾	Palkkiot yhteensä 2011	Hallituksessa vuonna 2010 ¹⁾	Palkkiot yhteensä 2010
Sari Baldauf, puheenjohtaja ²⁾	1. 1.–31. 12.	70 261	1. 1.–31. 12.	58 800
Christian Ramm-Schmidt, varapuheenjohtaja ³⁾	1. 1.–31. 12.	54 800	1. 1.–31. 12.	45 600
Esko Aho	1. 1.–31. 12.	43 800	1. 1.–31. 12.	45 000
Minoo Akhtarzand	31. 3.–31. 12.	34 478	N/A	N/A
Heinz-Werner Binzel	31. 3.–31. 12.	37 478	N/A	N/A
Ilona Ervasti-Vaintola	1. 1.–31. 12.	43 800	1. 1.–31. 12.	45 000
Joshua Larson	1. 1.–31. 12.	56 400	25. 3.–31. 12.	46 391
Matti Lehti, former Chairman	1. 1.–31. 3.	19 500	1. 1.–31. 12.	75 600
Birgitta Johansson-Hedberg	1. 1.–31. 3.	11 250	1. 1.–31. 12.	52 800

¹⁾ Kokouksiin osallistuminen on esitetty sivulla 118.

²⁾ Puheenjohtaja 31. maaliskuuta 2011 lähtien, sitä ennen varapuheenjohtaja.

³⁾ Varapuheenjohtaja 31. maaliskuuta 2011 lähtien.

Hallitus

Sari Baldauf

- **Hallituksen puheenjohtaja, s. 1955, kauppatieteiden maisteri**
- **Nimitys- ja palkitsemisvaliokunnan puheenjohtaja**

Päätehtävä:

Johtaja

Merkittävimmät aiemmat tehtävät:

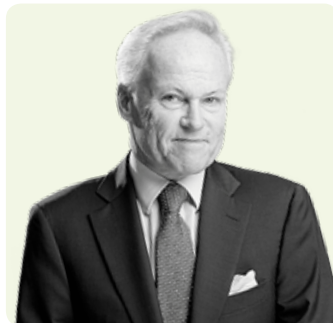
- Nokia Networksin toimitusjohtaja; johtokunnan jäsen 1994–2005, Nokia Oyj

Keskeisimmät luottamustehtävät:

- Hallituksen jäsen: F-Secure Oyj, Daimler AG, Hewlett-Packard Company
- Hallituksen jäsen, Elinkeinoelämän Valtuuskunta
- Hallituksen jäsen: Kansainvälinen lasten ja nuorten säätiö, Tukikummit-säätiö, John Nurmisen säätiö
- Hallituksen puheenjohtaja, Savonlinnan Oopperajuhlat
- Varapuheenjohtaja, Sanoma Oyj (2003–2009)
- Hallituksen jäsen: Capman Oyj (2008–2011), YIT Oyj (2006–2008)

Fortumin hallituksen riippumaton jäsen vuodesta 2009.

Fortumin osakkeita 31. 12. 2011: 2 300 (31. 12. 2010: 2 300)

Christian Ramm-Schmidt

- **Hallituksen varapuheenjohtaja, s. 1946, diplomiekonomi**
- **Tarkastus- ja riskivaliokunnan puheenjohtaja**

Päätehtävä:

- Senior Partner, Merasco Capital Oy

Merkittävimmät aiemmat tehtävät:

- Toimitusjohtaja, Baltic Beverages Holding Ab (BBH)
- Hallituksen puheenjohtaja, Baltika Breweries, Venäjä
- Toimitusjohtaja: Fazerin Keksit Oy, Fazerin Suklaa Oy, Fazerin makeistoimiala
- Johtaja, ISS ServiSystems Oy
- Johtaja, Rank Xerox Oy

Keskeisimmät luottamustehtävät:

- Hallituksen jäsen: Boardman Oy, Reima Oy

Fortumin hallituksen riippumaton jäsen vuodesta 2006.

Fortumin osakkeita 31. 12. 2011: 2 250 (31. 12. 2010: 2 250)

Esko Aho

- **s. 1954, valtiotieteen maisteri**
- **Nimitys- ja palkitsemisvaliokunnan jäsen**

Päätehtävä:

- Johtaja, yhteiskuntasuhteet ja yritysvastuu; johtokunnan jäsen, Nokia Oyj

Merkittävimmät aiemmat tehtävät:

- Yliasiames, Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra
- Suomen pääministeri
- Kansanedustaja
- Puheenjohtaja, Suomen Keskusta
- Luennoitsija, Harvardin yliopisto, USA

Keskeisimmät luottamustehtävät:

- Hallituksen varapuheenjohtaja, Teknologiateollisuus ry
- Varapuheenjohtaja, Suomen kansainvälinen kauppakamari (ICC); ICC World Councilin jäsen (2009)
- Hallituksen jäsen, Tekniikan akatemia -säätiö (2009), Russian Venture Company (2002–2010)

Fortumin hallituksen riippumaton jäsen vuodesta 2006.

Fortumin osakkeita 31. 12. 2011: 0 (31. 12. 2010: 0)

Minoo Akhtarzand

- **s. 1956, diplomi-insinööri, sähkötekniikka**
- **Nimitys- ja palkitsemisvaliokunnan jäsen**

Päätehtävä:

- Jönköpingin läänin maaherra

Merkittävimmät aiemmat tehtävät:

- Päijjohtaja, Banverket
- Johtaja, Uppsalan alueen työvoimalautakunta (länsarbetsnämnd)
- Useita johtotason tehtäviä, Vattenfall AB
- Tehtäviä, Stockholm Energi

Keskeisimmät luottamustoimet:

- Puheenjohtaja, Kansallinen tieturvallisuusjärjestö Jönköpingissä
- Hallituksen jäsen: AB Svensk Exportkredit, Sveriges Radio (2007–2010), Vattenfall Bränsle AB (2004–2006), Vattenfall Vattenkraft (2003–2006), Vattenfall Business service AB (2003–2006), Teracom AB (tietoliikenne ja IT) (2001–2007)
- Varapuheenjohtaja: EIM (European Infrastructure Managers) (2009–2010), Södertörnin yliopisto (1997–2003)
- Hallituksen jäsen, Hallituksen puheenjohtaja, Västerbergslagens Energi AB (2000–2004)

Fortumin hallituksen riippumaton jäsen vuodesta 2011.

Fortumin osakkeita 31. 12. 2011: 0 (31. 12. 2010: N/A)

Heinz-Werner Binzel

- s. 1954, ekonomi, diplomi-insinööri, taloustieteet ja sähkötekniikka
- Tarkastus- ja riskivaliokunnan jäsen

Päätehtävä:

- Yksityinen konsultti

Merkittävimmät aiemmat tehtävät:

- Hallituksen jäsen, sähkön, kaasun ja veden hankinta ja myynti, RWE Energy AG
- Hallituksen jäsen, talousjohtaja ja vuodesta 2002 alkaen toimitusjohtaja, RWE SOLUTIONS AG
- Useita johtotason tehtäviä Saksassa ja USA:ssa, NUKEM GMBH

Keskeisimmät luottamustoimet:

- Hallintoneuvoston jäsen, tarkastusvaliokunnan puheenjohtaja, TÜV Rheinland Holding AG
- Hallintoneuvoston puheenjohtaja, RWE Solutions AG (2003–2006)

Fortumin hallituksen riippumaton jäsen vuodesta 2011.

Fortumin osakkeita 31. 12. 2011: 1 000
(31. 12. 2010: N/A)

Ilona Ervasti-Vaintola

- s. 1951, oikeustieteen kandidaatti, varatuomari
- Nimitys- ja palkitsemisvaliokunnan jäsen

Päätehtävä:

- Johtaja

Merkittävimmät aiemmat tehtävät:

- Päälakimies; konsernin johtoryhmän jäsen, Sampo Oyj (2001–2011)
- Päälakimies; johtokunnan jäsen, Mandatum Oyj (1998–2001)
- Johtaja, partneri, Mandatum & Co Oy (1992–1998)
- Finanssilakiasiat-osaston osastopäällikkö; lakimies, Suomen Yhdyspankki (1982–1992)

Keskeisimmät luottamustehtävät:

- Hallituksen jäsen: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura ry (2005–2011), Fiskars Oyj (2004–2010), OMX Nordic Exchanges Group Oy (2003–2008), Stockholmsbörsen AB (2003–2007)
- Yrityskauppalaikunnan jäsen (2002–2005); puheenjohtaja (2005–2010), Keskuskauppakamarin lakivaliokunta

Fortumin hallituksen jäsen vuodesta 2008, riippumaton alkaen 1. 11. 2011.

Fortumin osakkeita 31. 12. 2011: 4 000
(31. 12. 2010: 4 000)

Joshua Larson

- s. 1966, kansainvälisten suhteiden maisteri, venäjän kielen kandidaatti
- Tarkastus- ja riskivaliokunnan jäsen

Päätehtävä:

- Yksityinen sijoittaja ja konsultti

Merkittävimmät aiemmat tehtävät:

- Toimitusjohtaja, IFC Alemar
- Toimitusjohtaja, The Carlyle Group, Moskova
- Johtaja, Venäjän toimintojen johtaja, Morgan Stanley, Moskova
- Johtaja, Co-Head of Russian Business, Goldman Sachs International, Lontoo ja Moskova

Keskeisimmät luottamustehtävät:

- Hallituksen jäsen: Kora Group (2006–2007), Bank Alemar, IFC Alemar, Alemar Asset Management (2006–2008), OAO Apteka Holdings (2004–2006), OAO Cherkizovo Agro-Industrial Complex (2002–2004)

Fortumin hallituksen riippumaton jäsen vuodesta 2010.

Fortumin osakkeita 31. 12. 2011: 0
(31. 12. 2010: 0)

Konsernin johtoryhmä

Tapio Kuula

- Toimitusjohtaja vuodesta 2009
- s. 1957, diplomi-insinööri, taloustieteiden maisteri
- Johtoryhmän jäsen vuodesta 1997
- Konsernin palveluksessa vuodesta 1996

Aiemmat tehtävät:

- Fortum Oyj, johtaja, 2005
- Fortum Power and Heat Oy, toimitusjohtaja, 2000
- Fortum Oyj, Sähkö ja lämpö -sektorin johtaja, 2000
- Fortum Power and Heat Oy, varatoimitusjohtaja, 1999
- Imatran Voima Oy, varatoimitusjohtaja, hallituksen jäsen, johtoryhmän jäsen, 1997

Keskeisimmät muut luottamustehtävät:

- Keskinäinen työeläkevakuutusyhtiö Varma, hallintoneuvoston puheenjohtaja
- Lappeenrannan teknillinen yliopisto, hallituksen jäsen
- East Office of Finnish Industries Oy, varapuheenjohtaja
- Northern Dimension Business Council, puheenjohtaja

Fortumin osakkeita 31. 12. 2011: 101 232
(31. 12. 2010: 81 569)

Anne Brunila

- Johtaja, yhteiskuntasuhteet ja strategia¹⁾ vuodesta 2009
- s. 1957, kauppatieteiden tohtori
- Johtoryhmän jäsen vuodesta 2009
- Konsernin palveluksessa vuodesta 2009

Aiemmat tehtävät:

- Metsäteollisuus ry, toimitusjohtaja, 2006
- Valtiovarainministeriö, useita tehtäviä, 2002
- Suomen Pankki, johtokunnan neuvonantaja, 2002
- Euroopan komissio, neuvonantaja, 2000
- Suomen Pankki, useita tehtäviä, 1992

Keskeisimmät muut luottamustehtävät:

- Kone Oyj:n hallituksen jäsen
- Sampo Oyj:n hallituksen jäsen
- Aalto-korkeakoulusäätiön hallituksen jäsen
- Elinkeinoelämän tutkimuslaitos ETLAn hallituksen jäsen
- Elinkeinoelämän valtuuskunnan EVAn hallituksen jäsen
- World Business Council of Sustainable Development, hallituksen jäsen
- Energiateollisuus ry:n hallituksen jäsen

Fortumin osakkeita 31. 12. 2011: 2 524
(31. 12. 2010: 0)

¹⁾ Yhteiskuntasuhteet ja kestävä kehitys -yksikön nimi muuttui 1. 1. 2012 Yhteiskuntasuhteet ja strategiaksi.

Alexander Chuvaev

- Russia-divisioonan johtaja; OAO Fortumin toimitusjohtaja; Venäjän maavastaava vuodesta 2009
- s. 1960, diplomi-insinööri
- Johtoryhmän jäsen vuodesta 2009
- Konsernin palveluksessa vuodesta 2009

Aiemmat tehtävät:

- GE Oil & Gas, aluejohtaja, Venäjä ja IVY-maat, 2009
- SUEK, sijoitus- ja kehitysjohtaja, Venäjä, 2008
- JSC Power Machines, toimitusjohtaja, Venäjä, 2006
- GE Oil & Gas, aluejohtaja, Venäjä, 2006
- JSC OMZ, operatiivinen johtaja, Venäjä, 2005
- GE, useita tehtäviä USA:ssa ja Kanadassa, 1999
- Solar Turbines Europe S.A., useita tehtäviä Euroopassa ja USA:ssa, 1991

Fortumin osakkeita 31. 12. 2011: 0
(31. 12. 2010: 0)

Mikael Frisk

- Konsernin henkilöstöjohtaja vuodesta 2001; vastaa konsernin IT ja liiketoimintaprosessi -yksiköstä ²⁾
- s. 1961, kauppatieteiden maisteri
- Johtoryhmän jäsen vuodesta 2001
- Konsernin palveluksessa vuodesta 2001

Aiemmat tehtävät:

- Nokia Mobile Phones, Global Functions, henkilöstöjohtaja, 1998
- Nokia-Maillefer, henkilöstöjohtaja, Lausanne, Sveitsi, 1993
- Nokia NCM, henkilöstönkehityspäällikkö, 1992
- Oy Huber Ab, henkilöstönkehityspäällikkö, 1990

Keskeisimmät muut luottamustehtävät:

- Sffapoint Oy, hallituksen jäsen

Fortumin osakkeita 31. 12. 2011: 28 473
(31. 12. 2010: 30 000)

²⁾ alkaen 1. 1. 2012.

Timo Karttinen

- Electricity Solutions and Distribution-divisioonan johtaja vuodesta 2009; Suomen ja Norjan maavastaava
- s. 1965, diplomi-insinööri
- Johtoryhmän jäsen vuodesta 2004
- Konsernin palveluksessa vuodesta 1991

Aiemmat tehtävät:

- Fortum Oyj, kehitysjohtaja vuodesta 2004
- Fortum Power and Heat Oy, Portfolio Management and Trading-liiketoimintayksikön johtaja, 2000
- Fortum Power and Heat Oy, johtaja, sähkön hankinta ja myynti, 1999
- Imatran Voima Oy, johtaja, sähkön hankinta, 1997

Keskeisimmät muut luottamustehtävät:

- Gasum Oy, hallintoneuvoston jäsen
- Elinkeinoelämän keskusliitto EK, kauppapolitiittisen valiokunnan ja energiavaliokunnan jäsen

Fortumin osakkeita 31. 12. 2011: 55 015 (31. 12. 2010: 48 962)

Juha Laaksonen

- Konsernin talusjohtaja vuodesta 2000
- s. 1952, ekonomi
- Johtoryhmän jäsen vuodesta 2000
- Konsernin palveluksessa vuodesta 1979

Aiemmat tehtävät:

- Fortum Oyj, johtaja, M&A, 2000
- Fortum Oil & Gas Oy, varatoimitusjohtaja, rahoitus ja suunnittelu, 1999
- Neste Oyj, talusjohtaja, 1998
- Neste Oy, Corporate Controller, 1997

Keskeisimmät muut luottamustehtävät:

- Sato Oyj:n hallituksen puheenjohtaja
- Kemira Oyj:n hallituksen jäsen
- Kemijoki Oy:n hallintoneuvoston jäsen
- Fortumin taidesäätöön hallituksen puheenjohtaja
- Suomalaisen Taidesäätöiden yhdistys ry:n hallituksen varapuheenjohtaja

Fortumin osakkeita 31. 12. 2011: 40 861 (31. 12. 2010: 34 241)

Per Langer

- Heat-divisioonan johtaja vuodesta 2009; Ruotsin, Puolan ja Baltian maiden maavastaava; vastaa konsernin tutkimus- ja kehitystoiminnoista ja innovaatioista ³⁾
- s. 1969, kauppatieteiden maisteri
- Johtoryhmän jäsen vuodesta 2009
- Konsernin palveluksessa vuodesta 1999

Aiemmat tehtävät:

- Fortum Power and Heat Oy, Heat-liiketoimintayksikön johtaja 2007
- Fortum Power and Heat Oy, Portfolio Management and Trading-liiketoimintayksikön johtaja 2004
- Fortum Oyj, päällikkötehtäviä 1999
- Gullspång Kraft, päällikkötehtäviä 1997

Keskeisimmät muut luottamustehtävät:

- AS Fortum Tartun hallintoneuvoston puheenjohtaja
- Fortumin osakkeita 31. 12. 2011: 12 751 (31. 12. 2010: 8 478)

³⁾ alkaen 1. 1. 2012.

Maria Paatero-Kaarnakari⁴⁾

- Johtaja, konsernin strategia ja TRK vuodesta 2007–2011
- S. 1955, diplomi-insinööri
- Johtoryhmän jäsen vuodesta 2007
- Konsernin palveluksessa vuodesta 1985

Aiemmat tehtävät:

- Fortum Oyj, strategiajohtaja, 2007
- Fortum Oyj, kehitysjohtaja, 2000
- Neste Oyj, strategisen suunnittelun päällikkö 1998
- Neste Polyester Inc, USA, liiketoiminnan kehityspäällikkö 1997
- Neste Group, useita päällikkötehtäviä 1985

Fortumin osakkeita 31. 12. 2011: 6 201 (31. 12. 2010: 5 083)

⁴⁾ Maria Paatero-Kaarnakari nimitettiin Fortumin Aasian toimintojen johtajaksi alkaen 1. 2. 2012. Nimityksen myötä hän luopui Fortumin johtoryhmän jäsenyydestä.

Matti Ruotsala

- Power-divisioonan johtaja vuodesta 2009
- s. 1956, diplomi-insinööri
- Johtoryhmän jäsen vuodesta 2009
- Konsernin palveluksessa vuodesta 2007

Aiemmat tehtävät:

- Fortum Power and Heat Oy, Generation-liiketoimintayksikön johtaja 2007
- Oy Valtra Ab, toimitusjohtaja, 2005
- AGCO Corporation, johtaja, 2005
- Konecranes Oy, operatiivinen johtaja ja toimitusjohtaja, 2001
- Konecranes Oy ja Kone Oyj, useita johto- ja päällikkötehtäviä, 1982

Keskeisimmät muut luottamustehtävät:

- Kemijoki Oy:n hallituksen puheenjohtaja
 - PKC Group Oyj:n hallituksen puheenjohtaja
 - Teollisuuden Voima Oyj:n hallituksen puheenjohtaja
 - Oy Halton Group Ltd:n hallituksen jäsen
- Fortumin osakkeita 31. 12. 2011: 6 219 (31. 12. 2010: 0)

Tulostiedotus vuonna 2012

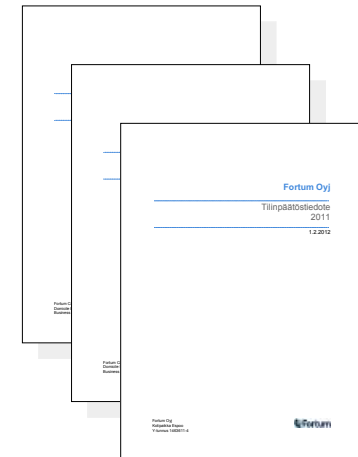
Fortum julkaisee kolme osavuositikasta vuonna 2012:

- tammi-maaliskuun osavuositikasta 26. 4. 2012
- tammi-kesäkuun osavuositikasta 19. 7. 2012
- tammi-syyskuun osavuositikasta 19. 10. 2012

Osavuositikastukset julkaistaan noin klo 9.00 Suomen aikaa suomeksi sekä englanniksi ja ne ovat luettavissa Fortumin verkkosivuilta osoitteessa www.fortum.com/sijoittajat.

Fortumin johto järjestää säännöllisesti analyytikoille ja tiedotusvälineille tiedotustilaisuuksia, joita voi seurata yrityksen kotisivuilla www.fortum.com. Lisäksi johto antaa kahdenkeskisiä haastatteluja ja ryhmähaastatteluja. Fortum noudattaa 30 päivän hiljaista jaksoa ennen tulosten julkistamista.

LATAA SIOITTAJATIETOA VERKOSTA WWW.FORTUM.COM

Kestävän kehityksen raportti, viikko 13

Varsinainen yhtiökokous, 11. 4.

Tilinpäätöstiedotteen julkistaminen, 1. 2.

Tilinpäätös, viikko 8

Osavuositikasta tammi-maaliskuulta, 26. 4.

Osavuositikasta tammi-kesäkuulta, 19. 7.

Osavuositikasta tammi-syyskuulta, 19. 10.

2012 | Tammi | Helmi | Maalis | Huhti | Touko | Kesä | Heinä | Elo | Syys | Loka | Marras | Joului | 2013

Tietoa sijoittajille

Yhtiökokous

Fortum Oyj:n varsinainen yhtiökokous pidetään keskiviikkona huhtikuun 11. päivänä 2012 kello 14.00 alkaen Finlandialossa osoitteessa Mannerheimintie 13 e, 00100 Helsinki. Kokouksen ilmoittautuneiden vastaanottaminen aloitetaan kello 13.00.

Osinkojen maksaminen

Hallitus esittää yhtiökokoukselle, että Fortum Oyj jakaa vuodelta 2011 osinkoa 1,00 euroa osaketta kohti eli 31. 1. 2012 rekisteriin merkittyjen osakkeiden lukumäärän perusteella yhteensä 888 miljoonaa euroa. Mahdolliseen osingonjakoon liittyvät päivämäärät ovat:

- osingon irtoamispäivä 12. 4. 2012,
- osingon täsmäytyspäivä 16. 4. 2012 ja
- osingon maksupäivä 23. 4. 2012.

Perustietoa Fortumin osakkeista

Listattu: NASDAQ OMX Helsinki
Kaupankäyntitunnus: FUM1V
Osakkeiden lukumäärä, 31. 1. 2012:
888 367 045
Toimiala: Yhteiskuntapalvelut

Taloudellisten tiedotteiden tilaaminen

Taloudellisten tiedotteiden tilaaminen
Fortum Oyj, Postitus,
PL 1, 00048 FORTUM, puh. 010 452 9151,
sähköposti:
juha.ahonen@partners.fortum.com
Sijoittajatietoa on myös verkossa
osoitteessa
www.fortum.com/sijoittajat

Sijoittajasuhteiden yhteystiedot

Sophie Jolly, johtaja, sijoittajasuhteet
puh. 010 453 2552
faksi 010 452 4176
sähköposti: sophie.jolly@fortum.com

Rauno Tiihonen, päällikkö,
sijoittajasuhteet
puh. 010 453 6150
faksi 010 452 4176
sähköposti: rauno.tiihonen@fortum.com

Tietoa sijoittajille verkossa

Tietoa sijoittajille

Vuosikertomukset, osavuosisikatsaukset ja web-lähetykset

Kalenteri tulevista tapahtumista

Sanasto, josta löytyy energianyksiköt sekä energia-alaan ja talouteen liittyviä termejä

Fortumin 2010 Vuosikertomus (sisältäen toimintakertomuksen, tilinpäätöksen ja kestäväen kehityksen raportin) sijoittui neljänneksi globaalissa e.com:in Report Watch vuosikertomusarvioinnissa.

VIOSIKERTOMUS 2011

Ulkoasu ja kuvitukset: Neutron Design

Tuotanto ja koordinointi: Kreab Gavin Anderson

Valokuvat: Corbis (kansi), Tomi Parkkonen (128–131)

Paperi: Scandia 2000 White 300 g/m², Scandia 2000 Smooth White 130 g/m²

Paino: Lönnberg Oy 2012

Vuosi 2011 oli monessa suhteessa poikkeuksellinen. Japanin maanjäristys ja sitä seurannut tsunami, Euroopan finanssikriisin jatkuminen sekä Lähi-idän epävakaa tilanne ovat kaikki vaikuttaneet energiasektoriin, joka reagoi yhä herkemmin maailmanlaajuisiin ilmiöihin. Haastavasta ympäristöstä huolimatta Fortum onnistui tehostamaan toimintaansa ja yhtiö jatkoi pitkän tähtäimen tavoitteita tukevien investointien toteuttamista.

Fortumin konsernitilinpäätös vuodelta 2011 on laadittu IFRS-standardien mukaisesti, ja se antaa tietoa Fortumin tuloksesta ja taloudellisesta asemasta. Fortum Oyj:n hallitus hyväksyi konsernitilinpäätöksen 31. tammikuuta 2012. Tämä raportti sisältää myös selvityksen Fortumin hallinto- ja ohjausjärjestelmästä.